

9387
inv. 49

ROZPRÁVY

ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

TŘÍDA III.

ČÍSLO 23.

STAROČESKÉ
SKLADBY DRAMATICKÉ
PŮVODU LITURGICKÉHO

VYDÁVÁ

JAN MÁCHAL.

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

1908.

Č. inv.	
Č. inv.	19203 1093

M 2931422

526

TISKEM ALOISA WIESNERA V PRAZE,
KNIHTISKAŘE ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

PŘEDMLUVA.

V Čechách v XIV. st. utěšeně se rozvinulo církevní drama liturgického původu. Pohříchů zbyly z něho pouhé trosky, rozmetané po různu v knihovnách domácích i cizích. Horlivým ctitelům staročeské literatury podařilo se již značnou část těchto vzácných památek vyhledati a uveřejniti. Ale ježto jsou po různu vytištěny, odhodlal jsem se k vyzvání p. dvor. rady J. Gebauera znovu je vydati v souborné knize, aby podávaly ucelnější obraz staročeské literatury dramatické, kterou se můžeme směle před cizinou pochlubiti. Málokterá literatura může se totiž honciti v tomto oboru skladbami tak rozmanitými a zároveň starými jako písemnictví naše. Pro dějiny středověkého dramata církevního mají české památky ohromnou cenu a poskytují vydatný materiál k srovnávacímu studiu jeho vzniku a vývoje.

Většina textů byla již dříve velmi pečlivě vydána, zejména od J. a G. Gebauera, Jos. Truhláře a Ad. Pateru. Přepisy jejich vzal jsem za základ svého vydání, srovnal je znovu s rukopisy a bylo-li třeba, doplnil nebo opravil. Při textech notovaných vynechávány byly dosud noty, ač mají stejnou důležitost jako texty, nejen pro dějiny hudby, nýbrž i pro historii vývoje her samých. Hodlal jsem tedy vydati všechny notované partie ve fototypických otiscích, ale pro veliký náklad bylo mi zatím od toho upustiti. V příloze podávám toliko faksimile ruk. Klem. I. B. 12.

Pokládám za svou povinnost vřele poděkovati členům kommise pro vydávání památek řeči a literatury české, zvláště p. dvor. radovi J. Gebauerovi, který mi radou i skutkem přispíval, dále p. bibliotekáři Ad. Paterovi, p. prof. dr. V. E. Mourkovi, p. prof. dr. R. Dvořákovi a p. vlád. radovi Ant. Truhlářovi. Rovněž upřímně díky vzdávám ředitelství kr. dvorní a státní biblioteky v Mnichově, správě biblioteky praemon. kláštera v Drkolné, správám knihovny Musejní, Klementinské a Kapitulní v Praze, které mi ochotně poskytly žádaných rukopisů. —

V Praze 2. května 1907.

J. Máchal.

I.

LITERÁRNĚ HISTORICKÝ ÚVOD.

HLAVA PRVNÍ.

Stručný přehled vzniku a vývoje středověkého dramata církevního.¹⁾

Středověké drama má jako drama řecké základ liturgický a vzniklo zcela samostatně beze všeho vztahu k předchozímu vývoji dramata antického. Prvopočátky jeho byly velmi prosté a jednoduché, a v jádře svém zakládaly se na dialogických tropech obsahujících otázku a odpověď. Takové zpěvy, ozdobně a uměle složené, byly vkládány v obvyklé texty liturgické, aby se jimi o významných slavnostech výročních bohoslužba okrášlila a povznesla. Snaha zvelebovati liturgii melodickými tropy a sekvencemi nejsilněji se projevovala v klášteře sv. Havla (St. Gallen), sídle nové církevní poesie středověké, kde působil v IX. st. původce koloraturních sekvencí Notker a tvůrce melodických tropů Tutilo. Jest tedy dosti pravdě podobno, že odtud vyšel také první popud k dramatisování jednotlivých částí bohoslužby. To se týká ovšem jen prvopočátků liturgických slavností; další vývoj jejich šel již vlastními cestami.

¹⁾ O vzniku a dějinách středověkého dramata církevního pojednávají hlavně tyto novější práce: G. Milchsack, Die Oster- und Passionsspiele. Wolfenbuettel 1880. — L. Gautier, Histoire de la poésie liturgique au moyen âge I (Les tropes). Paris 1886. — C. Lange, Die lateinischen Osterfeiern. München 1887. — L. Wirth, Die Oster- und Passionsspiele bis zum XVI. Jh. Halle a. S. 1889. — R. Froning, Das Drama des Mittelalters (Deutsche National-Literatur 14). Stuttgart 1891. — W. Creizenach, Geschichte des neueren Dramas. Halle a. S. 1893. — W. Köppen, Beiträge zur Geschichte der deutschen Weihnachtsspiele. Paderborn 1893. — M. Sepet, Origines catholiques du théâtre moderne. Paris 1901. — M. Wilmotte, Les origines du drame liturgique (Bulletin de l'Académie de Belgique, classe des lettres 1901. 715—748). — W. Meyer, Fragmenta Burana (Festschrift zur Feier des 150jährigen Bestehens d. k. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen. Abhandl. d. phil. hist. Klasse). Berlin 1901. — A. Anz, Die lateinischen Magierspiele. Leipzig 1905.

K dialogickým tropům přidávaly se vhodné antifony, sekvence a věty z Písma sv., a celek byl upraven v stručné *slavnosti* (*officia*) liturgické, které nabývaly na rozmanitých místech rozličné formy a připojováním nových částí stále vzrůstaly, až konečně přešly ve skutečné hry dramatické.

Hod boží vánoční a velikonoční slavil se ode dávna v církvi křesťanské způsobem nejdokladnějším, a proto není divu, pojí-li se k těmto dvěma svátkům především počátky liturgických dramat středověkých.

1. Hry vánoční.

Doba vánoční s cyklem významných svátků oslavujících památku narození Páně, příchod tří mudrců, povraždění dítek betlémských a p., podporovala vznik drobných slavností církevních, které se staly součástí bohoslužby o těchto svátcích. Základním jádrem, z něhož vánoční slavnosti vyklíčily, byly asi tyto dramatické antifony, upravené podle evangelického textu:

„*Quem vidistis, pastores, dicite! adnuntiate nobis, in terris quis apparuit?*“

„*Natum vidimus in choro angelorum salvatorem dominum.*“

„*Pastores, dicite, quidnam vidistis et adnuntiate Christi natiuitatem!*“

„*Infantem vidimus pannis involutum et choros angelorum laudantes salvatorem.*“

Jak z těchto zpěvů vyrostly celé slavnosti, nebylo dosud náležitě objasněno. Tolik je jisto, že se to stalo velmi záhy, snad dříve než povstaly slavnosti velikonoční. V XI. st. existovaly již zvláštní slavnosti, jako *officium pastorum*, *officium magorum*, *officium infantium* či *ordo Rachelis*.²⁾ V témž století byla asi spojena jednotlivá officia cyklu vánočního v jedinou *slavnost vánoční*, skládající se ze scény pastýřské, tříkrálové, herodeské a mladátek. Kromě zachovaných památek do svědčuje to také probošt Gerhoch z Reichersberga, jenž ve svém spise „*De investigatione Antichristi*“, psaném r. 1162, trpce vytyká: „*Exhibent imaginaliter et salvatoris infantiae cunabula, parvuli vagitum, puerperae virginis matronalem habitum, stellam quasi sidus flammigerum, infantum necem, maternum Rachelis ploratum.*“ (W. Meyer, Frag. Bur., str. 38.)

Na osnově slavností vánočních vzdělány byly pak hry vánoční, které přidáváním nových částí, zvláště o prorocích, předpovídajících příští Spasitelovo, o zvěstování andělském a p., nabyly značného rozsahu.

Slavnosti vánoční rozšířeny byly zajisté také v Čechách, ale ze starší doby známy jsou dosud toliko dva provozovací návody: „*Ordo personarum*

²⁾ Příklady uvádí Du Méril, *Les origines latines du théâtre moderne*. Paris 1897, str. 147 a d.

ad cunabulum in Nativitate Domini“, obsahující pořádek zpěvů při takových slavnostech. Jeden je zapsán na zadním předeští rukopisu knihovny Klementinské v Praze (IV. G. 8) z doby okolo r. 1400;³⁾ vydal jej Jos. Truhlar ve Věstníku Čes. Akademie VII., 660—2. Druhý též ze začátku XV. st. nalezl A. Brückner v bibliothece Krakovské a otiskl jej v Archivu für slav. Phil. XVI., 606—7. Oba návody provozovací jsou si velmi podobny a poznáváme z nich, že latinsko-české slavnosti vánoční zakládaly se na liturgických zpěvech vánočních, zejména na známých písních „*Magnum nomen domini Emanuel*“ a „*Resonet in laudibus*“. „Sloky a refrainy obou písní byly rozmanitě přehazovány, aby dostaly jakousi dějovou souvislost, jež byla základem vánočních her. K tomu byly komponovány i nové sloky, sestavovány z nich nové písně, z jiných písní vánočních přibírány jednotlivé sloky a p.“⁴⁾

Na základě obou návodu provozovacích možno sestrojiti toto schema latinsko-českých slavností vánočních.

Primo cantantes procedant: *Nascitur de virgine.*

Resp.: *Omnis homo etc.*

Persone circa cunabulum: *Magnum nomen domini etc.*

Chorus repetat:

*Magnum nomen domini Emanuel,
quod annunciatum est per Gabriel,
Hodie apparuit in Israel
per Mariam virginem magnus rex.*

Persone: *Sunt impleta, quae praedixit Gabriel.*

Chorus: *Sunt impleta etc.*

Persone: *Eya, eya, virgo decum genuit, quem divina voluit clementia.*

Chorus: *Eya, eya.*

Persone: *Daniel prophetia praedixit nobis gaudia.*

Chorus repetit: *Iam letari.*

Verum pueri tres vel quatuor:

*Resonet in laudibus
cum iocundis plausibus
Sion cum fidelibus:
apparuit, quem genuit Maria.*

Chorus: *Nunc dimittas.*

Persone: *Jest naplněno, což pověděl Gabriel.*

Chorus: *Jest naplněno atd.*

³⁾ Z d. Nejedlý (Dějiny předhusitského zpěvu v Čechách str. 214) se domnívá, že pochází z 2. čtvrti XV. stol.

⁴⁾ Z d. Nejedlý, Počátky husitského zpěvu str. 286. Podle Nejedlého (Děj. předhusit. zpěvu str. 214) husitský kancionál Jistebnický má píseň „*Magnum nomen*“ tak smíšenou s písní „*Resonet in laudibus*“, že to předpokládá již starší hru vánoční, kde sloky těchto dvou písní se různě střídaly.

Persone:

*Radujme se, veselme se,
dievka syna porodila,
toť jest buoží milost chtěla.*

Chorus: *Radujme se* atd.

Persone: *Parit mater* etc.

Chorus: *Iam letari* etc.

Verum pueri sub eadem nota ut „Resonet“:

*Jesus mladý pacholík
a Josef starý mužík
vsadil boha na oslík,
jehožto jest porodila Maria.*

Chorus: *Quia viderunt oculi.*

Chorus: *Magnum nomen* etc.

Persone: *Sunt impleta* etc.

Chorus: *Sunt impleta* etc.

Persone: *Eya, eya, virgo* etc.

Chorus: *Eya, eya.*

Persone: *Pastoribus magna nuntiantur tripudia.*

Chorus: *Iam letari.*

Persone:

*Sion lauda dominum,
salvatore omnium,
lavatore criminum,
apparuit, quem genuit Maria.*

Chorus: *Quod per astra.*

Chorus: *Magnum nomen* etc.

Persone: *Jest naplněno* atd.

Chorus: *Jest naplněno* atd.

Persone: *Radujme se* atd.

Chorus: *Radujme se* atd.

Persone: *Mors fugatur, iusticia vita datur et gracia.*

Chorus: *Iam letari.*

Pueri:

*Sion chval hospodina,
spasitele všeho světa,
jenž všeckny hříechy snímá,
jehožto jest porodila Maria.*

Chorus: *Lumen adrelevacio* etc.

Chorus: *Magnum nomen* etc.

Persone: *Sunt impleta* etc.

Chorus: *Sunt impleta* etc.

Persone: *Eya, eya.*

Chorus: *Eya, eya.*

Persone: *Uni terno sempiterno benedicamus domino.*

Chorus: *Iam letari.*

Pueri:

*Natus est Emanuel,
quem praedixit Gabriel,
testis est Ezechiel,
apparuit, quem genuit Maria.*

Chorus: *Gloria patri* etc.

Chorus: *Magnum nomen* etc.

Persone: *Jest naplněno* ...

Chorus: *Jest naplněno* ...

Persone: *Radujme se* ...

Chorus: *Radujme se* ...

Persone: *Sit benedicta trinitas, cui dicamus gracias.*

Chorus: *Iam letari.*

Pueri:

*Narodil se Emanuel,
jehož zvěstoval Gabriel,
svědek jest Ezechyel,
jehožto jest porodila Maria.*

Chorus: *Sicut erat in principio* etc.

Chorus: *Magnum nomen* ...

Quo finito recedunt cantantes: *Nunc angelorum gloria.*

Partikulární hra vánoční v starší literatuře české se nezachovala, ale o existenci podobných her svědčí rukopis Tegernseeský, kde v osnovu hry na Boží tělo pojaty také výjevy z nějaké hry vánoční. Některé verše v ní shodují se s lidovými hrami na Moravě (srv. *F e i f a l i k*, *Volkschauspiele aus Mähren*, str. 18 a 228), z čehož J. Truhlář usuzuje, že novější lidové hry dramatické se zakládají na podání velmi starém (Č. Č. Mus. 1892, str. 40).

Vedle her vážných církevního obsahu konaly se o vánocích veselé hry ž á k o v s k é, obsahu světského a rozpustilého. Zakládaly se dílem na staropohanském zvyku koledovati o vánocích, dílem povstaly sesměšňováním obřadů církevních. Hry a žerty takové měly značný vliv na vývoj středověkého dramata, ježto z nich nebo podle nich vnikaly živly světské i do vážných her církevních.

Původci takových frašek žakovských byli hlavně bonifanti (*boni infantes, innocentes*), chudí žáci v službách chrámových, k nimž se přidružovali i starší žáci a klerikové. Hry své provozovali o vánocích i v kostele, majíce v čele pořadatele, jemuž říkali posměšně „*episcopus innocentum*“. Bylo jim to mlčky trpěno; přísný arcibiskup Arnošt z Pardubic r. 1350 toliko nařídil, aby žádný z kněží, diaconův a subdiaconů neúčastnil se těchto výstupů strojením se za maškary neb neslušným zpěvem. Zevrubně

se zmiňuje o těchto hrách J. Hus ve „Výkladu modlitby Páně“, kde praví: „Co pak činie zjevné nekázni v kostele, strojice krabošky, jakož i já v mladosti byl sem jednu pohřechu kraboškú! kto by vypsal na Praze? Učiniece žáka potvorného biskupem, pesadie na oslici tváří k uccasu, vedú ho do kostela na mši; a před ním mísu polévky a konev neb čbán piva, i držie před ním, an jie v kostele. A viděch, an kadí oltářě, a vzdvih nohu nahoru, i vece hlasem velikým: Bú. A žáci nesěchu před ním veliké pochodně miesto sviec, a chodí oltár cd oltáře, tak kadě. Potom uzřech, ano žáci vše opak kukly kožišné obrátili, a tancují v kostele; a lidé se dívají a smějí, a mnějice by to bylo vše švatě neb právě, že to mají v své rubrice, to jest v svém ustavení . . . A svaté paměti kněz Jan arcibiskup, ten jest pod kletbú ty hry a nekázni zapověděl, a velmě dobřě; neb jest křesťanské ustavenie, že k řádu kněžskému nemá dopuštěn býti, ktož ty hry v svátky strojí“ (Spisy, vyd. Erben, I., 302).

2. Slavnosti velikonoční

Pro vývoj středověkých her církevních daleko větší význam mají slavnosti velikonoční. Staly se mnohem oblíbenější a rozmanitější; vznik jejich i rozvoj možno na základě hojných památek docíti přesně určití.

Podle evangelia sv. Marka (16, 6—7), které se četlo při ranní bohoslužbě na hod boží velikonoční, složen byl slavnostní tropus, obsahující krátký dialog mezi sv. ženami a andělem u hrobu, který byl záhy pojat do liturgie. Jest doložen sice teprve v X. st., ale původem svým byl zajisté starší. V antifonári svatohavelském z XI. st. je zaznamenán takto:

J. Quem queritis in sepulchro, o christicole?

R. Jesum nazarenum crucifixum, o coelicole.

J. Non est hic, surrexit, sicut predixerat; ite, nuntiate, quia surrexit de sepulchro. Surrexit enim, sicut dixit dominus, ecce precedet vos in Galileam, ibi cum videbitis, aevia, aevia!

V tomto střídavém zpěvu tkvěl dramatický prvek, který se přidáváním vhodných zpěvů z rituálu a z Písma sv. znenáhla rozšířil. S počátku zajisté jednotlivé otázky a odpovědi zpíval chór kněží ve dvě skupiny rozdělený. Dalším krokem bylo, že dialog byl přenesen na určité zpěváky, kteří představovali jednak sv. ženy, jednak anděla u hrobu. Tak vznikla jednoduchá scéna příhrobní, která byla záhy rozšířena oblíbenou sekvencí *Victimae paschali*. Tato sekvence byla s počátku asi zpívána celá, později užívalo se pouze dialogické části druhé *Dic nobis, Maria* etc., obsahující rozmluvu Marie Magdaleny s apoštolý.

Podle evangelia sv. Jana (20, 4) byla dále scéna příhrobní doplněna výjevem apoštolů. Marie oznámily totiž apoštolům Petrovi a Janovi, co se u hrobu dalo, ti tam potom běželi o závod, vzali z hrobu sv. roucha a ukazovali je věřícím.

V evangeliu sv. Jana (19, 11—18) vylučuje se velmi živě zjevení Kristovo Marii Magdaleně, která po odchodu apoštolů Petra a Jana u hrobu zůstala. Podle tohoto líčení složeny byly záhy jednotlivé zpěvy rituální, které se nalézají v starých knihách liturgických. Není tedy divu, že učiněn byl pokus pojmuti dojemnou scénou zjevení do osnovy slavností velikonočních. Scéna tato byla zprvu velmi jednoduchá, skládající se pouze ze slov evangelia a z antifon podle evangelia složených. Má však pro další vývoj důležitý význam tím, že Kristus jako činná, mluvící a jednající osoba poprvé byl uveden v dramatickou osnovu církevních slavností.

Přípejení výjevu s mastičkářem bylo další významnou novotou. Původem k tomuto výjevu bylo asi responsorium *Dum transisset sabbatum Maria Magdalena et Maria Jacobi et Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Ihesum*, kterým se dosavadní slavnost velikonoční začínala. Upravovatel scény s mastičkářem nenašel však ani v evangeliu ani v liturgii kromě tohoto responsoria žádných jiných textů, kterých by mohl užiti. Proto bylo třeba slova i nápěvy samostatně si vymýšlet. Zdá se, že prvopočátky scény zjevení i mastičkářské sluší hledati na půdě francouzské, kde měli nejdříve odvalu tuto novotu zavést v slavnostech čistě liturgických.

Scénou zjevení a mastičkářskou liturgické slavnosti dospěly svého vrcholu a znenáhla přešly ve skutečné hry velikonoční.

O slavnostech velikonočních v Čechách třeba se zvláště zmíniti.

Liturgické slavnosti velikonoční, obsažené v knihách na půdě české napsaných, vynikají jak rozmanitostí obsahu tak i svérázností úpravy a svědčí o zvláštní zálibě věnované u nás obřadům tohoto druhu.⁵⁾ Kromě ojedinelých druhův ujaly se v Čechách, zejména v Praze, dvě zvláštní verze jejich. Jedna byla obmezena pouze na ženský klášter u sv. Jiří, kde s nevšední horlivostí pěstoval se zpěv liturgický. Podle dokumentů možno ji stopovati od XIII. až do XV. st., ale hlavní dobou jejího rozkvětu byl věk XIII. a XIV.

V antifonári svatojirském ze XIV. st. (univ. bibl. VI. G., 3b) zaznamenána jest v této formě:

Incipit missam in sancta nocte inposito responsorio Dum transisset. Domina abbatissa precedet. Maria Magdalena sequetur eam, tres Marie sequentur eam cum senioribus.

Dum transisset sabbatum maria magdalena et maria iacobi et salome emerunt aromata, ut venientes ungerent ihesum, aevia, aevia. V. Et valde mane una sabbatorum veniunt ad monumentum orto iam sole. Ut venientes. Gloria patri et filio et spiritui sancto, alleluia.

⁵⁾ Podrobně jsem o nich pojednal v článku Staročeské velikonoční slavnosti dramatické ve „Věstníku kr. čes. společnosti náuk“, tř. filos.-hist.-jazykozpytná 1906. 1-24.

Finito responsorio tres Marie cantantes „Aromata“ procedant ad ungentarium pro accipiendis ungentis:

*Aromata precio querimus,
christi corpus ungere uolumus,
holocausta sunt odorifera,
sepulture christi memoria.*

Ungentarius:

*Dabo uobis ungenta optima
saluatoris ungere vulnera,
sepulture eius ad memoriam
et nomini eius ad gloriam.⁶⁾*

Quibus acceptis accedant ad sepulcrum conuentu cantante antiphonam: *Maria magdalena et alia maria ferebant diluculo aromata dominum querentes in monumento.*

Qua finita tres marie cantent antiphonam stantes ante sepulcrum: *Quis reuoluet nobis ab hostio lapidem, quem tegere sanctum cernimus sepulchrum?*

Angelus in sepulchro: *Quem queritis, o tremule mulieres, in hoc tumulo plorantes?*

Marie respondeant: *Ihesum nazarenum crucifixum querimus.*

Angelus: *Non est hic, quem queritis, sed cito euntes nunciate discipulis eius et petro, quia surrexit ihesus.*

Item angelus aperto sepulchro: *Venite et uidete locum, ubi positus erat dominus, aevia, aevia.*

Deinde marie uenientes ad chorum cantent antiphonam: *Ad monumentum uenimus gementes, angelum domini sedentem vidimus et dicentem, quia surrexit ihesus.*

Postea procedente de loco Maria Magdalena incipitur ant. ista: *Aevia. Noli flere, maria. Aevia, surrexit dominus, aevia, aevia.*

Stante Maria magdalena ante sepulchrum conuentus cantet ant. istam: *Maria stabat ad monumentum foris plorans; dum ergo fleret, inclinavit se — hic inclinet se maria, et inspiciat sepulchrum, — et prospexit in monumentum.*

Inspecto sepulchro conuertat se ad ihesum (správně: clerum) et dicat hanc ant.: *Tulerunt dominum meum et nescio, ubi posuerunt eum.*

Ihesus resp.: *Mulier, quid ploras, quem queris?*

Maria cantet ant.: *Domine, si tu sustulisti eum, dicito michi, ubi posuisti eum, et ego eum tollam.*

Ihesus dicat: *Maria!*

Et illa inclinando: *Raboni!*

⁶⁾ Tento zpěv mastičkářův nalézají se pouze v antifonáři XIII.—XIV. stol. (univ. bibl. VI. G 10a) a v processionale z poč. XIV. st. (ib. VII G 16).

At ihesus retrocedens ant. cantet: *Noli me tangere, Maria, vade autem ad fratres meos et dic eis: ascendo ad patrem meum et patrem uestrum.*

In reditu Marie ad chorum canitur ant.: *Venit maria annuncians discipulis, quia uidi dominum.*

Cantrix incipit versum: *Dic nobis, maria, quid uidisti in uia.*

At illa resp.: *Sepulchrum christi uiuentis et gloriam uidi resurgentis, angelicos testes, sudarium et uestes. Surrexit cristus spes mea, precedet suos in galileam.*

Chorus dicat: *Credendum est magis soli marie ueraci, quam iudeorum turbe fallaci.*

Mox unus sacerdos cum trina flexione inponit: *Christus dominus resurrexit.*

Conuentus resp.: *Deo gracias, gaudeamus.*

Sequitur ant.: *Currebant duo simul et ille alius discipulus precucurrit cicius petro et uenit prior ad monumentum, aevia.*

Duo presbiteri accipientes linteum vadunt ad gradum cantantes ant.: *Cernitis, o socii, ecce lintheamina et sudarium, et corpus non est in sepulchro inuentum.*

Qua finita conuentus cantat ant.: *Surrexit dominus de sepulchro, qui pro nobis pependit in ligno, aevia, aevia.*

Sequitur: *Te deum laudamus.*

Uvedené officium české může se zváti výkvetem skladeb svého druhu. Plností obsahu a svérázností formy nevyrovná se jí žádná dosud známá slavnost cizí. Obsahuje nejen obvyklou scénu příhrobní a apoštolskou, nýbrž i výjev s mastičkářem a scénu zjevení Kristova.

Obě strofy výjevu mastičkářského *Aromata* a *Dabo* jsou velmi vzácné a vyskytují se toliko ještě ve hře velikonoční z benediktinského kláštera beuronského (z XIII. st.), kdež jsou ve spojení s jinými zpěvy rozšířeného výjevu mastičkářského.⁷⁾ První strofa *Aromata* přichází pak ve formě poněkud porušené v pašijové hře Donaueschingské (z 2. pol. XV. stol).⁸⁾ O původu obou strof nelze nic určitějšího říci, leč že jsou to první pokusy o vytvoření jednoduché scény s mastičkářem v slavnostech přesně liturgických. Na rozdíl od starších zpěvů složeny jsou v nových verších 10 (4 + 6)slabičných, avšak nápěv jejich jest odvozen z nápěvu *Dum transisset* ve stylu čistého chorálu gregoriánského.⁹⁾

K scéně zjevení ve formě přesně liturgické, jak je v naší slavnosti obsažena, možno uvést analogii pouze z liturgických památek francouzských. W. Meyer, který se rozbořem této scény zevrubně zabýval,¹⁰⁾

⁷⁾ W. Meyer, *Fragmenta Burana* str. 129.

⁸⁾ F. J. Mone, *Schauspiele des Mittelalters* II. 348.

⁹⁾ Z. Nejedlý, *Dějiny předhusitského zpěvu v Čechách*. V Praze 1904 str. 168.

¹⁰⁾ *Fragmenta Burana*, str. 80 a d.

dospěl výsledku velmi pravdě podobného, že scéna zjevení prvotně povstala ve Francii, odkudž se zpráva o ní dostala do Prahy, kde byla v klášteře sv. Jiří samostatně upravena a do slavnosti již dříve obvyklé vsunuta. Při tom je to zvláštní, že tato scéna zjevení nezachovala se v žádné památce francouzské celá a v prvotní své formě, nýbrž byla teprve od Meyera uměle rekonstruována, a to z rozmanitých památek francouzských a podle analogie slavností českých.

Ještě jednou zvláštností téměř speciálně českou vyznačuje se slavnost svatojirská. Kromě dvou slavností z klášteře Sct. Floriána v Hor. Rakousích všechny jiné desud známé texty kladou výjev apoštolský se zpěvy *Currebant duo a Cernitis, o socii* mezi antifonu *Ad monumentum venimus* a sekvenci *Victimae paschali*. Slavnosti české mají mnohem přirozenější pořádek, neboť v nich následuje zcela logicky výjev apoštolský teprve za sekvencí *Victimae*.

Druhá verze česká byla všeobecnější, obsahuje pouze scénu příhrobní a apoštolskou a rozšířena byla od poč. XIV. až do XVI. st. Forma její se pevně ustálila a rázem jejím přesně liturgickým čelilo se, jak se zdá, hrám velikonočním, které se v XIV. st. začaly u nás šířit a zabarvovány byly živly světskými. Se slavnostmi svatojirskými spojuje ji zvláštnost pro české hry příznačná, že totiž výjev apoštolský následuje až po sekvenci *Victimae*. Za to nápěvy její, pokud se z 2. polovice XIV. st. zachovaly, shodují se více s českými hrami tří Marií než se slavnostmi svatojirskými.¹¹⁾

Versi druhou znázorňuje na př. slavnost zapsaná ve vesperariu sboru mansionářského u sv. Víta z doby Arnošta z Pardubic (knih. musej. XV. A. 10):

Hoc responsorium (t. *Dum transisset*) cantantes secedant in medium ecclesie, precedentibus candelis et vexillis, canonici cappis vestiantur et cereos in manibus baiulantes. Ibi que responsorio cum versu et *Gloria patri* debite finito, choro ad occidentem verso, precedentibus duobus ad sepulchrum more muliebri ornatis et habentibus duo thuribula et II cereos incipit prelatus:

Maria Magdalena et alia Maria ferebant diluculo aromata, dominum querentes in monumento. Quam chorus finit.

Tunc vice mulieres stantes ante sepulchrum cantent:

Quis revoluet nobis ab hostio lapidem, quem tegere sanctum cernimus sepulchrum?

Vice angelus sedens ad sepulchrum indutus albis et stolam habens in capite respondet:

Quem queritis, o tremule mulieres, in hoc tumultu plorantes?

Vice mulieres: *Jesum nazarenum crucifixum querimus.*

¹¹⁾ Zd. Nejedlý, Dějiny předhus. zpěvu str. 201.

Vice angelus: *Non est hic, quem queritis, sed cito euntes nunciate discipulis eius et Petro, quia surrexit Jesus.*

Tunc vice mulieres reuerse ad chorum uersis uultibus ad orientem cantant hanc ant.: *Ad monumentum venimus gementes, angelum domini sedentem vidimus et dicentem, quia surrexit ihesus.*

Inde prelatus: *Dic nobis, maria. Quod chorus finit.*

Una mulierum respondet: *Sepulchrum christi vi. Angelicos testes. Quod totum ipsa finiat.*

Chorus: *Credendum est magis. Scimus Christum.*

Deinde prelatus incipit ant.: *Currebant. Quam chorus finit.*

Interim duo de fratribus portantes cereos et induti cappis vadunt ad sepulchrum et acceptis duobus lintheaminibus reuersi ad chorum stantes ad orientem cantant ant.: *Cernitis, o socii, ecce lintheamina et sudarium et corpus non est in sepulchro inuentum.*

Hoc finito incipit prelatus ant.: *Surrexit dominus de sepulchro. Quam chorus finit.*

Interim deponuntur lintheamina in altari sancte crucis. Tunc prelatus portans cereum progreditur in medium chori versoque vultu ad orientem cum trina genuflexione cantet ant.: *Christus dominus resurrexit.*

Chorus respondet: *Deo gracias, gaudeamus. Et sic ter dicatur etiam cum genuflexione.*

Post hec accedens prelatus deosculatur lintheamina et dat pacem ad fratres et ad populum. Deinde incipit prelatus: *Te deum l. te d. Quod cantantes redeunt ad chorum.*

3. Hry velikonoční.

Přechod slavností liturgických v hry velikonoční dál se podle výkladu W. Meyera asi takto. Výjev s mastičkářem, prvotně zcela vážný a důstojný, nejsa vázán na žádný text liturgický, byl od umělého skladatele zcela volně upraven. Nejdříve tři Marie zpívaly tři vstupní strofy skládající se ze 3 veršů 15 (8 + 7)slabičných: *Heu nobis internas mentes —, Iam percusso ceu pastore —, Sed camus et ad eius.* Potom následovaly tři strofy o 4 verších 10 (4 + 6)slabičných, jež Marie krácejíce k prodavači mastí cestou zpívaly: *Omnipotens pater altissime —, Amisimus enim solatium —, Sed camus ungentum emere.* V dalších třech strofách 4veršových, z nichž první 3 verše jsou 10slabičné a poslední 8slabičný, obsažen byl vlastní dialog mezi Mariemi a mastičkářem: *Huc propius flentes accedite —, Dic tu nobis, mercator iuuenis —, Hoc ungentum si multum cupitis.* Tato úprava výjevu vstupního a mastičkářského, jak jej lze na základě jednotlivých textů jako normální tvar rekonstruovati, vznikla prvotně na půdě francouzské, jak ukazují charakteristické verše 10 (4 + 6)slabičné.

Scéna zjevení, prvotně jen ze slov evangelia a z antifon složená, ve spojení s předcházejícím výjevem byla rovněž básnický přepracována

a doplněna. Po antifoně *Ad monumentum venimus* následovala skupina tří strof v 10slabičných verších, jež obsahovaly nárek Marie Magdalské: *Cum venissem ungere mortuum —, En lapis est vere depositus —, Dolor crescit, tremunt precordia.* Krátké věty evangelické z dřívějšího výstupu zjevení: *Mulier, quid ploras —, Domine, si tu sustulisti eum —, Maria!* — *Rabi* zůstaly, k nim se pak přidala skupina nových strof 8slabičných, obsahujících slova vzkříšeného Krista: *Prima quidem suffragia —, Hec priori dissimilis —, Ergo noli me tangere —, Nunc ignaros huius rei.* Celá scéna zjevení ukončena byla jásavým zpěvem Marie Magdaleny: *Vere vidi dominum vivere* v 10slabičných verších, načež následovaly strofy sekvence *Victimae paschali* s výjevem apoštolským nebo bez něho.

Tak povstala krátká hra velikonoční „*Repraesentatio Mariarum*“ či „*Ordo trium personarum*“, původně úplně latinská. Byla místy také převzata do knih liturgických, ale ve výběru. K latinským hrám tří Marií připojovaly se pak překlady v řeči národní, aby i laikové rozuměli zpívaným textům. Dálo se to již od počátku XIII. st. Brzy však texty národní nabýly vrchu nad latinskými, jimiž se pouze udržovala spojitost nových her, často velmi světsky zbarvených, s původním jádrem čistě liturgickým.

K jednoduché hře tří Marií připojovaly se další části, především zjevení Krista nevěřícím u Tomáši. Tato nová scéna upravená podle evangelia sv. Jana 20, 25—9 obsahovala látku dramaticky velmi působivou a obyčejně se připínala bezprostředně na zjevení Marii Magdaleně; potom teprv následoval výjev apoštolský se sekvencí *Victimae* a ukazováním roucha.

V pondělí nebo v úterý velikonoční konalo se při bohoslužbě krátké *officium peregrinorum*, v němž se předvádělo zjevení Kristovo dvěma učedníkům do Emaus jdoucím podle evangelia sv. Lukáše 24, 13—36. Později byla také tato scéna pojata v osnovu her velikonočních.

Hry tří Marií vyličovaly vesměs příběhy po vzkříšení Kristově. Záhy projevovala se však snaha znázorňovati také děje, které bezprostředně předcházely. Tak povstala nová skupina scén, v nichž se líčilo najímání strážce a střežení hrobu Kristova, vzkříšení Páně, sestoupení do pekel a p.

Podle evangelia sv. Matouše přišli v sobotu židé k Pilátovi žádající ho, aby dal ostříhati hrobu Kristova. V noci zjevil se anděl u hrobu a omámil stráž. Ráno biskupové židovští podplatili strážce žádající, aby rozhlásili, že učedníci tělo Kristovo ukradli. Na tomto podkladě vytvořila se řada dramaticky živých výstupů jako vyjednávání rady židovské s Pilátem, výběr strážce, stráž u hrobu, zjevení andělské, podplacení strážce a p. Scény tyto připojeny byly na poč. XIII. st. k velikonoční hře. Kromě evangelia sv. Matouše a několika rituálních vět nebylo pro ně ustáleného textu, proto pozdější upravovatelé národních her měli úplnou volnost v naturalistickém rozvádění jednotlivostí.

Také pro scénu vzkříšení, která vyžadovala zvláštní obratnosti v inscenování, nebylo určitého textu; přestávalo se větším dílem na vhodných antifonách a responsoriích, které byly vkládány v ústa anděla a Krista. Sestoupení do pekel bylo velmi živě vylíčeno v apokryfním evangeliu Nikodemově, z něhož skladatelé této scény hlavně čerpali; kromě toho poskytovalo jim známé canticum triumphale *Cum rex gloriae* etc. a jiné rituální zpěvy další látky k zobrazení děje.

S počátku nové scény rozmanitě se proplétaly se starými, ale již v XIII. st. spojily se v jednotu a tvořily první část dvoudílné hry velikonoční, v níž se děj takto vyvíjel. Vystoupil Pilát s četnou družinou. K němu se dostavila rada židovská žádající za stráž. Rytíři Pilátovi hlásili se za strážce a když jim židé slíbili bohatý žold, táhli hlučně ke hrobu, při čemž se vychloubali svým hrdinstvím. Zjevil se anděl a poděsil je, tak že jako mrtví k zemi klesali. Kristus vstal z mrtvých, sestoupil do pekel a odvedl duše spravedlivých do nebe. Za tím se stráž probudila a podala židům i Pilátovi zprávu o vzkříšení Kristově. Židé je podplatili, žádající, aby zatajili pravdu. Po té následovala jako druhá část hra tří Marií.

4. Hry pašijové.

Jakmile vzrostla záliba pro hry liturgické, dostavila se přirozeně touha dramatisovati také výjevy z umučení Páně, které bez toho v evangeliu velmi živě jest vylíčeno. Po způsobu nynějších pašijí byly nejdříve jednotlivé dialogické části evangelií o umučení Páně v kostele od zpěváků střídavě zpívány. Později byly podle slov evangelia skládány umělé texty a upravovány z nich skutečné hry pašijové, které se staly středem, kolem něhož se řadily všechny jiné události ze života Kristova.

Nepřestávalo se však jen na dramatisování látek čistě liturgických, nýbrž vzdělávány byly ve formě dramatické rozmanité příběhy jiné a to dosti záhy. Z XI.—XII. st. pocházejí již samostatné skladby dramatické jako *Ordo prophetarum*, *Historia de Daniel*, *Ludus de Antichristo*, *Suscitatio Lazari*, *Ordo repraesentationis Adae* a p.

O silném rozmachu dramatickém v XII.—XIII. st. a o rozmanitosti látek vzdělávaných svědčí také některé zprávy historické. Podle annalů řezenských konala se 7. února r. 1194 v Řezně hra „*ordo creacionis angelorum et ruina Luciferi et suorum et creacionis hominis et casus et prophetarum*“. V Cividale r. 1298 o letnicích a následujících dvou dnech představovala se „*repraesentatio ludi Christi, videlicet passionis, resurrectionis, ascensionis, adventus spiritus sancti, adventus Christi ad iudicium*“. A r. 1303 slavily se tamtéž „*repraesentationes infra scriptae: in primis de creatione parentum, deinde de annuntiatione beatae virginis, de partu et aliis multis, et de passione et resurrectione, ascensione et adventus spiritus sancti, et de Antichristo et aliis*“ (W. Meyer, *Frag. Bur.* str. 74—5).

Ze zprávy této možno uzavíratí, že okolo r. 1300 nebylo ještě souvislých cyklů dramatických, nýbrž toliko jednotlivé *repraesentationes*, které se teprve v XIV. st. začaly spojovati v obsáhlejší celky, jimž se říká obyčejně hry pašijové nebo mysterie. Rozsah jejich stále vzrůstal, až z nich v XV. a XVI. st. povstaly obrovské celky, čítající v Německu přes 8000 veršův a ve Francii až 35.000 veršů. Na půdě francouzské byly takové obsáhlé mysterie při cyklisaci důkladně přepracovány a uměle v jednotu organickou uvedeny. Veliké hry pašijové v Německu povstaly však větším dílem jen volným seřaděním hotových už kusů v jeden celek; proto ve svém složení věrněji zachovávají původní ráz a tvar jednotlivých složek, z nichž vznikly.

Sporná je dosud otázka o poměru a vzájemném vlivu mezi hrami francouzskými a německými. F. J. Mone¹²⁾ připouštěl značný vliv francouzských her na německé a E. Wilken¹³⁾ aspoň částečně jej uznával. Francouzští badatelé jako G. Paris, M. Sepet a M. Wilmotte o něm nepochybují. Wilmotte¹⁴⁾ přímo dokazuje značné působení francouzských mysterií na pašijové hry německé jako na vídeňskou, chebskou, alsfeldskou, svatohavelskou, frankfurtskou atd. Většina spisovatelů německých popírá jakýkoliv vliv francouzský a pokládá německé hry velikonoční i pašijové za samostatné a originální výtvořiny ducha německého. Myslím, že při konečném řešení této sporné otázky nemalou úlohu budou mít také staročeské památky dramatické, jichž nebylo dosud, jak náleží, respektováno, ač svou rozmanitostí a starobylým rázem v plné míře toho zasluhují.

Zachované skladby české možno pro přehled shrnouti v tyto tři hlavní skupiny:

I. *Hry tři Marií.*

II. *Hry o vzkříšení Páně.*

III. *Hry pašijové, na květnou neděli, o Božím těle, hra Magdalenská a na nebe vstoupení Páně.*

*

Nejlepší dosud studii o staročeském dramate napsal Josef Truhlář „O staročeských dramatech velikonočních“ (Čas. Čes. Musea 1891 str. 3—43, 165—197). Na důkladné této práci založeno je všecko, co bylo od té doby o staročeských hrách napsáno od Jaroslava Vlčka (Dějiny české literatury I., 35 a d.), F. Menčíka (Příspěvky k dějinám čes. divadla. V Praze 1895), V. Flajšhanse (Pisemnictví

¹²⁾ Schauspiele des Mittelalters. Karlsruhe 1846.

¹³⁾ Geschichte der geistlichen Spiele in Deutschland. Göttingen 1872.

¹⁴⁾ Les passions allemandes du Rhin dans leur rapport avec l'ancien théâtre français. Paris 1898.

české, str. 60 a d.), W. Creizenacha (Geschichte des neueren Dramas. Halle a. S. 1893. I., 351), A. Brücknera (Początki teatru i dramat średniowieczny v Bibl. Warszaw. 1894, II., 416 d.), J. Peška, Staročeská dramata (Zpráva gymnasia v Plzni 1905—6).

O hudební stránce českých her velikonočních pojednal nejdříve Ambros v Sitz. Berichte d. k. böhm. Gesellschaft d. Wissensch. 1861, I., 44 a Geschichte der Musik (Leipzig 1891), II., str. 328; Konrád, Dějiny posvátného zpěvu stč. I., 179—185; nejdůkladněji Z d. Nejedlý, Dějiny předhusitského zpěvu v Čechách, str. 165 a d. Starší doby dotýká se také kniha R. Batty, Geschichte der Musik in Böhmen I., 97—120 (Prag 1906).

HLAVA DRUHÁ.

Hry tří Marií.

Repraesentationes Mariarum.

1. Latinsko-české hry tří Marií.

Jakkoliv slavnosti velikonoční nabyly v Čechách neobyčejného rozšíření a podivuhodného rozvoje, nelze z nich přece bezprostředně odvozovati vznik her velikonočních. Tyto povstaly nejdříve, jak W. Meyer přesvědčivě vyložil, na půdě francouzské, rozšířily se odtud do jiných zemí a dostaly se také do Čech.

Jednoduché hry velikonoční jsou v písemnictví našem zastoupeny těmito skladbami:

A = Mastičkář Musejní.

B = Mastičkář Drkolenský.

C = První hra tří Marií (univ. knih. I. B. 12).

D = Druhá hra tří Marií (tamtéž VIII. G. 29b).

E = Třetí hra tří Marií (tamtéž XVII. E. 1).

F = Rozšířená třetí hra tří Marií (tamtéž).

G = Zlomek Musejní.

H = Šimona Lomnického „Marie o navštívení hrobu Krista pána“ z r. 1582.

O uspořádání a komposici těchto skladeb nutno nejdříve uvažovati. Postup děje jest určen základními texty latinskými.

a) A a B jsou pouhé zlomky obsahující široce rozvedenou epizodu mastičkářskou, která vyžaduje zvláštního výkladu. V A přichází však několik latinských zpěvů známých z her tří Marií vůbec. Jsou to žalozpěvy Marií: *Omniipotens pater altissime, Amisimus enim solacium* a *Sed eamus ungentum emere*. Druhá skupina těchto vstupních zpěvů schází, ale možno s jistotou předpokládati, že v předloze, kterou měl upravovatel A před sebou, se nalézaly, jak svědčí český text *Jako se ovčičky rozběhují*,

který je překladem latinského zpěvu *Iam percusso ceu pastore*. Z vlastního dialogu s mastičkářem přicházejí tu ještě dva latinské zpěvy *Huc propius flentes accedite*, jimiž mastičkář vyzývá tři Marie, aby si u něho koupily vonné masti, a *Dic tu nobis, mercator iuvenis* obsahující otázku jejich po ceně mastí. O umístění této liturgické partie v osnově světské epizody mastičkářské bude později pojednáno.

b) V C postup děje rozvíjí se velmi pravidelně. Po responsoriu *Dum transisset* vystoupí tři Marie; první zpívá *Omniipotens pater*, druhá *Amisimus* a třetí *Sed eamus ungentum emere*. Po té následuje druhá skupina zpěvů v tomto pořádku: *Heu nobis internas mentes, Iam percusso ceu pastore* a *Sed eamus et ad eius*. Marie krácejíce k hrobu zpívají společně *Quis revolvet*, anděl v hrobu se jich táže *Quem queritis*, odpovídají *Ihesum nazarenum*. Anděl jim oznámí *Non est hic* a zpěvem *Venite et videte* je povzbuzují, aby samy pohledly do hrobu a přesvědčily se, že Kristus vstal z mrtvých. Marie Magdalena vyzve pak ostatní dvě, aby odešly, což tyto učiní zpívající *Ad monumentum*.

Magdalena zůstávši sama u hrobu zpívá antifony *Cum venissem, En lapis est vere depositus, Dolor crescit, Heu redemptio israhel*. Zjeví se Kristus oděný v kněžský šat s korouhví v ruce a táže se: *Mulier, quid ploras?* Marie mu odpovídá: *Domine, si tu sustulisti*. Kristus se dá poznati a zpívá strofy *Prima quidem suffragia, Hec priori dissimilis* a *Ergo noli me tangere*; po jednotlivých strofách Marie střídavě volá *Sancte deus, Sancte fortis, Sancte misericors*. Když Kristus odstoupí zpívá *Ascendo ad patrem*, následuje sekvence *Victimae paschali*, kterou Marie střídavě zpívá s apoštoly Petrem a Janem. Zpěvem choru *Credendum est* a chvalozpěvem *Te deum* končí se hra.

V složení svém vyznačuje se tedy C zvláštní pravidelností a celkem souhlasí s normální formou, jak ji pro hru tří Marií stanovil W. Meyer. Uchyluje se od ní v těchto případech: 1. v úvodě 10tislabičné strofy (*Omniipotens* etc.) stojí před 15tislabičnými (*Heu nobis* etc.); 2. vlastní dialog s mastičkářem je vynechán; 3. není v ní zmínky o zjevení Krista v podobě zahradníka; 4. běh apoštolů Petra a Jana k hrobu jest též vynechán.

c) Zcela jinak je uspořádána hra D. Po každé strofě 10slabičné následuje hned strofa 15slabičná, kromě toho vsunuta je zcela nemístně před zpěv *Sed eamus ungentum emere* antifona *Ad monumentum venimus*, tak že ve výjevu vstupním povstal pravý chaos, ježto zpěvy následují po sobě takto: *Omniipotens, Heu nobis, Amisimus, Iam percusso, Ad monumentum, Sed eamus ungentum emere, Sed eamus et ad eius*. V dalším postupu shoduje se D již s C až na tyto případy: zpěv *Dolor crescit* položen je před *En lapis est* a antifona *Heu redemptio* je vynechána. Za to po sekvenci *Victimae paschali* následuje antifona *Currebant duo simul*, která však v návodu chybně je připsána apoštolům Petrovi a Janovi, načež následuje *Credendum est*, ale bez *Te deum*. Proto se mylně usuzovalo, že hra není celá.

Upravovatel hry *D* chtěl tedy aspoň v něčem prokázat svou samostatnost, úmyslně měnil pořádek, který našel ve své předloze, ale při tom zvláštního důmyslu neprokázal. Pozdější rukou byly některé chyby opraveny. Po *Venite et videte* správně poznamenáno, že se má zpívat *Ad monumentum*. Zajímavé je, že, kdo tuto chybu opravil, znal také starší slavnosti svatojirské a podle nich připojil ještě poznámku, že chor má zpívat *Maria stabat ad monumentum*. Svědčí o tom také postranní poznámka, že před zjevením Kristovým předcházela antifona *Tulerunt (dominum meum)*. Dále doplnil v poznámce vynechaný zpěv *Heu redemptio israhel* a správně poznamenal, že chor má zpívat antifonu *Currebant duo simul*.

d) Hra *E* má nadpis „*Ordo trium personarum in die resurrectionis domini sepulcrum visitantium*“. Pořádek latinských zpěvů, nehledí-li se k větám nově přidaným, souhlasí celkem s normální formou, jakou podává také *C*. Ale skladatel *E* měl před sebou nějaký plnější vzor než je *C*, jak ukazují zpěvy *Jesu nostra redemptio* a *Que te vicit clemencia* položené před antifonu *Ad monumentum*; podle téhož vzoru vylíčeno také dvojí zjevení Kristovo Marii Magdaleně a hra doplněna novým výjevem, jak Kristus se zjevil nevěřícímu Tomáši.

V jedné skupině her tří Marií, k níž náleží také česká skladba *E*, zjeví se totiž Kristus Marii Magdaleně nejdříve v podobě zahradníka, táže se jí po příčině jejího nářku a teprve potom dává se jí poznati ve své pravé podobě. Není pochyby, že také upravovatel hry *C* dvojí toto zjevení znal, ale první vynechal asi z důvodů náboženských. Výstup s Tomášem položen je v *E* až za sekvenci *Victimae paschali*, která se tu celá zpívala; když totiž Marie Magdalena apoštolům vylíčila, co všechno viděla, Tomáš nechce tomu věřit. Jan a Petr dosvědčují pravdu slov Mariiných a ukazují sv. roucha, ale Tomáš vyčítá jim lehkověrnost. Tu zjeví se Kristus „in apparatu nobiliori veniens“, zpívá *Pax vobis* a vyzývá Tomáše, aby se přesvědčil: *Mitte manum tuam etc.*, načež Tomáš teprve uvěří.

Skladatel *E* nepřestal jen na těchto doplňcích, nýbrž v normální osnovu hry Marií vsunul několik nových zpěvů latinských. Byl to n á p a d z c e l a o r i g i n á l n í a n i k d e j i n d e n e n a l é z á m e n i c p o d o b n é h o. Podnětem mu byly bez pochyby složitější t. ř. dvoudílné hry velikonoční, v nichž před výjevem příhrobním předcházela řada jiných výstupů líčících děj vzkříšení, sestoupení Páně do pekel a p. Tyto příběhy skladatel *E* naznačil tím, že na počátku mezi jednotlivé zpěvy Marií vložil několik zpěvů andělských a to: *Leta Sion*, jímž se ohlašuje vzkříšení Páně, *Veni desiderate* a *Quis est iste*, kterými se oznamuje sestoupení Páně do pekla. Jest to téměř reflex děje za scénou, d r a m a t i c k y v e l m i ú č i n n ý. Marie slyšíce tyto tajemné hlasy jedna po druhé pospíchá k hrobu božímu. Méně vhodně vložil později v scénu zjevení zpěv *Dimissa sunt ei peccata multa* z her pašijových, jímž Kristus Magdaleně odpouští hříchy. Kromě obvyklého zpěvu *Vere vidi dominum vivere* vložil v ústa Marie obdobný zpěv *Vere vidi dominum meum* se zajímavou prosbou: *Da salutem Bohemis*

tuis = Utvrd v pravdě tvé všechny věrné Čechy, čímž dal na jevo své vroucí smýšlení vlastenecké.

Při delších hrách bylo zvykem, že nejdříve vystoupil hlasatel (praecursor, proclamator, praelocutor a p.), jenž oznamoval, co bude na hře představováno, kromě toho vyzýval přítomné, aby se slušně a tiše chovali. V *E* jest prolog hlasatelův zcela krátký. Vyzývá několik panny a paní, aby udělaly místo, „neb se tady mají tři krásné paní bráti a Ježíše ukřižovaného hledati“. Obrací se pak žertovně k babkám slovy:

„Proč vy, babky, meškáte?
zdali mnoho mazancuov máte?
Pomohuť já jich odnésti vám,
Nebude-liť kde blíže, ale do školy k nám.“

e) V témž rukopise hned po *E* následuje hra *F* označená nadpisem „*Ludus pasce foeliciter incipit*“. Hanuš ji nesprávně rozložil v několik částí samostatných. V pravdě však tvoří jednotný celek, v němž se projevuje u větší ještě míře než v *E* snaha rozšířiti a doplniti jednoduchou osnovu her tří Marií novými výjevy rázu čistě náboženského.¹⁾ V podstatě své jest *F* doplněním a rozšířením předcházející hry *E*; proto skladatel její zapisoval toliko nově přidané scény a při ostatních přestával na pouhém onačení slovy „more suo persone vadunt cantantes“, „progrediuntur suas cantantes antifonas“, „agunt, ut consueuerunt“, „ut modus est“ a p. Z některých známek možno usuzovati, že části takto označené třeba doplňovati ze hry předcházející. Jinak počínal si skladatel ve své úpravě dosti obratně a prokázal značnou samostatnost v uspořádání celku. Snaha jeho postup jednotlivých výjevů případně motivovati jest na mnohých místech zřetelná.

Krátký prolog, který přednášel „barbatus“, zvaný asi podle masky, jíž užíval, jest docela vážný a obsahuje označení předmětu hry a obvyklé napomenutí k pilné pozornosti.

Nejdříve vystoupí 11 apoštolů, kteří zpívajíce latinský plánek kráčeji na místo pro ně určené a tam v delším rozhovoru rozmlouvají o událostech posledních dní, zejména o umučení Páně. Strach před židy a nejistota, co se dále bude dít, naplňuje jejich srdce. Potom teprve přicházejí tři Marie zpívajíce obvyklé hymny. Vstříc jim vyjde mastičkář, který je tu označen jakožto „unus barbatus fulcitus ad morem medici“, a táže se jich, čeho žádají. Scéna mastičkářská po té následující jest zcela krotká a nevybočuje z mezí posvátné klenby chrámové. Obvyklá chvástavost mastičkářova při vychvalování účinku mastiček jest pouze naznačena slovy:

„Kdyby kdo najtvrději spal v noci,
dříve než ho třikrát puškú v hlavu udeříš,
z najtvrdšího sna každého probudíš.“

¹⁾ Srv. *J. Truhlář* v Č. Č. M. 1891 str. 31.

Marie koupí od něho masti a kráčejí ke hrobu. Když pak po obvyklé scéně příhrobní dvě Marie vracejíce se od hrobu zpívají *Ad monumentum venimus*, apoštolové uslyší jejich zpěv a Šimon upozorňuje ostatní na důležitý jeho obsah. Tomáš je varuje slovy: „Na řeč ženskú se nic nedaj,“ avšak Ondřej přece odchází zvěděti, co to znamená. Následuje scéna zjevení jako ve hře *E. Radošná* sekvence *Victimae paschali* vzbudí zase pozornost Jana a Petra, kteří odeberou se k Marii a vyptávají se jí obvyklým způsobem, co viděla. Marie vrátí se pak do kaple a oba apoštolové kráčejí k hrobu, odkudž vezmou prostěradla a ukazují je svým druhům na důkaz, že Kristus vstal z mrtvých.

Nová scéna potom následující, zjevení Kristovo dvěma učedníkům do Emaus jdoucím, zakládá se na podání biblickém. V některých pašijových hrách tyrolských dostalo se jí zbarvení komického, na př. jak učedníci po odchodu Ježíšově v hospodě notně popíjejí, až se pohádají.²⁾ Náš skladatel držel se však přesně podání evangelického.

Učedníci odeberou se k apoštolům a oznamují jim, že Kristus vstal z mrtvých. Avšak Tomáš nechce jim věřit a haní lehkověrnost apoštolů. Tu zjeví se Ježíš a požehná jim, načež dva andělé Krista vítají a odvádějí. Hru ukončí Jakub menší krátkou řečí, vyzýváje na konci k zpěvu „*Te Deum*“.

f) Jediný známý dosud exemplář hry Lomnického nadepsané „*Marie o navštívení hrobu Krista pána*“ (vyd. r. 1582) zachoval se v knihovně Musejní, ale ve stavu velmi zuboženém. Nejen začátek schází, také uprostřed je mnoho listů vytrháno. Přece však možno určití postup děje. Nejdříve vystoupily tři Marie, zpívaly a recitovaly české texty odpovídající latinským zpěvům *Omnipotens, Amisimus, Sed eamus ungentum emere*. Potom Marie Salomeova vyzvala své družky, aby nemeškajíce pospíchaly k hrobu Páně, což odpovídá latinskému zpěvu *Sed eamus et ad eius*. Výjev příhrobní odpovídá celkem tomu, jaký je v hře *C* vylíčen. Marie uslyševše od anděla Amabiela, že Kristus vstal z hrobu, radují se z toho a chystají se radostnou zprávu oznámiti apoštolům. Zpěvem *Bůh všemohúci vstal z mrtvých* končí se krátká tato hra.

2. O poměru her českých k cizím.

České skladby samy o sobě poskytují již hojný materiál srovnací, ale tento se ještě rozšíří a zvětší, srovnáme-li je s obdobnými hrami cizími. Jsou to hlavně tyto skladby:

a) *Inšprucká hra velikonoční* (Innsbrucker Osterspiel vyd. F. J. Mone, *Altteusche Schauspiele. Quedlinburg und Leipzig 1841, 107—144*). Rukopis její byl napsán r. 1391, ale původní složení klade se do druhé čtvrti XIV. st. Rázem svým podobá se dílem mysteriu

²⁾ Srv. *Wachernell, Altdeutsche Passionsspiele aus Tirol 291 a d.*

Tourskému z XII. st., dílem hře Trevirské z XIII. st., ale nevyplýnulá z žádné z nich přímo, nýbrž z nějaké nyní neznámé předlohy, která se na oněch zakládala (Wirth, *Die Oster- und Passionsspiele* str. 120—1). Vydavatel její Mone vyslovil domněnku, že podle dialektických zvláštností kolébka její byla někde v Duryňsku poblíže hranic českých. Wolk a (Geschichte der deutschen Literatur in Böhmen I, str. 224) jde ještě dále a klade původ její přímo do Čech. Totéž mínění opakuje se u Nagla a Zeidlera (Deutsch-Österreich. Literaturgeschichte I, 355) a jinde. Na půdu česko-německou odkazují ji též některé výrazy české jako *Dobroytra, dobroytra* (v. 634 a 636) a zajisté i slovo *pastuche* (pastucha): „*Here, ich heisze Pastúche und lege unter dem struche etc.*“ (v. 596—7).³⁾ Užijeme pro ni zkratky *Inšp.*

b) *Vídeňská hra velikonoční* (Wiener Osterspiel vyd. H. Hoffmann, *Fundgruben für Geschichte deutscher Sprache und Litteratur. Breslau 1837, II, 296—336*). Jest zapsána v rukopise z r. 1472, byla však složena mnohem dříve. V podstatě své se zakládá na *Inšp.*, ale původce její užil ještě jiných předloh, jako hry Trevirské, německých básní duchovních a p. (Wirth, *Die Oster- und Passionsspiele* str. 122). Hoffmann tvrdí, že skladatelem jejím byl buď Čechoněmec nebo Slezan, jak možno usuzovati z některých narážek, slov a frází (na př. *gute mosanzen* v. 320, *zu Otmachau weiche kaese* v. 321). Označujeme ji krátce *Víd. Vel.*

c) *Jagerská hra III.* (Erlauer Spiele vyd. K. F. Kummer, *Wien 1882, str. 31—89*). Je nadepsána „*Visitacio sepulchri in nocte resurrectionis*“ a shoduje se nejvíce s *Inšp.*, *Víd. Vel.* a *Chebskou*. Ale ani *Inšp.* ani *Víd. Vel.* nebyly jejím bezprostředním pramenem, nýbrž nějaká dosud neznámá předloha. Jagerský sborník her napsán byl asi v I. pol. XV. st. v dialektu bavorském a vydavatel Kummer klade původ jeho do Korutan. Na konci rukopisu nalézá se poznámka „*ut in registro in Gmunden*“. Kummer myslí, že se tím míní Gmünd v Korutanech, připouští však, že pro korutanský Gmünd nelze formu *Gmunden* doložiti. Možno tedy také mysliti na Gmunden v Hor. Rak., kdež byl nějaký podobný zápis her divadelních, jímž se skladatel her Jagerských řídil. Přicházíme zase v nejbližší sousedství Čech.⁴⁾ Značkou její bude *Jag. III.*

d) *Chebská hra o Božím těle* (Egerer Fronleichnamsspiel vyd. G. Milchsack, *Bibliothek des litter. Vereins in Stuttgart sv. 156*). Zachovala se v rukopise z 2. pol. XV. st., ale původně byla složena již v I. pol. XV. st. V mnohých částech stýká se s *Inšp.* a s pašijovými

³⁾ Mone to slovo vykládá zkrácením z *Pusterbalk*; tomu odporuje Jager. III., v níž podobné verše pronáší Rubin: „*Herr, ich haisz Pastaun, ich lig des morgens hinder dem zaum*“ (v. 128—9).

⁴⁾ Z jednotlivých slov nápadné je *suknei*: *rokch und suknei IV, 438*.

hrami tyrolskými (Gr a d l, Mittheil. d. Vereines f. Gesch. d. Deutschen in Böhmen XXXIII, 229 a d.; W a c k e r n e l l, Altdeutsche Passions-spiele str. CCXCV a d.; M. W i l m o t t e, Les Passions allemandes du Rhin. Paris 1898, 48—49). Značíme ji krátce C h e b.

Uvedené skladby jsou obsahově i geograficky pevně spiaty; z ostatních her nejbliže se k nim řadí: T r e v i r s k á (Hoffmann, Fundgruben II, 272), S t e r z i n g s k á (Pichler, Über das Drama des Mittelalters in Tirol str. 143) a A l s f e l d s k á (Froning, Das Drama des Mittelalters II, 548).

České hry nalézají se s I n š p., V í d. V e l., J a g. III. a C h e b. v spojení nejtěsnějším. Nehledíme-li k úmyslným změnám v pořádku zpěvů v D nebo k novým vložkám v E, znamenáme, že skladby české vyznačují se v uspořádání základních textů latinských tou charakteristickou zvláštností, že strofy 10slabičné (*Omnipotens, Amisimus, Sed eamus ung.*) položeny jsou před zpěvy 15slab. (*Heu nobis, Iam percusso, Sed eamus et ad eius*) a to je také význačnou vlastností her I n š p., V í d. V e l., J a g. III. a C h e b. Jsou však ještě jiné zvláštnosti textové, které těsnou souvislost mezi hrami českými a jmenovanými německými potvrzují. Uvedeme aspoň rázovitější případy, které zároveň některé zvláštnosti českých her vysvětlují.

Strofa, kterou třetí Marie povzbuzuje své družky, aby pospíšily k hrobu Kristovu, zní v C, D, E jakož i v I n š p., J a g. III. a C h e b. (V í d. V e l. nemá latinských textů) takto:

Sed eamus et ad eius
properemus tumulum,
si dileximus viventem,
diligamus mortuum
et ungamus corpus eius
oleo sanctissimo.

V ostatních známých hrách má tato strofa rozmanité jiné texty.⁵⁾ Rovněž ve strofě *Iam percusso ceu pastore* pouze v českých hrách, v I n š p., J a g. III. a C h e b. zní poslední verš „dolor crescit nimius“; ostatní mají „dolor tenet nimius“.

Avšak nejen texty latinské potvrzují vzájemnost mezi českými hrami a jmenovanými německými, nýbrž i jiné zvláštnosti, které nejsou závislé na textech latinských.

Odstoupení obou Marií od hrobu motivuje se v českých hrách tím, že Marie Magdalena posílá je pryč, chtějí sama hledati Krista do úsvitu:

Nuž vy, sestrycě, pryč děta,
A jáť budu bdieti až do světa (C).

⁵⁾ Srv. W. M e y e r op. c. 107.

Milé sestřici, pryč jděta,
Jáť ho budu hledati až do světa (D).

Vy sestřičky domuov děta
A já zde budu bdieti až do světa atd. (E).

J. Truhlár (Č. Č. M. 1891. 14) domníval se, že jest to zvláštnost speciálně česká, můžeme ji však doložit také ze skupiny výše uvedené. Ve Víd. Vel. Marie Magdalena loučí se takto se svými družkami:

Gott geseine euch, lieben swestern mein,
Seht, noch heute komt mir swere pein:
Ich mag weder gerasten, noch gerun,
Bis ich meinen herren vinde nu;
Ich wil auch meine hende winden,
Bis ich meinen herren vinde (str. 325, 1—6).

V Cheb. jest to rozvedeno takto:

Ir vil lieben schwester mein,
Nun get hin zu den jungern sein,
Und sagt in die rechten mer,
Wan ich hab noch grosse schwer,
Die ich trag an dem herzen mein
Von dem bittern tode sein . . .
Das kan ich nicht über winden,
Ich werdt in dan wider vinden;
Darumb wil ichs an ein ende kummen,
Wer in doch aus dem grab hat genummen (7942 sq.).

V Brixenské hře pašijové, na kterou částečně působila Cheb.⁶⁾, nalézá se podobný obrat:

Geht hin, ir lieben schwestern mein,
Dass gott mit euch mus sein!
Ich will nu fürbas gehn
Und will nit lenger hie stehn,
Ob ich Jesum funde,
Der mich von sünden entpunde (3991—6).

Ve hře Sterzingské (Pichler 151—2) Marie praví svým družkám:

Awe lieben swester mein,
Nun erst hebt sich an mein pein!
Ir solt nun wider keren,
Ich fürcht mein leid well sich meren.

⁶⁾ Srv. W a c k e r n e l l. Altdeutsche Passionsspiele CCLX., CCLXXXI.

Dar umb solt ir nit lenger hie stan,
 Ir solt hin wider heim gan.
 Das tut viel lieben swestern beid
 Zu unserem groszen leid.
 Nun wil ich gen an allen has
 Und wil meinen herren suchen fürbas.

V české hře *E*, v níž se zachovalo dvojí zjevení Krista Magdaleně, obořuje se zahradník-Kristus na Marii těmito drsnými slovy:

A protož náhle beř mi se s očí pryč,
 nebť zlámu o hlavu tento rýč,
 a netlač mi po cibuli,
 ať nedám rýčem porebuli,
 a nechaj se mnú toho mluvení,
 nebť mi do toho nic není,
 ať já své dílo předce dělám
 a svým dítkám chleba dobývám.

V Inšp. praví zahradník Marii:

Ist daz guter frawen recht,
 daz sy umm lauffen alz dy knecht
 so fro by desem garten?
 wez hastu hy czu warten? (1044—6.)

Ostřeji zní řeč zahradníkovy ve Vid. Vel.:

Vrau, was suchestu
 In disem garten also vru?
 Ist das guter vrauen recht,
 Dass sie alhie umblaufen als die knecht
 Also vru in disem garten
 Recht als sie des krautes warten?
 Ich sage dir, werden dein die diener gewar,
 Sie strafen dich, ich sage dirs zwar . . .
 Ich kan dein ja nicht gewarten,
 Ich muss graben meinen garten;
 Ich bereite meinen pastarnack
 Und stopfe den in meinen sack
 U wil damite zu markte laufen
 Und mir des brotes kaufen (326, 19—26; 327, 7—12).

V Jag. III. opakuje se pouze výčitka:

Ist das guter fraun recht,
 das si lauffent als di chnecht

so fru in disen garten
 recht sam se der jungen chnechten warten? (1091—4).

V Cheb. předchází podobná výtka, načež následuje vyhrůžka:

Du verderbst mir das gras:
 Ich sag dir das an allen has,
 Du hast mirs an allen stetten
 In die erdt nider getretten;
 Darumb las dirs nit wider farn,
 Oder ich wolt dir die streich nit sparn (7985—7990).

Podobně ve hře Sterzingské:

Ei du meinst ich sei dein gar fro,
 Dasz du mir niedertrittst das kraut?
 Get rasch ir bose haut,
 Und get aus dem garten
 In die schul zu den gelarten,
 Oder ich smier euch eure glieder,
 Dass euch in drei tagen nit lust herwider

(Pichler 152—3.)

Jiným ještě důležitým momentem, který potvrzuje blízkou příbuznost zvláště Inšp., Vid. Vel. a Jag. III. s českými *A* a *B*, jest obširná a světsky rozvedená epizoda mastičkářská, která se v takové formě nikde jinde nevyskytuje.

Inšp. a Vid. Vel. jsou ovšem mnohem složitější než naše a řadí se k dvoudílným hrám velikonočním. Ale v druhé své části, která obsahuje hru tří Marií, stýkají se s českými co nejtěsněji. Česká hra *E*, vyjmou-li se nově přidané zpěvy, nejvíce se podobá Inšp. a Vid. Vel. Výstup mastičkářský v ní sice schází, ale *F* ukazuje, že byl skladateli znám aspoň ve formě čistě církevní. V Jag. sborníku přicházejí obě části, z nichž se skládá dvoudílná hra velikonoční, jako samostatné kusy, což bylo s počátku pravidlem.

3. O vzájemném poměru skladeb českých.

O vzájemném poměru a souvislosti českých her poučí nás podrobnější rozbor textův, latinských i českých.

a) O poměru latinských zpěvů v nejstarší památce *A* a v ostatních skladbách nelze mnoho říci, ježto jest jich v *A* jen málo. Pokud se tu vyskytují, souhlasí však s ostatními hrami. Jedinou odchylku nalézáme v strofě *Sed eamus ungentum emere*, kde má *A* „possimus“, ostatní texty „possimus“, kterážto varianta častěji se vyskytuje (*W i r t h*

op. c. 11). Zpěvy *Huc propius flentes accedite* a *Dic tu nobis*, které v ostatních památkách českých nepřicházejí, shodují se úplně s textem Jag. III.; Inšp. má v posledním verši zpěvu *Dic tu nobis* malou odchylku: „quod pretium tibi dabimus“ místo obvyklejšího „Dic precium, quod tibi dabimus“, což jest i v *A*.

C a *D*, ačkoliv pořádkem zpěvů se odlišují, jsou přece pevně sepiaty některými zvláštnostmi textu. V strofě *Heu nobis* mají obě chybně „crudeli“ místo „crudelis“ (srv. *E*, Inšp., Jag. III. a j.). V strofě *Hec priori dissimilis* stojí chybně „nec est incorruptibilis“ místo „hec est incorruptibilis“ (srv. *E*, Inšp., Jag. III. a j.). O písaři nedbalém a latináři špatném svědčí v *D* ještě tyto chyby textové: „faciamus“ místo „faciemus“ (*A*, *C*, *E*) v strofě *Omnipotens*, „qui sanavit me plenam a viciis“ místo „plenam viciis“ (*C*, *E*) v strofě *Dolor crescit*. Docela chybně je přepsán v *D* text:

„Ergo noli me tangere,
nec ultra velis plangere,
que mox in primo sidere
tendens ad patrem scandere“,

což nedává smyslu a má správně zníti:

„quem mox in puro sidere
cernes ad patrem scandere.“

V *C* zní tato strofa:

„Ergo noli me tangere,
nec ultra velis plangere,
Galyleam, dic, ut eant
et me viventem inveniant.“

V *E* poslední dva verše jsou též chybně opsány:

„Galyleam ut eant, dic,
et me viventem videant.“

C a *E* ukazují, že předloha, podle níž se pracovalo, obsahovala 4 zpěvy vzkříšeného Krista: 1. *Prima quidem suffragia*; 2. *Hec priori dissimilis*; 3. *Ergo noli me tangere*; 4. *Nunc ignaros huius rei*. Strofa 3. a 4. zněly:

„Ergo noli me tangere
nec ultra velis plangere,
quem mox in puro sidere
cernes ad patrem scandere.

Nunc ignaros huius rei
fratres certos reddes mei,

Galyleam dic, ut eant
et me viventem videant“ (srv. Jag. III., Vid. Vel. a j.).

Písaři *C* a *E* užíli pouze prvních dvou veršů 3. strofy a posledních dvou veršů 4. strofy, ovšem chybně je přepsali. V *D* je 3. strofa ponechána celá, za to schází 4. strofa, tak jako v Inšp., Cheb, Trevirské a Sterzingské. V Inšp. stojí kromě toho 3. před 2. strofou.

Latinské texty v *E* svým zněním jsou téměř stejné jako v *C*. Jen tu a tam vyskytují se drobné odchylky: v strofě *Ad monumentum venimus* množné číslo „angelos domini sedentes vidimus et dicentes“ (tak i v Jag. III., Cheb., Trevir., Sterzing.; Inšp. má jako *C* a *D* „angelum . . .“); v strofě *Vere vidi dominum* „apostolos“ místo „discipulos“ (*C*, *D*, Inšp., Jag. III., Trev. a j.). Místy má však *E* čtení správnější, jak bylo dříve naznačeno. Jinde zase vyskytují se zřejmé chyby písařské: v strofě *Iam percusso* chybně „absente eos“ (m. absente eo), „dolor crescit minimus“ (m. nimius), v strofě *Vere vidi* „viventem“ (m. vivere).

Ze srovnání toho jest zřejmo, že latinské texty českých her zněním svým až na skrovné varianty vzájemně se shodují, přece však nelze z toho usuzovati, že by byly z jedné hry do druhé přepisovány, nýbrž některé varianty jasně ukazují, že třeba kromě textů, které se nám zachovaly, předpokládati ještě nějaký jiný text latinský. avšak se zněním v našich památkách co nejvíce shodný.

b) Větší rozmanitostí vyznačují se připojené texty české.

V *A* jsou přeloženy všechny latinské zpěvy tam obsažené kromě *Sed eamus ungentum emere*; místo toho položen je překlad zpěvu *Iam percusso ceupastore*, jehož latinské znění jest vynecháno. Latinské texty se zpívaly (*cantat*), české pouze recitovaly (*dicunt ricmum*).

V *C* není opatřen českým překladem zpěv *Ad monumentum*, pak hymny vzkříšeného Krista: *Prima quidem suffragia*, *Hec priori dissimilis* a *Ascendo ad patrem*. Konec hry jest pouze naznačen počátky latinských zpěvů, tak že nevíme, zdali k nim při provedení byly připojovány také české texty. Podle analogie v *D* se zdá, že ano. Nejen strofické zpěvy latinské, nýbrž i původní liturgické texty jsou v českém překladě rymovány a prosodicky upraveny. Většina českých veršů se recitovala, ale jsou tu již také pokusy postavit český text na roveň zpívanému textu latinskému, neboť podle návodu provozovacího měly se zpívatí překlady české těchto strof: *Cum venissem* (cantet ricmum), *En lapis est vere depositus* (eodem modo), *Dolor crescit* (eodem modo cantet), *Heu redemptio israhel* (eadem nota cantet in vulgari), *Vere vidi dominum* (eadem nota in vulgari). J. Truhlář (Č. Č. M. 1891 str. 15) pokládá toto označení za ledabylý nápad písařův, ale neprávem. Že tyto texty byly skutečně k zpívání určeny, možno poznati již z toho, že při většině veršů takto označených jeví se snaha

přizpůsobiti metrum textu latinskému; není to ovšem důsledně provedeno, tak že nevíme, jak zpěvák srovnal neshody často se vyskytující.

V *D* zůstaly nepřeloženy tytéž zpěvy jako v *C*; nestalo se to náhodou, nýbrž české překlady jejich nebyly známy ani upravovateli pozdější hry *E*, který právě k těmto latinským zpěvům připojoval dílem české texty v obsahu odchylné, dílem je teprve sám překládal, k zpěvu *Ascendo ad patrem* nepřipojil vůbec žádného českého textu. Strofu *Ad monumentum* přeložil takto:

„U hrobu sme byly plačice
našeho mistra hledající,
angely sme sedíce viděly,
a ti sú nám tak pověděli,
že Ježíš z mrtvých vstal
a to nám pověděti kázal.“

Množné číslo „anděly“ ukazuje, že překlad je nový a přizpůsobený latinskému v *E*, neboť *C* a *D* mají „angelum“. K zpěvu *Prima quidem suffragia* přidán je tento český text:

„Maria, věz to zavěrné,
žeť mé jest tělo již [tělo] tak slavné,
ješto před smrtí bylo trpělivé
i také vši křehkosti plné.“

Po strofě *Hec priori dissimilis* následuje česky:

„Maria, věz to za celo,
žeť Ježíšovo blahoslavené tělo
nebude více nedostatku trpěti
a toť mají všichni za věrné míti.“

Ani tento ani onen český text nekryje se s latinským, nehledí-li se ani na jeho špatnou a nesprávnou formu veršovou.

Tytéž texty v *D*, které byly již v *C* jako zpěvné označeny, měly se zpívati a jsou též notami opatřeny. Jest to zcela zřetelný důkaz, že označení písaře *C* nelze pokládati za ledabylý nápad. Přibyla k nim ještě dvě nová čísla: předně překlad strofy *Sed eamus ungentum*, jehož text k zpěvu určený byl znovu upraven, aby odpovídal metru latinskému, za druhé *Sed eamus et ad eius*, kde text notovaný souhlasí s *C*, text recitovaný byl však znovu pořízen. Máme tu tedy další novotu, která záleží v tom, že oba právě jmenované zpěvy jakož i *Vere vidit dominum* opatřeny jsou podvojnými překlady, z nichž jeden se měl zpívati „sub eadem melodia“ jako text latinský, druhý byl určen k recitování.

Podvojně překlady vyskytují se často v hrách velikonočních, ale poměr jejich byl dosud po mém mínění nesprávně vykládán. K. F. K u m m e r

(Erlauer Spiele XXXVI) tvrdil, že *cantat*-strofy jsou starší než *dicit*-strofy. Totéž mínění opakují po něm *Creizenach* (Geschichte d. neueren Dramas I., 109) a *Froning* (Das Drama des Mittelalters I, 28). České hry potvrzují zcela zřetelně opak toho, že totiž české texty recitované jsou starší a zpívané pozdější. Že to platilo také o hrách německých, dosvědčuje hra Trevirská, v níž bylo jen několik strof zpíváno, ostatní byly recitovány.

Dále vidíme v *D* zřetelně snahu rozváděti původní osnovu hry novými vložkami, které se neopírají o určitý text latinský. Místo antifony *Heu redemptio israhel* následuje krátký žalozpěv Marie Magdaleny „*A nastojte hoře mého*“, který silně připomíná některé verše z „*Pláče Marie Magdaleny*“ v rukopise Hradeckém (vyd. Patera str. 104). Široce je rozveden dialog mezi Kristem a Marií Magdalenou, mezi Marií Magdalenou a apoštolu. Z kusých rýmů možno usuzovati, že byly chybně přepsány z nějakých jiných skladeb. Vyšetřiti je bude úkolem dalšího zkoumání, což platí také o hojných textech nových v *E*.

V *E* nabyly již české texty úplné převahy nad latinskými. Téměř všechny zpěvy latinské jsou opatřeny českými překlady a to z pravidla dvojmo, jednak texty k zpěvu určenými, jinak mluvenými. Vedle toho proložena je osnova hry *E* hojnými verši českými bez ohledu na základní zpěvy latinské. Opakují se tu nejen texty z *D* jako „*Ach nastojte hoře mého*“ a utěšující slova zjevivšího se Krista „*Nerod více plakati*“ nevkusně v první části změněná, nýbrž jsou tu i vložky zcela nové, dílem podle „*Planktu P. Marie*“ upravené na př. „*Pro buoh račte postúpati*“, dílem podle „*Pláče Marie Magdaleny*“ vzdělané, jako „*Když sem přes celú noc chodila*“ atd. Veršovnícká schopnost upravovatelova byla ovšem velmi chatrná a nedostatečná.

Snaha skladatelova rozváděti hru novými vložkami liturgického rázu jeví se také v nadbytečném rozšíření sekvence *Victimae paschali*, v níž Marie Magdalena odpovídajíc na opakované otázky apoštolů *Dic nobis Maria*, téměř celé umučení Kristovo naznačuje. Na omluvu skladatelovu třeba však uvést, že takové rozšíření sekvence *Victimae* bylo již dříve oblíbeno v textech latinských.⁷⁾ Podle latinské sekvence takto rozvedené upravil pak skladatel náš znění české.

c) Další srovnání ukazuje, že v českých textech jednotlivých her jest nepřetržitá spojitost. Upravovatelé mladší přejímali texty ze starších her, často do slova, jindy s malými změnami. K nim pak přidávali texty nové, samostatně upravené.

Hra *A* poskytuje sice málo dokladů k srovnání, za to jsou poučné. Překlad strofy *Omnipotens* zní v *A* takto:

⁷⁾ Nalézá se na př. v „*Liber troporum et hymnorum*“ (rkp. univ. knih. v Praze ze XIV. st. sign. I E 12); srv. též doklady u *Milchsačka*, Die Oster- und Passionsspiele str. 92—94.

1. *Hospodine všemohúci,*
2. *angelský králu žádúci!*
3. *I co je nám sobě zdieti,*
4. *že nemóžem tebe viděti.*

1. a 2. verš opakují se v *C*, *D* a *E* beze změny, 3. v. jest upraven v *C* a *D* takto: „Co je nám nebohám zdieti“ (při čemž v *D* „je“ vynecháno). Upravovatel *E* měl asi před sebou *A* i *C*, *D* a sestavil z toho chybný verš: „Co nám nebohým sobě zdíti,“ který má o slabiku více. 4. v. jest již v *A* 9slabičný, v *C* je to sice změněno „Když tebe nemuožem viděti,“ ale chyba metrická opravena nebyla, teprve v *D* jest čtení správné „Když tebe nemóžem jmieti,“ což přijato s příslušnými změnami jazykovými také do *E*.

Překlad zpěvu *Amisimus* v *A* proti textu latinskému skládá se z 8 veršů; zdá se, že tu v český překlad pojat byl také motiv z *Heu nobis*:

1. Ztratily smy mistra svého,
2. Jhesu Krista nebeského;
3. ztratily smy svú útěchu,
4. ješto nám židie odjěchu,
5. Jhesu Krista laskavého,
6. přieteľa ovšem věrného,
7. jenž jest trpěl za ny za všě ⁸⁾
8. na svém těle l'utné rány.

Skladatel *C* opakoval z *A* vv. 1. 2. 6. 7. 8; tato nesrovnalost veršová nelíbila se *D*, proto celou strofu samostatně přeložil:

Ztratily sme spasitele
všech hříšných vykupitele,
jenž je pro ny s nebe stúpil
a ny svú svatú krví vykúpil.

V *E* nalézají se pouze vv. 1. 2. 7. 8. (v 7. „všě“ vynecháno).

V *A* přichází ještě český překlad strofy *Iam percusso* bez vlastního textu latinského:

Jako sě ovčičky rozběhují,
kdyžto pastúšky nejmajú,
takěž my bez mistra svého,
Jhesu Krista (laskavého) nebeského,
ješto nás často utěšoval
a mnoho nemocných uzdravoval.

⁸⁾ Místo „za všě za ny“, jak správně v *C*.

Text tento se neujal; *C*, *D* a *E* mají jiné znění, jež nejspřávněji podává *D*:

Apostoli mistra svého
a my spasitele ctného
ztratily sme po svém hříechu,
pro něž nám nenie do smiechu.

Tím je srovnávací materiál vzhledem k nejstarší památce *A* vyčerpán. Jest skrovný, ale tolik zdá se z něho vyplývati, že skladatelé her *C*, *D* a *E* překlady české v *A* zapsané znali buď přímo z této památky nebo z jiné jí podobné.

Většina českých textů v *C* a *D* co nejtěsněji spolu souvisí a s malými změnami se opakuje. V *D* jsou však texty na mnohých místech správnější a často doplňují kusé znění v *C*. Překlad strofy *Sed camus et* zní v *C*:

Pojdem skuoro k jeho hrobu,
drahé masti nesúc sebu,
jakž sme jej živa milovaly,
milujme jej mrtva súde.

Kusé rýmy „milovaly“ a „súde“ svědčí, že písař tu dva verše vynechal, které se také skutečně v *D* nalézají:

Pojdém skoro k jeho hrobu
nesúc drahé masti sobú,
jakž smy milovaly živého,
abychom jej umazaly,
milujmy jej mrtva súde,
své masti tam přinesúce.

Avšak ani tento text nebyl zcela správně přepsán, zajisté zněl původně takto:

Pojdém skoro k jeho hrobu,
nesúc drahé masti s sobú,
abychom jej umazaly;
jakž smy živa milovaly,
milujmy jej mrtva súde,
své masti tam přinesúce.

V *C* po *Sed camus ungentum emere* následují tři verše:

Ach kakú my žalost jmáme,
ach kaká našě nůžě,
nebudeme-li jeho jmieti na dlúze.

Text zřetelně nesprávný a neúplný; podle *D* možno jej opravit a doplnit takto:

Ach kakú my žalost jmáme,
donidž tvórcu neoptáme,
ach kaká jest našě nůžě,
nebude-li tebe na dlůžě.

Zpěv *Vere vidi dominum* jest v *C* takto přeložen:

Zajisté sem viděla hospodina,
an mi se nedal svých noh dotýkati.
Apoštolé musie v to věřiti,
že chce ku otci na nebesa vstúpiti.

Správnější text čteme v *D*:

Zavěrnět sem boha živa viděla,
avšak dotknúti sem se nesměla.
Apoštolé musie věřiti,
že chce k uotci na nebe vstúpiti.

Verš 3. třeba doplnit „Apoštolé musie v to věřiti“ nebo „Apoštolé musie uvěřiti“.

Z těchto a podobných dokladů, jež by bylo možno rozhojnit, vyplývá, že texty české v *C* dosti nedbale jsou přepsány z jiné správnější předlohy. Pečlivěji z téže předlohy přepisoval písař *D*, ač i jeho přepis často jest nesprávný.

Upravovatel hry *E* znal jistě české texty, které přicházejí v *C* a *D*, a bezpochyby také *A*, jak bylo dříve naznačeno. V textech notovaných přibližuje se více *C* než *D*, jak několik dokladův potvrdí:

Když běch přišla léčiti mrtvého,
nadjidech hrob a v něm nikohého.
Avech, nemohu právě zvědětí,
kde bych mohla mistra svého naléztí (*C*).

Když sem přišla léčiti mrtvého,
nadjidech hrob a v něm nižádného.
Auvech, nemohu právě zvědětí,
kte bych mohla jeho, mistra, naléztí (*E*).

V *D* jest sice text podobný, ale v. 3. a 4. mají pravidelný rým: „znamenati (místo zvědětí) — hledati“. Jiný příklad:

Ova, kámen, jenž bieše na hrob položen,
avech, kak jest daleko otložen,

jehož rytieři snažně střěžiechu,
avšak vzkřieši (?) jeho nevidiechu (*C*).

Aj ten kámen, jenž jest na hrobě položen,
ten jest divně daleko otložen,
jehož rytíři silně střěžiechu,
avšak jeho ostřieci nemohúce (*E*).

Ova, kámen, ten jest přeč otložen,
jimžto jest byl hrob boží přiložen,
i rytieři kam sú se poděli,
jenž střěhúce okolo hrobu bdiechu (*D*).

Nejméně porušen jest text v *D* a malými opravami v 1. a 4. v. bylo by možno jej rekonstruovat; zcela nepravidelný jest v *E*, ale přibližuje se více *C*. Totéž platí také o překladu *Vere vidi dominum*.

V textech recitovaných *E* shoduje se však více s *D*. Jeví se to hned ve strofě *Omnipotens*, jak bylo shora při *A* naznačeno. Zvláště zajímavý je překlad zpěvu *Vere vidi*; notovaný v *E* souhlasí s *C*, recitovaný však s *D*:

Vídělat sem tvórcu svého
od židuov umučeného.
Ten jest v cele z mrtvých vstal
a svým pověděti kázal,
a ktož chtí živého vidětí,
kázal jim po sobě přijítí,
neb chce potom na nebe vstúpiti,
člověčenství, náboženství (?) nesa,
aby votci ukázal rány,
jenž jest trpěl za všecy za ny (*E*).

Zvěděla sem tvórcu svého
od židuov umučeného.
Ten jest z mrtvých vstal,
a to svým mlazším pověděti kázal,
že chce do Galile jítí;
ktož jej živa chtie vidětí,
kázal jim po sobě přijítí,
že chce potom vznítí na nebesa,
tělesenství na božství nesa,
by otci pokázal rány,
že jest trpěl za všě křěšťiany (*D*).

Zároveň jest tu zřetelný doklad, jak nedbale *E* text přepisoval, vynechává celé verše a měně výrazy až k neporozumění.

Srovnání českých textů k *Heu nobis, Quis revolvet, Quem queritis* a j. podává další případy souhlasu *E* a *D* v překladech recitovaných. Jsou však také případy, kdy *E* vybíral texty z *C* i *D* na př.:

My hledáme tvórcě svého
Jhezu Krista nebeského,
jenž je v tom hrobě položen,
tomu jest dnes třetí den (*C*).

My hledámy mistra svého
Jezu Krista nebeského,
jenž jest v nově trpěl za ny
na svém těle hrozné rány (*D*).

My hledáme mistra svého,
Ježíše nazaretského,
jenž jest trpěl za ny
na svém těle hrozné rány,
jenž jest v tomto hrobě položen,
tomu jest dnes třetí den (*E*).

Shrneme-li výsledky, jichž jsme se dobrali rozborem českých textů, nabýváme přesvědčení o vzájemné souvislosti jejich. Především zdá se býti jisto, že upravovatel *E* české texty, jak jsou obsaženy v *C* a *D*, znal, ale velmi nedbale je přepisoval. Také texty v *C* a *D* jsou na sobě závislé, při tom nelze však tvrditi, že by jedna hra z druhé bezprostředně vyplynula, spíše třeba pro ně předpokládati nějakou předlohu starší, která se v *D* věrněji obráží než v *C*. Předlohy takové užíval již také skladatel *A*, jak shodné texty její s *C* a *D* potvrzují.

* * *

Kromě celistvých her tří Marií *C*, *D*, *E* a *F* nalézají se v knihovně Musejní ještě zlomek hry podobného druhu. Nebyl mi dříve přístup, proto se o něm zmiňuji dodatečně. Latinské zpěvy opatřeny jsou notami a postupují za sebou v tomto pořádku: *Omni-potens pater, Amisimus enim, Sed eamus ungentum emere*. Další zpěv *Heu nobis internas mentes* není již dokončen, ježto následuje mezera několika ztracených listův až k zpěvu *Cum venissem ungere mortuum*. Po tomto zpěvu zjeví se Kristus jako zahradník a táže se Marie Magdaleny: *Mulier, quid ploras?* Ona odpovídá: *Domine, si tu sustulisti eum* a zpívá pak hymny: *Dolor crescit, En lapis est vere depositus* a *Heu redemptio israhel*. Kristus dává se jí poznati a zpívá strofy: *Prima quidem suffragia, Hec priori dissimilis, Ergo noli me tangere, Dimissa sunt ei* a *Ascendo ad patrem*. Potom Marie

zpívá: *Vere vidi dominum vivere* a *Victimae paschali*. Petr a Jan jí žádají: *Dic nobis, maria*, načež zpěvem choru: *Credendum est magis* hra je ukončena.

V postupu latinských zpěvů shoduje se zlomek Musejní nejvíce s *E*; těsná souvislost obou her potvrzuje se dále nejen dvojím zjevením Kristovým Marii Magdalské, nýbrž i mnohými shodami v textech českých. Může se tedy právem předpokládati, že upravovatel hry *E* měl před sebou nějakou předlohu, která se co nejvíce shodovala se zlomkem Musejním. Z ní převzal některé české překlady, jichž v *C* a *D* není, na př. strof: *Prima quidem suffragia, Hec priori dissimilis* a j. Zlomek Musejní podává ovšem v českých textech, z nich překlady zpěvů: *Cum venissem, Dolor crescit, En lapis est* a *Heu redemptio israhel* jsou opatřeny notami, znění jazykově starší a správnější než *E*. Kde však se české texty v zlomku Musejním od *E* poněkud odchyľují, souhlasí zase nejvíce s hrou *D*. Tvoří tedy zlomek Musejní, pokud se týká českých veršů, jakýsi přechodní článok mezi versí obsaženou v *D* k versí v *E* a má zejména důležitý význam pro správnou emendaci českých veršů v *E*, které jsou často chybně přepsány.

4. Episoda mastičkářská.

Osoba prodavače mastí uvedena byla již v osnovu velikonočních slavností přesně liturgických. V slavnosti pražské z kláštera u sv. Jiří sv. ženy kráčeji ke mastičkáři zpívaly:

*Aromata precio querimus,
Christi corpus ungere volumus,
holocausta sunt odorifera,
sepulture Christi memoria.*

Mastičkář (ungentarius) jim odpovídal:

*Dabo vobis ungenta optima
salvatoris ungere vulnera,
sepulture eius ad memoriam
et nominis eius ad gloriam.*

Tyto zpěvy se však neujaly, místo nich pojaty byly v hry velikonoční zpěvy nově utvořené. Mastičkář uvítal tři Marie těmito slovy:

*Huc propius flentes accedite,
hoc ungentum si vultis emere,
cum quo bene potestis ungere
corpus domini sacratum.*

Marie mu odpověděly:

*Dic tu nobis, mercator iuuenis,
hoc ungentum si tu vendideris,
dic pretium, pro quanto dederis.
Heu, quantus est noster dolor!*

Mastičkář na to:

*Hoc ungentum si multum cupitis,
unum auri talentum dabitís,
non aliter unquam portabitís.
Heu, quantus est vester dolor.⁹⁾*

V mysteriu Tourském (z XII. st.) jest scéna mastičkářská poněkud rozvedenější a vedle jednoho prodavače nabízí se ještě druhý, od něhož Marie také masti koupí.¹⁰⁾ V latinské hře velikonoční z kláštera Beuronského (z XIII. st.) dialog mezi mastičkářem a Mariemi nabyt většího rozsahu tím, že jsou tu spojeny zpěvy z liturgických slavností *Aromata precio querimus* a *Dabo vobis ungenta optima* se zpěvy *Huc propius, Dic tu nobis* a *Hoc ungentum*.¹¹⁾ Ve hře velikonoční z kláštera Murského (z poč. XIII. st.) žádá nejdříve kramář (institor, paltenaere) Piláta, aby mu dovolil vyložití svůj krám, a slibuje mu hojný poplatek. Potom vychvaluje své masti a pobízí přítomné ke koupi. Následuje pak sestoupení Páně do pekel a teprve potom přicházejí tři Marie se sluhou Antoniem k prodavači a kupují masti.¹²⁾

V pašijové hře Beuronské (XIII. st.) má výstup s mastičkářem místo zcela jiné. Marie Magdalena za veselého zpěvu přichází s dívkami k prodavači a žádá od něho masti a ličidel, aby své hříšné tělo vykrášlila. Na žádost její *Mihi confer, venditor, species emendas* kupec odpovídá: *Ecce merces optime! prospice nitorem*. Když se byla dost obveselila, jde spat a hlasem andělským je povzbuzena káti se ze svých hříchů. Tu znovu přichází k mastičkáři a žádá ho za masti slovy *Dic tu nobis*, načež kupec odpovídá *Hoc ungentum*. Vzávši vonné masti jde do domu Šimonova a kajicně klesne k nohám Kristovým.¹³⁾ Totéž opakuje se ve Vídeň. hře pašijové.

Z těchto dokladů možno usuzovati, že v XII. a XIII. st. nebyla ještě vypracována určitá forma této scény, jak ji nalézáme v pozdějších památkách.

⁹⁾ W. Meyer op. c. 108, kdež jsou také rozmanité varianty těchto zpěvů sestaveny.

¹⁰⁾ Milchsack, Die Oster- u. Passionsspiele str. 97.

¹¹⁾ W. Meyer op. c. str. 126 a d.

¹²⁾ K. Bartsch, Germania VIII, 273 a d.

¹³⁾ Froning op. c. I, 284 a d.

Jak z těchto počátků celkem nepatrných vyrostly obšírné scény mastičkářské, které oplývají hrubými vtípy a oplzlými narážkami, o tom bylo již často uvažováno, ale k bezpečnému resultátu se dosud nedospělo. Jest toliko jisto, že k vytvoření světské scény mastičkářské hlavně přispěli toulaví žáci (clerici vagi, scholastici, scholares vagantes), kterým z nedostatku kněží a zpěváků jiných svěřovány byly úlohy v delších hrách velikonočních. S počátku bylo asi mlčky trpěno, když tu a tam svým vtípem obveselovali shromážděné věřící, ale smělost jejich tím vzrostla a neznala konečně mezí.

Jen v několika památkách zachovala se scéna mastičkářská světsky vybujele a v křiklavý obraz jarmareční změněná. Jsou to velikonoční hry německé: Inšp., Vid. Vel., Jag. III. a české zlomky A a B.

Blízká souvislost českého Mastičkáře s příslušnými episodami ve jmenovaných hrách německých všeobecně se uznává, ale o poměru závislosti jejich proneseny byly úsudky různé. V. Nebeský (Č. Č. M. 1847. 325 a d.) vyslovil domněnku, že Mastičkář byl vzorem skladatelům hry Inšp. a Vid. Vel., v čemž jej utvrzovalo jednak vyšší stáří naší památky (dříve se totiž kladla do XIII. st.) jednak i některé výrazy české v obou hrách. Zcela opačné mínění pronesl J. Gebauer (L. fil. VII. [1880] 107): „Ve formě Mastičkáře nenalézám nic, co by bylo specificky české a ukazovalo do Čech, a naopak nalézám v něm stopy nějakého vzoru, zejména také stopy překladu. Tyto jsou nejzřejmější ve v. 356 a 392 . . . Na obou těchto místech je nápadno, že pro jeden pojem dávají se dvě slova se spojkou „nebo“, takorča aby čtenář měl na vybranou a mohl zvoliti to neb ono a jako by skladatel sám nebyl se rozhodl, který z obou významů se lépe hodí; toto však jest právě způsob, který nalézáme často ve staročeských překladech, a dotčené příklady v Mastičkáři nasvědčují tedy pozitivně tomu, co podlé známého běhu literatury staročeské podobá se samo sebou, že totiž Mastičkář není skladba česká původní, nýbrž překlad nebo lépe řečeno české s p r a c o v á n í nějaké skladby cizí, a to bez pochyby nějaké hry latinsko-německé. Podoba Mastičkáře s oběma připomenutými hrami německými vysvětluje se pak tím, že oboje zakládají se na vzoru společném, nyní neznámém, na nějaké totiž hře latinsko-německé z doby okolo r. 1300 (tou teprv dobou vniká také němčina do her církevních, dříve jen latinských), z níž předěláváním a přepisováním vznikly na jedné straně český Mastičkář, na druhé straně obě hry staro-německé, dochované v rukopisích z r. 1391 a 1472.“

S Gebauerem souhlasí celkem také J. Truhlář (Č. Č. M. 1891. 33) dokládaje, že při skladbě české i německých episod mastičkářských pracováno bylo podle nějaké latinsko-německé hry starší (asi z poč. XIII. st.), která v zachovaných hrách německých jen časově obměněna, v naší pak od nějakého žáka přeložena byla. Při tom však připouští, že přídavky s „nebo“ ve v. 356 a 392, které Gebauer má za jisté známky překladu,

mohou také položeny býti na vrub nepozorného písaře, který — jak mnozí jiní tovaryši — takto opravoval.

A. P a t e r a (Č. Č. M. 1889, 123) myslí zase, že Mastičkář Musejní i Drkolenský jsou svobodným, samostatným a lokalisovaným zpracováním nějakého dosud neznámého latinského vzoru a nejsou nijak pouhé přetvoření snad německého jakéhosi plodu, nýbrž původní „památky nevázaného humoru a komických vloh našeho lidu ve věku dávno minulém“, jak už V. Nebeský usoudil.

Pokusím se podatí další příspěvek k vysvětlení záhadného původu epizody mastičkářské v našich hrách.

Srovnáme-li všechny známé verze rozvinuté scény mastičkářské, můžeme si z nich vybrati jisté základní motivy, jež tvoří společnou kostru jejich. Jsou to části následující: 1. Vystoupí mastičkář, ohlašuje se obecnstvu a najímá si sluhu Rubina. 2. Rubin způsobem dryáčnickým vychváliv lékařské umění mastičkářovo, žádá za dovolení, aby si směl na pomoc zjednatí také sluhu, a najav si jej, odběhne. 3. Mastičkář ho volá, hádá se s ním a poroučí mu vykládati masti. 4. Rubin nevázaným způsobem vysvětluje obecnstvu význam a účinek jednotlivých masťí i složení jejich, maje však tlouci a připravovati nové, vzdálí se. 5. Přicházejí tři Marie a mastičkář zavolav Rubina, poručí mu, aby je pozval k jeho krámu. 6. Marie kupují a smlouvají masti. 7. Žena mastičkářova nesouhlasí s mužem ohledně ceny masťí, což je příčinou ostré hádky ano i pračky mastičkářovy se ženou.

Tyto hlavní části děje jsou v jednotlivých skladbách nestejně rozvedeny, často i novými vložkami doplněny.

V Inšp. motiv najímání sluhu opakuje se třikrát, neboť nejen Rubin, sám byv najat od mastičkáře, opatří si sluhu Pusterbalka, nýbrž poprav se s ním najímá si místo něho druhého sluhu Lasterbalka. Jak neústrojně tato vložka byla pojata v děj, vysvítá již z toho, že v dalším líčení vystupuje zase jen Pusterbalk a o Lasterbalkovi není již zmínky. Vedle ženy mastičkářovy přichází tu také služka její, s níž se zase Rubin pohádá jako mastičkář se svou ženou. Celý výstup končí se pak tím, že žena mastičkářova s Rubinem uteče. Snaha skladatelova rozváděti základní části děje obdobnými výjevy jest v celé skladbě zřetelná.

V Jag. III. vystupuje vedle Rubina pouze sluha Pusterpalk, ale za to přidána tomuto v ději mnohem širší úloha. Jako Rubin vychvaluje mastičkáře, tak zase Pusterpalk jeho ženu; spolu s Rubinem vysvětluje účinek masťí, přivádí ženu mastičkářovu, která utekla a p. Všecko to je novým doplňkem. Také žena mastičkářova vystupuje tu silně v popředí, jest terčem necudných žertův a má v ději značné účastenství. Hrubostí řeči oplzlých a žertův necudných převyšuje Jag. III. všechny své družky.

Nejjednodušší je epizoda mastičkářská ve Víd. Vel. a mohla by se pokládati za první stupeň ve vývoji této scény. Vystupuje tu pouze jeden sluha Rubein, vynecháno je dryáčnické vychvalování umění mastičkářova

a hádka mastičkáře s Rubeinem, necudností je mnohem méně a p. Avšak Inšp., s níž Víd. jinak pevně souvisí, stáším ji převyšuje a proto třeba předpokládati, že skladatel její úmyslně krotil bujně výstřelky humoru vagantského a mnohé věci vynechal z předlohy, kterou měl po ruce, jako to také činili pozdější skladatelé her pašijových.

Ačkoliv uvedené verze německé místy do slova spolu se shodují, jsou přece často mezi nimi takové rozdíly, že nelze přímo jednu za předlohu druhé prohlásiti (K u m m e r, Erl. Spiele, str. XLV). Předpokládá se tedy, že tu prostředkovaly ještě nějaké verze jiné, neznámé x, y, z. Při tom se však obyčejně zapomíná, že takové výjevy, jako je mastičkářský, nešířily se jen opisem z určitých pramenů, nýbrž často také z paměti. W i r t h (op. c. 228) popírá sice možnost ústní tradice při šíření her velikonočních a pašijových, ale W a c k e r n e l l (Altdeutsche Passionsspiele CCLXXXVII) zcela rozumně takovou tradici „z paměti“ připouští. Pro scénu mastičkářskou příznačná jest na př. poznámka v pašijové hře Pfarrkirchské, kde se praví: „Hic potes introducere medicum cum servo suo, si placet“ (tamtéž str. 144). V Sterzingské hře velikonoční jsou zřejmě reminiscence z Mastičkáře, ale skladatel užil jich na místě docela jiném, ve výstupu totiž zahradníka a jeho sluhu s Marií Magdalenou. Proto nelze při scénách tohoto druhu mluvit o překladech a předlohách, nýbrž jen o vzorech a imitacích, při nichž jednotliví skladatelé měli úplnou volnost samostatné činnosti.

Mastičkář český (A) jest na počátku kusý a začíná teprve výstupem, jak se Rubin hlásí mastičkáři za sluhu. Vedle něho jmenuje se také sluha Pustrpalk, ale ten má úlohu v ději podřízenou a není ani vysvětleno, že si jej Rubin najal. Ačkoliv v hlavních částech, zvláště na počátku, český text myšlenkově těsně přilehá k ději Inšp., přece tu máme zřejmé doklady, že český skladatel v provedení počínal si samostatně. Potvrzuje to především bizarní vložka o uzdravení syna Abrahamova Isáka, která nemá v žádné jiné dosud známé hře rovně. Originálně pojat a v duchu prostonárodním proveden je také spor Rubina a Pustrpalka o přednost rodu. Líčení této hádky není zajisté ohlasem nějakého podobného výstupu v hrách cizích, nýbrž je původním výmyslem skladatele českého, o jehož samostatnosti svědčí také několik veršů, které bezpochyby převzal z Alexandreidy do svého líčení. V hádce s mastičkářem praví totiž Rubin:

Tak se musí veždy státi,
že se zlob zlobí obrátí
a dobré dobrým se oplátí,
ktož zle myslí, ten vždy ztratí (v. 100—3),

což připomíná obdobnou sentenci v Alexandreidě svatovítské:

Zloba zlým se vždy obrátí,
dobré se dobrým vždy otplatí
a ktož zle miení, ten vždy ztratí. (Hattala-Patera 503—5).

Na značnou samostatnost českého skladatele ukazuje také nápěv písně Rubinovy *Sed vem přišel mistr Ypokras*, který se rovná nápěvu slov *Maria a Raboni*, jak se zpívala v liturgických slavnostech svatojirských.¹⁴⁾ Kdežto skladatelé hry Inšprucké a Jagerské drželi se věrněji svého vzoru, rozvádějící pouze daný materiál, skladatel český rozhojňoval jej novými motivy, čerpanými z prostředí domácího.

Mastičkář v zlomku Drk. (B) je pouhým zbytkem obšírné scény mastičkářské. Začíná teprve výstupem, jak si Rubin najímá sluhu Pustrpalka, a končí vychvalováním mastí. Ostatek se nezachoval. Skladatel znal zajisté A neb jeho český prvopis. Převzal odtud s malými změnami asi 16% veršů (Truhlář, Č. Č. M. 1891, 173), dále vložku o vzkříšení syna Abrahamova, kterou však značně zkrátil, takofka jen naznačil, konečně i hádku obou sluhů, kterou zase nestydatě rozvedl. Kromě toho znal také hru Inšpruckou, s níž se shoduje v celkové osnově i v mnohých jednotlivostech. Že skladatel její pracoval kromě podle A také podle německého vzoru, k tomu zdá se ukazovati spojení jména Pustrpalk s rýmem šalk:

Pane, mně dějí Pustrpalk,
jáť sem velmi veliký šalk (135—6),

což připomíná podobný rým v Inšp.:

Ouch han ich gelogen alz eyn schalk,
ich heisze czwar Pusterbalk (604—5).

Necudnostmi a oplzlými vtipy skladba B překonává i Mastičkáře A i Inšp. a přibližuje se po této stránce Jag. III.

Zvláštní jest umístění základních zpěvů liturgických v osnově scény mastičkářské. V Inšp. vystupují nejdříve tři Marie a zpívají známé žalozpěvy *Omnipotens, Amisimus, Sed camus*; potom se dostaví mastičkář se ženou a služkou, najímá sluhu Rubina, ten zase sluhy jiné atd. Marie za tím nečinně stojí a všechny ty hrubé řeči poslouchají. Po celou dobu nikdo si jich nevšímá, jako by jich tu ani nebylo. Když pak Rubin vychváliv masti, tře s Pusterbalkem nové, tři Marie znovu se ozvou a zpívají *Heu nobis, Iam percusso, Sed camus et.* Tu teprv mastičkář zavolá Rubina a praví mu:

Ich sehe dort in eyner awen,
drẏ schone frawen,
sẏ weynen sere und clagen,
ich wene, ir here sẏ sere geschlagen;
ge hen und heiz sẏ her komen,
da mit schicken wir unsern fromen.

¹⁴⁾ Z d. Nejedlý, Děj. předhus. zpěvu 211.

Rubin pro ně běží a přivádí je zpívaje latinský text, který se jinde nenalézá a byl asi znova utvořen:

Ibant, ibant tres mulieres,
Ihesum, Ihesum, Ihesum quaerentes etc.

Po té následuje dialog *Huc propius, Dic tu nobis, Hoc ungentum* a kupování mastí.

V A přijdou však tři Marie teprve, když pro ně mastičkář Rubina pošle, zpívající *Omnipotens, Amisimus, Sed camus*; hned po té následuje rozhovor s mastičkářem *Huc propius, Dic tu nobis*. Postup takový je mnohem přirozenější; ale také skladatel český jej porušil jednak vložkou o vzkříšení Isaka jednak líčením hádky Rubina s Pustrpalkem. Víd. Vel. souhlasí v umístění zpěvů Marií s mastičkářem českým. Skladatel Jag. III. užil obého, umístiv liturgické zpěvy Marií nejen na počátku jako v Inšp., nýbrž opakoval je znovu na tom místě, kde jsou v A a Víd. Vel. a kam přirozeně náleží.

Vystoupením tří Marií dělí se celá epizoda mastičkářská ve dvě oddělení. První oddělení, obsahující výjevy před vystoupením Marií — jsou to v dispozici naší části 1—4, jest zajisté vložkou neorganickou, s vlastním dějem hry velikonoční nesouvislou a odjinud sem přenesenou. Druhé oddělení (č. 5—7) začíná zpěvy tří Marií, po nichž následuje dialog s mastičkářem, kupování a smlouvání mastí, k čemuž se poji zcela přirozeně hádka mastičkářova se ženou, která není spokojena cenou mastí. Všecky tyto části s dějem her velikonočních organicky souvisí a tvořily prvotní jádro scény mastičkářské.¹⁵⁾ Jiné hry, v nichž se zachovaly trosky výjevu mastičkářského, jako Cheb., Donaueschingenská, Frankfurtská a velikonoční Wolfenbüttelská, obsahují pouze části druhého oddělení, toliko v pašijové Alsfeldské a Hallské z Tyrol pozdější interpolator podle her velikonočních rozšířil části tyto také reminiscencemi z oddělení prvního.

Nastává otázka, z jakého asi prostředí první část epizody mastičkářské mohla se dostati do her velikonočních? Obsahem jejím je hlavně vychvalování mastičkáře a jeho divotvorných mastí. Mastičkář jeví se tu tedy spíše medikem než pouhým prodávčem mastí. V starších hrách, které nebyly proniknuty živly světskými, byl zajisté jen prodávčem mastí (*ungentarius, mercator*), úlohy medika dostalo se mu zajisté vlivem jiného prostředí.

Creizenach (Gesch. d. neueren Dramas I, 120) upozornil, že komická osobnost divotvorného lékaře byla již dříve předmětem krátkých výstupů komických, jimiž se scéna mastičkářská mohla doplniti. Na jaké

¹⁵⁾ Že hádka mastičkáře se ženou náležela k prvotní osnově scény mastičkářské, usuzuje také Heinzel, *Abhandlungen zum altdeutschen Drama* (Sitzungsber. d. Wiener Akademie, phil. hist. Cl. 134. str. 55).

půdě komická figura medika-mastičkáře prvotně vznikla, o tom proneseny byly ovšem rozmanité domněnky. A. v. Weilen (Deutsche Literaturzeitung 1891. 1412) tvrdí, že na půdě italské; italští medikové prý již ode dávna před svými budkami lákali obecnost drobnými výstupy komickými. Du Méril (Le théâtre classique I. 56) vidí v tom zase zvláštnost francouzskou a vykládá, že malá světská hra francouzská o lékaři se železnou bradou mohla poskytnouti látku k rozšířené episodě mastičkářské. Mínení jeho, že tu působil vliv francouzský, nabývá ovšem váhy tím, že v literatuře starofrancouzské lze dokázati existenci podobných skladeb o medicích-šarlatánech. Nejznámější z nich je skladba pařížského básníka R u t e b e u f a „Dit de l'herberie“ (z druhé pol. XIII. st.), v níž vystupuje potulný mastičkář, líčí divotvorné účinky svých lékův a p.¹⁶⁾ Konečně i jméno sluhy mastičkářova R u b i n přes všechn odpor Wirtha, který je pokládá za čistě germánské, je nepochybně francouzské. Z toho usuzuji, že vůbec celá rozvedená scéna mastičkářská povstala nejdříve na půdě francouzské.

O francouzském vlivu nejen na scénu mastičkářskou, nýbrž vůbec na velikonoční hry této skupiny svědčí ještě jiné důvody. W. M e y e r, jak bylo podotčeno, se stanoviska literárního, rozbořením textů dospěl k resultátu, že původ her tří Marií sluší prvotně hledati na půdě francouzské, odkud se teprv rozešly do světa.¹⁷⁾ Inšp. uvádí sám W i r t h, který jinak německý původ her velikonočních a pašijových až úzkostlivě obhajuje, v nejužší spojení se skladbami na půdě francouzské vzniklými, s mysteriem Tourským a hrou Trevirskou. Dalším důležitým momentem je, že v českých hrách C a D máme také zřetelné stopy vlivu francouzského. Již A u g. W. A m b r o s¹⁸⁾ upozornil, že nářev *Amisimus* naší hry D úplně odpovídá textu i melodii zpěvu Marie ve francouzské hře z kláštera Origny Saint Benoit z XIV. st. Z d. N e j e d l ý (op. c. 182 a d.) zevrubným rozbořením nejen potvrdil toto mínění, nýbrž ukázal, že vůbec zpěvy Marií *Omnipotens*, *Amisimus*, *Sed camus* v našich hrách C a D shodují se skoro úplně s tímto nářevem francouzským. V A se sice nářevy těchto strof nezachovaly, ale při těsné souvislosti jeho s C a D možno s určitostí předpokládati, že se tímž nářevem zpívaly. Notace nebyla k nim asi proto připojena, že nářev jejich byl klerikům z her kostelních znám. Působení francouzské jest tu tedy — po mém mínění — zcela prokázané.

České hry A, B, C, D i E jsou s německými hrami, jejichž nejstarším zástupcem jest Inšp., pevně spjaté obsahem i místem svého vzniku, jak bylo shora vysvětleno. Česká hra A a Inšp. jakožto nejstarší památky této skupiny shodují se i v chronologii; vznik obou klade se do polovice

¹⁶⁾ Srv. Creizenach, I. 382; Heinzel, str. 55.

¹⁷⁾ Praví doslova: „Bei der Ausbildung des Osterspiels scheint die Einführung der Erscheinungsscene, der Krämer- und der Wächterscenen, ja auch der Zehn-silbertext der Krämerscene aus Frankreich entlehnt zu sein“ (str. 180).

¹⁸⁾ Geschichte der Musik (Leipzig 1891), II, 328 a d.

XIV. st. Tato chronologie vykládá nám takofka sama o sobě původ a příčinu francouzského vlivu. Za vlády Jana Lucemburského a Karla IV. spojoval Čechy a Francii těsný styk kulturní. Francouzská řeč, francouzské způsoby, módy i mravy šířily se tehdy v Čechách. Francouzové prodlévali u nás, Čechové zase docházeli do Francie a seznamovali se s literárními plody francouzskými.¹⁹⁾ Při dvoře Jana Lucemburského žil vynikající tehdy hudební skladatel francouzský Gu ill. de M a c h a u t, jehož působením rozšířil se v Čechách vliv hudby francouzské.²⁰⁾ Můžeme tedy se vsí pravdě podobností předpokládati, že za této doby dostala se také do Čech nějaká hra latinsko-francouzská s obšírnou scénou mastičkářskou, podle níž byla upravena hra česká i německá. O tom, zdali podle předpokládaného vzoru francouzského povstala dříve verše česká či německá, nelze zatím z nedostatku srovnacího materiálu rozhodovati.²¹⁾

¹⁹⁾ Srv. T a d r a, Kulturní styky s cizinou, str. 182, 363.

²⁰⁾ Z d. N e j e d l ý, op. c. str. 104 a d.

²¹⁾ Otázku, zdali za panování Lucemburgů v Čechách nebyla do Čech zanesena látka, na níž se zakládá světská scéna mastičkářská, nadhodil již E. Martin (Anzeiger für deutsches Alterthum VIII, 311). Také Michels (Studien über die ältesten deutschen Fastnachtsspiele. Straszburg 1896, str. 39) připouští možnost franc. vlivu, ježto jméno „Robin“ ve franc. vaudevillech bylo obvyklé. (Adam de la Hale složil pastýřskou hru s názvem „Robin et Marion“). Z d. N e j e d l ý (Děj. předhus. zpěvu str. 209) spatřuje i na formě „Mastičkáře“ jako na jiných vlastnostech této rozpustilé hry vliv francouzský. R. B a t k a (Geschichte d. Musik in Böhmen, str. 116) jest nucen aspoň přiznati: „Dasz die äuszere Form des „Mastičkář“ wie die aller mitteleuropäischen Possen letzten Endes in Frankreich ihren Ursprung hat, möchte ich von vornherein natürlich nicht leugnen. Hier handelt es sich nur darum, nachzuweisen, dasz sein Verfasser sich die Anregung nicht direkt von dort geholt hat, sondern dasz ein deutsches Spiel zum mindesten der Mittler gewesen ist.“ Ale argumenty jeho, jimiž chce dokázati, že český Mast. povstal podle německého, jsou tak mělké, že to až překvapuje. Nejpodarenější z nich je tento: „Meister Severin selbst wird als Deutscher gekennzeichnet, denn er ruft seinen Diener deutsch an“ (praví totiž k Rubinovi: „Rubine! wo pustu quest“). Na takových důkazech zakládá se zcela kategorické tvrzení Batkovo: „Der Mastičkář“ ist die Bearbeitung eines Stoffes, den der Verfasser aus deutschen Händen empfangen hat. Wir haben ein verloren gegangenes deutsches Urquacksalberspiel anzunehmen, dass jednfalls um 1300 schon verfasst war und das der Ahne sowohl des českischen als seiner deutschen Seitenstücke ist“ (str. 112).

„Neb sem veliká čarodějnice,
 proto sem diablova svódnice,
 trlici sem místo krávy dojila
 a s hvězdami na rozhraní lítala,
 lidi sem čarovati učila
 a je s pravé cesty svodila.“

HLAVA TŘETÍ.

Hry o vzkříšení Páně.

Ludi de resurrectione domini.

Hry o vzkříšení Páně byly zajisté v Čechách již za staré doby oblíbeny, ale písemných skladeb zachovaných, pokud jsou známy, jest jen málo.

1. V zlomku Drkolenském zachovalo se několik veršů, v nichž je krátce naznačeno vzkříšení Kristovo, sestoupení do pekel a rozmluva vojínův u hrobu Kristova před vzkříšením a po něm. Zdá se, že jest to stručný výtah z jiné hry, neboť v 34 verších jest tu krátce obsaženo, co bývá předmětem obširných scén.

2. Celistvá hra o vzkříšení Páně zapsána je v rukopise knih. Klementinské XVII. E. 1, kde přicházejí také verse E a F hry tří Marií. Nadepsána je: *Incipit ludus de resurrectione domini*.

Po žertovném prologu hlasatelově (praecursor) následuje hned výstup ďábelský. Dáblové na rozkaz Luciperův rozběhnou se na všechny strany a vláčejí hříšné duše do pekla, kdež se duše ze svých hříchů zpovídají. Sociálně zajímavé jsou stavy hříšníků, jimiž se zalidňuje peklo. Jest to duše mlynáře, jenž bral veliké měřičné, duše šenkýře, který dával málo piva za halíř, a když přišli k němu sedláci s ženami, naléval jim pivo s kvasnicemi, jen žákům čepoval z plného; duše ševce, která vyznává: „K tomu sem zle krpala, jako bych nebozecem vrtala, když sem měla ušiti koninu, tehdy sem ušila ovčinu“ a p.; duše pekaře, která zhřešila tím, že „berúci lacino obilé tyto nynější chvíle, maléf sem preclíky pekla, protož musím s čertem do pekla“; duše lapky (loupežného rytíře), který loupil bez milosti, „nebyloť věcího dráče, pobrah ženám i rubáše, když sem doséhl postele, nezůstavil sem ni kúdele“. Posléze přichází čarodějnice Rebeka,¹⁾ která o sobě praví:

¹⁾ Rebeka — obvyklý název čarodějnic na př. v kázáních polského husity i jinde (Brückner, Bibliotheka Warszawska, 1894. II. 446).

Po tomto výstupu v pekle na druhé jeviště vystupuje Pilát se svou družinou a rada židovská s Kajfášem, žádajíc za stráž k hrobu. Kajfáš a ostatní židé slibují rytířům Pilátovým dobrý plat, což tito přijímají a za zpěvu táhnou s centurionem k hrobu. Tam se seřadí a centurio je povzbuzuje k statečnosti. Aby neusnuli, žádají kostek ke hraní. Rytíři hrají, až se poperou. Zatím zjeví se anděl a vzkříšený Kristus; stráž přestrasena jsouc dává se na útěk. Kajfáš domlouvá jim, aby vezmouce peníze zatajili, že Kristus vstal z hrobu. Kristus s andělem vstoupí do pekla a vyvádí odtud duše prarodičů do ráje.

Zápis naší hry pořízen byl teprve v l. 1516—1526, ale z mnohých míst je zřetelno, že vyplynula z nějaké dobré předlohy starší, která byla později rozvedena novými vložkami a přepracována.

Rozlišiti v nynější podobě naší hry vrstvy starší a pozdější není snadno, ježto v české literatuře nic obdobného nemáme. Zbývají jediné některé podobné hry německé, za jejich pomoci lze aspoň přibližně komposici naší hry kontrolovati. Jest to především Inšp., která i svým stářím i prokázanou již příbuzností s českými hrami k srovnání nejlépe se doporučuje. Dále se hodí k srovnání hry Ludus Mariae Magdalene in gaudio a Ludus Judeorum circa sepulchrum domini, t. j. IV. a V. hra v sborníku Jagerském (Jag. IV., V.), jehož souvislost s hrami na půdě české složenými jest taktéž nepochybná. Konečně třeba přihlížeti k Vídeňské hře pašijové (Víd. P.)²⁾, v níž přichází poprvé jako předehra široce rozvedená epizoda ďábelská, která byla vzorem nejen pro mnohé hry pašijové, nýbrž i pro velikonoční.

Ve výstupech hry o vzkříšení Páně nelze ovšem v jednotlivých skiadbách hledati tak pronikavých shod jako u her tří Marií, což plyne z povahy nových výstupů, které neopíraly se vždy o určitý text liturgický, nýbrž povstávaly často volným vzděláním.

Prolog jest v české hře docela samostatně proveden. S Inšp. jest tu společně toliko obvyklé napomenutí k pozornosti a udání předmětu hry. V české jest obsah krátce naznačen:

Nebť my chceme zde hru míti,
 ač nám chcete toho příti,

²⁾ *Wiener Passionsspiel* vyd. Haupt (Archiv f. d. Geschichte deutscher Sprache u. Dichtung I, 359) a Froning (Das Drama des Mittelalters I, 302); zachovala se v rukopise z l. pol. XIV. st., ale původ její klade se již do XIII. st.

o Kristovu z mrtvých vstání
i o jeho oslavení.

V Inšp. jest však téměř celý prolog vyplněn líčením obsahu hry. Za to český praecursor vpletl v řeč svou hojně humoristické narážky místního a časového rázu jako:

Dosti sme již smutnu byli,
čtyřidceti se dní postili,
jedúc kyselo i húby,
mohlyť sú nám vyhníti zuby,
zapíjejíc lithoměřickým pivem,
jenž vždy smrdí bahnem i dýmem.
Buďmež již veseli zase,
snědúc plece a k tomu prase atd.

Zvláštní je v české hře umístění výjevu ďábelského, který hned po prologu následuje. V Inšp. tak jako v skladbách s ní souvislých scéna tato je zařaděna až po sestoupení Páně do pekel. Kristus vyprázdnil peklo a odvedl duše do nebe; ďáblové k podnětu Luciferovu svádějí tedy lidi k hříchu a vláčejí duše jejich do pekla, aby znovu zalidnili peklo. Takový byl asi myšlenkový postup. V naší hře však jako v hrách pašijových tvoří tato scéna ďábelská jakousi předeheru, po níž teprve ostatní výstupy následují. Vid. P. mohla především k tomu působiti, že výjev ďábelský položen je na počátek; avšak v základní osnově scéna pekelná ve hře české podobá se více analogickým výstupům v Inšp. a Jag. IV.

V Inšp. a Vid. P. jediný Satan obstarává rozkaz Luciferův a přivádí hříšné duše do pekla; v české hře hlásí se k službám Luciferovým několik ďáblů: Š a t a n, jehož oborem je sváděti lidi, aby více milovali zlato než Boha, a paní aby se krásně líčily a věhlasně strojily; V r b a t a, který nejraději svádí řeholníky k cizoložství; B e l z e z u b, jenž učí báby čarovati, léčiti a z trlice mléko dojiti; A s t a r o c h, který má v moci svůdnice, rozvodnice a čarodějnice. Toto individualisování úkolů ďábelských ukazuje zase vliv her pašijových, kdež bylo obvyklé a přichází též v Drkolenském zlomku pašijové hry české (z 2. pol. XIV. st.). Analogii nalézáme v Jag. IV., kde se také nejdříve hlásí S a t h a n a s, který svádí „die phaffen zu der geitichait (= geiz), die frau zu der eitelhait etc.“ (40—41); z ostatních ďáblů toliko A s t a r o t h má stejné jméno jako ve hře české.

Očekávalo by se, že ďáblové přiměřeně svému umění svůdnickému, jímž se vychloubali, budou dodávati materiál k zalidnění pekla. Zatím Šatan přinese duši mlynářovu, Belzezub šenkýřovu, Astaroch ševcovu, jiný démon duši pekařovu, jiný lapkovu, Vrbata duši Rebeky čarodějnice. Stejnou nesrovnalost nalézáme však i v jiných hrách (srv. Wackernell CXC).

V Inšp. jmenuje se mnohem více hříšných duší než ve hře naší, mezi nimi také duše pekaře, ševce a šenkýře. Lapka (spoliator) a čarodějnice (incantatrix) vystupují zase ve Vid. P. Trest, který lapku stihne, vyměřen je takto:

To-li je ten lapka plný zlosti,
pohrám s ním bez milosti,
ruče s ním do pekelné školy,
ať mu nalém v řiť smoly.

Ve Vid. P. praví Lucifer:

Nimm, Satan, den abbrechêr!
er sol uns sîn niht vumêr:
er hât behalten unser gebot
und hât getân wider got,
geuz im suevel in den cragen,
mit dem peche vulle ime den magen!

Loupežník vedle ševce, pekaře a šenkýře jmenuje se též v Jag. IV.

Ve hře české Lucifer výslovně zakazuje ďáblům, aby do pekla nepřiváděli žáků:

Běžte ruče na vše strany,
mezi židy i pohany,
mezi pány i sedláky,
než nechoďte mezi žáky,
jak se vberú v naši říši,
všichnuť nám rodinu zpýší.

V Inšp. nechce Lucifer přijmouti do pekla záletníka (helsler):

Sathan, lyber geselle,
den brenge nicht in dÿ helle,
komt her in dÿ helle myn,
wir musten alle kebes kinder sin.

V Jag. IV. jmenují se zase výslovně žáci (schûler, goczdiener), o nichž Lucifer praví:

Und furcht, châmen si mîr in di hellen
zu den andern mein gesellen,
si wûrden mîr prueder machen an der müter mein,
das müset mîr ein grosz laster sein (222—5).

Skladatel Jag. IV. oblíbil si tento motiv tak, že jej znovu opakuje o žáku (v. 266—293) a o pyšném písaři (v. 244—265).

Výstup druhý, v němž se líčí příchod Pilátův, žádost židů za stráž a najímání strážce, jest v čes. skladbě samostatně proveden. V některých částech znamenáme souvislost s Inšp., v níž je také vynechána po příchodě Pilátově delší porada židů, která se obyčejně vyskytuje v jiných hrách německých. Skladatel český, jak se zdá, část tuto sice znal, ale užil jí později v dialogu židů najímajících rytíře za stráž.

Příznačný je v české hře poměr Piláta k židům. Když mu tito oznamují své obavy, Pilát zastává se Krista proti židům, vytýká jim nemoudrost a zradu, a k jejich žádosti, aby dal střící hrobu, odpovídá, aby si stráž opatřili sami. Proto židé přemlouvají rytíře, aby za hojnou odměnu se v to uvázali. Celkem odpovídá poměr takový evangeliu (Mat. 27, 65), kdež Pilát namítá: „Máte stráž; jděte, ostříhejte, jak umíte.“ V Inšp. Pilát vyhovuje však žádosti židův a odešle hned posla, aby najímal stráž. V jiných hrách Pilát přímo své rytíře vybízí, aby na stráž šli a pilně hlídali. Analogii k odmítavému chování Pilátovu nalézáme pouze v pašijových hrách tyrolských (Wackernell CLXXIV), kde Pilát jednání židů nazývá směšným, vytýká jim nerozum a žádosti jejich za stráž vyhověti nechce. V Jag. V. s počátku rovněž namítá:

Ir sůlt des grabes selber phlegen,
 Ir wolt leicht di schuld auf mich legen.

Potom však židy podporuje.

Zvláštní je v čes. hře také židovský zpěv naznačený počátkem „skobris“; nelze ho z žádné jiné památky doložit leč z Kapitulního zlomku pašijové hry české z konce XIV. st., kdež zní „Skorbris abraham azbuniky“. I v takové drobnosti vidíme zřejmý doklad, že přepis naší hry ukazuje na nějaký starší pramen domácí. Píseň strážce táhnoucí k hrobu jest v české hře i v německých obdobná a náleží asi k nejstarší součásti tohoto výjevu.

Jinak jsou v českém přepise zřetelné chyby. Na odmítavou odpověď Pilátovu odpovídá na př. centurio místo Kajfáše, rada druhého žida je vynechána a p.

Výstup strážce u hrobu úplně se odlišuje v české hře od podobného výjevu v Inšp., Víd. P. a j., kde je tato scéna zcela stručná a krátká, a přibližuje se více pozdějším hrám velikonočním a pašijovým. O rytířích, kteří se přihlásili za stráž, obyčejně se mluví velmi posměšně; v naší hře krátce, ale případně charakterisuje se při té příležitosti rytířstvo středověké, jeho chudá pýcha a loupeživost. Jeden ze strážců praví totiž:

Blaze nám té družiny,
 majíc s sebu ty hrdiny,
 jak slyšíte o jich chvále,
 bývaliř sú dobře dále

než pan Hrnčic po rytířství,
 tak se jejich klénoty stkvie
 jako černá škorně v blátě,
 ani všickni v příplatě
 utáhli sú se v rohozie,
 potom vy znajte jich zbožie.
 Majiř hrst plev, dva věníky
 a šindelne tři hřebíky,
 zboží dosti u franského,
 zlata dosti u uherského atd.

Kromě toho jest děj rozšířen zcela novou vložkou obsahující hru v kostky, což se nenalézá v žádné jiné hře velikonoční, v nichž rytíři buď ironicky se chvástají svým rekovstvím nebo slaví hlučnou pitku. V české hře nalézá se teprve v dalším výstupu také narážka, že rytíři statně popíjeli, neboť rytíř Mařata byl prý nejručejší při útěku, „ježto byl vypil patnácte češí kyselice-kapalice“. Hra v kostky vyskytuje se však často v hrách pašijových jako v Cheb. (vv. 6280 a d.), Tyrolské (Wackernell vv. 2158 a d.), Svatohavelské (Mone vv. 1084 a d.), kde hrají vojáci pod křížem o sukni Kristovu. Podobný výjev přichází v Kapit. zlomku české hry pašijové a byl odtud asi převzat v naši hru velikonoční, jest však jinak proveden. Kdežto v čes. hře paš. hrálo se pouze dvěma kostkami, a kdo měl nejvíce ok, sázku vyhrál, ve hře velikonoční hráli rytíři třemi kostkami a sukni vyhrál sluha Kajfášův Chadim, jež pán jeho poslal, aby napomenul stráž k bdělosti.³⁾ Také v Cheb. hráli vojáci třemi kostkami a průběh celé hry poněkud se podobá líčení v čes. hře velikonoční.

Vzkříšení Páně je v Inšp. velmi krátce odbyto. Zatím, co stráž usnula, přijde anděl, zpěvem dá Kristu znamení a ten vstane z hrobu. V české hře jest děj mnohem složitější. Nejdříve zjeví se anděl a napomíná „ctné rytířstvo“, aby netropilo hluku a popřálo Kristu pokojného spánku. Vojáci spatřivše tajemný zjev andělský, nevědí si rady. První, druhý a třetí líčí svůj strach a chtí utéci; čtvrtý, pátý a šestý napomínají k statečnosti a k obraně; sedmý a osmý přes napomínání centurionovo radí k útěku. Anděl přiblíživ se k nim delší řečí je vyzývá, aby obměkčili srdce svá a uvěřili, že v hrobě leží syn boží. Když centurio mečem mu vyhrožuje, anděl srazí všechny k zemi. Plnou analogii k tomuto ději nalézáme pouze v pašijové hře Brixenské, v níž zrovna tak anděl nejdříve napomíná vojáky, aby se tiše chovali a křikem svým nezbudili Krista, po té někteří vojáci dávají na jevo svůj strach, druzí je povzbuzují k statečnosti, anděl je však ranami omráčí (srv. Wackernell CCLXXIX).

Vlastní děj vzkříšení vylíčen je na základě církevních antifon složených podle žalmův a evangelia tak jako v četných jiných památkách,

³⁾ Srv. výklad obou her u Č. Zíbrta, Z her a zábav staročeských, str. 58 a d.

jen pořádek zpěvů jest jiný a kromě toho zpívá anděl antifonu *Veni pater optime*, která se jinde nevyskytuje.

Zvláštní jest zase umístění výstupu strážce po vzkříšení. Jediné ve hře naší a Inšp. výstup tento následuje hned po vzkříšení, ve všech jiných památkách položen je teprve po sestoupení Páně do pekel a po scéně ďábelské. V provedení se ovšem obě hry značně rozlišují. V Inšp. Pilát posílá sluhu, aby napomenul stráž k bdělosti. Když sluha vidí, že stráž spí, oznámí to Pilátovi. Ten spěchá k hrobu a probudí stráž. Jeden z vojáků vypravuje, jak je anděl pobil (ač to ve hře dříve vylíčeno nebylo), druhý myslí, že učedníci ukradli tělo Ježíšovo. Na konec se vojáci pohádají a poperou. Český skladatel zůstal však věren své kresbě Piláta, který odmítl veškeré účastenství při hlídání hrobu, a proto již činně nevystupuje. Místo něho vystoupí Kajfáš, vidí prchající stráž a posílá svého sluhu, aby vyzvěděl, co se děje, Rytíři příběhnou ke Kajfášovi a humoristickým způsobem vyličují, jak byli od anděla přestrašeni a poraženi. Dostane se jim odměny, zatají-li, že Kristus vstal z hrobu.

Sestoupení Kristovo do pekla vylíčeno jest celkem obdobně jako v Inšp. Ve shodě s předehrou ďábelskou vystupuje tu ovšem celý zástup čertů, vedle Lucifera a Satana ještě Belzebub, Astarot, Vrbata, Hořata a Kosata. V Inšp. jmenuje se výslovně jen Adam a Eva, jejichž duše Kristus vyvádí z pekla, v české kromě nich ještě duše jiné, mezi nimi zvláště duše lotra, který byl s Kristem ukřižován. Vliv her pašijových jest v tom zřetelný.

V českém zápise velikonoční hry s poč. XVI. stol. vidíme tedy zřejmě základní osnovu nějaké staré předlohy, která byla blízka Inšp. Osnova tato byla rozšířena rozmanitými detaily z her pašijových, ale dosti záhy, neboť většinu těchto zvláštností lze doložití jednak z pašijových her českých ze XIV. st., jednak ze staré hry Vid. P., tak že vložek, které by ukazovaly na pozdější spracování, jest tu poměrně málo. Nalézají se tedy naše hra na přechodu mezi staršími hrami velikonočními a pozdějšími pašijovými. Ten, kdo ji na počátku XVI. st. zapsal, mnoho na ní asi neměnil, drže se dosti věrně starší předlohy, která mu byla po ruce a v níž se již nalézala většina těch zvláštností, jimiž se odlišuje od hry Inšprucké.⁴⁾

3. Vzdáleným ohlasem staročeských her o vzkříšení Páně jsou dvě skladby Šimona Lomnického. Jedna zachovala se v jediném dosud známém výtisku v knihovně Musejní, ale mnoho listů v ní schází. Titul její poznáváme z dedikace Vilému z Rožmberka, v níž mimo jiné čteme: „Jakož nyní, nemaje čím jiným, na malou chvílku sem se uprázdnil a tento Tryumf aneb komedii kratičkou o přeslavném Syna Božího nad smrtí, peklem a diáblem vítězství k tomuto přeradosnému hodu, pod kratochvílnými rythy, pro občerstvení

⁴⁾ A. Brückner (Biblioteka Warszawska 1894, II, 447) právem chválí obratnou komposicí naší hry na rozdíl od her jiných.

lidské mysli, na potupu nevěrným pohanům a k potěšení věrným křesťanům jsem složil a sepsal.“ (Datum na pivováře Lomnickém v neděli, jenž slove Laetare, leta 1582). Pokud lze souditi ze zachovaných úryvkův, obsahoval „Tryumf“ pouze sestoupení Páně do pekel a osvobození proroků z moci ďábelské. Lomnický znal sice podobné výjevy z her starých, avšak skladba jeho je pouze vybledlou kopií jejich a připomíná spíše suché hry jesuitské.

Druhá hra Lomnického zachovala se v prepise z r. 1707 (v knih. Klem. XVII. H. 25); podobá se pravdě, že byla r. 1617 již po druhé vytištěna. Prepis její není úplný a schází jí mimo jiné i počátek. Jungmann (Historie čes. literatury IV. 228) uvádí tento titul: „Komedia neb hra kratičká, potěšitelná a nová, o radostném vzkříšení Krista pána“. Skladba Lomnického je pokusem o dvoudílnou hru velikonoční; v první části líčí se najímání strážce, stráž u hrobu a vzkříšení Páně. V druhé části přicházejí výjevy z hry 3 Marií. Lomnický psal svou hru volně podle starších vzorů. Humoristická vložka o omdlévajícího Petra pivem Lomnickým zdá se k tomu ukazovati, že spisovatel měl na zřeteli zvláště německé hry, v nichž se podobným způsobem humoristickým líčí běh apoštola Jana a Petra k hrobu Kristovu.⁵⁾

⁵⁾ O hrách Lomnického srv. Svátek v Č. Č. Mus. 1860, 336; Hanuš tamt. 1864, 36; J. Truhlář tamt. 1891, 40.

HLAVA ČTVRTÁ.

Hry pašijové, na květnou neděli, o Božím těle, hra Magdalenská, na nebe vstoupení Páně a j.

Drama církevní rozkvetlo v Čechách nejbujněji ve st. XIV. Další rozvoj jeho byl přerušen reformním hnutím husitským, které hrám tohoto druhu nepřálo. Proto se u nás nedospělo k cyklicaci jednotlivých kusů v složitější celky. Zachovaly se však ukázky rozmanitých her partikulárních, které svědčí o hojnosti předmětů v Čechách dramaticky vzdělaných. Zbyly z nich pouhé trosky po různu v bibliothekách rozptýlené, možno však předpokládati, že jich bylo daleko více, než dosud známo.

1. Zlomek hry pašijové.

Zachoval se v Kapitulní knihovně pražské z konce XIV. st. a má tento obsah.

Jan těší Marii pod křížem naříkající a odvádí ji do města. Vojáci hrají o sukni Kristovu v kostky. Centurio dosvědčuje, že Kristus byl syn boží. Přichází slepý Longinus a žádá sluhu Gocína, aby mu ukázal Krista. Slibuje mu za to „vól a dvě krávé“. Sluha namíří kopí v bok Kristův a podá je Longinovi, jenž bok protkne, krví Kristovou nabývá zraku a poznává syna božího. Satan s Belzebubem přicházejí pro duši Kristovu, poznávají však, že to zemřel velký prorok, jenž osvobodí duše v mukách jsoucí. Naříkajíce, že k jeho umučení židům radili, pospíchají do pekla oznámiti to Luciperovi. Šimon, Josef, Marie a Jan odeberou se k Pilátovi prositi za tělo Kristovo, aby je mohli pohřbíti. Pilát jim to dovoluje. Josef s ostatními odejde ke kříži, naříká pod ním a sňav tělo svaté vyzývá k nábožnému pohřbení. Ke hře připojeny jsou dva humoristické epilogy „sermo pascalis bonus“ a „secundus sermo tres mordas valet“, jichž ostří je hlavně namířeno na baby čarodějnice, které na stoupách létají, na hřadě honí, trlici dojí a měsíc zobají. Projevuje se tu zřejmě drsný humor

vagantský zároveň se žádostí za mazance a s výhrůžkou, kdo by nedal, že „se vši školú přídú k němu“.

Česká památka tvoří přechod od starších her pašijových, jak je představuje hra benediktinů Beuronských (ze XIII. st.), k pozdějšímu hrám toho druhu. Postup děje není v ní ještě ustálen, tak jako ve hře Beuronské; s pozdějšími hrami pašijovými má společnou scénu, jak vojáci hrají o sukni Kristovu v kostky a jak ďáblové přicházejí pro duši Spasitelovu.

Zvláštní je v naší hře nedostatek zpívaných textů latinských, které i v mladších hrách pašijových se vyskytují. Možno tedy předpokládati, že pisař zlomku opisoval z předlohy, kde takové texty byly, hlavně partie české, vynechávaje texty latinské. Odtud nejasnost a nelad v postupu děje i v jednotlivých situacích.

2. Zlomky hry na květnou neděli.

a) V témž zbytku následuje po hře pašijové začátek hry na neděli květnou: „*Incipit ludus palmarum et primo Johannes baptista exeat cum suis discipulis*“ etc. Jan Křtitel vyzývá k pokání a hlásá příští Spasitelovo. Přichází Kristus a sv. Jan ukazuje naň jako na spásu světa a vypravuje o jeho pokřtění. Po té uzdravuje Kristus syna setníkova, pak malomocného a jiné nemocné, kteří se k němu utíkají. Tím zlomek se končí.

Děj zakládá se podstatně na vypravování biblickém a má spíše ráz epický než dramatický. Později byly tyto výjevy předmětem her pašijových.

b) Jiná verze hry na květnou neděli zachovala se v rukopise Tegernseeském (nyní ve dvorní knihovně Mnichovské) a je nadepsána: „*Incipit ludus in die palmarum*“. Podle latinského návodu vystoupí nejdříve Ježíš se 12 apoštoly, bera se do Jerusalema. Celý chór zpívá rituální větu: *Collegerunt pontifices et Pharisei consilium et dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? Si dimittimus eum, sic omnes credent in eum.* Načež Kayfáš s Annášem a synagogou zpívají: *Ne veniant Romani et tollant nostrum locum et gentem.* Biskup Annáš zpívá pak: *Unus autem ex ipsis Kayphas nomine, cum esset pontifex anni illius, prophetavit dicens, k čemuž připojuje český text recitovaný, který se vztahuje na ono proctví Kayfášovo. Po těchto verších Kayfáš, ukazuje na Ježíše zpívá: Expedi vobis, ut unus moriatur homo pro populo et non tota gens pereat.* K tomu přidává české verše obsahující volnou parafrasi zpěvu latinského. Po něm zpívají apoštolé: *Ab illo ergo die cogitauerunt interficere eum dicentes: Ne for. Temptator dicit ad Jesum ducens eum ad montem.* — Další schází.

Tato verze hry na květnou neděli souvisí úzce s církevní slavností konanou na květnou neděli. V knihách liturgických ze XIV. st. vyličuje

se tato slavnost takto. Po svěcení ratolestí sestavil se průvod, který zpíval obřadní antifony: *Cum appropinquasset, Cum audisset populus, Collegunt pontifices*. Po této antifoně zastavil se průvod na příhodném místě, kde vybraní zpěváci stojíce stranou zpívali: *Unus autem ex ipsis*. Načež chór předstupuje zpíval: *Ne forte veniant*. Po té následovala antifona: *Ante sex dies* a responsorium: *Circumdederunt me*. Chlapci stojící uprostřed průvodu mimo chór zapěli hymnu: *Gloria, laus et honor* a majíce v čele dva chlapce nesoucí zahalené kříže kráčeli k oslici, která byla vedena v průvodu s obrazem Spasitelovým. Tam poklekli a zpívajíce antifonu: *Pueri hebreorum tollentes ramos olivarum*, vrhali ratolesti před obraz. Zpěvák a chór antifonu opakovali, načež chlapci zapěli: *Pueri hebreorum vestimenta prosternebant in via* a rozprostřeli roucha před obraz. Za zpěvu responsoria: *Ingressus pylatus* šlo se dále průvodem. Když vešli do brány města, zpívali responsorium: *In ingrediente domino in sanctam civitatem*. Před branou chrámu, který byl zavřen, průvod se zastavil a po modlitbách, zpěvech a žalmech vešel teprve do kostela.¹⁾

Z tohoto obřadu slavnostního povstala nejdříve partikulární hra na květnou neděli, která později přešla v osnovu her pašijových nebo o Božím těle. S naším fragmentem nejvíce souhlasí *Chebská hra o Božím těle*, která je ovšem v příslušné partii rozvedenější a přiléhá ještě těsněji k uvedené slavnosti liturgické.

3. Zlomek hry o Božím těle.

Svátek Božího těla r. 1264 založený slaven byl v církvi katolické s neobyčejnou nádherou. Středem slavnosti byl velkolepý průvod, při němž byly dramaticky představovány jednotlivé scény z Písma sv. starého i nového zákona. Mělo to býti jakousi náhradou lidu za hry velikonoční, které sesvětačivše nemohly býti v kostele provozovány.

Místy ovšem vrchnost církevní ani těmto hrám nebyla nakloněna a zakazovala je. Tak tomu bylo i v Čechách, jak dosvědčuje zákaz arcibiskupa Jana Očka z Vlašimě v r. 1366, který zní: „Item cum Deus in modulatione cantus instrumentalis non delectetur, sed potius in devotione cordis, quare omnibus et singulis decanis, plebanis, clericis et laicis in virtute sancte obedientie districtius mandatur, ne ludos theatrales vel etiam fistulatores vel ioculatores in festo corporis Christi in processionibus ire quovis modo permittant et admittant“ (Höfler, Concilia Pragenses. p. 13). Zákaz byl obnoven synodou r. 1371.

Zlomek české hry o Božím těle spatřuji v jmenovaném již fragmentu *Tegernseeském*, kdež před hrou na květnou neděli přicházejí tyto výjevy. Anděl zjevuje se proroku Eliášovi a přináší mu k roz-

¹⁾ Srv. brevíře v knih. Mus. XIV. E. 13. XV. A. 10, v knih. Klem. VI. G. 6. VII. A. 12 a j.

kazu božímu pokrm a nápoj. Přichází Ježíš a oznamuje, že poslán je od otce svého, aby potěšil truchlivé a nakrmil lačné chlebem svého těla. Potom zavolá Mojžíše a přikazuje mu, aby zbavil národ židovský jeho strasti. Mojžíš však žaluje, že ho lid často neposlouchá, a prosí Ježíše, aby mu popřál té moci, by mohl lid ten tvrdý přiměti k poslušnosti. Jménem božím oznamuje pak Mojžíš židům, že jest od Boha poslán, aby ho poslouchali a jméno boží chválili. — Další schází.

Na listě druhém následuje konec řeči, která náleží patrně jednomu z pastýřů, kteří přišli se klanět narozenému Kristu. Potom vystoupili tři králové. Baltazar za ostatní pozdravuje Ježíše a obětuje mu myrhu, zlato a kadidlo, prose za jeho milost a požeňání. Malý Ježíšek za ty dary děkuje a žehná jim.

J. Truhlář (Čas. Č. Musea 1892. 38) zcela správně usoudil, že úryvek, v němž vystupuje Ježíš, Eliáš a Mojžíš, jest zbytkem hry o Božím těle. Potvrzují to jednak jiné hry tohoto druhu, v nichž jako v naší hře na počátku vystupují proroci, jinak k tomu ukazuje i obsah, neboť nasycení Eliáše chlebem a olejem jest zřejmým symbolisováním nejsvětější svátosti oltářní, k jejímuž uctění slavnost Božího těla byla založena. Úryvek druhý, v němž vystupují tři králové a Ježíšek, pokládá Truhlář za partikulární hru vánoční.

Po mém mínění úryvek druhý tak jako první jest částí jedné a téže hry a to hry o Božím těle. Potvrzuje to zřejmě provozovací návod k druhému úryvku připojený: „Deinde vadant circum ecclesiam. Et sic est finis istius ludí etc.“ Po hře šlo se tedy processím kolem kostela a tento průvod charakterisuje právě hry o Božím těle.

K jednotlivostem těchto zlomků poskytuje nejbližší analogii *Chebská hra o Božím těle*, tak jako k hře na květnou neděli v témž zbytku *Tegernseeském*. Rozmluva Kristova s Mojžíšem a řeč Baltazarova k narozenému Kristu jest v obou hrách znění dosti podobného. Z *Cheb.* možno si také doplniti, co v našich zlomcích mezi úryvkem prvním a druhým schází. Hra česká byla ovšem proti rozvinuté *Cheb.* mnohem kratší a jednodušší.

4. Hra veselé Magdaleny.

Ve většině her pašijových vyličuje se dosti obsírně světácký a rozkošnický život Marie Magdaleny, a potom její pokání.²⁾ Ve staré hře pašijové benediktinů Beuronských jest již tento výjev v poměru k ostatním částem hry tak široce rozveden, že W. Meyer právem z toho usuzuje, že tehdy již existovala separátní hra o hříšné a kající Magdaleně, kterou spisovatel hry Beuronské pojal do své skladby.³⁾

²⁾ Srv. Kummer, Erlauer Spiele str. XLXIX; M. Wilmotte, Les passions allemandes str. 23, 79.

³⁾ Fragmenta Burana str. 65.

V české literatuře máme takový vzácný doklad partikulární hry veselé Magdaleny. Nalézá se v Drkolenském zbytku staročeských her dramatických vedle zlomku epizody mastičkářské a jiných ještě fragmentů. Skládá se ze dvou částí. V první části obsažen je výjev ďábelský, který bývá úvodem k hrám pašijovým. Lucifer zpyšněv, chce se vyrovnati Bohu. Michal s ostatními anděly uvrhnou ho za to do pekla. Lucifer naříká, že byl zbaven nebeského stánku, a svolává své druhy, aby přiváděli hříšné duše do pekla. Přihlásí se *B e l z e b u h, S a t a n a B e ř i t.*⁴⁾ Lucifer posílá tyto své „milé panošě“ mezi lidi a prikazuje jim, jakého druhu hříšné duše mají vláčeti do pekla. Ďáblové se vracejí a přivádějí dvě duše: jednu nejmenovanou, druhou popovu.

Po té vystoupí Marie Magdalena, zpívajíc veselou píseň, a zve k sobě záletníky. Ďáblové ji obklopí a pobízejí k tanci i zpěvu. Sestra Marta ji však varuje před ďábly, ale Magdalena nedbá její výstrahy. Marta znovu přerušuje její veselý zpěv a napomíná ji, aby následovala krále nebeského. Magdalena dá si konečně říci a táže se Marty, zdali smí očekávati odpuštění svých hříchů. Marta jí dodává útěchy slovy, že Bůh kajícímu hříšníku rád odpouští. Magdalena slibuje pokání a společným zpěvem obou *.Dimissa sunt ei* končí se hra.

Dosud je znám jediný příklad partikulární hry o Magdaleně shodné s naší skladbou. Jest to IV. hra Jagerská „*Ludus Marie Magdalene in gaudio*“. Možno předpokládati, že naše hra i Jag. IV. zakládají se na nějaké předloze společné. Česká hra, převyšujíc německou svým stářím, nabývá tím ještě větší zajímavosti. Jag. IV. značně se odchytila od původní předlohy; jest mnohem obšírnější a obsahuje některé nové vložky, jako o kuplířce a záletníku Prokusovi. Skladatel její chtě osnovu co nejvíce rozšířiti, často se uchyloval k nechutnému opakování týchž motivů.

Ve výjevu ďábelském naše hra stýká se také těsně s Vid. P., která začíná svržením Lucifera a jeho druhů do pekla. Ale i proti této hře jest česká mnohem jednodušší a podává příklad primitivního stupně ve vývoji výstupu ďábelského, který tvořil úvod k hrám pašijovým a pojat byl také do osnovy her velikonočních.

5. Zlomek hry na nebe vstoupení Páně.

Na konci rukopisu Drkolenského přichází drobný úryvek hry nadepsané „*Ludus de ascensione domini*“. Obsahuje nábožný dialog Krista s apoštolem Petrem, Janem, Jakubem a Filipem, a zakládá se na podání biblickém. Podobá se v obsahu hře Svatohavelské,⁵⁾ jest však mnohem jednodušší.

* * *

⁴⁾ V mysteriích francouzských přichází často jméno ďábla *Berich*, ve hře Alsfeldské *Berith*. V stč. Pass. 456 vyskytuje se rovněž *Berit* jakožto jméno nějaké modly (Gebauer, Stč. slovník, I, 41).

⁵⁾ *M o n e, Schauspiele des Mittelalters I, 251.*

Hry liturgického původu v době husitské a za čes. reformace přestaly se vzdělávati. Jednak v nich nekatolíci přirozeně spatřovali produkt nenáviděné církve římské, z jejichž obřadů se vyvinuly, jednak bouřlivé doby tuhých sporů náboženských nebyly vhodnou půdou pro církevní hry toho druhu; neboť byla-li tehdy o něčem řeč, co se týkalo náboženství, nemohlo to býti projednáváno tónem klidným a objektivním, nýbrž vzrušeným a polemickým.

Později ujali se her liturgických zase jesuité, kteří je horlivě pěstovali se svými žáky ve škole i veřejně. Zprávy o nich jsou dosti hojné.⁶⁾ Provozovaly se s velikou nádherou vnější, ale literární cena jejich byla daleko chatrnější než her staročeských. Lid si je však zamiloval a začal je po svém vkusu vzdělávati. Sbírkou takových her prstonárodních, vánočních i velikonočních, vydal F. Menčík.⁷⁾

⁶⁾ Sestavil je pečlivě F. Menčík. Příspěvky k dějinám českého divadla. V Praze 1895 (Rozpravy Čes. Akademie roč. IV., tř. III. č. 1).

⁷⁾ Prostonárodní hry divadelní. I. Vánoční hry. V Holešově 1894. II. Velikonoční hry. Tamtéž 1895.

II.

SKLADBY.

I.

Mastičkář Musejní.

(Mast.)

V knihovně Čes. Musea na 3 dvoulistech pergamenových 8° nalézá se zlomek výjevu mastičkářského. O provenienci rukopisu jsou dvě rozdílné verze. V. Hanka vydává je r. 1823 v „Starobylych Skládáních“ tvrdil, že je sám „nedávno“ našel na deskách latinského rukopisu *Bernhardi liber opusculorum divinatorum*. Naproti tomu prohlásil V. Nebeský (Nauč. Slov. s. v. Mastičkář), že rukopis našel J. A. Dunder r. 1822, což také potvrdil A. J. Vrtátko. Pravost rukopisu proti námitkám Šemberovým nade vši pochybnost obhájl J. Gebauer (Listy fil. VII, 1880, 108 a Archiv f. slav. Phil. IV, 1880, 549); pozdější nález rukopisu Drkolenského to skvěle potvrdil.

Rukopis napsán byl kolem r. 1350, spíše dříve než později. Nepřehlasované *u* má v něm ještě převahu; přehláska přichází pouze v těchto dokladech: 45 na wfy utyechu, 75 dyrzy, 122 gma zymnyczy, 304 chytrofty, 315 myftrzy . . . mazy, 331 mafty pomaze. Proti četným nezměněným *u* jest to počet dosti skrovný. Za to vyskytují se často rasury původního *u* na př. 334, 353, 357, 372, 373, 377, 385. Pravidla o *i o t a c i* šetřeno velmi přísně (Gebauer, Listy fil. 1880, 120). Změna *ó* v *uo* vyskytuje se pouze jednou: 153 wuonye, ale původní *ó* je chráněno rýmem: 152 z baby-lonye. Vedle 5 genitivů na *-a* vyskytují se pouze 2 na *-u* od subst. masc. neživotných kmene *-o* (Vondrák, Listy fil. 1885, 261). Těmito jazykovými zvláštnostmi řadí se Mastičkář k památkám z 1. pol. XIV. st.

V rukopise nalézají se chyby, které možno klásti na vrub písaře, jenž nepozorně přepisoval. Zřejmé chyby písařské jsou: 82 pocza m. počal, 172 wychfzcze m. v chyščě (rým: jěptiščě), 252 tyrpyel za ny za wfy m. za všě za ny (rým: rány), 290—1 czo fyfe, czo fyf (verše porušené), 301 bozy fyny m. synu (rým: nehynu), 388 pro me dobre dyenye dawne m. dávné děnie (rým: za oděnie), 467 fluwyy m. slívy (rým: hlívy), 123 kyly m. kýlu (rým: v týlu), 208 toho m. teho (rým: mnoho), 153 wuonye m. voně

(rým: z babylonye) a j. Na přepis z plnější předlohy zdá se ukazovati ta věc, že v rukopis pojat toliko překlad strofy *Iam percusso ceu pastore*, kdežto latinský text je vynechán. Na mnohých místech jest text porušen, což také svědčí o přepise. Originál, z něhož přepisováno, nebyl asi o mnoho starší a nelze jej klásti na počátek XIV. st., nýbrž spíše až do 2. čtvrti téhož věku. V Mastickáři je totiž několik veršů z Alexandreidy, jejíž vznik se klade do 1. čtvrti XIV. st., možno tedy jeho původ zařaditi přibližně do 2. čtvrti XIV. st.

O rázu hry, jejímž zbytkem jest Mastickář, není ještě míněno ustáleno. J. Truhlář (Č. Č. Mus. 1891, 32) zařadil sice výjev mastickářský správně do hry velikonoční, ale nevylučuje možnost, že by to mohl býti také výjev hry pašijové. O této možnosti však pochybuji. Ježto totiž podobná epizoda mastickářská se vyskytuje pouze v cizích hrách velikonočních, můžeme s plnou jistotou totéž tvrditi také o zlomku českém. Může býti pochybnost jediné o tom, zdali český Mastickář jest zbytkem jednoduché hry velikonoční či dvoudílné. Ve Vid. Vel. a Inšp. jest totiž analogický výjev mastickářský částí hry dvoudílné, v Jag. III. pak částí hry jednoduché. Jest tedy obojí případ možný; ale ježto v Čechách nelze v XIV. st. prokázati spojování dvou partikulárních her v jeden celek, můžeme i výjev mastickářský považovati za část jednoduché hry velikonoční.

Vydání: Hanka v Starobylých Skládáních V, 1823, str. 198; Výbor z literatury české I, 1823, str. 65; J. Gebauer v Listech fil. VII., 1880, str. 90. — Články: V. Nebeský v Čas. Č. Mus. 1847, I., 325; J. Gebauer ve Světozoru 1880, 59, Listy fil. VII., 90, Archiv f. slav. Phil. IV., 549.

Zkratky rozvádím; jsou to hlavně tyto:

1. *m*: gyn̄ = gynym 357; kēnye = ke mnye 206; krā = kram 322; nebozyezē = neboyezem 148; fyē = fyem 178; wē = wem 42.
2. *ra*: p̄ha = praha 157; p̄fyē = prafye 188; ufdwity = ufdrawity 33.
3. *przy*: p'fel = przyfel 280.
4. *xpc* = criŕtus 340; xpa = criŕta 250.

Rubinus accurens dicit ricmum.

Sed, mýftrze, fed ŷaf k tobýe býezu, 1^a
Snad fýe tobýe dobrzýe hozýu.

Mercator.

Uytaŷ, mýly ydonechu!
Dawýe lýudem doŕtý fmýechu.

3. Uytaŷ: inicialka červená; taktéž červenou barvou přetřeny jsou začáteční litery veršů jednotlivých.

- 5 Powýef mý, kak tý dýeýu prawe gmýe,
At f tobu cýeýe fdýeýu.

Rubinus dicit.

Myftrze, glem tý dworný holomek,
Dýeýut mý rubýn z benatek.

Mercator dicit ricmum.

- Powýes mý to, rubýne,
10 Czo chczes wzýetý ote mne.

Rubinus dicit.

Myftrze, od tebe chczu wzýetý hýrnecz kýfýelýczýe,
A k tomu trzý noue lzýczýe;
Mozlý mý to od tebe przýgýtý,
Chczu yas owfem twoý rad býtý.

Mercator dicit.

- 15 Rubíne, to tý wle ŷaf rad dam,
Czo gý potrzýeboual fam;
Gedno na to wfdý ptaŷ
A týech mýeŕt pýtaŷ,
Kde bychom mohly fwoý kram wiklaŕtý
20 A fwe maŕtý draho prodátý.

Rubinus dicit.

Mýftrze! hýn gfu mýeŕta fdraua,
A w ných geŕt kraŕna upraua,
Tu racz fwe fedýenýe gmýetý
A fwe drahe maŕtý wýnýtý.

Item Rubinus.

- 25 Mýftrze! wftupýe na tuto ftolýczýu,
Pofadýz k fobýe fwu zenu holýczýu. *Silete.*

5. Verš porušený; dýeýu s následujícím fdýeýu se asi rymovalo.
20. Verš porušený; maŕtý se asi rymovalo s předcházejícím wiklaŕtý.
26. holýczýu: v rkp. holýczu a ý napsáno nad cz.
26. Silete: připsáno po straně a rukou pozdější; totéž platí o všech následujících „silete“.

Deinde cantet cantionem cum Pustrpalko sic:

Sed wem przyfel mýftr ýpokras
de gratia divina,
Nenyeth horzfýeho w tento czas
30 in arte medicina;
komu ktera nemocz || scodý 1^b
a chtýel by rad zýw býty,
on gehu chce ufdrawity,
zet mufý duffye zbýtý.

Rubinus dicit ricnum.

35 Pofluchaýte, dobrzý lýudýe,
Mnoho vam radosty przybude,
Tyech nowýn, gýez wam powýedýe,
Gýez welmy uzyteczne wýedýe.
A wý baby fwe feptanye
40 Pufte ý wfe kleuetanye,
W czaf tý mýlczýety nefkodý;
Pofluchaýtes, dobrzye wem hodý.
Przifelth ge hoft owfem flawný,
Lekarí mudrí, chýtrý, dawný,
45 Wam bohda na wfý utýechu,
Nenyeth nýcz podobno k fmýechu.
Czos prawýu, wýerfte mý gýtýe,
Yakíto rozcye na fyey tytýe.
Ný w czechach, ný v morawýe,
50 Yakíto vczený mýftrzý prawýe,
Ný w rakufýech, ný w uhrzýech,
Ný u bauorzýech, aný w ruřýech,
Ný u palanyech, ný w korutanyech —
Prawýeth wefde gehu gmýe fwýetýe,
55 Kraczye rzkucze po wfem fwýetýe —
Nykdyes gemu nenyne rownýe,
Kromýe zet pýrdý nefkrownýe.
Y gmath take drahe mařtý,
Gýezth geřt przyneřl z daleke wlařtý,
60 Gymyř nemoczý wfeľýke,
Raný kakof kolý welyke

27. Sed: inicialka červená; text je psán pod notami.

34. zbýtý: často nelze tečku od čárky nad y rozeznati.

35. Pofluchaýte: inicialka červená.

48. rozc... nafyey tytýe: v rkp. opravou po rasuře nejasně.

49. sl. Syntaktické spojení veršův 49—53 s v. 54—55 není správné.

Zaczýelý hef pomeřkanýe.

Boh gehu porařz, ktoř gho hanýe!

Ktos ge boden, nebo fyeczýen

65 Neb fnad palýczyemy mýeczen,
Neb fnad gmalý w fwem uffye zparý,
Przidelý k memu mýftrzý f darý, ||
Moý myřtr gehu tak nauczý, 2^a
Pomaze fýe, ýako pes wikuczý
70 A potom fýe nahle wzpruczý.
A wý paný, chczetelý dobrzý býty,
Mozete gýeý kýgý býty. *Silete.*
Quo finito currit inter homines.

Mercator, non respondit Rubinus.

Rubíne! rubíne!

Secundo clamet.

Rubíne wo pýřtu?

Ipse respondeat.

75 Sed, mýřtrze, dýřzý za rzýt týřtu.

Ipse iterum mercator clamat dicens.

Rubíne! wo pýřtu queřt?

Ipse respondeat.

Sed, mýřtrze, chlupatu týřtu za pefd.

Mercator iterum bis clamat.

Rubíne! rubíne!

(Rubinus.)

Czo kazes mýřtrze feueríne?

Mercator ad eum dicit.

80 Mýř rubíne, kde fýe tak dluho tkas,
Ze o fwem myřtrzýe nycze netbas?

Rubinus dicit.

Myřtrze, w onomno byech pocza lýudý leczytý,
Tu mý poczyechu řtare baby pod nos pzydýetý.

82. pocza m. počal.

Idem.

Mýftrze, w onomno kutýe býech,
 85 Tu mý fye fta dworný fmýech,
 Rozedrzýechu mý f pufkamý mýech.
 Potom fem k tobýe býezýetý uchwatýl,
 Abých po tobýe wefken lyud obratýl. *Silete.*

Mercator clamet bis dicens.

Rubine! *Ipse non respondet.*
Secundo dicit. Ipse respondeat ut prius.

Tercio clamet.

90 Rubine! *Ipse veniens dicit ut prius.*

Mercator dicit.

Mýlý rubíne! *ut prius.*

Ipse respondit dicens.

Mýlý myftrze, tý wfdý na mýe krzýkas,
 I fwým hnýewem na mýe kdýkas;
 V welýkem fýe mýftrowftwýe znas,
 95 Wfak proto ý howna ýuf neymas.

Mercator dicit.

Tot ge ot ftarych flýchano,
 Y u pýmýe take gefť tho pfano,
 Acz czo z blafnem kdý ulowýs,
 Ale nerownýe f ným rozdyelís.

Rubinus dicit.

100 Tak fýe muffý wefdý ftatý, 2^b
 Zet fye flob zloby obraty
 A dobre dobrym fye oplatý;
 Ktos zle myflý, ten wfdý ztratý.

Mercator dicit.

Rubíne, puftwýe tento hnyew na ftranu,
 105 Howýeyf lepe fwemu panu,

96. ot ftarych; v rkp. ofťarych a t nadepsáno.
 101. V rukopise setřeno.

Budewýe w ten czas bohata,
 Mýne naýu wýe zla ztrata.

Rubinus dicit.

Takos, mýlý mýftrze, tako,
 Tyehnýewye oba za gednako!
 110 Wfe po naýu wolu bude,
 Potom nama dyabel fhude. *Silete.*

Mercator clamet ter.

rubine!

Ipse veniens respondeat dicens.

Czo kazes, míftrze feueríne?

Mercator ad eum.

Rubine, rozproftrzy moý kram,
 115 At fýe ýas fde lyudem znatý dam.

Rubinus respondet.

Praw tho kafdý ýuf waf druh k druhu,
 Ze ke wfelykemu neduhu
 I ke wfelykeý nemoczy
 Meho mýftra maftý mohu fpomoczý.
 120 Ktos gma kteru nadchu w nozýe,
 Od thohot gma mleko kozýe;
 A ktos gma zýmnyčzy w týlu,
 Neb fnad nefkrovnu kýlý,
 Neb fnad gmú dna lama uffý,
 125 Neb gma fnad czýrwý w duffý,
 To wfe moý míftr ufdrawý
 Y wýe nemoczy zbawý.

Mercator dicit.

Rubíne, fkorolý me maftý budu?

Ipse dicit.

Gednak, mýftrze, przyed tobu budu,
 130 Az gých z pýtlyka dobuđu.

116. Praw: inicialka červená.

123. kýlý místo kýlu.

128. budu: v rkp. budou.

Mercator dicit.

Rubine, yuft ge poczal mazanecz quiftý,
Racz mý maftý fyem me wiczyltý.

Ipsa dicit.

Kto chczete rady flýfyetý,
Mozete fyem rady hledyetý.

Rubinus.

135 Pozehnaý mýe bozy fynu i fwaty duffe,
At mne dyabel nepokuffýe. ||

Item dicit.

Totho ty ge, mýftrze, pýrwa pufka, 3^a
Od teth fyé poczýna wole iako hrufka;
Naýpyrueth bude ýako dýnýe,
140 A pothom bude ýako fkrzýnýe.
Totho ge, mýftrze, pufka druha,
Od teth zplefkagy wole tuha;
Czot ona pýrua neduha zapudy,
A tatoth wyecze neduha zbudý.
145 A tothotý geft pufka trzetýe,
Pro thut baby fcrzýetkem k czertu wzletýe.
Tothotý ge, mýftrze, pufka cztwýrta,
Tath pohrzychu ýako nebozyezem wírtha.
A v pateý myel glem trzý fwýrczký
150 A polcztwertha komara;
Tu ge fnýedla onano baba ftara.
Tato tý geft, mýftrze, maft z babylonýe;
W nýeýt ye taka draha wuonýe,
Ktos gýe kupy tako twýrdýe,
155 Poýde od nýe pzdye a pýrdýe.
A tothotý geft maft tak draha,
Zeth gýe neyma wyednye any praha;
Czynýla yu pany mlada,
Wfe i komaroweho fadla;
160 Pzdýn k nyey malo przýczynýla,
Abý byrzo nezwyettrzyela;
Tuth mý wfýczkný naylepe chwale.

137. Stránka velice setřená.

151. onano: opravou z onana.

155. k tomu na straně jinou rukou připsáno: a pyrdye a fe...

157 wyednye: konec sedřen.

Pompkný gýe tam k fobýe dale,
At gýe kazdý nepokufye;
165 Tath gedno k myloftý flufýe.
A thatot, mýftrze, naylepe wonýe,
Znamenay, czo gýe do nýe.
Bých gýe komu w zuby podal,
Ze bých tho wam wýdýetý dal,
170 Wfdý bý fyé drzewe zathoczyl,
Nef bý gednu nohu kroczył.
A tuto maft czýnyl mných wychfcze ||
Mnych sedýe na gýe... czýe, 3^b
Ktos gýe z was okuffý kolý,
175 Wítane gmu ýako pol zebraczye holý;
A to geft maft nade wfýe maftý,
Ale nenýet gye w teýto wlaftý,
Tlukut gýu zaczý na fkolnem prafýe
Lecz bud w teple lecz na mrazýe;
180 Ale nemoftý gýe zwatý,
Gedno oblu w zýwot czpatý.
Ale tho z was kafda wýes,
Zeth pýekne leczý bef penýes;
Paklý nepyekna przýde i darý,
185 Teyt lacznyeý dadýc parý,
Bud od czyrta bud od chlapa,
I poslednyeý dadýe kwapa;
A paklý gýe w ktereý nemoczý,
Kafte gýeý przýgýtý na trzý noczý,
190 Budet fdraua ýako rybba,
Neb tu maftýu nebyua chýba.
A gýnych maftý gmas doftý,
Prodawaýf gýe, azt nyekto ftepe twe koftý. *Silete.*

Rubinus ad Postrpalcum.

Býrzo maftý natlucz doftý,
195 Po czas budem mýetý hoftý.
Drzewes mý gýe byl dal malo,
Az fyé gýe mnohým nedoftalo;
Przýkýdnýs mý gýe fyem wýecze,
Ath neczakaýu ftogyecze.

169. po bých bylo napsáno gýe (ze řádku předešlého); chyba opravena podtržením.

172. wychfcze za wchýfcze.

186. chlapa: v rkp. c nadepsáno.

- 200 Gýných, mýtrze, puffek gmas pýln kram,
A z tých ucýnýt, czo chcesz fam.

*Statim currat inter populum. Hoc dicto
Mercator bis clamet dicens.*

rubíne! rubíne!

Mercator dicit.

- Hý rubíne, zeth wran oka newýklýne,
Ze moý týrh czný pro thýe hýne!
205 Rubíne, mozes prudkým flým newýerny finem býty,
Ze kdý tebe wolagýu, a tý nechczes ke mnye przýgýtý?

Rubinus dicit.

- E zadný mýtrze! nemluw mý na hanbu mnoho,
Neb fem nedoftogen floua teho; ||
Neb kdes ýas ftogýu nebo chozu, 4^a
210 Tuth wefdý twu czeft plozyu.

Mercator dicit.

Rubíne, moý wýerny fluhu,
Tuto býty nemozem . . dluho,
Nechcze k nama ý geden kupecz przýgýtý;
Yus muýwýe ofud przýcz gýtý.

Rubinus dicit.

- 215 E zadny mýtrze! racz wefel byty,
Chcze k nama dobrý kupecz przýgýtý.
Wýzuth ondeno dobreho druha fina,
A u nýeho gefť welyka lýfýna;
Bude nama zaplaczena tohoto poftu wýzýna,
220 Gez lepý bude, nez f welyký noczy kozýna.

Mercator dicit.

Slýfal fem, rubíne. zwýeftýe,
ze gfu fde trzý panye u myeftýe,
A týth, rubíne, dobrich maftý ptaýu;

205. finem: snad za fluhu.
212. za „nemozem“ razura.
219. zaplaczena: v rkp. -na nadepsáno.
221. Slýfal: inicialka červená.

- A fdat tý mne, rubíne, neznaýu?
225 Sdat mý fýe, ezth ondeno ftogýe,
Ezth fýe o nych lýude brogye.
Dobyehtý tam, rubíne, k nym
A czýeftu ukaz ke mnye gym.

Rubinus dicit ad personas.

- Dobroýtro wam, krafne panye,
230 Wý tepýrw gdete zeýfpanye
A nefucze hlawy ýako lanýe.
Slýfal gfem, ze drahych maftý ptate;
Hýn gých u meho mýftra plýn kram gmate. *Silete.*

Statim prima Maria cantet.

- Omnipotens pater altissime,
235 Angelorum rector mitissime,
Quid faciemus nos miserrime?
Heu quantus est noſter dolor!*

Prima dicit ricnum.

- Hofpodýne wíemohuczý,
Angelký kralu zaduczý!
240 I czo ge nam fobýe fdýetý,
Ze nemozem tebe wýdyetý.

Secunda Maria cantet.

- Amifimus enim solacium
Ihesum christum, marie filium,
Ipse erat noſtra redemptio,
245 Heu quantus est noſter dolor!*

Deinde dicit ricnum.

- Ztrathýlý fmý mýftra fweho,
Jhefu crífta nebefkeho;
Ztratylímý fwu vtýechu, ||
Gefťo nam zýdýe odgyechu, 4^b
250 Jhefu crífta laſkaueho,
Przýetele owfem wýerneho,
Gens gefť týrpýel | za ný | za wfýe,
Na fwem tyele lutne raný.

229. Dobroýtro: též.
238. Hofpodýne: též.
246. Ztrathýlý: též.

Tercia Maria cantet.

Sed eamus vngentum emere,
255 *Cum quo bene possumus vngere*
Corpus domini sacratum.

Deinde dicit ricmum.

Yako fyé owczýczký rozbyehugýu,
kdyfto pafťufký neýmaýu,
Takez mý bez mýftra fweho,
260 Jhefu crifťa lafkaueho, nebefkeho,
Gefto naf czafto vtyeffowal
A mnoho nemocných vřdrawowal.

Mercator cantet.

Huc propius flentes accedite,
Hoc vngentum ſi vultis emere,
265 *Cum quo bene poteſtis vngere*
Corpus domini ſacratum.

Contra mercatorem Marie cantent.

Dic tu nobis, mercator iuuenis,
Hoc vngentum ſi tu wndideris,
Dic precium, quod tibi dabimus.

Mercator dicit ricmum.

270 Sýemo blyze przýftupýte
A u mne mafty cupýte.

Item mercator dicit ad Rubinum.

Wřtan, rubíne, wolaý na nýe!
Wýf vmyrlczýe beř pomeřkanýe,
Tyemto panýem na pokuffenýe
275 A mým mařtem na pochwalenýe.

Deinde Abraham procedit portans filium cum Rubino.
Qui dicit ſic.

Bých mohl wzwyedýety od myftra feuerína,
Bý mý mohl vleczýtý meho fýna,
Chtyel bych gemu trzý hrzýbý a pol fýra.

252. za ny za wfyé mřsto za vřř za ny, jak v rkp. kolmými řárami naznařeno.

257. Yako: inicialka řervená.

260. lafkaueho: první polovice slova toho přetržena a má býti celé vyneřáno.

270. Sýemo: inicialka řervená.

Item veniens ante mercatorem dicit.

Wytaý, miřtrze czný y flowuthný!
280 Yas fem przyfel k tobýe řmutný,
Horzem fam neczugýu febe!
Protos fnařnýe prořfýu tebe,
By raczýl memu fynu z mýřthwich kazatý wřtatý.
Chtyelth bych mnoho zlata datý.
285 Pohýnulo nebozatkan!
Przýedýwne býeffe dýetatko, ||
... byely chleb gedýeffe 5^a
A o rzýnem nerodýeffe;
A kdýs na kampna wřfedýeffe,
290 Tehdý widýeffe, czo fýe
Czo fye prozřzyed gyřtbý dýegýeffe;
Take dobru wařnýu gmýegýeffe,
Kdýs pýwo uzřzyeffe,
Na uodu oka neprodrzýeffe.

Mercator dicit ad eum.

295 Abrahame! tho ya thobýe chczu rzeczý,
ze ýa tweho řina uleczýu,
Acz mý das trzý hrzýwný zlata
A k tomu fwu dczers meczu.

Abraham dicit ad mercatorem.

Miřtrze! tho tý wř rad dam,
300 Czos potřzyebowal fam.

Mercator dicit.

Pomahaý mý bozý řýný,
Ath yas u meý prawdýe nehýnu!
We ýmýe bozýe ýař týe mazýu,
Gyuzť chýřtořťý wřtatý kazýu!
305 I czo tý lezyřř, ýzaku,
Czynye otczu zalořť taku?
Wřtan, daý chwalu hořpodýnu,
Swate marzýe gegýe fynu.

287. Verř opřt na okraji poruřeném (srov. v. 101).

295. Abrahame: inicialka řervená.

301. řýný mřsto *synu*.

303. mazyu a 304 kazýu: litera u bledří, snad setřením.

305. lezyřř, ýzaku: v rkp. lezy ýřa ýzaku.

Quo finito fundunt ei feces super culum. Ipse vero Yllaak surgens dicit ricnum.

- Awech! auwech! awech! ach!
 310 Kak tho, mýftrze, doftý fpach,
 A wfak jako z myrtwých wfach,
 K tomu fye bezmal neofrach.
 Dýekugýu thobye, mýftrze, z toho,
 Ez mý uczýnýl czty przýelís mnoho.
 315 Gyný mýftrzy po fwem prawu
 Mazy fwýmy maftmý hlavu,
 Ale tyf mý, mýftrze, dobrzye zhodýl,
 Ez my wfychnu rzýth maftýu oblýl. *Silete.*

Mercator ad Marias dicit ricnum.

- Mýle panýe! fýem vítaýte,
 320 Czo wem trzýeba, toho ptaýte.
 Slyfal fem, ez dobrích maftý ptate,
 Ted gych v mne pln kram gmate! ||

Iterum mercator dicit.

- Lethos den fwathe marzýe 5^b
 Przýnefl fem tutho maft z zamorzýe ;
 325 Nýnýe u welyký patek
 Przýnefl fem tuto maft z benatek;
 Tath ma maft welyku mocz,
 Zeth ufdrawuge wfelyku nemocz;
 Geflý w uonomno kuthýe ktera ftara baba
 330 A gefł na gegýe brzýffýe kozýe flaba,
 Yakf fýe tuto maftý pomaze,
 Tak fobýe trzetý den zwonýtý kaze.
 Lycýthelý fye, panýe, radý,
 Tutho maftýu pomazethe lýczka ý bradý;
 335 Tath fýe maft k tomu dobrzýe hodý,
 Ale duffyth welmý fkodý.

319. Mýle: inicialka červená.

320. trzýeba: v rkp. e nadepsáno.

327. Tath: h seškrabáno.

334. maftýu: litera poslední seškrabána. — pomazethe: h poškrabáno. — lýczka: v rkp. a nadepsáno.

335. Tath: h seškrabáno.

Mariæ dicunt.

- Mýlý mýftrze! mý fýe mladým lýudem flubýty nezadamý;
 Protho take maftý nehledamý,
 Kromýe naf fmutek welyký zgýewugem thobýe,
 340 Ze naf ihelus criftus pohrzeben w hrobýe,
 Protho býchom chtýelý umazatý gehu týelo,
 Abý fye thyem flechetnýegýe gmýelo.
 Maflý maft f mýrru a f tymyanem,
 S kadydlem a f balfanem, dobry družee, tu prodáý nem.

Mercator dicit.

- 345 Zagýfte, panýe, kdýs v mne te maftý ptate,
 Ted gýe v mne welyku pufku gmate.
 Lethos den fwateho ýana
 Czýnýl fem tuto maft z mýrrý a f týmýana;
 Przýczýnýl fem k tomu rozlícneho korzenýe,
 350 W nýemf gefł fylne bozýe ftworzenýe.
 Gefłly ktere mýrtwe thýelo,
 Ze gye dluho w hrobýe hrzbyelo,
 Budelý thu maftýu mazano,
 Týem bude flechetnýegýe zachowano.

Maria dicit.

- 355 Mýlý mýftrze, racz nem tho zgýewýtý,
 Zacz nem gefł thu maft gmyetý neb przýgýetý.

Mercator dicit.

- Zagýfte, panýe! kdýs fem gynym lýudem taku maft
 prodawal,
 Zatrzy hrzýwný zlata fem ýu dawal; ||
 Ale pro welyký fmutek wam 6^a
 360 za dwýe hrzýwnýe zlata dam.

Vxor mercatoris dicit contra eum ricnum.

- I kam, mýlý muzý, hadas,
 Ze fye mladym newyefłkam flubýtý zadas,

341. umazatý: v rkp. za nadepsáno.

342. gmýelo: opraveno ze gmýela.

351. mýrtwe: v rkp. ý škrabáno.

353. thu: h škrabáno; — maftýu: u vyškrabáno.

357. lýudem: u vyškrabáno.

361. I kam: inicialka červená.

Ze taku maft za dwýe hrzýwnýe zlata wykladas?
 I czo paffes fam nad ffobu
 365 I nade mnu chudu zenu?
 Protho thý lkas chudobu
 A ýa take hubena f tobu,
 Nebo ge to me wfe vfyle,
 A ya fem wýdala na nýeý fwe obýle.
 370 A to gýe neponeffu thý panýe
 Drzýewe, nef mý hrzywný trzy zlata dadýe.

Mercator dicit.

Mnohe zeny then obyczýeý gmaýu,
 Kdý fýe zapýv, tehdý mnoho bayu;
 Takes tatho býednýczye nezwarna
 375 Mluwý wefdý floua prafna.
 Zapýwfý fye mluwýs mnoho,
 A gýus zlým vzíues toho,
 Nebo czo tý gmas do thoho,
 Ze mýe opravuges welmy mnoho?
 380 Radýlt bých, aby przýeftala,
 Mnye f pokogem býtý dala;
 Paklý toho neprzýeftanes,
 Snad odte mpne f placzem wftanes.
 Nahle opravýeý fw przýeflýczu,
 385 Nebth dam pýeftýu po twem lýczu!

Uxor clamat.

Toly gýe me k hodom noue rucho,
 Ze mýe tepeff za me ucho?
 Pro me dobre | dýenýe | dawne
 Dawas mý polýczký za odýenýe;
 390 Pro mu wefdý dobru radu
 Zbylf mý hlavu ýako řadu.
 A to fýe gýus chczu f tobu rozdzýelytý nebo rozluczýtý,
 Tye wfým czerthom poruczýtý.

372. then: *h* vyškrabáno.

372. gmaýu a 373 bayu: *u* škrabáno.

374. tatho: *h* vyškrabáno.

377. gýus : *u* škrabáno.

383. odte: v rkp. *t* nadepsáno.

385. Nebth: *h* škrabáno; — pýeftýu: *u* škrabáno.

388. dýenýe dawne isto dawne dýenýe.

Puſtrpalk dicit ricnum.

Wýtajte wý panýe drahne! ||
 395 Wý gfte mladým zaczkom výdýetý hodne. 6^b

Rubinus dicit.

Poftrpalku! mohl bý mluwýtý týffýe,
 Azby fye oborzýlý chýffýe.

Poftrpalk dicit.

Rubine! by thý moý rod znal,
 Snad by na mýe lepe tbal.

Rubinus ad eum.

400 Poſtrpalku! daflý my fwoý rod znatý,
 Chczu ýa na thýe lepe tbatý.

Poftrpalk dicit.

Rubine! chczeflý o mem rodye flýffýetý,
 To tobýe chczu powýedýetý.
 Ma ftrzýczye oba,
 405 foba i take koba,
 Prodawata hrzybý, hlýwý,
 I take hluffyczye fluwý,
 Czafro chwoſtyftýe prodawata,
 Prothoth welyku czefť gmata,

Rubinus dicit.

410 I czos tý, zebracze chudý!
 Tkagýe fye fudý i onudý
 Prawýs mý o fweý rodýnýe?
 Yas thobye lepffýe powýedýe.
 To gefto lepffýe wýedýe.
 415 Ma theta wawrzyena
 Byla w ftodole zawrzyena
 S gednýem mn . . em komendorem
 Blýs pod gehu dworem;
 A ma ftrýna hodawa

397. oborzýlý: v rkp. napsáno zborzýlý, *z* podtrženo a *o* nadepsáno.

402. Rubine: inicialka červená.

407. fluwý m. *slivy*.

410. czos: v rkp. *s* nadepsáno.

- 420 Czafto kyfýelýczu prodawa;
 Drzýeweth gefť krupý drzýela,
 Prototh gefť welyku czeft gmýela.
 Phý! kde bych fýe ftawýl,
 Bych tobýe wef fwoy rod wýprawil!
- 425 Thebe bych wfýe czty zbawyl,
 A fiebe bých za gednu planu hnýlyczu nepoprawyl.
 Nahle przyeftan, newolaý mnoho,
 Nebo zlým uzýwes toho!
 Przyeftan, nebo tye przyewraczu,
- 430 Zyly, koftý tyemto kygyem w thobye zmlaczu!

Silete.

Mercator dicit.

Czne panýe! na tho wý nýczf netbaýte.

— — — — —

II.

Drkolenský zlomek.

(Drk).

R. 1887 našel A. P a t e r a v klášteře Drkolenském na deskách rukopisu latinského z r. 1412 dvě papírová dvoulistí obsahující zlomky staročeských her dramatických. Podle jeho šetření „písmo jest zběžné a pochází asi z let 1365—1385 od písaře, který své předloze na mnoha místech nerozuměl, a jak patrně z četných písařských chyb a vadného rozdělování slov, snad ani českého jazyka dosti mocen nebyl.“

Že rukopis pochází asi z 3. čtvrti XIV. st., potvrzuje také jazyk. Přehláska *u* v *i* jest úplně provedena, počet genitivů na *-a* a na *-u* při neživotných *o*-kmenech mužských jest téměř stejný (5 na *-a*, 6 na *-u*), tvary 1. osoby praes. sloves tř. III—V₁ na *-m* a na *-i* mají též rovnováhu (13 na *-m* a 13 na *-i*).

Druhy her zlomkovitě v tomto fragmentu zachovaných pokusil se určit A. P a t e r a i J. T r u h l á ř, ale k bezpečnému závěru nedospěli. Podle mého výkladu, jež jsem v Listech fil. 1906. 24 zevrubněji zdůvodnil, sborník Drkolenský obsahoval celý cyklus partikulárních her, z nichž se zachovaly tyto části: 1. hra *veselé Magdaleny*, 2. úryvek *episody mastičkářské*, 3. zlomek hry *o vzkříšení Páně*, 4. počátek hry *na nebe vstoupení Páně*.

Zbytky Drkolenské vydal A. P a t e r a v Čas. Čes. Musea 1889. 122.

Zkratky rozvádím takto:

1. *m*: wkerē = w kerem 44; wzelenē = w zelenem 68; fwý kygē = fwym kygem 306.

2. *ra, rza*: p̄wye = prawye 206, 272; p̄wem = prawem 374; p̄wym = prawym 347; p̄yřf = prauřf 349; p̄wdu = prawdu 364; p̄ha = praha 254; p̄zye = prazye 208; p̄zye = praczye 263; na p̄wyla = napravyla 58; fttyte = fratryte 351; ne p̄telfku = neprzatelfku 376.

3. *przye*: zap̄le = zaprzye 346; p̄tel = przytel 369; p̄bywaty = przyebywaty 385, 386; p̄zaduczy = przyezaduczy 387.

4. *przy*: p'waff = przy waff 381; p'yety = przyyety 392.

5. *pro*: pty = proty 4; ptywnycze = protywnycze 6; p'fwu = pro fwu 10; pme = pro me 19, 349; p'fyt = proffyt 122; ptye = pro tye 199; p'clata = proclata 300; p'claty = proclaty 308 a j.

6. *ri*: dob' = dobri 49.

7. *ro*: feft^o = feftro 95.

(1.)

*Lucifer dicat**).

Ponyz fem tak welmy krafný, 1^a
Mezy gynymy angely wfaczny,
Chczyt fye wrownaty naywyfymu,
Poitawym fwu ftolyczy proty kraly nebefkemu.

Sanctus mycha.

5 Zly, newyerný zawyftnycze,
Ne angele, ale bozy protywnycze,
Ze fye chczeff nayuyfyemu wrownaty?
Ze fye nechczeff k tomu przyznaty,
Ze od boha czeft y krafu maff.
10 A to pro fwu pychu dnes wzdaff;
Berzyz fye, dyable, do uyeczne zalofty,
Vyecz neuzrzyff nebefke radofty!

*Tunc truant demonem infra et inci-
pia(n)t „Te deum laudamus.“*

Secundus angelus dicat.

Chwala tobye, tworcze zadny,
ze w twem kralowftwy pyfny zadny
15 Czyefty zadne nemoz myety,
Nez pokornym raczyff przyety.
„*Te eternum patrem.*“

Lucifer.

Ach byeda mnye, nebozatku,
wyhnan fem z nebefkeho fnatku,

*) Po straně na pravo psáno. Stejně ostatní latinské návody.

9. od boha v rukopise: od b boha. — y krafu v rkp. y kr y krafu.

pro me zlofty y chytrofty
20 Neopatrzym wycz nebefke fwetlofty.
„*Tibi omnes angeli.*“

Lucifer.

Podte fyemo, mogye fluhy,
nezbudete fe mnu pekelné muky;
Pobyehnete fym, myle Kufye,
A nefte fyem hrzyeffne duffye.

Primus demon dicat.

25 Mvfrze, mnyet dyegy belzebuh.
Kterezt ya dofahu w fey zub,
Tat nebude gyefty hub.

Secundus demon.

Myftrze, mnyet fathan dyegy.
Tot dobrzye powyedyety imyegy,
30 Zet nenyé kupczye lepfyeho
Any czyzebnyka chytrzyeyfyeho!
Znamt fem w czechach y po wlaſyech,
W rufech, w flandrzyech y po faſyech,
Wiyeczkyt lydy dobrzye znagy,
35 gednoho dne wfe ztyekagy.

Tercius demon.

Myftrze, mnyet dyegy berzyt,
Czot vhoneym, to wfe wfenu w rzyt;
Lecz bud baba lecz bud kmet,
Mufy gehó byty fe mnu vet.

Lucifer dicat.

40 Byztez po fwyetu, myle panofye,
A nefte fyem hrzyeffne duffye,
Takmyerz fewczye y panofye, fedlaky,
Takmyerz kracyzy, krzmarze y zaky,

23. pobyehnete v rkp. pobeyehnete. — Kufye: po straně připsáno; v textu duffye.

25. mnyet v rkp. myey mnyet.

38. Lecz v rkp. Lcz.

Kohoz popadnete w kerem hrzyefye,
45 Przyneftey my gey fyem, czoz mozte, nayfpye. ||

Demon.

Pouyez, duffye, ffwa dyla, 1^b
Kterys obchod na onom fwetye gmyela,
at ty wmyy podle rodu czyty,
budesly dobri, damyt ryuolu pŷty.

Secundus dem.

50 Ted fem, myftzre, nalez popa,
an pye med pywnyczy f gednu f zkopa,
a tak gy myle obgymaffe
a czos v nye w nadrzyech hladasffye;
le ona gemu nechtye daty,
55 le on gy podtepem wzraty.

Madalena procedat.

Kudy fem ya chodyla,
tudy traua zelena;
fwoy flogyerz naprauyla,
hledagycz batka, hledala.

Riknum dicat.

60 Kde fu tu knyezy y zaczy,
Kde fu fregyerzy y duorzaczy,
Podte fyem, at f wamy fwu chwyly kraczy.

Item demones dicant.

Ted maff, pany mandaleno, trzy gynochoy,
Jaco naykrafye tzy dochy,
65 Skocz a racz zpyeuaty,
A myt budem ozbyeuaty.

Item cantat madalena.

Byla ty fem w fadku,
w zelenem hayku,

45. nayfpye za: nayfpyefe.
51. pywnyczy za: w pywnyczy.
53. hladasffye psáno hladas ffye.
54. daty v rkp. daty le on

Trhala fem kwyety
70 fwemu brachku;
Tot wfe czyny brachku na myloft.

Marthta dicat: reuertere.

Oftan toho, feftro mogye,
ya tye volam feftro twogye,
Vyz, ze po tobye dyably chodye
75 A tye f dobre czyefty fuodye.

Magdalena dicat.

Seftro martha,
hrayz tam f zaky hazarta,
A nechat ya vefele plodym.
Ja tobye y gynemu nycz nefkodym.

Tunc cantet.

80 Chczyt vefela byty
vefda y nynye,
Heduabnu vylu vyty
fwemu mylemu.
Tot wfe czynym brachku na myloft,
85 Aby byl mog myly hoft.

Martha dicat.

Seftro mandaleno,
Owfem nemudra zeno,
Oftanuczy bluda fweho,
Nafleduz krale nebefkeho.

Magdalena.

90 Seftro, martha myla,
Tiff my wzdy na dobre radyla,
Jat fem zena zabludyla!
Kak by to mohlo byty,
By my boh chtyel hrzyechy odpufyty?

71. czyny brachku v rkp. czyny fwemu brachku.
73. feftro (psáno na konci polo o polo a). — twogye v rkp. mogye twogye.
76. v rkp. Seftro.
82. vylu snad za vylnu (vlnu).

Martha.

- 95 Aby to, feftro mandaleno, zaczyelo vyedyela
 A mnye na tom dobrzye vyerzyla,
 Nenyet tak hrzyfny y gedem,
 Kteryz by fye obratyl den,
 Hned gemu buoh hrzyechy odpufy
 100 A wfyeczky gemu vyny fpufy.

Magdalena dando alapam sibi.

O dnefnyeho dne az do fkonczeny
 nahle ode mne zle ftworzenye.
et content ambo: dymiffa sunt ei et. ||

(2.)

(Medicus.)

Vyz, bychom nyeczo vtyezely 2^a
 A fwych penyez przifporzily.

Rubyenus dicat.

- 105 Myftrze, chczefly, at bych fluzyl,
 Abych toho dobrym vzyl,
 Przeg my nyekakeho panoffye,
 Aby nofyl po mnye koffye.

Medicus dicat.

- Tohot chczy rad prziety,
 110 Dobud fobye, kterehe mozeff myety,
 bychom od neho nemyely ftrafty,
 by nam nepokradl naffych mafty.

Ruby.

- Gefly tu ktery otrok,
 Rychly, brzky yako klopot,
 115 Gefyto by chtyel vyernye fluzyty,
 Chtyel bych gey prhy nakrmyty.

101. O za Od.

105. Začátek tohoto odstavce označen je od písaře znaménkem ¶, což se často i při začátku následujících odstavců opakuje.

106. Abych v rkp. Abycho.

115. chtyel v rkp. chytyel.

Puftrpal.

- Ted, pane, ya k tobye byezym
 A fwog penyez f uyeru tyezym,
 Vmyem krafty a fuodyty,
 120 Do ffkoly krafne panye vodyty;
 hodymt ya fye dobrze tobye,
 proffyt, przigmy mye fpyeffe k fobye.

Ru.

- Vytaý, myle pachole,
 Za ge tobye bratr popele?
 125 Podoben fy k nemu, to vyez,
 Neb maff gyfty kozy palczierz.
 A podobenf k nemu kczyczy,
 Ale gfy okruhlu, oflyczy lyczy.
 Chczefly fe mnu trh fdyety,
 130 Pouyez, czo chczef ode mne wzyety?
 budeff po mnye poftely mefty
 A w teyto moffnye puffky . . .
 Pouyez my, kak ty dye(g)y,
 At tuto f tebu yhned f(d)ygy.

Puftrpalk.

- 135 Pane, mnye dyegy puftrpalk,
 yat fem velmy velyky ffalk;
 Chczef my odplatu daty,
 Chczit fluzyty, ze my nebudeff dyekouaty.

R.

- Puftrpalku, damt haczny paff,
 140 A duye onuczy ode mne maff
 A k tomu blchu gednooku,
 Tyem zaplaczy fluzbu twu.

Puftrpa.

- Tot vczynym, pane, pro tye,
 A przyday my nyekake kotye.

120. v rkp. krafnye.

129. fe mnu psáno femru.

132. Za puffky slovo setřeno, bez pochyby: nefty.

Rubye.

- 145 Syed, puŧtrpalku, v meho pana,
Strzieha geho a yeho krama,
A wezmy tento koff k foby, e,
Azt fye wraczy opyet k to(bye). ||

Rubienus.

- Myly myŧtrze, odpuŧt mye vynyty 2^b
150 A wyru yhend czhy przygyty,
Aneb gyz nemohu ftaty,
Ano my fŧye czhe velmy fr. ty.

Med'.

Trzyebalyt k crzytu gyty,
protot ya budu pyuvo pyty.

Angeli cantant: Silet, ŧilete.

- 155 Mylczte, poŧfluchte!

Medigus.

Rubyne, rubyencze!

Rubinus.

Co kazes, myŧtrze hubencze?

Med'.

Y kdes tam byl tak dluho,
Ku.uy fynu a ne fluho?

Rubienus dicat.

- 160 Vyeru, myŧtrze, lyde gdyechu
A velmy na mye hledyechu,
protot mufych poczekaty,
Nemoha fye okakaty.

Judeus dicat, cantat: chyry.

150. A wyru yhend czhy misto: *A wyeru ynhed chcey.*

152. czhe misto *chcze.*

153. crzytu m. *czrytu.*

Judeus.

- Chyry, chyry, achamary!
165 Vytay, myŧtrze, velyky,
Lekarzy velmy daleky,
Mohly by to vczynyty,
Me dyetatko ozyuyty?
Trzy hrzywny zlata gmam,
170 Ty od neho tobye dam.
Pohynulo nebozatko
A byeffe dobre dyetatko,
Kdycz byely chleb vzrzyeffe,
Yhned rezny powrzyeffe.

Medicus dicat.

- 175 Chczyt to, zyde, vczynyty,
Zet gye mohu ozyuyty.

Medicus dicat, dicat ŧic: Rubyenus.

Rubyene, rubyene!
Rubyene, panoffye mog!

Rubienus.

Ted fem, myŧtrze, fluha twog.

Medicus.

- 180 Rubyene, vo pyŧtu kueŧt?

Rubicnus.

Ted fem, myŧtrze, polyb mye w pezdz.

Medicus.

- Myly brachu, kde fye tkaff,
O ŧwem panu y howna netbaff.
budeff ty zebrakem wŧkorzye,
185 Aczt fye neŧtane geŧfcze horze.

Rubyenus.

Myly pane, ze tak mnoho ŧkrzyekaff
A ŧwym na mye zwadlem bekaff,

velykym fye panem zdaff,
wffak proto y howna nemaff.

Medicus dicat.

190 Tot gefť y w knybach pfano
y od ftarych dawno fflychano,
Acz czo f blaznem umluuyff,
Ale neprauye rozdyelyff. ||

Medi.

Rubyene, kde ge twog puŧtrpalek? 3^a

Ruby.

195 Neuyedye, pane, kde ge z ku . wy ffalek.

Rubienus.

Puŧtrpalk, poŧtrpalk,
puŧtrpalku, vo pyftu?

Puŧtrpalk dicat, bc (?) R.

Ted dru ftaru babu za pyzdu.

Rubienus.

Ach poŧtrpalku, czo pro tye ztraczy,
200 Gyz tobye twe fluzby vkraczy.

Puŧtrpal.

Ba myly rubyene, czym fye fdaff,
Ze na mye tolyko fkrzyekaff?
Znamy tye, ktereſof rodu,
Wffakf byrzychow fyn z czeſkeho brodu.
205 Mnye fye nemozeff wrownaty,
Acz mne chzeff prawye znamenaty:
Megť materzy dyegy hawlyczye,
Tat ge w prazye wffyek mnychow fwodnycz(ye);
A ma bratry oba,
210 ffebek a take koba,
Tat fye w prazye w rohozy tkata
A potom czty dofty mata.

Rubyen.

By ty moy rod lepe znal,
dobry by my pokoy dal.
215 Czo fye chlubyff, chlapyffy,
Aneb tye tuto palyczy tkyffy.
Prauuyff my o fwem rodye,
A ya to tak dobrzye vyedye:
Ma tetka gylka,
220 A druha mylka,
Tyet fye po fuyetu tkata,
Awffak po prazye wffyechny mnychy znat(a);
A ma feſtra byeta,
A druha kwyeta,
225 Podolkyt raky louye,
Ktoz tam byual, tent lep pouye.
Proto mlcz, nemudre tele,
At tebe moy kyg nezmele.

Puŧtrpal.

Rubyene, myly pane moy,
230 Yat fem vyerny fluha twog;
Puŧtwa ten hnyew f obu ftranu,
Sluzua lepe fwemu panu.

Rubyenus.

Tako, myly puŧtrpalku,
Neuczyny nad tobu gednoho kualtu,
235 Syedye a natluczuye mafty,
Gednak budu hoſte z daleke wlafty.

Et cant. can. un.

Straka na straczye przeletyela rzyeku,
maffo bez kofty prowrtelo dyewku,
Okolo turnegye, hoho,
240 y wrazy fye mezy nohy to mnoho.

Puŧtrpal.

Ba, myſtrze, kak tato maſt dobrze vonye,
A yako fame howno konye.

Rubyenus.

Myftrze, gyz fem tuto maft tlukl dofty,
Az mye bolegy me wfiye kofty. ||

Medicus.

245 Rubyene, fyem my poftaw mafty,^{3b}
Gednak przydu kupczy z daleke wlafty.

Rubyenus.

Gednak, myftrze, budu,
Az gych z teto krofnye dobudu.

Rubyenus.

Praw to kazdy druh druhu,
250 Ze k rozlycznemu neduhu,
K rupom, k nehtu, k rozlyczneř pakofty
Mohu fpomoczy tuto mafty.

Rubyenus ponit.

Totot geft maft prwa draha,
Nemat gye wyeden any praha.
255 Kteraz muzye zena gma,
Gefto w noczy newftaua,
Kup v naf mafty teto,
budeff myety lepffy dwe to;
Kdyz fwemu muzy malo pomazeff,
260 Kdy chczeff, kokrhaty gmu kazeff.
Totot geft maft druha,
W tegto mafty ftara wftuha.
Myelt fem f tu mafty mnoho praczye
A wtlukl fem w ny ftare haczye,
265 Przyczynych w ny kobyleho mozku
A take przylozych praftywu kozku.
Tote maft velmy czyfta,
Nenyt lzyua, ale gyfta;
Przylyl fem k nyeg myffyeho tuka,
270 Puftropalek w ny prdyel tluca.
A tat maft tu mocz ma,
Kteraz gy baba prauye zna,
Kdyz gye foby k zubobom dobude,

256. Gefto v rkp. Gefto *ge*.

Hned y f mafty v wfiyech czrtow bude.
275 Totot geft maft z myffnye,
Kupyl fem gy za trzy byele vyffnye,
Dyelanat ge z fczynomat,
Puftropalek gy dyelal chodye ffr . t.
Tegt mafty nemoz nycz byty rowno,
280 Takt ge draha, neftogyt za pffye howno.
Totot geft maft cztwrta,
Gefto zeny mezy nohy wrta;
A tot geft maft te moczy,
Kterat fye gy pomaze we dne neb w noczy,
285 Drzyew nez fpadne prua roffa,
Zrofte gyeg brzzych wyffe noffa.
Tatot geft maft z nachoda,
Vonyt ma yako z mnychoweho zachoda,
K zymnyczy a k rupom velmy moczna,
290 K hluchoty a k flepotye velmy zpomoczna;
Yakz by gye kto prwy v naf kupyl,
Hnedt by gey czrt do pekla y f mafty zlupyl.
Tatot geft maft z dobruffky,
Kupyl fem gy za trzy plane hruffky;
295 Kteraz panna pomaze fwe puffky,
Zroftu gyeg w nadrzyech kuzelate hruffky.

Puftpalk.

Czo chualyff mafty lftywe
A mluuye rzyeczy lzywe. ||

(3.)

Ihelus ref. 4^a

Otwrzyete fye pekelná wrata,
300 Hrzechy dawnymy proclata,
Neb negedna dnes dufye fwata
Bude z twe moczy, dyable, vynata.

Lucifer: quis?

Ktc na ma wrata tluce,
Az my w mu vffy bucze?
305 Nahle fye tam dale berzy,
At tebe fwym kygem neuderzy!

Ihesus.

Ya fem, dyable, tworczec fwaty,
 Ja tobye, czerte proclaty,
 Chczy moczy fwu wrata zlamaty
 310 A dufye fwue k foby pobraty.
 Podyz fyem, adame a gyene,
 A kteraz fye dufye k nam przyuynne,
 Podte wfyechy do nebeske radofty,
 Gyz uaff zbauym pekelnne zalofty.

Primus miles.

315 Podmy tam, rzytyerzy, k tomu hrobu,
 zat wftane z hrobu w tuto dobu,
 Byt neprzyducz apoftoly
 A w noczy nem gehu newzyely,
 Rzkucz: wftal z mrtuych opyet.
 320 Tak poyde zydowfka wyera zpyet.

Secundus mile(s).

Stuoymy tyffye, nemluuyecze
 A wfychny fye vtagyecze,
 Abychom hanby nemyely,
 Byt nem gehu krady newzyely.

3us miles.

325 Zle fye ftalo, myly kraly,
 Yat toho pruy nechualy:
 Tot naff wfyech geden rozplafy;
 Przybyeh w yakemf byelem rubaffy,
 Tak nem hrozne rany meczem dauaffe,
 330 Az fye nem f nym wfyem ftyfkaffe.
 Dogidechom f nym wfyyczny praczye,
 An nam fby wfyem fe pzda haczie.

(4.)

Item fequitur ludus de afcenfione domini,
et primus petrus cantet: Domine e(cce) nos
reliquimus omnia et fecuti: fumus te: quid
ergo erit nobis? et d(icat).

Synu bozy, przyezaduczy,
 W nebi y w zemy wfemohu(czy),

316. wftane v rkp. wftanoe.

335 Pro tye fmy wfte opuftyly
 y pro tye fmy z fbozye wyftupyl(y).
 Czeho fye nam velyff przigyety,
 kdiz tebe f fobu nem...?
 Ach byeda nam, fmutnym fluham,
 340 Gyz budem poddany fylnym tuham.
 Chtyely bychom to za fwu fluzbu wzyety,
 By nem bylo pro tye fmrt przygiety;
 Acz fmy twu rozhnyeuali myloft,
 Vczyn to pro fwu muku y pro nebesku radoft,
 345 Odput nam naffye zle czyny,
 Nefpomynag my zaprzyele vyny.

Ihesus cantet: Amen, amen dico vobis.

Ric.

Zawyrne, petzre, pravym vam,
 y to zacelo povyedam:
 Ty prauyff, ze fte pro me fbozye opuftyly ||
 350 Y... fte zvyetha odbyly. 4^b
 w... pro mye ftratyte,
 w nebeskem kraloftwy nawratyte.
 (To)bet, petzre, tu mocz davam
 ... nebeske klicze poddavam,
 355 (A) kohoz ty puftyff v nebeske radofty,
 Ten bude zbawem pekelnne zalofty;
 A kohoz ty fwyezefz na zemy,
 Ten bude fwazan y na neby.

Iohannes dicat ricmum.

Smutec, zaloft tuhu zmyffye,
 360 fyrcze fylnu truchlot zwyffye,
 ze naff (o)ftaviff f tezkog zalofty
 po ffobye, tworczye, az do ftarofty.
 Racz nam uyezcu odtuchu daty,
 Bychom Mochly prawdu y wyc pyfmo znaty.

338. nem... další odríznuto, snad: nemozem gmyety.

344. nebesku radoft v rkp. nebesku muku a nad podtečkovaným muku nadepsáno radoft.

345. Odput místo Odpuft.

350 a d. Řádky setřené.

355. nebeke v rkp.

360. truchlot za truchloft.

363. uyezcu snad za wycznu.

365 Ach, tepyrw zalofy kafdy bude,
Kdyz tebe zrzyefmye f namy nebude.

Ihefus ad Iohannem ricnum dicat.

W fyrobye vaff neoftavym,
Duchem fwatym vaff ollavym.
Jene, tyff mog przyetel zwlafczny
370 y budeff appoftol v neby zaczny,
nedam y gedne muku zmyety,
Tot (wa)m f tyelem y dufy na nebe wyety.

Iakobus ad Ihefum dicat.

Tworczye, kdiz fedeff f webefkem tronye,
v fveho otczye na pravem lonye,
375 Tehdy racz na ny fwu pamyt gmyety,
Z neprzatelfku ruku racz naff vynyty,
byt nad namy fwo mo neymyly,
Za by pro te w nafey vyerzye italy.
Chfczefly, racz nam navczenye daty,
380 Abychom mohly proty ych zleff vyerzye odolaty

Ihefus ad Iacobum dicat.

Iacobe, yat chczy przy vaff wefdy bity;
nerodte fye pohaftwa any fmyrty krity.
Acz vam zyvot odefmu,
Nycak(ez) vem vafye dufye uefmu;
385 po fmirty budete fe mnu przyebyvaty,
v myeho otczye na nebye przyebyvaty.

Philippus dicat ad Ihefum ricnum.

Myly panye, przyezaduczy,
Kraly nebefky vlyemohuczy,
Racz nam vkafaty otczye fwyeho,
390 Toho pana nebefkeho;

366. zrzyefmye snad zrzyeymye.

371. muku zmyety za: muky gmyety srv. 391.

375. na ny psáno na naff a nad tím nadepsáno ny.

377. fwo mo neymyly za: fwu mocz neymyely.

380. zleff m. zley.

382. pohaftwa m. pohanftwa.

Chtely bychom na tom dofty zmyety
Y to za fwu zlufku od tebe przyyety.

Ihefus ad phillippum.

Phillippe, za tomu prawe neuyerzys
A tho gyftye nemnyff,
395 Ze, ktoz mye wydy, myftra fweho,
Tyz wydye y otczye meho.

— — — — —

—————

391. zmyety m. gmyety.

392. zlufku snad m. fluzbu.

396. Dole na okraji cosi latinského připsáno.

III.

První hra tří Marií.

(Hra Vel.)

Mezi latinskými rukopisy ve sborníku knihovny Klementinské v Praze sign. I. B. 12 našel r. 1861 Höfler latinsko-českou hru velikonoční. Dva latinské rukopisy v sborníku tom se nalézající jsou datovány z r. 1384 a z téže asi doby pochází také hra česká.

Vydání: Hanuš, Malý Výbor ze stč. literatury 1863, str. 41, Die lateinisch-böhmischen Oster-Spiele 1863, str. 36, kde je též str. 34—36 zevrubný popis rukopisného sborníku, v němž se hra nalézá.*)

Dum tranffiffet. Et valde mane 135^b
una fabbatorum veniunt ad
monumentum orto iam fole.**)

Prima persona cantet.

Omnipotens pater altiffime,
angelorum rector mitiffime,
quid faciemus, nos miserrime?
Heu, quantus est nofter dolor!

Hofpodyne wfemohuczy,
Andyelfky kraly zaduczy,
Czo gye nam neboham zdyety,
Kdyz tebe nemuozem wydyety.

*) Srv. též J. Truhlář, Catalogus codicum manu scriptorum latinorum (Pragae 1905) I. cod. 68.

***) Části proloženým písmem vytištěné jsou v rkp. opatřeny notami. Viz přílohu.

Secunda persona cantet.

Amifimus enim folacium,
Ihefum chriftum, marie filium,
ipfe erat noftra redempcio.

5 Stratyly fme myftra fweho,
Jefu kryfta nebefkeho,
Przyetele owfem wyerneho,
Jenz gye trpyel za wfy za ny
Na fwem tyele tyefkey rany.

(Tercia persona cantet.)

Sed eamus vngentum emere,
cum quo bene poffimus vngere
corpus domini facratum.

10 Poſpyefme mafty kupyty,
Jefto muozem zalezcyty
Rany naffeho tworczye myleho
Od zyduow vmuczeneho.

Quo finito dicant omnes rykmum istum et sequ.

Ach, kaku my zaloft gmame.
15 Ach, kaka naffye nuzye,
Nebudeme'y gyeho gmyety na dluzel

Quo finito prima persona procedat.

Heu, nobis internas mentes
quanti pulfant gemitus
pro noftro confolatore,
quo priuamur misere,
quem crudeli iudeorum
morti dedit populus.

Quo finito dicat ricmum.

Horze nam neboham, kaczy fmutczy
W naffem nynye lezye frdczy.
Gym fme byly vtyeffeny,
20 Toho fme gyz fbaweny.
Ach naffye tyefka zalofty,
Ze tak zaduczyeho hofty,

Spafytele fme ftratylly,
Gyehoz zyde vmuczylly.

Jam percuffo ceu pafitore
oues erant mifere,
fic magiftro difcedente
turbantur difcipuli,
atque nos abfente eo
dolor crefcit nimius. ||

Quo finito dic. ricm. 136^a

25 Apoftoly myftra fweho,
A my fpafytele cztneho
Ztratylly fime po nafyem hrzyechu,
Pro nyz nam nenye do fmyechu.

Tercia perfona.

Sed eamus et ad eius
properemus tumulum,
fi dileximus uiuentem,
diligamus mortuum
et vngamus corpus eius
oleo fanctiffimo.

Quo finito ricnum fubiungat.

Poydem fkuoro k gyeho hrobu,
30 Drahe mafy neffucz ffebu,
Yakz fime gyey zywa mylowaly,
Myluyme gyey mrtwa fucze.

Hoc finito omnes perfone cantent:

Quis reuolluet nobis ab hoftio
lapidem, quem tegere fanctum
cernimus fepulcrum?

Quo finito ricnum fubiungant.

Ktho nam ten kamen otlozy,
Yenz prykrywa hrob bozy?

28. Pro nyz místo pro nyez.

Hoc finito statim angelus in fepulcro cantet.

Quem queritis, o tremule
mulieres, in hoc tumulo
plorantes?

Quo finito dicant ricnum omnes fimul.

35 Koho wy, panye, hledate w tom hrobye,
Tak welmy ftyfycze ffobye?

Perfone cantent.

Jefum nazarenum crucifixum
querimus.

Quo finito ricnum fubiungant.

My hledamy tworczye fweho,
Ihezu kryfta nebefkeho,
Yenz gye w tom hrobie polozen,
40 Tomu yeft dnes trzety den.

Angelus cantet.

Non eft hic, quem queritis;
sed cito euntes nunciate
difcipulis eius et petro, quia
furrexit ihesus.

Quo finito ricnum fubiungat.

Koho wy, panye, hledate,
Toho wy fde negmate.
Ale wyefte to zaczyelo,
Ze tye to swatey tyelo
45 Opyet yeft fw duffy wzalo
A wyernyet yeft f mrtwych wfalo.
Dyete fkuoro a powyezte
Jeho mlaffym, gyefto wyete,
Ze buoh naplnyl fwa flowa,
50 Yenz geft wfal f mrtwych f hroba.

45. wzalo v rkp. chybně: zwalo.

48. wyete: rým žádá starší tvar vieste.

Quo finito angeli statim cantent: „Venite et videte“ et persone in sc. Mariam magdalenam se inclinando respiciant in sepulcrum et sitam.) Tum tertia persona dicat ricmum ad primam et secundam personam.*

Nuz wy, ffefttryczye, prycz dyeta,
A yat budu bdyety az do ffwyeta.

Et hoc finito prima et secunda persona transeant successive retro altare cantantes ant.

Ad monumentum venimus
gementes, angelum domini
fedentem vidimus et dicentem,
quia furrexit ihesus.

Quo finito tertia persona cantet paulatim.

Cum veniffem vngere mortuum, ||
monumentum inveni vacuum; 136^b
heu nefcio recte discernere,
vbi poffim magiftrum quere(re).

Kdyz bych przyfla leczyty mrtweho,
Nadgydech hrob a w nyem nykoheho.
55 Awech, nemohu prawie fwyedyety,
Kde bych mohla myltra fweho nalefty.

Quo finito cantet ricmum.

En lapis est vere depositus,
qui fuerat in fignum positus.
Munierant locum militibus,
locus vacat eis absentibus.

Eodem modo.

Owa, kamen, gyenz byeze na hrob polozen,
Awech, kak yest daleko otlozen,
Gyehoz rytyerzy znafnye ftrzyezyechu,
60 Awfak wffkrzyeffy yeho newedyechu.

*) *sita* = terminus, limes, ut videtur (Du Cange, Glossarium mediae et infimae latinitatis).

51. *ffefftryczye*: v následující hře správně *fefttryczye*.

60. *wffkrzyeffy*: patrně porušeno. Podle hry v rkp. Mus. (č. V.) možno předpokládati, že zde původně bylo: avšak ustřieci jeho nemožiechu.

Quo finito cantet.

Dolor crefcit, tremunt precordia,
de magiftri pii abfencia,
qui faluauit me plenam viciis,
pulfis a me feptem demoniis.

Eodem modo cantet.

Boleft rofte memu frdczy wtrobe,
Jaz neboha bywffy v bozym hrobye,
Tut ffem chtyela drahey mafy prynefty,
Yeho tyela nemohla ffem nalefty.

Cantet heu redempcio.

Heu redempcio ifrahel,
ut qui nafci voluit.
Heu redempcio ifrahel,
ut qui pati voluit.
Heu redempcio ifrahel, ||
ut qui mortem fuffinuit paciens. 137^a

Quo finito eadem nota cantet in vulgari.

65 Awech, mnye hubenyczy,
Yenz ffye chtyel narodyty.
Awech, mnye hubenyczy,
Yenz trpyety iaczyl za ny.
Awech, mnye hubenyczy,
70 ienz chtyel vmrzyety za ny pokornye.

His finitis ihesus exeat indutus sacerdotali apparatu portans vexillum et cantet ant. „Mulier“.

Mulier, quid ploras, quem queris?

Powyez, cztna zeno, czo hledas
a procz ffye tak truchle maff?

Maria cantet?

Domine, fi tu fuffulifti eum,
dicito michi, aut vbi pofuifti eum,
ut ego eum tollam.

Postea dicat ricmum.

Cztny muzy, racz powyedyety,
Acz muozez prawye wyedyety,
75 Twaly cztnoft yeho fcowala,
Powyez, abych yeho optala.

Hoc finito Ihesus cantet.

Marial

Maria cantet.

Rabbi!*)

Ihesus cantet:

Prima quidem suffragia
fola tulit carnalia,
exhibendo communia
semper**) nature munia.

Maria cantet.

Sancte deus!

Ihesus cantet.

Hec priori diffimilis,
nec est incorruptibilis,
qui dum fuit passibilis,
iam non erit folubilis.

Maria cadens ad pedes.

Sancte fortis!

(Ihesus).

Ergo noli me tangere,
nec ultra velis plangere,
galyleam dic || ut eant 137^b
et me viuentem inueniant.

*) V rkp. Rabibi.

**) Hrob Boží: *sed per*; Mar. Mus. a Div. Klem.: *super*.

Quo finito ihesus dicat ricmum.

Maria, nerod plakaty,
Tot ffye gye muffylo wffe ftaty,
Czo buoh kazal o mnye pŕaty.
80 Ale do galylee ffye ptayte,
Petrowy a gynym wyedyety dayte,
Ze chce kuoczy na nebeffa wftupyty,
To gym racz powyedyety.

(Maria).

Sancte mifericors faluator,
miferere nobis!

Quo finito ihesus recedit cantando.

Afcendo ad patrem....

Hoc finito Maria cantet.

Vere vidi dominum viuere,
nec dimisit me pedes tangere;
discipulos oportet credere,
quod ad patrem velit ascendere.

Eadem nota in vulgari.

Zagyfte ffem wydyela hoŕpodyna,
85 An my ffye nedal ffwych noh dotykaty.
Apoŕtoley muffye w to wyerzyty,
Ze chce kuoczy na nebeffa wftupyty.

(Hoc finito cantet: Victime paschali la).

Quo finito cantet per ordinem „Victime paschali“ usque „Dic nobis Maria.“

Interim Petrus et Iohannes currant ad eam et dicant: „Dic nobis, Maria, quid vidisti in via.“

Maria cantet „Sepulcrum christi viuentis“ usque „Surrexit cbriftus.“

Quo finito Petrus et Iohannes dicant „Dic nobis Maria“ ut s.

Maria respondeat: „Surrexit Christus.“

Chorus cantet: „Credendum est.“

Demum sequitur: „Te deum laudamus (laudamus te deum, digna laude gaud.)“

IV.

Druhá hra tří Marií.

(Hrob Boží).

V smíšeném kodexu Klem. knihovny v Praze sig. VIII. G. 29 nalézá se jiná latinsko-česká hra tří Marií; nyní je vyvázána zvlášť (sign. VIII. G. 29b). Ježto části toho sborníku pocházejí vesměs z konce XIV. st., lze to také o rukopise hry předpokládati. Podle původní vazby kodexu a mnohých jiných známek vnějších i vnitřních usuzuje J. Truhlář, že si jej pořídil nějaký student university pražské.

Vydání: H a n k a v Starobylých Skládáních III. 1818, str. 82 s názvem „Hrob Boží“; Výbor z literatury české I. 1845, str. 419; H a n u š, Malý Výbor, str. 44, Oster-Spiele, str. 26; J. T r u h l á ř v Listech fil. XIX. 1892, str. 54. Zevrubný popis kodexu jest u H a n u š e, Oster-Spiele, str. 23—26; srv. též J. T r u h l á ř, Catalogus codicum manu scrip. lat. 1611-2.

Omnipotens pater altiffime 133^a
angelorum rector mitiffime,
quid faciamus nos miserime?
Heu, quantus est nofter dolor!*)

Ricmus.

Hospodyne wfyemohuczy,
andyelky kraly zaduczy,
Czo nam neboham zdyety,
kdyz tebe nemozem gmyety?
5 Ach, kaka gefť naffye nuze,
nebudely tebe na dluze.

*) Začátek českého textu po té následující „Otcze bozye wfyemohuczy, andielky kraly zaduczy“ jest přetržen. — Texty proloženým písmem vysázené jsou v rkp. opatřeny notami. — Provozovací návody jsou psány červeně; inicialky jsou též natřeny červeně.

Prima persona.

Heu, nobis internas mentes
quanti pulfant gemitus
pro nostro consolatore,
quo priuamur misere,
quem crudeli iudeorum
morti dedit populus.

Ricmus.

Ach, naffye welyka zalofty,
ze tak zaduczyeho hofty
fpaffytele fme ztratly,
10 gehoz zyde wmuczyly!

2^a persona.

Amifimus enim folacium,
ihesum christum, marie filium,
ipse erat nostra redemptio.
Heu, quantus est nofter dolor! ||

Ricmus. 133^b

Ztratly fme fpaffytele,
wfyech hrzyeffnych wykupytele,
genz ge pro ny f nebe ftupyl
a ny fwfwatu krwy wykupyl.

2^a persona.

am percusso ceu pastore
oues errant misere,
sic magistro discedente
turbantur discipuli,
atque nos absente eo
dolor crescit nimius.

Ricmus.

15 Apoftoly myftra fweho
a my fpaffytele czneho
ztratily fme po fwem hrzyechu,
pro nyez nam nenze do fmyechu.

Due persone recedant et cantent hanc.

Ad monumentum venimus gementes
angelum domini fedentem vidimus
et dicentem, quia furrexit ihesus.

Tercia persona.

Sed eamus vngentum emere,
cum quo bene possimus vngere
corpus domini factatum.

Sequitur antiphona sub eadem melodia.

Poydem tamo kupyti drahe mafty,
20 genz budemy k geho ranam klafty. ||
Horzye, tuho naffye welyka! 134^a

Poffpyefmy mafty kupyty,
gyzto muozem zalezty
rany naffyeho tworze myleho
25 od zydwow vmuczeneho!
Ach, kaku my zalost gmame,
donydz tworze neoptamy.

Sed eamus et ad eius
properemus tumulum,
fi dileximus viuentem,
diligamus mortuum
et vngamus corpus eius
oleo sanctissimo.

Poydyem ikoro kgeho hrobu,
neffucz drahe mafty fobu,
30 yakz fmy mylowaly zyweho,
abychom gey vmazaly,
myluymy gey mrtwa fucze,
Swe mafti tam przyneffucze.

Poffpyefmy k hrobu gehu,
35 tworze naffye laskaweho!
Mylowaly fme zyweho,
Myluymez gey y mrtweho. *)

*) Pod tím poznamenáno „Chorus cantet: Maria Magdalena stabat.“

Omnes tres cantent.

Quis rewolvat nobis ab hostio
lapidem, quem || tegere sanctum 134^b
cernimus sepulcrum?

Ricmus.

Kto nam ten kamen odlozy,
gymz gefť przykryť hrob bozy?

Angeli cantent.

Quem queritis, o tremule mulieres,
in hoc tumulo plorantes?

Ricmus.

40 Myle panye, czo wy zde hledate,
a procz fye tak truchle gmate?

Persone omnes cantent.

Ihesum nazarenum crucifixum
querimus.

Ricmus.

My hl damy myftra fweho,
ihezu krifta nebefkeho,
genz gefť w nowye trpyel za ny
45 na fwem tyele hrozne rany.

Angeli.

Non est hic, quem queritis, sed cito
euntes nunciate discipulis eius
et petro, quia furrexit ihesus.

Primus angelus.

Gehoz wy zde hledate,
zawyerne ho zde neymate;
ale myeyte to zacelo,
ze to bozye fwate tyelo
50 opyť gefť fw duffy wzalo
a wyernye gefť z mrtwych wfalo.
Gdyete ikoro a powyezte

geho mlazfym, gefto wyete,
ze buo naplnyl iwa flowa,
55 gyzt geft wftal z mrtwych znowa.

Angeli omnes cantent.

Venite et videte locum, vbi
pofitus erat dominus,
alleluia, alleluia.

2' angelus dicat ric.

Podte, myefto ohledayte,
kdezto bozye tyelo fwate,
zet geft gyz z mrtwych wftalo,
polozene gefto lezalo. ||

Hunc ricmum dicat 3^a perfona, qui fequitur. 135^a

60 Myle feftzyczy, prycz gdyeta,
yat ho budu hledaty az do fwyeta. *)

Tercia perfona cantet.

Cum veniffem vngere mortuum,
monumentum inveni vacuum,
heu, nefcio recte difcernere,
vbi poffim magiftrum querere.

Antiphona.

Kdyz byech przyfla leczyty mrtweho,
nadgydech hrob a w nyem nykoheho.
Auwech, nemohu prawye znamenaty,
65 kde bych mohla fweho miftra hledaty.

Dolor crefcit tremunt precordia
de magiftri pii abfencia,
qui fanauit me plenam a uiciis
pulfis || a me feptem demoniis. 135^b

Boleft rofte frdczy memu wtrobye,
ya hrzyefnycze bywffy v bozym hrobye
tu mu chtyela drahe mafty przynefty,
geho tyela nemohla fem nalezty.

*) Pod tím později připsáno: Ad monumentum. Corus: Maria stabat.

Tercia perfona.

En lapis eft vere depofitus,
qui fuerat in fignum pofitus,
munierunt locum militibus,
locus vacat eis abfentibus.

70 Owa, kamen ten geft precz odllozen,
gymzto geft byl hrob bozy przylozen, ||
y ryttyerzy kam fu fye podyely, 136^a
genz ftrzehuczye okolo hrobu bdyechu. *)

A naftoyte horzye meho,
75 welykeho, nemaleho,
ze newyzy tworcze fweho,
wtyeffenye frdcze meho!
A zdaly wy gehu wyete,
procz my gehu nepowyete?

80 Chtyela bych fye tamo braty,
Bych ho wyedyela kde optaty,
Chtyela bych den y nocz gyty,
Nechtyecz gefty any pyty,
bych mohla gehu dogyty.

85 Ach nelechka moge nuze!
Tot tak hubenycze w tuze
Budu den y nocz plakaty,
Az fye muoy zywot vkraty.

Iefus appareat ei cantans.

Mulier, quid ploras, quem queris?

Powyez, czna zeno, czo hledaff,
90 A procz fye tak truchle gmaff?

Tercia perfona cantet.

Domine, fi tu fuftulifti eum, dicit
mihi aut vbi pofuifti eum et ego
eum tollam.

Ricmus.

Czny muzy, racz my powyedyety,
Acz muozeff prawye wyedyety,

*) Připis po straně: Tulerunt, Heu redempcio.
72. podyely: rým žádá podyechu.

Twaly cznoft geho fchowala,
Powyez, abych geho optala.

Ihefus.

Maria!

Maria.

Rabi, quod dicitur magifter!

Ihefus cantet.

Prima quidem fuffragia
fola tulit carnalia ||
exhibendo comunia 136^b
fed per nature munia.

Maria.

Sancte deus!

Iefus cantet.

Hec priori diffimilis
nec eft incorruptibilis,
qui dum fuit paffibilis,
iam non erit folubilis.

Maria:

Sancte fortis!

Ihefus cantet.

Ergo noli me tangere,
nec ultra velis plangere,
que mox in primo fydere,
tendens ad patrem fcandere.*)

Maria,

Sancte mifericors faluator miferere nobis!

Deinde sequitur ricmus.

95 Nerodyz wycze plakaty,
Gyz fye twoy fmutek vkraty.

*) Misto: quem mox in puro sidere
cernes ad patrem scandere.

Odlechczy gyz fwey vtrobye:
yat fem, genz howorzy k tobye,
Ihefus kriftus krzyzewany,
100 Genz fem myel welyke rany
y moy tak bok proklany
za wfyeczky wyerne krzyeftyany.
Kdyzff mne tak mnoho plakala
y myloftywye na mye ptala,
105 hledagycz mne tak mnoho,
Nebudet zel tobye toho.
Kdyz fem fye tobye pokazal,
Gyz fem tye z fmutka rozwazal;
Przyflo tve wiye vtyeffenye,
110 kdyz me wydyff z mrtwych wftanye.
Mogy mlazy fobye ftyfty,
Chodyecz po mnye truchle w nuzy;
Kazyt, by gym powyedyela, ||
Ze fy mye zywa wydyela; 137^a
115 A ktoz mye chtye zywa wydyety,
kaz gym do galyle gyty,
Tu fye gym chczy vkazyty
A ge fmutne vtyeffyty.

Maria flectens genua.

A moy myly hcfpodine,
120 Wtyeffime gedine,
Dyekugy twey mylofty,
Zeff mye vtyeffyl w truchlofty.
A ya fem byla fmutna zena,
Tyezkym fmutkem obtyezena,
125 A gyz fem welmy vtyeffena,
kdyz f my dal wydyety febe
Wfch gynych lydy naydrzyewe.
A baze mnye doczekawfy,
Ze lmy tye wydyety z mrtwych wftawfy,
130 wtyeffenye frdczye meho,
Ihezu kryfta laskaweho,
yehoz tyelo krwy oplakano,
yakz gef to wfem lydem znamo.

Iefus cantet.

Afcendo ad patrem meum etc.

Maria cantet.

Vere vidi dominum viuere,
nec dimisit me pedes tangere,
discipulos oportet credere,
quod ad patrem velit ascen(de)re.

Zawyernet fem boha zywa wydyela,
135 awiak dotknuty fem fye nefmyela,
apoftole muffye wyerzytv,
ze chce kuoczczyna nebe wftupyty. ||

Deinde sequitur ricmus. 137^b

Zwyedyela fem tworcze fweho,
od zydwow vmuczeneho,
140 ten gefť z mrtwych wftal,
a to fwym mlazfym powyedyety kazal,
ze chce do galile gyty;
ktoz gey zywa chtye wydyety,
kazal gym po ffobye przygyty,
145 ze chce potom wznyty na nebeffa
Tyelefenftwye na kozftwye neffa,
By otczy pokazal rany,
ze gefť trpyel za wfye krzyeftyany.
Pofpyešte tam apoftoly,
150 gychzto po nyem frdcze boly,
Aby myftra wydyely zywa,
yazk fte gey drzyew zdrawa wydaly.

Maria cantet „Victime“. Apoftoli „Dic nobis“, poftca ricmum.

Swata marzy mandaleno,
Pro bozy fmrt fmutna zeno,
155 Czoff na tey czefťye wydyela,
Proffy, by nam powyedyela.
Obweffel ny fmutne lydy,
Nebot fye nam fproftnye klydy,
My newyeme fwe nadyegye,
160 proto fye nam fproftnye dyegye.

*„Sepulcrum christi viventis.“**Ricmus.*

Kdzy fem tworcze meho przyfla,
proftyeradla gehu

w hrobye lezcz fem wydyela,
Ale gehu nenyte tyela,
165 A u hroba fedy andyel,
genz my wyernyte gefť powyedal
Tak rzka: myeyte to zacyelo,
wyernyte bozycy tyelo,
Gefťo gefť tuto lezelo,
170 Gyz gefť wyernyte z mrtwych wftalo.
A ya wem to dam wyedyety,
Tako wyernyte y tak czele
yakozto drzyewe w fwem tyele.
A kazal wem powyedyety:
175 ktoz chtye gey zywa wydyety,
Spyeffye do galile gyty
wyeducz, ze tu chce wem przygyty.

Petrus et Iohannes ad sepulcrum cantent „Currebant duo simul“.) Redcant ecclesiam portantes pallam.*

Owa, w hrobye nycz gineho,
Gedno to rucho gehu
180 Wam fmy na znamenye wzely,
Aby wfyczkny to wydyely,
Yakz maria powyedyela,
Nenyte w hrobye gehu tyela,
Protoz gmyeyte to zaczelo:
185 Wyernyte zywo bozycy tyelo.

*Sequitur ricmus „Owa“.**Apoftoli sive chorus cantet „Credendum est magis Joli Marie ueraci, quam iudeorum turbe fa(llaci)“.*

*) Na straně správně připsáno: *Corus*.

161-3. Verše nedbale přepsané; podle Mar. Mus. zněly asi takto: Kdzy fem przyfla k hrobu tworcze meho, | proftyeradla w hrobye gehu | lezcz fem wydyela . .

V přepise zkratky rozvádím a to: mif̃ (50) = miftra, p̃wie (32) = prawie; w ñy (18) = w nym, mluw̃y (120) = mluwym, wā (169) = wam; mile° (13, 43) = mileho, zle° (39) = zleho, fwe° (47, 81) = fweho, me° (79) = meho; ihs̄ xps̄ (11 a č.) = ihesus christus; ḡt (často) = gest.*

P r i m a.**)

*Omnipotens pater altissime, 2^a
angelorum rector mitissime,
quid faciemus nos miserrime?
Heu, quantus est noster dolor!*

- 1 Hofpodine wfliemohuci,
angelfky krali zaduci,
čo nam nebohim fobie zdieti,
kdz tebe nemozem myeti?
5 Auwech, kteraka geft naffie nuzie,
nebudeli tebe na dluziel!

S e c u n d a.**)

*Amisimus enim solacium,
Ihesum Christum marie filium;
ipse erat nostra redemptio. ||
Heu, quantus est noster dolor! 2^b*

- Ztratily sme fpařitele,
wflicch hrziefnich wikupitele,
genz geft pro naf f nebe ftupil
10 a nas fwu fwatu krwy wikupil.

T e r c i a.

*Sed eamus ungentum emere,
cum quo bene possimus ungere
corpus domini sacratum.*

Pofpiefme mafti kupiti,
gimiz bichme mohli vlećiti

*) Pan bibliotekář A. P a t e r a, který zlomek Mus. chystal k vydání, ale pro jiné práce od toho upustil, ochotně mi dal k dispozici svůj přepis, který jsem s rukopisem znovu srovnal a k vydání náležitě upravil. Za laskavost jeho vyslovuji zde upřímné díky.

**) V rkp. připsáno pozdější rukou. — Texty vysázené kursivou jsou v rukopise opatřeny notami.

12. gimiz přeškrtnuto a později připsáno: gyz. — vlećiti nad c polo tečka, polo klička.

V.

Musejní zlomek hry tří Marií.

(Mar. Mus.)

Rukopis Musejní (sig. I. F. 43) z XV. st. neznámé provenience skládá se z 8 listů. Na prvním listě je zapsán tropus „Benedicamus“ k rozličným svátkům s notami. Na listě druhém začíná se hra tří Marií (bez nadpisu), potom schází několik listů, na nichž bylo pokračování její, a na dalších šesti listech jest ostatek hry. Listy byly asi původně vytrženy z nějakého kodexu, který se podobal kodexu v knihovně Klementinské (VIII. G. 29), kdež se nalézá druhá hra tří Marií, před níž předchází také „Benedicamus“ k rozličným slavnostem s notami. Též formát zlomku Musejního je dosti shodný s kodexem Klementinským. V úpravě je ten rozdíl, že zlomek Mus. je psán ve dvou sloupcích na každé stránce.

Hra tří Marií upravena byla podle nějakého originálu staršího ze st. XIV., jak ukazují některé zvláštnosti jazykové, jako l. os. praes. r a z i t (v. 45), n e w i z y (50, 81), gen. p i e f k a (23), f m u t k a (145, vedle f m u t k u 58, 130), poměrně dosti pravidelná jotace a p. Pravopis je velmi pestrý, — jednoduchý, spřežkový a diakritický s tečkami i kličkami. Grafika je vůbec neustálená, diakritická značka stává dílem nad souhláskou, na př. tworče (16), pryffla (17), muzy (31) a č., dílem nad samohláskou, jako: tworčē (27), tworcē (158), mari (48 = maři), hriechow (22 = hřiechów), hrýechy (24 = hřiechy), raciz (57 = raćiz), wzezri (54 = wzezři), horé (79 = hoře), zacělo (102, 164) atd. Někdy položeno znaménko diakritické mezi souhlásku a samohlásku, jako wiern'e (163), vmuc'eneho (14) a p. Místy nelze také rozeznati tečku od kličky. Častěji psáno i bez tečky než s tečkou.

Inicialky jsou větším dílem červeně natiřeny, provozovací návod je též červeně psán; verše v textech českých jsou oddělovány kolmou čárkou, červenou neb černou.

Nápěvy neliší se mnoho od nápěvů první a druhé hry tří Marií; zejména s druhou hrou shodují se až na nepatrné výjimky.

rany našeho tworce mileho,
od ziduow vmučeného!
15 Ach, kteraku my zaloft mame,
dokawadz tworče neoptamy!

Prima.

*Heu, nobis internas mentes
quanti pulsant gemitus
pro nostro — — —*

(Mezera několika listův.)

ſweho miſtra naleſti. 3^a

*Cum veniſſem ungere mortuum
monumentum inveni vacuum;
heu, nescio recte diſcernere,
ubi poſſim magiſtrum querere.*

*Kdyz bych pryſſla lecziti mrtweho,
nadgydech hrob a w nym nykoheho.
Auwech, nemohu prawie zwredieti, ||
20 kde bych mohla ſweho miſtra nalezti. 3^b*

Ach mnie přehřýſſne zenie
pro ſwych hriechow zabluzenie,
w morzi nenie toliko pieſka
yako ma duſſie hrýechy tiezka,
25 nenie na nebi hwiezd toliko
yako ya mam hrziechuow koliko.
O mily tworče naſ drahy,
racz my odpuſtiti me winy etc.

Ortulanus.

Mulier, quid ploras, quem queris?

Cztna zeno, czo tak rano hledaſ
30 a procz ſie tak truchliwie maſ?

14. *vmučeného* tečka uprostřed mezi *c* a *e*.

20. *mohla* v rkp. *molhla*.

21. *přehřýſſne* tečky psány mezi *r* a samohláskami.

Persona.

*Domine, ſi tu ſuſtulisti eum, dicito michi,
aut ubi poſuiſti eum, et ego eum tollam.*

Cztny mužy, rač my powiedieti,
acz mozeſ prawie wiedzeti,
aneb zdali twa miloſt geho ſchowala,
powiez mi, kde bych geho optala.

Ortulanus.

35 Powiez, mara, czo tak rano hledaſ ſmutnie
w tomto || zborze vkrutnie; 1^a
potkagili tie zide,
aneb zly niekterý lide,
vczinie tobie zleho mnoho,
40 pykati budeſ potom toho.

Persona.

A ty mily zahradniče,
a zdali ty newiež me welicze tuzice,
pro meho mileho ſpaſitele
geſt mi hoře welike čele.

Ortulanus.

45 Maria, razit při miloſti,
zapomenuč ſwe wſſie zaloſti,
chwaliz ſweho hoſpodina,
Ihefu chriſta, ſwate mari ſyna.

Persona.

*Dolor creſcit, tremunt precordia
de magiſtri při abſencia,
qui ſanavit me plenam viciis
puliſ a me ſeptem demoniis.*

*Boleſt roſte ſrdcy memu na vtrobie, ||
50 kdyz newizi ſweho miſtra w hrobie, 4^b
Genz mie vzdrawil y wſſech hrziechuow zbawil
a ſedm dyabluow ote mnie zapudil.*

37. V rkp. psáno *podkagili*; *d* přeškrtnuto a *t* nadepsáno.

38. *niekterý*: *nie* přeškrtnuto červeně.

42. Psáno *welike*; *ke* přetřhuto a *cze* nadepsáno.

Ihefu chrifte tworcze zadny,
wzezri na mye pro tve rany,
55 Genz fy m'ie hrieffnu vzdrawil
a fedm duchuow zlych ze mne wypudil.
Raciz mi fie v kazati
a smutku meho v kratiti,
a at me wiffecky zalofti
60 obrati fie v welike radofti.

P e r f o n a.

*En lapis est vere depositus,
qui fuerat in signum positus.
Munierant || locum militibus, 5^a
locus vacat eis absentibus.*

*I tot kamen, genz byl na hrobie polozen,
tent gest diwnie daleko otlozen,
gehoz ritierzi pilnie strzezechu,
wsak vsřyczy geho nemoznychu.*

65 O moy mly spafiteli,
me duffie vzdrawiteli,
tobiet fie tieffy ma fyla,
neb ya fem smutna žena byla.
O hospodine wffemohuci,
70 vflys mie hrieffnu hrieffnyci,
racz my fwoy oblyczey v kazati
a mie smutnu vtieffiti. ||

*Heu redemptio israhel, 5^b
ut qui mortem non timuit.*

*Auwech, kto by sie toho nadal,
by sie on smrti nebal.*

*Heu redemptio israhel,
ut qui pati voluit.*

75 *Auwech, kto by sie toho nadal,
by sie vmuczili dal.*

*Heu redemptio israhel,
ut qui mortem suscepit paciens.*

*Auwech, kto by sie toho nadal, ||
by on za ny smrt pokornie przagal. 6^a
Ach, nastoyte horé meho,
80 welkeho, nemaleho,
zet newizy muftra fweho,
vtieffenie frdcé meho.
A zdali wy gehu wiete,
proč my toho nepowýete?
85 Chtela bych fie tam brati,
bych ho wyediela, kde ptati.
Chtela bych den a noč gyti,
nechtiecz giefti any pití,
bych mohla gehu dogiti.
90 Ach, welka moge nuze,
tot ya hubenycze w tuzie.
Budu den y nocz plakati,
az fie muog zywot vkrati.*

I h e f u s.

Maria!

M a r i a.

*Rabi, quod dicitur magister!
Maria, racz fly(ffeti!)*

95 Miftre, r(acz) p(owiedieti.)

I h e f u s.

*Prima quidem suffragia
sola tulit carnalia
exibendo communia
super nature nimia. ||*

I h e f u s. 6^b

Maria, wiez to zawierne,
zet me tielo gest gyz tak flawne,
Geffto przed smrti bylo trpielwe
y take krzechkosti plne.

M a r i a.

100 Bud tobie chwala tworče fwatí,
genz gfi wykupil lid hriechem yaty.

Maria cantet „Sancte deus!“

*Hec priori dissimilis
hec est incorruptibilis,
que dum fuit passibilis,
iam non erit solubilis.*

I h e f u s.

Maria, wiesz to zaczęło,
zet me blahoflawene tielo
nebude wieč nedoftatkuow trpjeti
105 a tot magi wšecėkni za wierne gmieti.

Maria cantet „Sancte fortis!“ et dicat.

Swaty bozie močy, filny,
Smrti na wieky neomilny.

I h e f u s.

*Ergo noli me tangere,
nec ultra velis plangere.
Galileam, dic, ut eant
et || me viventem videant. 7^a*

I h e f u s d i c a t.

Protoz, maria, nerod fie mie dotykati,
any fobie wieče ftuškati,
110 ale appoftolom day wiedzeti,
zet chčy do galilee giti
a gym fie tam vkažati.

Et statim maria cantet „Sancte et immortalis
homo, miserere nobis“ et dicat.

Zywy na wieky fwaty bože,
ty fy chudych rayke zbozie,
115 y wšech fmutnych vteffenie
a nemocnych vzdrawingie.

I h e f u s.

*Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam
dilexit multum.*

106 močy místo močny.
109 ftuškati v rkp. *st/stat.*

I h e f u s.

Nerodyz wyecze plakati,
gyzt fie twuoy fmutek vkrati,
oblehčyž gyz fwe vtrobie.
120 Jat gfem, kteryz mluwym k tobie,
Ihefus chřiftus kržižowany,
genz fem miel welke rany
y muoy take bok proklany
za wšecėky hrzeffne křieftnany.
125 Kdyz mne tohko plakala
y muloftiwie na mie ptala
hledagicy mnie tak mnoho,
nebudeť zel tobie toho,
kdyz fem fie tobie pokazal,
130 gyz fem tie fmutku rozwazal,
přyřflo wše tve vteffenie,
kdyz me widz z mrtwych wřtanie.
Kazyt, aby powiedzela,
ze gři mie zywa wiedzela,
135 a ktozt || mie chtie zywa wiedzeti, 7^b
kaz gym do galilee giti,
tut fie gym chčy vkažati
a ge fmutne vteffiti.
Nebudut ftebu wieč mluwiti,
140 chčyt k uotczı na nebe wřtupiti
a f nym wieczne przebywati.

I h e f u s.

*Ascendo ad patrem meum et patrem vestrum.
deum meum et deum vestrum, alleluia.*

M a r i a d i c a t.

Diekugiti, boze, tve mulofti,
zes mie zbawil wšie truchlofti,
Iakz mi fie nayprw vkažal,
145 y hneds mie fmutka rozwazal.
A blaze mnie doczekawře
wiedzeti tie z mrtwych wřtawře,
vteffenie řrdče meho,
Ihefu chřifta lařkaweho.
150 O muoy mily hořpodine,
vteffenie me gedine,

chcýt twu flawnoft welebiti
 a twe zkieffeme zwieftowati,
 apofftoluom dam wiedieti,
 155 czoz gym kazal powiedieti.

*Vere vidi dominum vivere
 nec dimisit me pedes tangere,
 discipulos oportet credere, 8^a
 quod ad patrem velit ascendere.*

Maria cantet.

*Victime paschali
 laudes ymolent cristiani!
 Agnus redemit oves,
 cristus innocens patri
 reconciliavit peccatores.
 Mors et vita duello conflixere mirando,
 dux vite mortuus regnat vivus.*

Petrus et Iohannes.

*Dic nobis, maria, quid vidisti (in via)? *) ||*

(Maria,)

*Sepulcrum cristi viuentis 8^b
 et gloriam vidi refurgentis.
 Angelicos testes,
 iudarium et vestes:
 surrexit cristus spes mea,
 precedet suos in galilea.*

Widiela fem boha zyweho
 a z mrtwych wftanie tiela gehu.

Et tunc chorus cantet „Credendum est magis“

Kdycz gsem pryffla k hrobu tworcé meho,
 proftrradla w hrobie gehu
 160 lezieće fem widiela,
 ale gehu nenie tiela
 a w hrobu fedl andiel,

*) V rkp. *in via* schází.

157. V rkp. gehu tiela.

Genz mi geft wierne powiediel,
 Tak rzka: miegte to zacelo,
 165 zie to bozie tielo,
 Gefttot geft tuto lezalo,
 gyz geft z mrtwych giftie witalo.
 A on, kdycz mi fie take vkazal,
 tak wam powiedieti kazal,
 170 abiffte do galilee pryffli
 a gehu tam zyweho nadeffli
 a toho znamenie,
 diete k hrobu, ze tho tam nenie.

A m e n.

VI.

Svatovítský zlomek.

(Div. Vit.)

A. Gindely nalezl v Kapitulní knihovně pražské na deskách latinského rukopisu „*Prima pars moralium magistri Procopii de Cladrub*“ dva papírové listy obsahující zlomky her dramatických. Datum bylo označeno po straně v přípisku nyní již sotva znatelném: „*Anno Domini Millejimo trecentesimo nonagesimo nono in przibienicz in . . . penthecoften*“. Rukopis jeví se jako nedbalý přepis starší předlohy, které písař nejspíše často nerozuměl. Obsahuje konec hry *pašijové* a počátek hry *na neděli květnou*, a psán je o dvou sloupcích na každé straně.

Vydání: Výbor z lit. čes. II. str. 29 (část); A. Patera v Čas. Č. Mus. 1894, str. 73.

Zkratky jsou rozvedeny v otisku takto:

1. *per*: luci \dot{p} a = lucipera 86.
2. *pra*: \dot{p} wye = prawye 37, \dot{p} wy = prawy, 49, \dot{p} wu = fprawu 50 a j.
3. *pri*: \dot{f} flyka = prifflyka 160.
4. *pro*: \dot{p} roka = proroka 35, \dot{p} ty = proty 41, \dot{p} rzyech = prozryech 47, \dot{p} clany = proclany a j.
5. *ru*: d \dot{h} u = druhu 219.

Navodné texty psané červeně jsou místy již nezřetelné.

.
 ffyn przykazal 1^a (1. sloupec).

a mnye tobye za fyna dal
 a tye mu matku nazwal;
 vczynyz me zadanye:

5 podyz do myeffta neny,
 czekay gehu fkonczyenye.

Et recedat Maria etc., cantetur antiphona de laudibus: Auxi(li)avit enim.

Primus miles. *)

Myly, zda fme zapomnyely fuknye gehu?
 wfak gefť gyz bez nyeho;
 y czo dele o ny nehrate,
 10 zda gye komu chowathe?

Miles.

Wrzme fye o ny faducz krychle,
 nekteryt gy zyťte rychle.

Miles.

A tot koffty nowe gmate,
 to wy ffamy dobrzye znate;
 15 mecztez fprawednye oko lyczy,
 neb dam nekomu po holyczy!

Miles re(tine)ns taxillos dicit.

Ktery naywyeczy uwrzye,
 ten fye w fukny vwyez \dot{z} .

Et proiciat. Demum dicit.

ya mam ff zyezem ezs,
 20 ty fu negednomu oberwaly ples!

Primus miles.

ya mam drygy f kotrem,
 negeden bude pro ny lotrem.

Secundus.

ya drygy ff tuffem mam,
 chczy tu ffukny wzyety ffam.

Tertius.

25 Nemluwtez tak dwornye,
 przydaytez my k tomu ffwe ffkornye,

*) Připsáno po straně inkoustem.

7. zapomnyely psáno zapomnyely.

13. koffty: snad za koffky.

24. wzyety: v rkp. wywzyety.

25. Nemluwtez: v rkp. Nemlutez.

neb ffyem vvrhl dva zyze;
nebo lot(ru) potrzyebye ktereho gzfē.

Secundus.

Tot czrt pomozye we wrzye,
30 ze fye o nye rwaty nelzye!

Tunc centurio ludentibus super (taxillis dicit.)

Ba wyeru, ze to fyn bozy byeffye,
genz mnoho dywow czynyeffye!

Longinus vocet servum.

Goczyne, goczyne!

Servus.

Czo kazes, panne longyne?

Longinus.

35 Pokaz my toho proroka,
at ffye hozy gehu boka:
vkazeffly my gehu prawye,
damt wol a dwye krawye;
budelyt po te ranye zyw,
40 tot bude welyky dyw!

Servus.

Tot, panne, kopye proty boku,
dayz mu ranu az do hrotu.

*Tunc Longinus recipiens hastam perdidit latus eius. Servus videns
vulnus dicit.*

Tot mu dam welyku ranu,
az by tam wlozyl czelu wranu.

Longinus deinde (per sanguinis oculis) aspersionem videns dicit.

45 Yakz krew meho oka dogyde
ynhed ffilepota ff nyeho ffnyde; |
tudy oczyma prozrzyech (2. sloupec)

28. ktereho: v rkp. ktehrehu. — gzfē snad za gyfle (od jišel).
29.—30. we wrzye, ze fye: v rkp. wē fyē ze.

a ffwatu krew na ffobye uzrzyech.
Zagylfte to wam prawy,
50 wyeru na tom fprawu dawagy,
ze beze wffych gyeho wyn
na krzy pny bozy ffyn!

(Deinde venit) Sathan et belzebub dicit (holomcis suis).

Kto ge ten,
gefto ge dnes vmuczen?
55 Prawye, zet gefft prorok taky,
gyehozt nenyē pod oblaky;
wffak tam byezety muffyme
a gehu duffye pokuffyme. etc.

Belzebub dicit.

Wyeru, tyem fye nemeffkayme,
60 angelom k nyemu gyty nedayme;
yat k nyemu f perem byezety muffym,
a budely zyw, toho pokuffym;
ze bychom mohly gehu duffy myety,
mufly bychom ffye tomu ffmyety.

Et teneat pennam (ad) Os . . . Sathan ad belzebub.

65 Hleday dobrzye f one fftrany,
gehuzt ma bok proclany,
zda bychom mohla uftrzyczy.
bychowye myla ffwyczy
k tomu, prawy tobye nowe,
70 kromye vkradlyly ffu duffy angelowe.

Belzebub dicit.

Ach nafftoyte, gyzt nam netrzyeba tuto dele fftaty,
potrzyebye gefft nam rugyczye rzwaty;
neb gefft ten prorok vmrzyel,
genz gefft na duffye v mukach ffucze wzezrzyel.

50. wyeru: snad za wyernu.

51. wffych psáno: wffychu a ch nadepsáno.

52. na krzy za krzyzy.

65. fftrany psáno: fftramy.

68. myla za myela.

72. rugyczye: nejspíše místo ruczye; mezi ru 'dole tečka.

- 75 Ach, zo tomu zdyegyeme,
 neb pro nyeho vczynyty nycz nefmyeme;
 neb gefft prorok ffwrchny ten,
 genz namy ftrczyl pro nas pych z nebes wen.
 Ach, bychom to byly wyedyely,
 80 na czym bichom zydom byly radyly,
 ze ffu gyey vmuczyly,
 we, czo ffme ffkutyly!
 Muffyme ffye do pekla braty,
 tu czrt cztrta hnyewem bude zraty.
 85 Ach ach, gyz byezyme,
 zlu nowynu przyed lucipera fitezyme!

Si(mon, Joseph), Maria et Joannes (veniunt) ad Pilatum, rogantes corpus Christi. Jozeph dicit.

- Kraly, nenyet podobno,
 any wffemu lydu hodno,
 byt na krzyzy dluho pnyelo
 90 przyed hody vmrzyele tyelo.

Pyllatus.

Gyefftyely czo wyeczye prawys,
 czoly ty mnye k tomu radys?

Jozeph.

Odpufft gey ff krzye fflozyty
 a w || nowy hrob polozyty. 1^b (1. sl.)

Pyllatus.

- 95 Wezmyetez to ffwate tyelo,
 neb gefft nycz zleho nezdyelo;
 a ff krzyezye ge ffeymyete,
 pohrzyebtez ge, yakz vmyete;
 dobudte velykeho kamene,
 100 przylozte hrob, at newiftane,

75. zo tomu: v rkp. zo tmu.

80. radyly: v rkp. radaly.

83. braty: v rkp. pbraty.

84. cztrta: za czrtá.

86. fitezyme: snad za fityezyme.

93. krzye: za krzyzye.

at napyfy na znamyeny:
 zydowffkeho krale vmuczyeny.

Cayphas.

- Vflyf fflowo lyda ffweho,
 kraly, nerod czynyty toho,
 105 by kralem pfał zydowffkym gehó.

Pyllatus.

To ffye gynak nemoz ffitaty,
 by to kto ffmyel ffmazaty.

Jozeph.

Kraly, tve myloffty dyekugy,
 dayt boh zdrowye w twem pokogy.

Tunc vadant ad crucem. Tunc Jozeph, stans ante crucem, dicit.

- 110 Av wech, tworczye mylofftywy,
 twoy ffwathy zywot nefftywy
 tak gefft naramnye proražen
 y wffym na dywy obnažen,
 ffpaffytely wffyecho ffwyeta,
 115 me wefele, ma roznyeta,
 tak ffta zbyte ruczye y nozye,
 w tve hlawyczy offtre hlozye,
 w twem boczye rana welyka:
 kakoz krzye nepronyka?
 120 Proffy tve myloffty, bozye,
 wezmy mv duffy w nebeffke lozye.

Tunc deponant corpus et Jozeph dicit.

- Racztez wffychny z waffye myloffty
 pomoczy pokornye pohrzyeffty
 tho przyeffwathe bozye tylo,
 125 genz na krzyzy pro hrzyeffne pnyelo,
 bychom pokornye plakaly
 a ff nabozenfftwym pohrzyebly;

112. naramnye: v rkp. napsáno nemarnye, což přeškrtnuto a nadepsáno naramnye.

124. tylo: za tyelo.

- by buoh take ze ffwe myloffty
 podle ffwe welyke wyffokoffty
 130 przy naffyem ffonczyny raczyl beyty,
 kdyz ffye bude duffye ff tyellem dyelyty,
 bychom ffye gemu dofftaly
 a ff nym wyecznye przyebywaly.
 Toho racz nam beyty pomoczyen
 135 otecz, ffyn, ffwaty duch, wffye geden
 hoffpodyn. Amen etc.

*Et recedunt cum corpore ad sepulcrum, cantantes Ricmum: Receffit
 pastor.*

Sermo pascalis bonus.

- Slyffte, panny y wy panye,
 takot prawy naffye pffanye:
 w fffarych kutyech y w okrzynych (2. sloupec)
 140 malo prawdy mathe przy nych;
 awffak wy nekteru mrtwyczy,
 nehet, rupy y fffudenyczy
 na ffwe ffrdczye obdrzyte,
 acz mye prawye uwyerzyte.
 145 O przyenefczafftne fffare baby,
 genz fffkrzyechczyete yako zaby,
 panny y panye zprawugyczye
 y wffych fffawow poffuzugyczye:
 ty odpufftky wy obdrzyte
 150 a u pekle gych uzywethe
 y ffe wffyemy ff tyemy zlymy,
 gefffto pohrzyegy ffflowy meymy,
 zet fffnad dwa mazanczye gmage,
 a kayphaffye dobrzye znagye
 155 y neda gednoho gemu:
 ffe wffy fffkolu przydu k nyemu.
 Ba mam pffano w ffftarem zachodye:
 nebyway zkup w tomto hodye.
 Skorbrys abraham azbynuky
 160 prifflyka, ktoz ma dwye fukny,
 proday gednu, kup fffoby mecz;

128. ffwe myloffty v rkp.: fffwe mylofft.

130. fffkonczyny: za fffkonczyeny.

141. awffak: v rkp. awffyak.

144. uwyerzyte: v rkp.: neuwyerzyte.

154. znagye: v rkp.: rznagye.

- a ktoz ma dwa mazanczye,
 wrz druchym do fffkoly prycz.
 Nechczyetely my wyerzyty,
 165 chczy wam dywy dolyczyty,
 gychz ffye dyegye nenyne mnoho;
 y zda fffte nefflychaly toho,
 zet fffu ffflepy newydaly
 a chromy fffu wzdy kulhaly?
 170 Geffftyet powyedye geden dyw,
 geffftyt krzywda, yakz ffyem zyw,
 zye tye baba promluwywffy
 a k telety ffye zaffmyewffy,
 na ffftupyte tye letala
 175 a potom na hrzyezye honyla,
 pak tye trlyczy dogylla
 y wffyczken tye myeffyecz fffzobala.
 O ffflyffte baby clewetnyczye
 a wy fffwodne czarodyenyczye,
 180 wy fffte horffye nezly czertyczye
 a prawe fffte domudnyczye!
 A tohot chczy dolyczyty,
 muozes wyecznye nez czrt uczynyty;
 czrtta ffye odzehnaty muozye,
 185 racz zle baby vchowaty, bozye.
 Ba obrate ffye, zywy budte,
 a wy baby, czarow zbudte;
 przygmyetez wy pozehnanye,
 at wam bude na zatraczynye!
 190 Gmathe, dyetky, odpufftky
 z pufftky do puffky,
 fffyffky w hacy a kalyny we krzy.

Secundus sermo tres mordas walet etc.

- Myle dyetky, poffyedtez tu na male ||
 a powyedye wam o chwale 2^a (1. sl.)
 195 o zydowfkem kraly rytem.

Pelech a chocholata pyzda non est rudele, conecz pr...le,
 intempfftt nadrpefftt, oblykym w krabacz tantury lech. Myle
 dyetky, gefffto ffyem wam tato ffflowczye domaczym hlaholem

175. hrzye: v rkp.: hozyezye.

186. obrate: za obratte.

- prozogdal, pyfye nam ffwata czyepyczye, karkulyna matye
 200 w fwtarych kutech y w okrzyenyech, gyeffto malo prawdy mathe
 przy nych: gemz magy byty panny, panye zakom,
 a korbely chlapom,
 a offlyczye mnychom
 a ffwynye konwrfom,
 205 a baby wfyem czrtom;
 ffut zde gedny baby, tyet ya neznagy,
 ale dawno fye na nye ptagy.
 Prwe babye dyegy,
 o te babye kuffa powyedyety neffmyegy,
 210 S gefft cznta y fflethna,
 zet gy kazdy dyabel v pekle zna.
 Druzye babye M dyegy etc.,
 ta otoczywfy kofftel nyty
 y ffedla na prahu holu rzyty;
 215 to kuzlo fpacha gednho czaffu,
 az fye gy wfychny czyertye v pekle vzafu.
 Trzyetye Babye N dyegy,
 tat gefft pofftawyla gedinu nohu na mlynarzowye ftodole
 a druhu na koftele.
 220 Znaly fite gyegye ffyna guyraza,
 przy nyemz ge byla gehu wfyczkna kraffa:
 myelt gefft lyczy yako dwye moffnye
 a brzycho yako herynkowe kroffnye.
 Myle dyetky, poffyetez tu na male,
 225 dam wam za dwa pywa
 a powyem wam dyw dywa:
 ffyrycz byrzycz chody po ftrnyffty,
 plachtamy ffye podpyeragye
 a kygy ffye offtyerage;
 230 vtkach ffluncze, anno poledne obyeduge,
 dachu my ffyrowatku kygem pofftrzyebaty
 a mleka ffochorem pochlemtaty etc.

*Incipit ludus palmarum et primo Johannes baptista exeat cum suis
 discipulis etc.*

Poffluchay, fwtary y mlady,
 czo wam buoh fkrzye mye rady;

208. dyegy: v rkp.: dyekugv dyegy.
 210. cznta y fflethna: za cznta y fflechetna.
 215. gednho: za gednoho.
 224. poffyetez: za poffyedtez.

- 235 pofflal mye ffyem znowa,
 bych wam zwyefftyl tato flowa:
 czynte pokanye, tot wam buoh rady,
 donyz ite gefftye w ffwem zdrowy,
 nebot | kralowfftwye nebeffke (2. sloupec)
 240 tot gefft nynye welmy blyzke,
 ffnadnye ho dobude
 kazdy, ktoz ffye hrzyechow katy bude;
 bez dyety gye mnozy magy,
 kakz ho nezadagy.
 245 Proto fflys to kazdy czlowyek ten,
 genz mu rzecz fflyffy w tento den:
 genz gye przyffel po mnye muz geden,
 genz gefft przyede mnu vczynyen,
 gehozt ya neyffem dofftogen,
 250 bych rozwazal ten rzyemenech,
 geffto gefft v gehu pofftolecz.
 Y prawyt to zewnye wam,
 geffto bohem dobrzye znam,
 zet gefft Cryfftus na ffwyet przyeffel,
 255 gehozt poffyefftwye ya ffyem wyffyel,
 abych wam tho zwyefftowal,
 czoz gefft yffayas prorokowal,
 hlas wolagyczy na puffty,
 zde y na ffwyetye w teto huffty:
 260 czyefftu buohu przyprawete,
 ztezky gehu napravyczye;
 budu krzywa w prawa obraczyena,
 bude nerowa czyeffta zahlazena;
 protoz wfyczkny dobrzy lyde
 265 krzyczte k nyemu, at ffyem przyde,
 at was zbawy waffye tuhy
 y wffye vzdrawy neduhu.

Tunc Jhesus exeat. Johannes indicans cum digito dicit etc.

Ay tot beranek bozy wynyka,
 ay tot, genz ffnyma hrzyechy z ffwyeta;

240. nynye: v rkp. nynnnye.
 241. dobude: v rkp. dobud^o.
 241.—2. dobude kazdy: m. kazdy dobude.
 242. ffye: v rkp. tye ffye.
 243. bez dyety: m. bezdyeky.
 263. nerowa: m. nerowna.
 267. neduhu: m. neduhy.

- 270 tot ffyem o nyem prawy wam
a rzka: przyde po mnye czlowyck k wam,
genz gefft po mnye uczynyl,
gehoz ya neyffyem dofftogen,
bych rozwazal rzyemenecz ten,
275 geffto gefft w obuwy geho,
neb to ffwyedczym ya ot nyeho,
ze ffyem geho w yordanye krztyl;
nebo nad nym toho czalfa
wydyech otewrzena nebeffa,
280 a duch ffwaty welyke zarzy
wfftupy nan w holubye twarzy.
A kdyz tu czyeffa ffye ffitogyech
a geho dotknuty neffmyegyech,
potom bozy hlas ufflyffiyech,
285 an wola z ffwe welyke ffyly:
tot gefft ffynaczyek moy myly,
gyeffto my ffye dobrzye fflybyl,
neb my gefft wzdy pofflufen byl.

Tunc centurio ad Jesum dicit.

- Myfftrzye, pane, ffpaffytely,
290 wffyemo||huczy ffitworzytely, 2^b (1. sl.)
me dna dyetye ffylnye lama,
to twa mylofft gedno ffama
rychle moz vzdrawyty,
acz ffye raczys ffmylowaty.

Johannes (m. Jesus) ad eum dicit

- 295 Ya tam ynهد bez meffkanye
pro geho przydu vzdrawenye.

Item centurio.

Pane, nyeffem hoden tomu,
by ty wffyel do mehu domu,

270. prawy: m. prawyl.
272. chybný verš; viz 248.
277. krztyl: rým kusý.
279. nebeffa: v rkp. nebel/ka nebeffa.
282. czyeffa ffye: snad m. czyekagve.
297. nyeffem: m. neyffem.
298. mehu: m. meho.

- ale racz fflowem przykazaty,
300 a z nemoczy kaz mu wfftaty,
neb czo ty kazyes, to wffye ge,
twe ffye moczy nycz neffkryge;
neb ya czlowyck ffyem pod moczy,
kdyz przykazy ktore wyeczy
305 ffluham ffwym, chtye gy gmyty,
ynهد my ffye muffy zdyety;
a tomu rzku: dy tam,
gynym take ffyem y tam,
tot ffye ffitanye po me woly.
310 Takez angely nykoly
neuczynye nez po woly,
czo ty, tworczye, gym przykazes;
neb tve panfftwye gyefft ffwyet wes.

Jesus ad populum dicit.

- Zayffte ya wam to prawy,
315 czoz w ydowffkych knyhat znagy:
takez ffem nenalezl wyery,
podle cznoffty geho ffmyery,
yako pohana tohoto;
tot prawym wam proto,
320 ze mnozy przydy od wchoda
ffluneczko y zapada,
y budu otpoczywaty,
z bohem wyecznye przyebywaty,
kromye czaffu bez konanye,
325 tu, kdez wyecznye kralowanye,
gehoz radoffty any oko
any ffrdczye any vcho
nykdy prawye nepoznalo,
acz ffye pro to gefft kdy yako;
330 chtye zwyedyety ty rozkoffy,
blazye take kazde duffy,

306. muffy: v rkp. mane muffy.

308. gynym: v rkp. gvmz gynym.

315. w ydowffkych: v rkp. wzvdoff w ydowffkych knyhat m. ydowffkych knyhad.

320. przydy: za przydu.

321. ffluneczko: snad za ffluneczneho.

329. yako: m. yalo.

331. take kazde: v rkp. ka take kazde.

331-2. verš porušený.

ze przy take kdy duffy
gefft przy take byty chwale
v namocznyeffyecho krale.

- 335 Ale zydowifty ffynowe
pro newyery negednake
od kralofftwe odluczyeny
wyecznye budu wywrzyeny,
tu kdez placz a ffrzrecht zubowy,
340 bez chladnoffty ohen nowy,
genz wzdy muczye bez myloffty;
fmrduť tam propaffty,
tu kdez dna nedoľety,
donyz budu w neby ffwyety.

Johannes (m. Jeſus) centurioni dicit.

- 345 Gdy a uzyw ffwe wyery,
neb gyz bezze wffye ffpery
wolaa | podle ffrdczye ffweho, (2. sloupec)
naleznas gey gyz zdraweho.

Centurio dicit.

- Gyz ffye wyeru naplnylo,
350 czot nam pyffmo gefft fflybylo
Ot yaffyaffye cztneho,
proroka nematneho,
genz powyedal bez omyla:
ey przyde angeffka ffyla.
355 Gyz gefft przyffel nas ffpafflyel,
wffyech nemoznych vzdrawyťel,
wffye nemoczy,
komuz raczy, moz ffpomoczy;
gemu bud na wyeky chwala
360 od nas hrzyeffnych wzdy nemala.

334. ěti naimocznýeffeho.

337. ěti odluczyeny.

339. placz: v rkp. p̄ placz.

351. yaffyaffye: m. yffayaffye.

354. angeffka: m. angelfka.

355. ffpafflyel: m. ffpafyťel.

357. verš neúplný.

Tunc centurioni occurrunt ſuum ſanatum puerum nunciantes.

- Pane, racz daty kolacz,
przyefftanez twy gyz wefftken placz,
zdrawot gefft gyz dyetye gyffte,
to ya toby prawy zwyefftye
365 wo tzzety tak hodynu,
w tom ffye ff prawdu nycz nemynu.

Centurio dicit.

Gyfftye, kdyz ffe mnu gefft mluwyl,
me dyettatko geft vzdrawyl.

Tunc leproſus dicit medico remocius.

- Pane, chczeffly mye vzdrawyťy,
370 malomoczeffenfftwye mozes mye zbawyťy,
abych vmrzyel nebył lydu,
ffkrzye twu mocz toho zbudu.
Oczyfftyz mye ty hrzyeffneho,
bych tye chwalył, tworczye ffweho.

Jeſus dicit.

- 375 Bud zdraw yako kazdy zdrawy,
wffak ffyem przyffel pro hrzyeffne wy;
dyz przyed knyezy, buoha chwale,
nepronaffyege nykdez dale,
a przyed knyezy ffye vkaz tam
380 a ff ofyeru wendy w chram,
yacz przykazal gefft moyzyes,
ty wzal, yacz rozumyes.

Et uadit ad templum.

- Dyekugyt, buozye, tve myloffty,
zes my teto ffrzzyedoffty
385 dneffny den raczył zbawyťy
a mrzkoffty mye ommyťy;
ffkrzye tweho wyeczneho ffyna
ffnatat bude nafye wyna.

362. twy: m. twoy.

365. tzzety: m. trzety.

370. malomoczeffenfftwye: m. malomoczenfftwye.

Demum contractus cum aliis infirmis.

Yeffu cryffte, bozy ffynu,
 390 kaz, at mye gyz fftaroffty mynu,
 vczyn ffe mnu mylofft z bolefftywym,
 przyelys chromym y kulhawym,
 poprzye my prweho zdrawye,
 at o tobye zyde prawye;
 395 ychoz ke drzyewy moczy,
 komus raczys, mozyes ffpomoczy;
 opatrz k tomu gyne take,
 geffto lezye

389. cryffte: v rkp. zkratkou xpe.

391. ffe mnu: v rkp. ffwemm ffe mnu.

393. poprzye: m. poprzyey.

395. ychoz: snad za yakož. — ke drzyewy: snad ke drzyewnye.

VII.

Tegernseeský zlomek.

(Tegerns.).

V dvorní knihovně Mnichovské našel r. 1879 J. Truhlář dvě dvoulístí papírová, která se původně nalézala na deskách latinského rukopisu darovaného r. 1497 klášteru Tegernseeskému. Podle jazyka a písma pocházejí tyto zlomky asi z polovice XV. st. a jsou nedbale přepsány z nějaké předlohy starší. Obsahují úryvky z hry *na Boží tělo* a na *neděli květnou*. Vydal je J. Truhlář v Čas. Č. Musea 1892, str. 35.

Angelus ad Heliam veniens dicit ricmum. 1^a

Wítan, czlowyecze, ze fpanye;
 Wezrzyel geft boh na twe lkanye.
 Aby fie nycz nemuczyl,
 Any fobye welmy tefknoft cznyl,
 5 Poffal me boh k tobye;
 Kazal my zgewyty w tey dobye,
 Aby ffel wkuorzye,
 Tu odpoczynul na horzie,
 Tu wzal poffylenye,
 10 Napoy y nakrmenye.

Et videns ibi Helias panem et vas oley et dicat ricmum.

O welika bozye myloffty!
 Komuz raczyff, mozeff fpomocy.
 Toho nykdy nezapomnyz,
 Kdyz raczyff, tehedy zmyenyz.

4. cznyl: místo czynyl.

5. me: místo mye.

14. tehedy: místo tehdy.

- 15 Mye welmy fmutneho
 A k tomu przyelyff laczneho,
 Mye dywnye racyls nakrmyty
 A w mey mdloby poffylyty.
 Giz poydu fylnye y weffle
 20 Kamz koly mye boh poffle.

(*Jefus.*)

- Opiet prawym weff . . .
 Czoż moczy otcze fweho wyem,
 Ze my fełlal na tento fwyet,
 Dawage wifem take kwyet:
 25 Kdoż bude w ktery w nuznofty
 Przebywaty neb w truchlofty,
 Mne bude na pomocz zadaty
 A w to pylnye vffylowaty,
 Toho ya kazdeho
 30 Poffylym y laczneho
 Chlebem czela fweho,
 Wyernye na krzyzy vmrleho.
 Tyem nakrmem fyllen bude,
 Radofty me nykdy neubude.

Item Jefus vocet Moyfen et dicat.

- 35 Moyzyffy, moy wyerny fluho,
 Nemez kay przyeleff dluho,
 Wywed moy lyd ftrafty, ||
 Neday gym myety vffafty, 1^b
 Mem otczom zwolenym
 40 Y wffym gynym mem.
 Day gym vtyeffyenyete toto chwyle,
 At f tebu budu myle.
 Ktoz tebe pofflufny budu,
 Toho ya vtyeffym bez bludu.

19 weffle mīsto weffle.
 21. Na konci vytroleno.
 23. my: m. mye.
 34. Radofty psāno Rad^ofty.
 37. ftrafty: m. z ftrafty.

Moyfes veniens ad Jefum dicit.

- 45 Pane bozeye wffymohuczy,
 Lyd twoy horuczy
 Czafito mne nepoflucha,
 A newyem, czym fye zatucha.
 Kdyz ya ot nych malo odgyedu,
 50 Ynhed fye gynak obeydu.
 Protoz profym twe mylofty
 Y twe welyke plnofty,
 Racz my fweho fluchu vflyffyety,
 Bych mohl tw mocz myety,
 55 Zda te lyd twrdy,
 fwe myffly welmy hrđy
 Mne owffym pofflechly twym kazany.

(*Jefus*) *ad Moyfen d(icit).*

- Moyfeffy, moy wyerny flucho,
 Nezday fye tobye dlucho,
 60 Potray toho malo,
 Zda by fye ot nych lepe ftalo,
 Spomenuly na me dyenye,
 Gyeftot gym wyernye mynye.
 Protoz dy tam k nym gyeftye,
 65 At foby nycz neftyetye.

Moyfes transeat ad Judeos et dicat coregendo) eos.*

- Boh my gye poflal k wam
 A kazal powedyety wam,
 Abyfte mne pofflufny byly,
 A gynak toho neczynly,
 70 Nebt gyeft wam myloftywye welmye,

*) Coregendo psāno nezřetelně; pīsař napsal coregendo a y opravil hned v e.

46. horuczy psāno nezřetelně.
 49. odgyedu: m. odehydu.
 53. my: m. mye. — fluchu: mīsto fluhu (srv. 58).
 55. te = ten.
 56. fwe myffly: m. w fwe myffly.
 57. pofflechly: snad m. pofflechl by.
 63. mynie: m. myni (1. osob.).
 65. neftyetye: m. nefftyetye.
 65. foby: mīsto foby.
 66. my: za mye.

Abyfte chwały gyeho gmye,
Pakly wam bude potrzyebye gyeho,
Abyfte nemyely mezy fobu zleho.

— — — — —
Kdy fye hrzyechow nevchowame 2^a

- 75 A gyeho mylofty fye kochame,
Tedy gye hotow nam to dawnye
Poprzyety nebefkeho kralowanye
Gyenz fme fye tuto sebraly,
Abychom to na myff braly
80 A wyczny zywoť obdrzyzely.
A f tu myloft kazdy waff
Pozehnay fye kazdy z waff,
By nam to boh raczyl pomoczy,
Otcz, fyn, fwaty duch wffymohuczy.

Deinde procedant tres reges et primus videlicet Baltazar dicat pro omnibus.

- 85 Bohday myety dobry den, dyetatko myle,
Pyekne, kraffne y vdyele!
Z dalekych fyme wlafty k tobye przyfly,
Neb fme to dobrzye znamenaly
Skrzye hwyezdu fwytlu,
90 Welmy gaffnu a vdyelu,
Ze fty pan nade wfyemy pany
Y boh nade wffye bohy nazwany.
Ty fye raczyl f cyfte dywky narodyty,
A wffyechen fwyt wykupyty.
95 . . . myru a zlato
A k tomu y kadylo
Tue mylofty ofyrugyemy
A kralowftwy w tu mocz wzdawamy,
Aby to raczyl myle przygyety

77. chwały: za chwałyly.

74.—84. Bez pochyby konec výjevu pastýřského. — 74. nevchowame: m. vchowame.

76. dawnye psáno nezřetelně; snad třeba opravit: za to dawanye.

78. fye : psáno fy^e.

79. myff: m. myffl.

81. Verš nějak porušený. — miloft: v rkp. psáno milofti.

95. Počátek vytrolený.

98. w tu: m. w twu.

- 100 A nam naffye hrzyechy odpufyty.
Protoz proffyme twe mylofty
Y twe welyke welebnofty,
Aby nam raczyl pozehnanye daty;
Neb fye mamy gynu czyeftu braty.

Jesus respondet — parvulus Jesus.

- 105 Kraly myly,
Z dalekych wlafty przyfly,
S tych darow dyekugy wam,
A nebefke kralowftwy wam dam.
Protoz budez pozehnay
110 A wffyeh hrzychow zbaweny.

Deinde vadant circum ecclesiam. Et sic est finis istius ludi etc.

Incipit ludus in die palmarum. Primo exeat Jesus cum 2^b XII apostolis in processione transeundo ad Jerusalem cum sacerdotibus cantantes „Collegerunt“, et illi cantent litterati cum eis, qui sciunt cantare. „Collegerunt pontifices et pharisei concilium et dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? Si dimittimus eum, sic omnes credent in eum.“ Tunc cayphas cantat cum Anna et synagoga cum clamore: „Ne veniant romani et tollant nostrum locum et gentem.“ Annas pontifex cantet cum clamore: „Unus autem ex ipsis Kayphas nomine, cum esset pontifex anni illius, prophetavit dicens“ — et dicit rycmum:

- Raczte wffyczkny malo pomlczyety,
Czo ya wam chczy nayprwe powyedyety,
Ze tento naff cztny byfkup Kayffaff,
Byeffe vftawen toho leta a ten czaff,
115 Geft prorokowal gedno prorokowanye,
A to nam welmy zle neny:
Ze lepe gyeft gednomu czlowyeku fnyty,
Nezly wffemu fwytetu za(hynuty).

Finito rycmo Cayphas incipiat tam grossa voce demonstrando super Jesum furiose digito et super turbam: „Expedit vobis, ut unus moriatur homo pro populo et non tota gens pereat.“ Et dicit rykmum monstrando digito super Annam et deinde super Jesum:

107. S tych: asi m. S tych.

109. budez pozehnay: asi m. budtez pozehnany.

Czoz tento byfkup Annas, muz cztny,
 120 Prawyl geft o mem prorokovany,
 To wfieczko geft prawdu prawyl,
 Neb geyft o tom dobrzye a gyfye vyedyel,
 Ze lepe geft gednomu czlouyeku fnyty
 Nezly wfememu zydowftw zahynuty.

*Deinde apostoli incipiant in transeundo et cantent: „Ab illo ergo
 di cogitauerunt interficere eum dicentes: Ne for(te)“. Temptator dicit
 ad Jesum ducens eum ad montem.*

VIII.

Klementinský sborník her velikonočních.

(Div. Klem.)

V kodexu knihovny Klementinské v Praze sig. XVII. E. 1 zachovány jsou tři hry velikonoční. Vedle nich jsou v kodexu ještě jiné kusy, z nichž možno vysvětliti dobu, kdy byl napsán. V letaniích na fol. 256 přichází totiž modlitba za krále Ludvíka, „ut regem nostrum nomine Ludovicum dominus conservet“. Z toho plyne, že sepsání jeho stalo se v l. 1516—1526. Mimo to nalézá se v něm také „Responsorium Johannis Hus“, což zase svědčí o původu husitském. Husitský ráz úpravy nápěvů v hrách dramatických rovněž to potvrzuje.

Jak jsem se již v úvodě zmínil, možno z některých míst bezpečně usuzovati, že hry tam obsažené v některých částech zakládají se na předlohách starších. Svědčí o tom zřejmě některé zvláštnosti grammatické, podle nichž možno klásti původní složení předpokládaných předloh starších až do 2. polovice XIV. st. Ačkoliv ráz jazykový i v partiích starších značně je změněn a stavu jazyka na poč. XVI. st. přizpůsoben, přece nejsou stopy starší fáze jazykové zcela vyhlazeny. Jeví se to jmenovitě v rýmech.

1. osoba praes. tř. 3—5 má často v rýmech koncovku *i* místo pozdějšího *m*: dějí — umějí (C 103—4), pravi — krávy (C 128—9), leci — na pleci (C 132—3), králi — chvál (C 271—2, 279—80, 881—2), práci — ukráci (C 640—1), ostříhali — nechváli (C 770—1); mimo rým: chlubi (C 575).

Nepřehlasované *iu*, *iú* třeba předpokládati aspoň v těchto rýmech: majíce — nemohúce (A 156—7), lidé — orudie (C 317—8), v lidé — súdie (C 360—1).

Na *ó* nerozložené ukazují rýmy: mohu — buohu (C 319—20), buože — zboží (A 351—2), wskuoře — hoře (C 526—7), zhuoru — vzdoru (C 255—6), koli — vuoli (C 366—7, 542—3, 805—6), vóli — nikoli (C 323—4). O starší

fasi jazykové svědčí dále rýmy: sebu — dobu (C 410—1), z hrobu — s tebu (C 738—9).

Hojné doklady na pravidelnou přehlásku *a -ě* a na nezúžené *ie*, jakož i četná imperfekta a aoristy podávají další svědectví, že skladatel vážil z předloh starších. Pozoruhodno je, že nejvíce archaistických tvarů vyskytuje se ve hře C, nejméně v B.

V kodexu nalézají se tyto skladby dramatické:

A. *Třetí hra tři Marii.*

B. *Rozšířená hra tři Marii.*

C. *Hra o vzkříšení Páně.*

Všecky tři vydal Hanuš v Oster-Spiele, str. 46 a d., ale neúplně a často chybně. Popis rukopisu viz tamtéž, str. 41—6. Srv. J. Truhlář, Katalog českých rukopisů c. k. veřejné a univ. knihovny Pražské. Praha 1906. č. 177.

V rukopisu užito hojných zkratků, z nichž hlavní jsou:

1. *ra*: *řwa* B 310, *řwie* A 227, *řwiti* B 2, *řwiechu* C 631, *řwdu* B 326, *miř* = *mistra* B 59, *řpiti* = *trápiti* B 48, *zřwi* = *zdraví* B 94, *zřwuge* A 57 a j.

2. *r*: *vtw'd* = *utvrď* A 406, *zt'atili* A 72, *nayk'affi* = *najkrasší* C 53.

3. *ro*: *ř* = *pro* A 157.

4. *m*, *n*: *mā* A 199, 202, *nā* A 13, 46 a č., *bychō* A 30, *powī* A 63, *w niē* A 215, *samī* A 284, *w ftrziebrnē* C 194, *ženā* C 191 a j.; *kamē* A 107, *flūcze* A 56, *gēž* A 57, *proftrañā* B 16, *pañy* C 253 a j. — *ge^v* = *jemu* A 105, *to^v* A 133, *gedn^v* A 168, *me^v* A 252, *ma^o* = *máme* A 545, *ftara^o* = *staráme* B 69, *oczi^a* *fwy^a* B 339, *przeffliczeⁱ* C 797, *o chra^v* = *o chrámu* B 78, *do^v* = *domu* B 247, *geruzale^a* B 92 atd. — *paⁱ* = *paní* A 3, *fy^a* = *syna* A 90, *neⁱ* = *není* A 253, *wier^o* = *wierné* A 406, *nowi^v* = *nowiny* A 497, *že^v* = *ženu* C 219, *nefta^v* = *neftanu* C 314, *obi^vli* = *obinuli* A 424, *a^a* = *ana* C 181, *hube^a* = *hubená* B 308 atd. — *vtieffeⁱ* = *utěšení* A 24, *pok oleⁱ* A 36, *zpiwaⁱ* B 16, *znameⁱ* B 299 a j.

5. *ho*: *me^o* A 202, *fwe^o* A 25, *wffe^o* A 580, *mno^o* A 8, *to^o* A 45, *ge^o* A 68, *ko^o* A 124, *nebefke^o* A 26, *mile^o* A 34, *mrtwe^o* A 100, *boži^o* A 90 atd.

6. Před koncovkou *-l*, *-la*, *-lo* pravidelně se vynechávají slabiky, jako *va*: *boyo^{li}* A 417, *milo^{la}* A 141, *zpi^{li}* A 90, *lito^o* B 119, *vkržižo^{li}* B 198 a j.; *vi*: *mli^l* B 73, *pra^l* B 78, *vzdra^l* A 254; *by*: *ne^l* B 196, *ne^{li}* B 197; *mě*: *ne^{li}* B 86; *pi*: *podstu^l* A 177, *wyku^l* C 725; *šz*: *fli^{li}* B 85; *ti*: *wra^l* C 884; *ni*: *neucži^{li}* B 42 a j.

7. Před inf. *-ti* se rovněž často zkracuje: *obraczo^{ti}* B 8, *przeby^{ti}* B 341, *zwie^{ti}* = *zvěděti* A 277, *po^{ti}* = *pověděti* A 330, *mli^{ti}* = *mluviti* A 383, *zname^{ti}* B 152, *pra^{ti}* = *praviti* C 408 atd.

8. Před *-t*: *ži^t* = *život* A 417, *ra^t* = *radost* B 108, *mi^t* = *milost* A 228, *mi^{ti}* = *milosti* A 240 a j.

9. V koncovce *-tel*: *fpafy^l* = *spasitel* C 907, *vzdra^{le}* = *uzdravitele* A 498 a j.

10. Před *-ni*: *kralo^{nie}* = *kralování* C 916, *pozdraⁿⁱ* = *pozdravení* B 201, *znaⁿⁱ* = *znamení* B 194 a j.

11. Jiné zkratky jsou: *fo^o* = *sobě* B 66, *podo^{ne}* = *podobné* B 87; *wyfw^{dij}* = *vysvobodí* B 67; *buo^a* = *buoha* A 560, *buo^v* = *buohu* B 43 a č.; *poflucha^{cz}* = *poslouchajíc* B 55, *fpiwa^{cz}* = *zpívajíc* B 333; *chwa^v* = *chýálu* A 415; *na^{bi}* = *na nebi* B 313; *k^w* = *krev* A 291; *k^z* = *když* A 291 a č. *kte^k* = *kterak* B 84, *fm^{ue}* = *smutné* A 19; *t^e* = *tvé* A 406, *tako^e* = *takové* B 139, *tōyifi* = *tovaryši* B 201; *blahofla^{ne}* = *blahoslavené* A 338; *przpra^{ho}* = *připraveného* B 319, *newyge^{ch}* = *nevyjevich* C 803; *mli^{te}* = *mluvíte* B 202; *czlo^k* = *člověk* B 215, 249 a p.

12. Z jednotlivých slov uvádím ještě: *S^{te}* = *svaté* A 22, *S^{ch}* = *svatých* A 39, *S^v* = *svatú* A 176, *S^o* = *svatého* A 598 a j.; *trzi^t* = *tříkrát* B 141; *zmr^{ch}* = *z mrtvých* A 37 a č., *gt* = *jest* A 20 a č., *xps* = *Krystus* A 82 atd.

Písař rukopisu často psal nad *i* a *y* čárku (místy tečky), ale počínal si při tom zcela libovolně, tak že to pro kvantitu nemůže mítí žádného významu. Proto jsem v přepise od toho upustil a místo čárky kladu pouze tečku.

A.

*Incipit ordo trium personarum in die resurrectionis domini 135^b sepulcrum visitancium. *)*

*Et primo finito ultimo respon'orio persone egrediuntur de capella et canunt versum ultimum respon'orii, illius scilicet: „Et walde“ etc. cum „Gloria patri“ repetitionem respon'orii semper continente. Moxque post hoc chorus incipit antiphonam: „Maria Magdalena“. Qua finita persone procedunt versus sepulcrum cum antifonis, que sequuntur etc. Tunc primo**) unus dicit rykmum: ||*

Panny! pani, poftupayte 136^a

A dale fe rozftupayte,

Neb fe tudý magi trzij krafne pani brati,

A gežiffe ukrz'zowaneho hledati.

5 Panny, pani fe rozftupag

*) Provozovací návody jsou psány červeně. Texty proloženým písmem vy-
sázené jsou v rkp. opatřeny notami.

**) V rkp. *P'c*, což Hanuš vykládá jako „*praeco*“. Pro takový název hlasatele není však jinde analogie.

A babky wždy meffkagi.
 Procz wy babkỳ meffkate,
 Zdali mnoho mazanczuow mate?
 Pomohut ỳa g'ch odnefti wam,
 10 Nebudelit kde bliže, ale do fškolỳ k nam.

Dum tranffiffet fabatum Maria
 mag(da)lena et maria || Jacobi 136^b
 et falome emerunt aromata.
 Ut venientes vngerent Jefum,
 alleluia. Alleluia.

Omnes tres perſone canunt.

Et || valde mane vna fabatorum 137^a
 veniunt ad monumentum ortoiam ſole.
 Gloria Patri et filio et ſpiritui
 ſan || cto. 137^b

Prima perſona canit r̄c.

Omnipotens pater altiffime,
 Angelorum rector mitiffime,
 Quid faciemus nos miferime?
 Heu! Quantus eſt noſter dolor!

Hospodine wſſemahuczỳ,
 Angelfky krali ỳaduczỳ,
 Czo nam nebohym fobie zditij, ||
 Když tebe nemuožem mitij? 138^a
 15 Ach, kteraka naſſe nuzé,
 Nebudeli tebe nadluze.

Wſſemahuczỳ otcze prženaywỳffi,
 Ty angelský krali přežaduczỳ,
 Czo vcžiname my ſmutne zeny?
 20 Auwech! Jaka geft naſſe boleſt. *)

Secunda perſona canit ricnum. 138^b

Amifimus enim ſolacium,
 Jefum criſtum Marie filium,

*) V rukopise následuje jeſtě jednou recit. ſtrofa: *Hospodine, wſſemahuczỳ* etc.

Ipſe erat noſtra redempcio.
 Heu! Quantus eſt noſter dolor!

Stratili ſme naſſe vtie || ffeni, 139^a
 Jezu kryſta, ſwate marži ſyna,
 Neb on geft byl naſſe vtieffeni.
 Auwech, yaka geft naſſe boleſt!

25 Ztratili ſme miſtra ſweho,
 Jezu Kryſta nebeſkeho,
 Genž geft trpiel za nỳ
 Na ſwem tiele hrozne rany.

Persona dicit iſtum rykmum.

Angelus canit ant.

Sed eamus vngentum eme || re, 139^b
 Cum quo bene poſſimus vngere
 corpus domini ſacratum.

Ale poďme maſti kupowati,
 30 Kteruz bychom mohli vlecziti
 Tielo pana przeſlawneho.

Leta Syon laudans. *) ||

Popieffmy maſti kupiti, 140^a
 Giz bychom mohli vlecziti
 Tielo naſſeho tworcze mileho,
 35 Od ỳidu vmuczeneho.

Angelus canit apud ſepulcrum.

Leta Syon, laudans plaude,
 renouata terra gaude,
 agens deo gracias.

Iſtam antiſſonam debet cantari Angelus apud ſepulcrum poſt „Sed eamus“.

Bud' weſelo wſſeczko lidfke pokoleni,
 Wtalt geft Kryſtus z mrtwych nen. j,
 Ten geft pekla poboyowal
 A otczuow ſwatych s ſebu duſſe poyal.

*) Zbytečně zde napsáno.

38. poboyowal: v rkp. Poboyol.

Prima persona dicit rykmum.

40 Poflechnietež, feſtrý milee,
 Kterake to zpiwani flýffime etc. ||
 Radoft diwnu wyznawagicz, 140^b
 Že pan z mrtwych wftal, tak prawicz.
 Neb ya gdu, naprřed poſpiffim
 45 A toho giftotu lepff zwim.

Prima persona canit.

Heu, nobis internas mentes
 Quanti pulsant gemitus
 pro nostro consolatore,
 Quo priuamur misere,
 Quem || crudeles Iudeorum 141^a
 morti dedit populus.

Auwech nam, mily Jefu Krýfte,
 Yaký ſmutek mame pro tie,
 za naffeho tieffitele,
 Gehož ſme my zbaweni bidne,
 50 Gehoz lid kruty ži || dowfky 141^b
 na ſmrt wýdal ze zlofti.

Ach nafſe welka truchlofti,
 Když tak przezaduczeho hofti,
 Spafýtele ſme ztratili,
 55 Gehož fu žde vmučžli.

Angelus canit.

Veni defiderate,
 Veni criste amate,
 Veni patris gloria,
 Veni sanctorum corona. ||

Giž ſe flunce wykftwieczuge, 142^a
 Neb ten, genž nebefa zprawuge,
 Nepržitele mocznie geft poražyl,
 A lidu wykupeni nawratil.

Tunc secunda persona ad terciam.

60 Neſtýfftt fobie, feſtra mila,
 Puozoftati tuto fama,

A ya k hrobu naprřed poſpiffim,
 Yake tamto ſpiwani flýffim, tobie powim.

Prima persona canit.

Iam percuffo ceu paftore
 oues errant misere,
 Sic magiftro difcedente ||
 turbantur difcipuli. 142^b
 Atque nos abſente eo *)
 dolor crefcit nimius**)

Kdýž biteho yakžto paſtýrže
 65 owcze bludi hubene,
 Tak my miſtra nemagicze.
 Bo || left magi apoſtole, 143^a
 ý nam gehu nemagicžým
 boleſt roſte pržiliffna.

70 Appoſtole miſtra ſweho
 A my krale nebefkeho
 Ztratili ſme po hržichu,
 Protož nam neni do ſmichu etc.
*Secunda persona dicit.***)*

Canit angelus circa ſepulcrum.

Qvis est Iſte, qui venit cum gloria,
 Cum quo sanctorum || copia 143^b
 peragitat celi palacia.

Angelus dicit Rykmum.

Kto geft tento moczny pan,
 75 Genž ſe berze tak ſlawnie k nam,
 Mage angeluow množtwi za febu,
 Neſucze wſſeczku ſlawu z febu?
 Wſſeckký weczý gim poſtupagi,
 80 Nebefa ſe ſamý otwiragi.
 A zda geft toto kral naymocznieyſſi,
 Gežiſ kryſtus nayduſtojnëyſſi,

*) V rkp. chybně: oos.

**) V rkp. chybně: minimus.

***) Vztahuje se na recitované verše předcházející.

63. Rymovalo se: poſpiffim -- ſlyšim; tobě powim jest pozdější dodatek.

Racziż przigiti naffe prozbý k fobie,
 Kterez mý ditký vzdawame tobie,
 85 Genzs ofydlo pekelní
 Raczil fetrziti neni,
 Wýwedffi nas z meho,
 Okazugefs czeftu kralowftwi fweho,
 Daý, býchme tie wzdý w niem chwalili,
 90 O wzkrziffeni fy na božího pisen zpiwali. ||

Tercia perſona canit. 144^a

Sed eamus et ad eius
 properemus tumulum.
 Si dileximus viuentem,
 diligamus mortuum,
 Et vngamus corpus eius
 Oleo fanctiffimo. ||

Ale pod'me nemeffkagicze, 144^b
 k hrobu fe prziblizugicze.
 Milowali fme žiweho,
 milujmež ý mrtweho,
 95 a pomažme tiela gehu
 Olegem na ýfwietie ýffim. ||

Popieffme k hrobu miftra fweho, 145^a
 Na nas welmi lafkaweho,
 Milowali fme žiweho,
 100 Milugmež take mrtweho,
 A na to fe pilnie fnažme,
 Gehu tielo drahu mafti zmazme etc.

Omnes tres perſone canunt apud ſepulchrum.

Qvis reuoluet nobis ab hoſtio
 lapidem, quem tegere fanctum
 cernimus ſepulchrum? ||

Prima perſona dicit Rykmum. 145^b

Ach, kto nam ten kamen odložij,
 Gimž geft przikryt hrob bozij,
 105 Chczeme gemu to dati,
 Czo na nas fmi požadati.

Omnes tres perſone canunt apud ſepulchrum.

Kto odwali nam kamen ode dverzi
 hrobowych,
 gimžto przikryty fwaty wídime
 hrob buožij? ||

Angeli canunt in ſepulcro etc. 146^a

Qvem queritis, o tremule mulieres,
 In hoc tumulo plorantes?

Unus angelus dicit.

Cztne pani, koho wý zde hledate,
 110 a procz fe tak fmutnie mate?

Angeli canunt.

Koho hledate, o truchliwe žený,
 w tomto hrobie placzicze?

Perſone canunt apud ſepulchrum.

Jefum || Nazarenum crucifixum 146^b
 querimus.

Gežiffe nazaretfkeho vkrž:zowa-
 neho hledame.

Secunda perſona dicit.

My hledame miftra fweho.
 115 Gež ffe nazaretfkeho,
 Genž geft trpiel za ny
 Na fwem tiele hrozne raný,
 Genž geft w tomto hrobie polozen,
 Tomu geft dnes trzeti den.

Angeli.

Non est hic, quem queritis, ||
 Sed cito euntes nunciate 147^a
 discipulis eius et petro,
 Quia furexit Iefus.

120 Nenit zde, gehož hledate,
 Ale brzo gducze zwieftuýtež to

vczedlnikuom geho y petrowi, ze gefť
wřtal z mrt || wych pan Ježířs. 147^b

Unus angelus dicit.

Koho wý pani hledate,
125 Toho giř w hrobie nemate,
Ale do galllee fe ptayte,
Petrowi a giným vczedlnikuom wiedzeti daýte,
zet gefť pan gežířs z mrtwych wřtal
A do galllee fe bral etc.

Iterum angeli canunt.

Venite et videte locum, vbi pofitus
erat dominus, alleluia, aeva.

130 Pržiřtupte a ohledaýte mifto, ktezto
polořen || byl pan naff, aeua, aeua. 148^a

Unus angelus dicit.

Podte, mifto ohledaýte,
A tomu lepe uwierzte,
kdeř tielo fwate leřelo,
135 Geř gefť w nowie z mrtwych wřtalo.

Tunc tertia perřona dicit.

Wý, feřřicřky, domuow dieta,
A ýa zde budu bditi ař do řwieta,
S prawu wieru hledagicřý
A fwým frdczem řtazugicřý,
140 Zdali bých geho kde optala,
Gehoř fem drřiwe milowala.
Buowýřehnay, mile pani,
Mniet giř nebude do řpani,
Muřymť fe tam hned brati,
145 Kde bých ho mohla optati.

Due perřone vadunt cantantes et tertia tacet. ||

Pan Ježířs naffe wýkupeni, 148^b
racřil pro krřeřtianeřke řpafeni
dati fe na krřiři trudití,
chtie nas tudý obřiwiti.

150 Tiet přemohla milořtiwořť,
bý neřl naffe prohrřiřfeni, ||
gřa buoh racřils býti řřlowiek, 149^a
wtielil řy fe w pořledni wiek.

Wřřak boleřtne ptani tebe
155 řtýřkagi přřiřlifs řobie,
mařti drahe magicze
a w hrob pro kamen nemohucze.

Gezu krý || řte řpafyteli, 149^b
wřřech hrřiřřnych wýkupiteli,
160 geřřs nas řwu krwi wýkupil,
kđýř přehorzku řmrt podřtupil.

Na krřiři pro nas vmirage,
hrřiřchy naffe obmýwage,
racřiz fe nam v || kazati 150^a
165 a nas řmutne vtieřřiti.

Chwala otcřý buohu ý řynu,
milemu duchu řwatemu,
wřře gednomu hořpodinu,
na wieký pořehnanemu.

Jeřu nořtra redem || pćio, 150^b
amor et desiderium,
deus, creator omnium,
homo in fine temporum.

Qve te vicit clementia,
ut feres nořtra crimina,
crudeli*) mortem paciens, ||
vt nos a morte tolleres. 151^a

170 Gezu naffe vtieřřeni,
Tys pro krřeřtianeřke řpafeni
dal fe na krřiři trudití,
chtie nas tudý obřiwiti.

Secunda perřona dicit Rykmum.

Gezu kryřte wýkupiteli,
175 Wřřech hrřiřřnych řpafyteli,

*) crudeli m. crudelem.

Genžs nas fwu swatu krwi wykupil, ||
 Kdýžs vkrutnu fmrt pro nas podstupil, 151^b
 Na kržíž vmirage,
 Naffe hržichý obmýwage,
 180 Racžíž fe nam vkazati
 A nas fmutne vtieffiti.

Due persone canunt euntes.

Ad monumentum venimus gementes,
 angelos domini fedentes vidimus
 et dicentes, Quia furexit Jefus.

Prima persona dicit Rykmum. 152^a

V hrobu fme býli placžicze,
 Naffeho miftra hledagicze,
 Angelý fme fedicze widieli,
 185 A tij fu nam tak powidieli,
 Že gežifs z mrtwych wftal
 A to wam powiedieti kazal.

U hrobu byli fme placžicze a kwilicze,
 angeli božie fedicze widieli fme
 190 a rzkucze, ze geft wftal z mrtwych
 pan Ježífs.

Tercia persona canit. ||

Pro buoh racžte poftupati, 152^b
 Racžte mi tam fmutne ženie vkazati,
 kte bych mohla fweho miftra nalezti,
 Genž geft fpafytel nazwaný,
 195 na fwem tiele trpiel geft hrozne raný,
 za nas za wfieczky hržiffne krzeftianý. ||
 Avwech zli žide a newierni, 153^a
 zahubili fu mi miftra neni,
 komuoz fe mam fmutna vtieffiti?
 200 Pycz mie kwitij ý korženi,
 pycz mie trawa, lilium, wfef tworženi,
 kterež ýa mam pro meho fpafytele nýni. ||
 Pycz mie fkale, wody ý morze, 153^b
 ý wfieczko ftworzeni meho horze,
 205 Kterež ýa mam pro tie, milý buože.

185. powidieli za powiedieli.

Maria dicit Rykmum.

Ach bieda mnie, fmutne ženie,
 Nemagicz nižadneho vtieffeni!
 Ztratila fem miftra fweho,
 Gezu kryfta nebefkeho,
 Genž geft byl vtiecha ma,
 210 A ya gehu hržiffnicze hubena,
 Czo mi geft fobie zditij,
 Newieduczý fe kam diti.

Maria canit antiphonam. ||

Cvm venifem vngere mortuum, 154^a
 monumentum inveni vacuum.
 Heu, nefcio recte discernere,
 vbi poffim magiftrum querere.

Kdýž fem || pržiffla lecziti mrtweho, 154^b
 215 nadjidech hrob a w niem nižadneho.
 Auwech nemohu prawie zwiedieti,
 kte bych mohla gehu miftra nalezti.

Maria dicit antiphonam.

Ach, přehržiffne mnie ženie,
 Pro mých hržichuow zafluženi.
 220 W morži neni toliko piška,
 Jako duffe ma hržichy tiežka. ||
 O milý nafs tworcze drahý, 155^a
 Racž mi odpustiti me winý!

Tunc ortulanus canit.

Mulier, quid ploras, quem queris?

Cztna ženo, czo tak rano hledafs,
 225 A proč fe tak fmutnie mafs?

Maria.

Domine, fi tu fuftulifti
 eum, dicit michi aut vbi
 pofuifti eum ut ego || eum tollam. 155^b

Maria dicit.

Cztny muži, racz mi powiedieti,
Acz muožefs prawie zwiedieti,
Zda mi twa miloft geho fchowala,
Powiez, kde bych ya geho optala.

Ortulanus ad eam dicit.

230 Powiez, zeno, czo tak rano hledafs
A procz fe tak fmutnie mafs?
Potkagili tie žide,
A neb gini zli lide,
Vczini tobie mnoho zleho,
235 Budefs pykati potom toho.

Maria ad eum etc.

A ty, mily zahradnicze,
A zdali newifs mne welicze tużicze,
Pro meho mileho fpafitele
Geft mi horze welike czele.

Ortulanus dicit.

240 Ženo, radimt przi milofti,
Zapomen wfi žalofti,
Choway fweho hořpodna, ||
Gezu kryfta swate marži fyna. 156^a
A protož nahle berž mi fe f oczi pryč,
245 Nebt zlamu o hlavu tento rycž,
A netlacž mi po czybuli,
At nedam ryczem porebuli,
A nechay fe mnu toho mluweni,
Nebt mi do toho nicz neni,
250 At ya fwe dilo předcze dielam,
A fwym ditkam chleba dobywam.

Maria canit antiphonam.

Dolor crefcit, tremunt precordia
de magiftri abfencia,
Qui fana || uit me plenam viciis, 156^b
pulfis a me feptem demoniis.

Boleft rofte frdcy memu na utrobie
když giž neni miftra meho w hrobie,

Genž mie vzdrawil a mne wfsech
hržichuow || zbawil, 157^a
255 A fedm diabluow ode mne zapudil. Evovae.

Gezu kryfte, ftworziteli zadny,
Zezři na nas pro tve rany,
Genžs mne hržifnu vzdrawil
A fedm dabluow ode mne zapudil.
260 Racžiz mi fe vkažati
A fmutku meho vkratiti,
At me wfeczký žalofti
Obrati fe v welike radosti.

Iterum maria canit.

En lapis vere || depofitus, 157^b
qui fuerat in fignum pofitus.
Munierant locum militibus,
locus vacat eis abfentibus.

Ay ten kamen, genž geft na hrobie položen,
265 ten || geft diwnie daleko odložen, 158^a
Gehož rýtirži fylnie ftržežichu,
awffak geho oftržiczý nemohucze.

O muog mily fpafyteli,
Me duffe vzdrawiteli,
270 Tobiet fe tieffi ma fyla,
Nebt fem ya fmutna žena byla.
O hořpodine wfemahuczý,
Vflys mie hržifnu hržifniczý,
Racžifs mi fwooy obliczey vkažati
275 A mie mých hrzichuow zbawiti.

Maria canit Antifonam etc. ||

Když fem přef czelu nocz chodila, 158^b
f placzem ptagicz miftra fweho,
kterehož duffe ma milowala.
Když mieli žide fwatek,
280 w ten weliký patek,
Okazali mocz,
trapičz přžilifs kryfta přes czelu nocz,

267. nemohucze: rým ukazuje na starší nemožechu.

281.—2. verše porušené.

fwiedky fa || leffne nań zgednali, 159^a
 przed famym bifkupem rwali, bilij
 285 a na twarz geho plwali.
 Pilatowi kazali mrfkati,
 potom s lotrý vkrżizovati.
 Po fmrti niemiel pokoge ten pan,
 Anomu od longina był kopim bok proklan, 159^b
 290 teprw nam miloft prziffła,
 kdyż krew f wodu z boku wyffła.
 Ktoz nema plakati,
 fe mnu hrżiffnu krýfta pana hledati,
 An každý f nim muze na wieký kralowati.
 295 Na angelfku rzecz fem nicz nedbala,
 gedno aby ch || nalezla toho, 160^a
 ktere hoz duffe ma milowala.

Maria dicit Rykmum.

Profym pro buoh vkażte mi fpiffe,
 At naydu kryfta geżiffe,
 300 A zdali wý geho wite,
 Nastogte, procz mi geho nepowite.
 Chtiela bych fe tam brati fama,
 Atbych nalézla fweho pana.
 Dotud budu hledati,
 305 Aż mi fe fmutku vkrati,
 Mamt na frdczy weliku żaloft,
 Pane Jeżiffi, obrat mi gı w radoft.

Maria canit.

Heu redemcio || Ifrael, 160^b
 Vt qui mortem non timuit.

Avwech, kto by fe toho nadal,
 bý fe on fmrti nebal.

Heu redemcio Ifrael,
 Vt qui pati voluit.

310 Avwech ktoby fe toho na || dal, 161^a
 bý on za ny trpieti chtiel etc.

284. bilij zbytečné.

Heu redemcio Ifrael,
 Vt qui mortem sustinuit paciens.

Avwech kto by fe toho nadal,
 bý fe on fmrti nedal pokornie.

Ach naftoyte horze meho,
 315 Welikeho, nemaleho,
 Nebt newidim miftra fweho,
 Vtieffeni frdcze meho etc. ||
 A zdali wy geho wite, 161^b
 Naftoyte, procz mi geho nepowite.
 320 Chtiela bych fe tam brati,
 Bych wiediela geho, kte ptati,
 Chtiela bych den y nocz gitij,
 Nechticz gifti ani pitij,
 Bych mohla geho dogitij.
 325 Ach, ma welika nuze,
 Bude-li toho nadluze,
 Budu den y nocz plakati,
 Az fe meho ziwota vkratij.

Maria!

Rabi!

Maria!

Rabi! ||

Maria! 162^a

Rabi, quod dicitur magister.

Jesus dicit Rykmum.

Maria, racz flyffeti!

Maria ad eum.

330 Mily miftrze, racz powiedieti.

Jesus canit Antiphonam.

Prima quidem fufragi || a, 162^b
 fola tulit carnalia
 exhibendo comunia
 fupernature munia.

Maria, wiesz to zawierne,
Ziet me geft tielo giż tielo tak flawne,
Gefto przed fmrti bylo trpielwe,
y take wffi krzehkofti plne.

Sancte deus!

335 Bud tobie chwała, tworcze fwatý,
Genż fy wykupil hd hrzichem gaty.

Jesus canit.

Hec priori difi || milis, 163^a
hec est incorruptibilis,
quidum fuit paffibilis,
iam non erit folubilis.

Maria, wiesz to za czelo,
Żet geż ffowo blahoflawene tielo
Nebude wicze nedostatku trpjeti,
340 A tot magi wfficzni zawierne miti.

Sancte fortis!

Swaty buoże, moczny, fylny,
Hrzichuow na wieky neomylny.

Jesus canit.

Ergo noli || me tangere, 163^b
nec ultra velis plangere,
gallileam ut eant dic,
Et me viuentem videant.

Jesus canit.

Protoż, marýa, nerod fe gehu dotýkati,
Ani fobie wicze ftyfkati,
345 Ale appofftolum daý wiedzieti,
Żet chce na nebe kotczy wftupiti.

Maria canit.

Sancte et immortalis deus,
miferere nobis! ||

Maria, nerod fe wicz mutiti, 164^a
Neb chce na nebe wftupiti,
Tu budefs miti wiecznu radoft,
350 Nepotka tie zadna zaloft.

Illum rykmum debet Jhesus dicere.

Dimiffa funte i peccata multa,
Quoniam dilexit multum.

Illum rykmum debet Maria dicere etc.

Żiwý, nawieky fwatý buoże,
Tý fy chudych rayfke zbożij,
Wffech fmutnych vtieffeni
A nemocnych vzdaweni. ||

Gracias agimus tibi 164^b
propter magnam gloriam tuam.

355 Diekugit, buoże, tve milofti,
Żes mie zbawil wffi žalofti,
Chczyt fe tebe wzdýczky bati
A fwych fe hrzichuow katij.
Giżt odpufftieni beru od tebe,
360 Żet nechczy wicze hniewati tebe.

Jesus dicit Rykmum.

Nerod wicze plakati,
Giż fe twug fmutek vkrati.
Oblehcżiż giż fwe vtrobie,
Ont geft, genż mluwi k tobie,
365 Geżifs kryftus vkrżizowany,
Genż geft miel welike raný,
Y gehu bok take proklany
Za wffeczky hrżiffne krżeftianý. ||
Kdyż fy gehu tolika plakala, 165^a
370 A miloftiwie fe na nieho ptala,
Hledagicz gehu tak mnoho,
Nebudet żel tobie toho,
Kdyż fe tobie vkazal,
Giż tie fmutku rozwazal;
375 Prżifflo wffe tve vtieffeni,
Kdyż gehu widifs z mrtwych wftani.

Kazugit, bý powiediela,
 Ze fy geho žiwu widiela,
 A ktot mie chti žiwu widieti,
 380 Kaž gim do gallilee giti,
 Tut fe gim chce vkažati
 A ge fmutne vtieffiti.
 Nebudet f tebu wicze mluwiti,
 Neb chce na nebe k otczy wftupiti.

Tunc Iesus vadit ad capellam cantans.

Afcendo ad patrem meum et
 patrem vestrum 165^b
 deum meum et deum vestrum aeva.

Vere vidi dominum viuentem
 nec dimisit me pedes tangere.
 Appostolos oportet credere,
 quod ad patrem velit ascendere. 166^a

385 Zagiftet fem widiela buoha žiwa,
 An mi fe gest nedal noh fwych dotknuti.
 Apofftole mu fy uwierziti,
 žet chce k otczy na nebe wftupiti.

Maria dicit Rykmum.

Widielat fem tworcze fweho,
 390 Od ziduow vmuczeneho,
 Ten gest wczela z mrtwych wftal ||
 A fwym powiediati kazal. 166^b
 A ktož chtij žiweho widieti,
 Kazal gim po sobie přžigiti,
 395 Neb chce potom na nebe wftupiti,
 Człowiczenftwij naboženftwij nefa
 Aby wotczy vkažal rany,
 Genž gest trpiel za wflecšky za ny.

Maria canit.

Vere vidi dominum meum,
 redimentem acriter omnem
 hominem reum.

396. człowiczenftwij naboženftwij nefa: místo człowiczenftwij na božftwi nefa, srv. IV. 156.

Et exultauit spiritus meus, 167^a
 Quia uisitauit nos uerus deus.
 Miserere, miserere, miserere.
 Alpha et o dictus uere,
 qui furexisti a mortuis,
 da salutem Bohemis tuis, aeva.

Widielat fem giž pana fweho, 167^b
 400 an flibil potieffiti každeho
 zarmuczeneho.
 A zradowala fe duffe w mem tiele,
 neb fem naležla sweho fpafytele.
 Smilug fe giž krýfte pane, neb to wime,
 že twa rzeč oftrzeýffi nežli meč. ||
 405 Genž ftal z mrtwych, odpuft 168^a
 nam hrzichý,
 vtwrđ w prawdie twe wflecšky
 wierne czechy, alleluia, aeva.

Maria dicit rykmum.

Ktera duffe widij pana krýfta,
 Tat gest g ž od zleho gfta.
 Žačny toho nemuož wyprawiti,
 410 Czo christus račil fwym přžiprawiti.
 Kdo chce w gehu přžikazani ftati,
 Tomu zawazal fe fameho fe wfim dati.
 Krište pane, genžs wftal dnes z hrobu,
 Přžimž nas k fobie w tuto dobu.

Maria canit.

Victime pascali laudes 168^b
 immolent cristiani.
 Agnus redemit oues, cristus innocens
 patri reconciliauit peccatores.
 Mors et uita duelle conflixerunt
 mirando,
 dux uite mortuus regnat uiuus.

Petrus cum Iohanne canunt etc.

Dic nobis maria, quid uidisti in uia? 169

Maria.

Sepulcrum crifti viuentis et gloriam
vidi refurgentis.

Petrus cum socio „Powiedz nam“.

Maria canit.

Angelicos teftes, fudarium et veftes,
furrexit criftus fpes mea, precedet fuos
in galliileam. 169^b

- 415 Obieti welikonoczni chwalu
obietugte krzeftianý.
Beranek fa newinny kryftus
wykupil owcze,
fmirzil gefts otczem fwym nas
lidi hrziffne.
Smrta ziwot, to dwoge boýowali,
420 przediwnie wywoda || ziwota ziw 170^a
kraluge.

Petrus cum Iohanne canunt.

Powiedz nam, maria, czos na czeftie
widiela?

Maria canit

- Hrob prazný kryfta ziweho,
widiela fem y oflawu gehu.
Ty fwiedký angelý, rucho, w niemz
obinuli,
425 wftalt || geft criftus, me duofani, 170^b
tamt was przedeyde do galilee.

Petrus cum Iohanne canunt.

- Powiedz nam, maria mila,
Wfaks v hrobu nini była,
Giżli krýftus z mrtwych wftal,
430 Tak ýakž fa ziw rozprawiwal.
Czos widiela, racž prawiti
A nas smutne vtieffiti,
Obwefel nas smutne lidij,
Neb fe nam nedobrze klidij.

Maria dicit Rykmum.

- 435 Petrže, Jene, to ýa prawim wama,
Žet fem v hrobu byla fama,
Angely fem widiela fedicze,
A tij ke mn'e takto mluwicze,
Že gežis kryftus wfemahuczý kral,
440 Ten geft giftie z mrtwych wftal,
A tak wam powiedieti kazal,
Kto ho chtij ziwa widieti, ||
Kazal gim do gallilee przigitij, 171^a
Tam fe gim cheze vkazati
445 A ge fmutne vtieffitij etc.

Tunc vadunt cantantes.

Praw, maria, giftie, czos widiela
na czeftie?

Maria canit.

- Hrob kryfta ziweho pana,
czeft take chwalu z mrtwych wftaleho.
Ty fwiedký angelý, rucho, w niemz
obinuli;
450 wftalt || geft kryftus me dufani, 171^b
tamt fwe przedeyde do gallilee.

Appostoli etc.

Powiedz, maria, czos widiela,
na krziž kryftuow když patřila?

Maria canit.

- Vidiela fem gežiffe vbicżowaneho,
455 a na krziži pozdwiżeneho,
od rukow hrziffnych zidow. 172^a

Appostoli.

Powiedz, maria, czos wicze widiela?

Maria etc.

- Hlawu trnim korunowanu
a twarž welmi flinami zaplwanu
460 y take welmi zfynalu.

Apostołi canunt etc.

Powiedz, maria, czoś wicze || widiela, 172^b
na krzyż kryftow kdyz patrziła?

Maria canit.

Widiela fem, że otczy fwemu
poruczył fe gest
A fkloniw hlauw dolow trnim korunowanu
465 wypuſtil geft duffi.

Apostołi canunt.

Powiedz, maria, czoś geſtfe || wicz 173^a
widiela?

Maria canit.

Bok kopim oftrym proklaný, rucze ý nohý
geho oftrymi hrzebiký probodene.

Apostołi canunt.

Powiedz, maria, czoś vcžinila,
470 kdyz gežiffe mileho ztratila?

Maria canit.

Ma || rygi placžiczy fem pochopila 173^b
a do domu fem gij vwedla.
Potom fem na zemi vpadla,
A pannie fyna plakati fem pomohla.

Apostołi canunt etc.

475 Powiedz, maria, czoś potom vcžinila?

(Maria canit.)

Potom fem || drahych maſti nakupila 174^a
a na ufwitie k hrobu fem pržiffla
nenalezffi, gehož fem milowala,
placze fobie dwakrat wicze fem
pržicžinila.

Apostołi canunt.

480 Maria, nerođ plakati,
ale rač || nam powiediati. 174^b

Maria canit.

Powim wam nowinu giftu
o panu Jezu krýftu,
o mem milem ſpafyteli,
485 wffeč hržiffnych wykupiteli.
Giftie fkrze mnoha duowodna znameni
widielat fem kryfto || wo z mrtwych 175^a
wftani.

Thomas dicit rykmum ad Mariam etc.

Ale czo tu, maria bagefs,
Takli fe fwych hržichuow kagefs,
490 mezy lidmi tuto chodicz,
Nicz gneho než fmich plodifs.
Prawifs, ze Gezifs z mrtwych wftal
A tobie fe widieti dal.

Maria ad eum.

O thomaffi newierziczy,
495 O gežiffowi pochybugiczy,
Prawimt tobie to ſmuele,
Žet fem widiela fweho ſpafytele,
Y wffeč hržiffnych vzdrawitele.
A odpuſtil geft mi me winý
500 A rozkazal mi powiediati tyto nowiny,
Abyſfte do galilee poſpiffili
A tieľnie gey widiel.

Tomas dicit.

Mlcžte rzečni neozdobne,
Ani k prawdie podobne,
505 Wffak to geft prawa leſt,
Ani podobne geft, ||
By kto mohl z mrtwych wftati 175^b
A po ſmrti widieti fe dati.
Neb kryftus byl tak welmi ztryznowan,

510 Že človieku není ten fmyfl dan,
By mohl muky wfcecky wyprawiti,
kterež on pro nas račil fnefti.
Protoz berz fe niekam domu kľidu
A necžin fwu ržeczij rozbo oge w lidu.

„Prawduť“ *Iohannes canit.*

515 Prawdat geft, petrze, czo geft k nam maria mluwila,
Neb fme toho giž fama ocžitie widiela,
Žet w hrobie zadneho neni,
Wezmiemež toto profťieradlo na znameni,
Budem ginym lidem prawiti
520 A to, czo fme widieli, mluwiti,
Žet geft to koniecznie kryftus napľmil,
Czo geft mezy nami w fwietie mluwil,
Podmez a nechťeymež tu dele ftati,
At nas žide w fwe rucze nepochwati.

Cernitis, o focii, ¶ ecce 176^a
Intiamina et fudarium,
Et corpus non eft inuentum in fepulcro.

Petrus dicit.

525 Wizte a znamenayte,
Profťieradlo ohledayte,
Gimžto tielo geho fwate
Od židuow na kržži rozpate
Bylo geft obaleno,
530 To w hrobie neni nalezeno.

Tomas clamans ad eos dicit.

I czo wý tu rycžite,
Swu myľli nadarmo toczíte,
Wřak mie na to nezwedete ¶
Ani k tomu přiwedete, 176^b
535 Bých ya tomu vwieržil,
Lecz bych fwu ruku w geho lok wlož l,
A řsty sw. w g. lo rany,
Genz fu gemu od židuow wdiclany,
Teprw bych tomu mohl vwieržitij,
540 Když bych ho mohl opatřitij.

513. kľidu: snad m. w kľidu.

Petrus ad eum.

Thomaffi, bylo f nami byti,
Chtielis o tom zwiedieti,
Myt fme s Janem v hrobu byli,
Žadneho fme tam newidieli,
545 Ted znameni toho profťi radlo mame,
Czo my tobie neni prawime . . .
Marygi na czeťtie fme widieli,
Te fme fe take tazali,
Aby nam powiediela,
550 Czo geft chodicz widiela.
Y prawila nam geho žiwu widieti
A giným wfem appofťtolom kazala powiedieti.

Tomas ad eos.

Dofti geft wiecz nepodobna,
Že ma was fweťti žena hubena, ¶
555 A neb chodczowe tito dwa, 177^a
Gefto fu howada prawa,
Chodij po fwietie, kde by czo meli,
A lidij o fťatek přiřprawowali,
neb kdyz gim dafs kragicz chleba,
560 Chceřfli, dij, že buoha na nebi neni tržeba.

Tunc Iefus in apparatu nobiliori veniens stabit in medio eorum:

Pax vobis, ego fum, alleluia.
Nolite timere alleua, aeua.
Aeua, pax vobis, ego fum,
alleua, nolite timere, aeua, aeua. 177^b

Ihesus dicit.

Pokoý wam, nerodte fe bati,
A giž w wirze pewnie trwati,
Byľt geft gežifs miřtr wafs,
Genž geft vkržizowan pro was,
565 Protož nerodte fe giž domniwati
Ani w fwa frdcze myřfłeni brati,
Bycht byl blud a neb obluda yaka,
Každý z was me kořti ohmaka,
Kterychž nemuož miti duch žadný,

541. newidieli: v rkp. newidiedi.

- 570 Neb geft wflech kofti prazdny.
 Zwlafttie tý tomaffi, jenž daleko ftogifs,
 A pro newieru fe mne bogifs,
 Pržítup blize a pržibiehni,
 A fwu ruku w muog bok ftiehni.
 575 Prftý fwe w hrzebowe rany wlož
 a fwu newieru odlož! ||

Tunc apprehendens manum thome canit. 178^a

Mitte manum tuam, aeua,
 in locum clauorum, aeua.

- Wizýž, thomaffi, bok geho ý rucze obie,
 kterež geft dal proklati fobie,
 Protož wpuftiž ruku fwu w bok geho,
 580 Vz-žifs, že tie buoh ftworzeni wfheho,
 Y nerod wicz býti w newierze,
 Ale ftalý buď w geho wirze.

Thomas canit.

Dominus meus et deus meus, alleluia.

Thomas dicit. 178^b

- Ont geft pan a buoh fwieta wfheho,
 Ya nehodný fluha geho.
 585 Wieržim, ze geft mocznie z mrtwych wftal,
 A wfem wierným Swu Swatu miloft dal.
 Racžiz, profým, ý mnie miloft dati,
 Neb fe giž chcžý fwých hržichuow kati.

Tunc Jesus canit.

Quia uidiſti me, thoma, credidiſti.
 Beati, qui non uiderunt et crediderunt.
 aeua.

- Thomaffi, žes widiel bok y rucze geho,
 590 wieržifs, že buoh ftworzeni wfheho.
 Prawim tobie, že fu tij blahoflaweni, ||
 Acz koli newidiel fu geho vmucženi, 179^a
 Ale ze prawie wieducz wierži tomu,
 Wflecký ty pogme do fweho domu.
 595 Ale yat nyini na maly čas odehydu od waš,

A potom zafe nawfftiwim was,
 A budu odyaty zamutkowe frdcze waffeho,
 Když budete miti fefflani ducha Swateho.

B.

Ludus pasce ffeliciter incipit. Ante omnes barbatus vadit et dicit rykmum sequentem etc.

- Slyfs a nachýl každý vcha fweho,
 Czo ya wam budu prawiti noweho.
 Vftal fem bieže z daleka,
 Neb mi toho byla potřeba welika,
 5 Abých wam pofelſtwi zdiel,
 A czo fe tuto ma ditij, powiediel.
 To ya nyini chcžy rad vcžiniti,
 Acž w fmich toho nebudete obraczowati,
 Neb nicz nebude takoweho
 10 Ani czo k fmichu podobneho.
 Wffak nayprw zamutek appofftolfký,
 Potom radoſti hlas andieľky
 Bude fe tuto pamatowati, ||
 Vmucženi y z mrtwych wftani kryftowo zpommati. 179^b
 15 Protož dielayte gim miſta proftranna,
 a geft gim czefta proftranna zpiwani,
 Nechagicze wflech ffeptuow na ftranie,
 Pofluchayte flowa kazdeho pilnie.

At primum XI Apoſtoli canentes Reſponſorium de capella exeunt, demum ad locum paratum uenientes.

Qverunt fine querela
 ante dominum et ab
 inuicem, non funt ſepara || ti. 180^a
 Calicem domini
 Biberint et amici dei facti funt.
 Tradiderunt corpora ſua propter deum
 ad ſuplicia, ideo coro || nantur 180^b
 et accipiunt palmam.
 Calicem do.

16. miſto: k zpiwani proftranna.

Iohannes primus rykmum dicit.

- Pofflyſte mie, bratrži milij, malo,
 20 Neb newime, kterak fe nam ftalo,
 Chodime ted yako owcze bludicze.
 Nad febu paſtyrže nemagicze.
 Tak nas weliky ftrach obklicžil,
 Ze zadný z nas tak fmielý nebyl
 25 Stati tu, kdež miſtra naſſeho gimah.
 A v biteho na kržiž rozpal.
 Jat fem fe nemohl zdržeti,
 Muſyl fem z febe plaſttie pozbyti,
 Pro ftrach židowſky vtikage,
 30 pomocý zadne necžakage.

Petrus.

- Yat fem byl wyffel za nim do fynie,
 Klel fem fe ftrachem hubene ženie ||
 Prawie, že fem ho newidiel, 181^a
 Ani kdy czlowieka znal.
 35 Newimt ý geſttie czo fobie vdielati,
 Nebt mie ftrach nemuož pozuftati.

Andreas.

- Diwalt fem fe ya wam zdaleka,
 Kterak na was bazen býla welika,
 Wida to nefmielt fem tam gití,
 40 Hlediel fem, kde bych fe mohl fkryti,
 Atbý mie zide newidieli
 a mnie nietczo zleho neuczínili.
 Bylt fem w ftrachu buohu fe modlicz,
 Tiežku žaloſt na frdczy magicz.

Iacobus maior.

- 45 Pomnim, když fme býli w zahradie ſpolu,
 Že fme mieli ftaroſt nemalu,
 Geli fme fe gehu rzeči rozgimati,
 Z toho fen weliký počal nas trapiti.
 Jak fme hržmot zberzni vlyſfali,
 50 Rychle z rozkazani miſtra nahoru fme fe ſchopili,

26. na kržiž: v rkp. nakržil.

Bogicze fe hluka židowſkeho,
 Byl kazdy pripravil biehu žiwota fweho.

Thomas. ||

- Neracžte, bratrži mili, tak welmi kržicžeti, 181^b
 Neb nemuožeme wſſeho zwiedieti.
 55 Muožet niekdo poſluchagicz tu ſtati
 A židom wriedieti dati.
 Strach, bý ý nas nezgimali,
 Yak fu fe welmi rozlhtih,
 Neb poniewadž ani miſtra nam nenechali,
 60 neyfut tak hlupi, bý fe y o nas nepokufyli.

Thaddeus.

- Mamt ya geſttie w tom wiru fylnu
 A nadiegi welmi pewnu,
 Žet nam racžij zaſe pomocý,
 Pomniegicz na gehu drahe rzeči.
 65 Nebo prawil, že mnohe zamutký budem mti,
 Na tomto ſwietie fobie ſtýfkati,
 W tom pak gednoho každeho wýfwobodij,
 Když ſwým Swatým okem na nas pohledij.

Bartolomeus.

- Diwna wiecz, ſami fe o febe ſtarame
 70 A na ſweho miſtra nicz newzpominame,
 Kterake on miel muky welike
 A trpiel na tiele boleſi i wſſelke,
 Chtie to, czo nam z piſma mluwil, naplniti,
 A kterak nas wčzil na fobie wkazati,
 75 Dobrowolnie fe wydal na || vmučeni 182^a
 Pro naſſich otczuow prohržiffeni.

Iacobus minor.

- Wite, když nayprw obžalowan byl,
 Tu geſt miſtrum židowſkým o chramu prawil,
 že geý ruku zborži
 80 A trzeti den wítanowi.
 Taký ý o ýonaffowi w podobenſtwi prawil,
 Kterak on trži dni w rybie byl,
 Znamenage o fobie, kterak ma w hrobie býtij
 A trzetij den z nieho mocnie wygti.

62. V rkp. verš 63 napsán před 62, což jako chyba označeno +.

- 85 Mnohe sme ý gine rzeczi fliffeli,
Na kterež sme giž strachem nicz nemieli.
Pak budeli fe wam za podobne zdati,
Muožeme zde toho wfefeho poczekati.

Philippus.

- Poczekejme, bratrzi milij,
90 A modlme fe buohu každu chwili,
Neodchazeymež od tohoto miſta,
Neb tie nam neni zaroftla do gerufalema czefta.

Matias.

- Welmi dobrze tito bratrzi prawi,
Chczemely mý byti przi fwem zdrawi,
95 Budme zde czekagicze
A przilfs krziklawie nemluwicze,
Neb ſtrach, kdý bý žide zwiedieli, ||
S tohoto miſta aby nas nepropudili. 182^b
Pofluchaýme racze fedicz pilnie,
100 Ne zda nam przide (?) nowiny gine.

Simon.

- Y czož toho meffkate
A ſtrachem fobie pokoge nedate,
Vludz fe každý na ſwa miſta,
Neb geft to nowina gifta,
105 Zet nas kryftus neraczi opuſtiti
Ani na nas czo zleho dopuſtiti.
Neb yak po mracznu yaſno býwa,
Tak po zamutku wfefeliky radoſt miwa.
Vpokoytež fe a poſluchaýte pilnie,
110 Vhlidate, že nam przidu nowiny gine.

Tunc primum more suo persone vadunt cantantes. Et cum in loco fuerint, Vnus Barbatus fulcitus ad morem medici cuiusdam) venit dicens in obuiam etc. — —*

- Czo wý tu, pani, dielate
A lidem ſpati nedate? ||
Powiezte mi ſwu potrzebu, 183^a
Iat was chczy opatrzi w tu dobu.

*) V rkp. ad mō medicine iugam.

Prima persona dicit.

- 115 Milý muž, nebud tobie do toho,
Neb mý mame zamutku mnoho
Pro naſſeho miſtra draheho,
Na krž ži ohawnie rozpateho.
Ale racze powiez, kde býchom kupilij
120 A drahych maſti optali.

Iterum Barbatus.

- Mila brachu, na maſti fe ptafs,
V mne gich w moſſnie doſti maſs.
Iat fe w ſwiete tak obiram
A žiwnoſti fobie tim dobywam
125 A ſem miſtr onaký,
Geſto rownie nemam pod oblaký.
Mam maſti takowe.
Zdrawým lidem przihodné,
Komužt nicz neffkodij,
130 Každehot ýa chczy vzdrawiti.

Secunda persona dicit. ||

- Milý muž, racz fe ſ nami ſmluwiti, 183^b
Myt tobie chcžeme radij zaplatiti;
Budelit czo fluffneho,
Nepobiehname czenu tweho.

Barbatus dicit.

- 135 Wezmietež tito maſti za ſto hržiwen,
Ažt gich dobudu z moſſny wen,
Dobroty gegich nechczy chwaliti,
Neb peniezy by gich nemohl wywažiti,
A fut takowe moczý :
140 Kdy bý kdo naytwardiegi ſpal w noczy,
Držiwe než ho trzikrat puſſku w hlauwu vderžifs,
z naytwardſſiho ſna každeho probudifs.

Tercia persona gratificat.

- Diekugemt, milý muž, welicze,
Giž odehydeme od tebe tužicze,
145 Abychom to tuelo zmazali,
kteržiz newierni žide vkržizowali.

146. kteržiz: místo kterež.

Demum progrediuntur suas canentes antifonas usque ad locum Monumenti. Et in redeundo due persone canunt „Ad monumentum“. ||

Finito rykmo tunc Symon inquit etc. 184^a

Slyffte a naklonte vcha fweho,
A pozorugte flowa každeho!
Prawi onýno zený, že v hrobu býly
150 A angely fedicze widiely,
Tij gim weli ginde kryfta ptati,
Czo gefť toto, muozete znamenati.

Thomas sibi respondet.

Sfymone, na rzecz zenfku fe nicz nedaý,
Ani po nich postupay,
155 Chtielitbý nas wýmluwiti
A ofud ruzno wyluditi,
Aby nas po gednom zbirali,
Zberucz vkrutnie zmordowali.

Andreas.

Milý bratrze, nebud tobie do toho,
160 Necht ýa wždy zwim, czo gefť toho;
Pugdu a pohledim, czo gefť tam,
Ale newim, brzoli fe nawratim k wam.

*Et in capellam it, post hec za persona canit „Pro buoh raczte postupati“. ||
Et agunt, ut consueverunt, usque victime paschali Et cum „Mors 184^b
et vita“ finiet. Paulolum resurgens (Iohannes) dicit.*

Nadarmot tamto lide nehlučij,
Wffak fem ya z was naýmladffu,
165 Mohut ya tam dogiti
A vpržimu prawdu zwiedieti.
Budelit pak czo gifteho,
Nezameffkamt ýa toho,
Bych ý wam nepowiediel,
170 Czo bych o miľtru naffem zwiediel.

Petrus ad Iohannem etc.

Milý yene, necht ýa pugdu f tebu,
Wezma fwuoy klicz s febu.
Zwime, proč ta žena tak wefele zpiwa,
A yaku ona toho radoft ma.

175 Zdali gefť koho na czeftie widiela,
Budem gi profyťi, aby nam powiediela.

Et surgentes vadunt ad eam canentes „Dic nobis maria“. Post quod autem finient singula, ut modus est. Maria in capellam reuertitur. At illi ad monumentum gradiuntur et accipientes lintamina canunt. „Cernitis, o loci“ et venientes ad locum apostolorum dicit Iohannes rykmum:

Wizte a znamenayte
Prostieradlo ohledayte etc.

Quo finito peregrini duo in emaus veniunt, quos Ihesus habitu eorum vestitus a longe sequitur eos austultando. Tunc primus, cui nomen Cleophas, dicit.

Wýsli, towarýffi, že mame do emaus gti
180 A tu noczleh fwuy mame miti.
Slunczet fe k zapadu blizij
A oblaczý fe duoluow niži.
Kraczey fspiffe fwyma nohama,
Nebt gefť mile welika od geruzalema.

Alter peregrinus.

185 Nepospichay, mily, tak welmi,
Ale rozmluwayma rzeczy fwymi,
A zda fe nam czefta vkрати
A dobra myfi fe nam nawrati.
Neb fe gefť diwna wiecz pržihodila, ||
190 Kteraž gefťtie od wiecznofti nebyla, 185^b
Aby fluncze fe zatmielo
A pro człoweka fwu krafu potratilo.
Nepochybugit, že syn boži biffe,
Poniewadz při fmrti takowe znameni cziniffe.

Iterum Cleophas.

195 Wiesz, towarýffi, zet gefť weliky prorok byl,
Gemużto żadny w fwietie rowen nebyl,
K tomu nizadne winy k niemu nemieli
A tak ohawnie gehu vkržízowali.
Wffeczko znamenitie gehu ftworzeni litowalo,
200 I po fmrti gehu fkalni kameni fe pukalo.

Tunc Iesus a longe eos sequens canit antiphonam:

Qvi funť hij fermones, que confertis ad
inuicem,
ambulantes || et estis tristes a eua. 186^a

Finito ea accedit ad eos et dicit rykmum etc.

Prżimiete ode mne, towaryffi, pozdraweni,
A profým, powiezte, o cżem mluwite nyńi.
Smutni gfte a fmutite fe,
Profym prżimiete mne take mezy fe,
205 At ya f wami putugi
A zamutku waffeho take poltugi.

Tunc alter peregrinus ait.

Mily, wfak y tų putugefs od geruzalema,
Y zda fy newidiel oczima fwyma,
Czo gfe geft ftalo
210 Nebo neni frdcze, aby toho nelitowalo.

Jesus dicit.

Czo geft, profym, tak noweho,
Powiezte, at ya politugi toho.

Cleophas dicit.

Y ba o geżiffi nazaretkem, ||
O tom proroku welikem, 186^b
215 Kteryżto czlowiek znamenitų biffe,
Bożkym rzeczem lidij wcziffie,
Kterak fu ho żidowfka kniżata potupili
A na fmrt hroznu ofudilih.
Nam z myfli to nemuże wųgiti,
220 Neż ze by on miel yfrael wykupitij
A nad to dnes trzeti den geft otmu,
Yak fu tų wieczų wczinili gemu,
Ted pak z naiffich niektere żeny
Prawily nam diwne nowiny,
225 Żeby przed flunczem v hrobu byly,
Nenależffe tiela andiely dwa widiely.
A kdyż prawily gehu żiwu byti,
Z naffich niekterzi to chticze zwiedieti,
K hrobu rųchle fu odeffli
230 A tak, yak prawily żeny, nalezli.

Tunc Jesus canit etc. ||

O stulti ettardi corde ad credendum 187^a
in omnes (?), Que locuti funt prophete,
aeua aeua.

Dicit rykmum.

O blazni frdcze zpozdielcho,
Y zda fte od prorokuow neflichali toho,
Kterak kryftus muşyl trpieti
A tak do fwe flawy przigiti.
235 Poczna od moyżiffe aż do proroka poşledniho,
Chtiel bųch wam wyprawiti pişma mnoho,
Ale że gefftie mam daleko gti
A na teto czefftie f wami fe rozlucziti. ||

Alter peregrinus.

Nafs mily, zuoftan f nami, profyme tebe, 187^b
240 Bychom pak mieli zaplatiti od tebe;
Nebo fe k weczeru blizi
A fwietloft k mracżnofti fe niżi,
Puoydem racze do wonohono domu
A pogime, czo budeme miti k tomu.

*Vadunt ad diuerforium et Cleophas dicit . . . Tunc exponunt panes et
Jesus dicit ad eum:*

245 Poday fem toho chleba fam,
At ya gehu wam pożehnam.

Postquam refregerit panem, iterum dicit Jesus.

Wezmieţ a poşlyńiete fe,
A ya fe muşym nawratiti za fe.

*Et e uestigio ab eis discedit ipşisque appaerentes (?) suos ocellos dicit
prius Cleophas:*

Giştie ten czlowiek kryftus byl geft, 188^a
250 Wffak nam zuotczy zmizel geft.
Hned geft to nafse frdcze cżilo
A z rzeczi gehu w nas zapaleno bylo,
Kdyż geft nam na czefftie pişma wyprawowal
A gegich rozum otwiral.
255 Poşpieffmeż hned tehdy z te hodiny
A powime g'nųm tų nowiny.

Et huic alter sibi respondit.

Diż naprzed, wfak wmiş czefftu,
A praw każdemu nowinu giştu,
Że sme widieli z mrtwych wfaleho,
260 Jezu kryfta wkrżiżowaneho.

*Et tunc vadunt ad apostolos canentes „Surrexit enim sicut dixit . . .“ ||
usque finem et finita stantes coram eos dicit Cleophas. 188^b*

Slyfftež, bratrži milij, a budte wefeli,
My fme kryfta neni widieli.
Tent geft f nami od Jeruzalema putowal
A wufobie putnika fe wokazal.
265 Kdýž fme naýprwe geho widieli,
Poznati fme hned ho nemohli,
Až y chleb nafs lamal
A tak teprw fe nam poznati dal.

Tunc Tomas venit et inclamat istos dicens.

Czo wý fobie zde poczinate,
270 Že tak wefele wolate,
Brzo fte žalofti zapomnieli
A czinite fobie, yako byffte gi nikda nemieli.
Date fobie mluwiti ržecži nefluffne
A k pravdie welmi nepodobne.
275 Byt býlo, wffakt býcht flyffel,
A chodicz po czeftie nietczo widiel. ||

Iterum Cleophas. 189^a

Milý pržiteli, mluwiff, ýak fe tobie zda,
A neni tobie tiech ržecži tržeba.
Ted oba žiwa ftogime
280 A tu nowinu take tobie prawime,
Žet fme mý ho žiwa widieli
A na czeftie f nim putowali.
Zda mi fe, že nam muzeff wieržiti
a wo geho z mrtwych wftani nepochybowati.

Tomas.

285 A czo wý to mluwite,
A nadarmo ržecži trudite,
Wffak wy mne na to nezwedete
Ani k tomu pržiwedete.
At bych ýa mohl wieržiti,
290 Byt won miel z mrtwych wftati,
Lecz bý geho vhladal raný

291. by: za bych.

A fwe prftý wložil w geho bok proklany,
Teprw bých tomu vwieržil,
Že by on muoý prawy buoh byl. ||

Petrus ad eum.

189^b

295 Tomaffi, bylo s nami na miſtie býti,
Chtiellis o tom zwiedieti.
Mýt fme s Janem v hrobu byli,
Žadneho fme tam newidieli.
Ted znameni toho proftieradlo mame,
300 Czo mý tobie neni prawime.
Marygi fme na czeftie potkali,
Te fme fe take tazali,
Abý nam powiediela,
Czo geft chodicz widiela;
305 Y prawila nam geho žiwa widieti
A giným wffem tak kazala powiediети.

Thomas.

Dofti wiecz nepodobna,
Žie ma fwefti was žena hubena,
A neb chodczowe tito dwa,
310 Geftto fu howada prawa.
Chodi po fwietie, kde bý czo mieli, ||
Neb kdýž gim dafs kragicz chleba, 190^a
Chczeffli, diegit, že buoha na nebi neni tržeba.

*Tunc Iesus in apparatu nobiliori veniens stabit in medio eorum et cantat
pax vobis etc.*

*Pax vobis ego fum aeva,
nolite timere aeva a e etc.*

Iterum in occursum duo angeli venientes ad Iesum canunt:

„Quis est iste qui venit de edon“

et finitio dicunt versus:

Witaý, buože wffemahuczy,
315 Witaý krali přežaduczý.
Tobie w czeftu vychazýme,
Kterehožto mý cziftu myflí cztime. 190^b
Racžíž giti s nami do pržibytku fweho,
Od wiecznofti wierným pržipraweného,
320 Gehožto oczekawa wfficka ržiffe nebefka
A diwi fe czela mocz andielfka,

321. czela: v rkp. wola.

- Rzka, kto geft to, genž fe berze z rage zemfkeho
 A geft przepafane rucho gehu,
 Sa nade wfeczky lidij najkraffi
 325 Mezý angelý najduftoýnieýffi,
 Mluwi prawdu o pokogi
 A diwne wieczý w zemi ftrogi.
 Patrźte, ýak geft kftwuczý rucho gehu,
 Gimz od hrźichuow ocziftil czlowieka kaźdeho,
 330 kďýž raczil fwu fwatu krew wýliti
 A tudý nebefku branu otewrźiti.
 Protož podiž f nami, neracž meffkati,
 Neb mý tebe fpiwagicz neprźeftaneme chwaliti.

Et tunc capientes eum per manus ducunt canentes „Switiezil“) usque ad capellam. ||*

Tunc conjurgens minor Jacobus dicit. 191^a

- Giž tomu, bratrzi, wierzimie
 335 A za prawe wieczý drźime,
 Že geft kryftus z mrtwých wftal
 A wfeczký zamutký nafte odýal.
 Pugdem a wratime fe do yeruzalema,
 A budem prawiti, czo ime widieli oczima fwyma,
 340 Židowskeho fe fttrachu nebudem bati,
 Dokudž w chramu budem przebýwati,
 Tut doczekame wietczi radofti,
 Ažt nas buoh nawfftiwi fwu milofti.
 Protož wftante a nemluwte wicze,
 345 Ale podme Te deum 'audamus zpiwagicze.

Finis.

C.

Incipit ludus De resurrectione domini. Et primo sermo etc. rykmicus. ||

- Zawýtaý duom w tyto chalupy, 191^b
 Ažt z niekoho poprifi chlupy,
 Tak dobrze z kmetuow yako z bab,
 Newrt fe tuto vher ani ffwab.
 5 Poflyfftez me rzeczí nýni,
 Wfficzni pani, panny ý wy pani,

*) V rkp. *switiezil*.

- Rzecz, kteruž wam prawiti budu,
 Prawie beze wfefeho bludu,
 Genž fte prziffli k hodu dafeffnimu,
 10 Ke czti, chwale nebefkemu.
 Giz poftupayte na ftrany,
 A neuhonite czepami rany;
 Paki kto neuftupi,
 Damt mu wždy, žet zupi.
 15 Sluffit wam mudru býti,
 Acž nechczete biti býti.
 Nahle mieýtc to na pamieti,
 Starzi, mlad'j ý wy dieti, ||
 Nebt mý chceme zde hru miti, 192^a
 20 Acž nam chczete toho prziti,
 O kryftowu z mrtwych wftani
 Y o gehu oflaweni.
 Doftit fme giž fmutnu býli,
 Ctryźdczeti fe dni poftili,
 25 Geducz kyfelo y huby,
 Mohlit fu nam wyhniti zubý,
 Zapigegicz lithomierziczky m piwem,
 Genž wždy fmrđi bahnem y dymem.
 Budmež giž wefeli zafe,
 30 Snieducz plecze a k tomu prafe.
 Przimiete rzecz, acžt geft gífta,
 Neb negífta nema mífsta.
 Paki fe ta rzecz nel'bi komu,
 Berž fe od nas k fwemu domu,
 35 At ýa mu nedam na wary,
 Žet pobieħne ýako z darý, ||
 At neuhonie porebule, 192^b
 Bud kuczal neb fekule.
 Y fluffiet giž s czeftý giti
 40 A nam przinefti pit'j.
 Nahle ftuogte tuto krotcze
 Yako przed wlkem owcze.
 Czos tý na mie woczi wytrzefftil,
 Snad fem tebe geftie czepy neplefftil?
 45 Giz ukratim te rzeczí,
 Neb cžigi mazancze w peczy,
 Budiž konec nýni tomu,
 Bud libo nebo zel komu!

Et primo precursor exeat. Deinde Lucifer ad seruos dicat rykmum.

- Mogi towaryffi milij,
 50 Yak fme fe zle doczinili,
 Ze nemame ftawu fweho
 Na nebefých wefeheho. ||
 Yat fem byl andiel naykraffi, 193^a
 A giż fem diabel nayffkaredieyffi,
 55 Kdyż fme zbaweni radofti,
 Pomftiemeż fe giż fwe żalofti
 Bieźteż rucze na wfte ftraný,
 Mezý židý ý pohaný,
 Mezý paný y fedlaký,
 60 Neż nechodte mezý żaky,
 Yak fe wberu w nafsi rżiffi.
 Wffichnut nam rodinu fpiffi.
 Berźte piffcze, bubeniký,
 Hudcze, hracze, lupeźniký,
 65 Kraýczi, ffewcze ý koźiffniký
 Ý newierne lichewniky,
 Berzte baby czarodieyne,
 Do pekla geft gim giti hodne.
 Czo fe wam giných namiete,
 70 Tý wfieczky prziede mne nefte. ||
 Ktoż mi gich naywicz dobude, 193^b
 Ten muog wierný fluha bude.

Ssathan dicat.

- Miftrze lucýperze, mniet diegi ffathan,
 Ya poletim fem y tam,
 75 Y poradim lidem na to,
 Aby milowali wicze neźli buoha zlato,
 A panim, aby fe licźili krafnie
 A ftrogili fe wiehłafnie.
 Týt ya giż jako w pekle mam,
 80 Kdyż racźifs, tedýt gi dam.

Lucyfer ad eum.

- Tý mi fe, ffathane, dobrze hodifs,
 Kdýż mi ty chytrofti plodifs,
 Tie chczy fwym purkrabim mti
 A chczyt nade wfieczky prziti.

70. nefte: asi za mcziete (mcēte).

Tunc wrbata.

- 85 Miftrze, znaý mie wrbatu fweho, ||
 Na rzemeffe wýborneho, 194^a
 Vmimt chytrofti tifýcze
 Anebo fnađ geftie wicze;
 Neýradiegit wraźdu plodim
 90 A k czyzozozfftwu ge przywodim.
 Tot ya wdiam fwu moczý,
 Żet fe ftane wraźda w noczy.

Tunc belzebub.

- Miftrze, mniet diegi belzezubub,
 Wyražen mi przedni zub,
 95 Geftto mie bilý baby kamenim,
 A ya mezý nimi fedie bzdim,
 Protoż gich fe naywicz lekam,
 Kdyż od nich znameni mam,
 Vczim ge czarý lecźiti
 100 A z trlicze mleko dogiti.
 Tot ya dowedu fwu chlubu,
 Żet wfieczký baby w pekle budu. ||

Tunc aftaroch. 194^b

- Miftrze, mniet aftaroch diegi,
 A take nietczo vmiegi,
 105 Budelit fe toho chtieti,
 Budeff przed febu trzi baby mieti.
 Gedna geft hodna fwodnicze
 A druha manka rozwodnicze,
 Trzeti zawrżena czarodieynicze,
 110 Týt ya giż w fwe moczý mam,
 Kdyż racźifs, tehdy ge dam.

Lucyfer ad omnes.

- Bieźteż, czinte, czo wam fluffie,
 Nofte przede mne hrźiffne duffie
 Skoczē kazdy na fwu ftranu,
 115 Prźimcziż duffi jako wranu.

87. vmimt: v rkp. vnímít.

Fiat silentium et statim currant inter homines demones et portant aliquos ad infernum.

Ssathan portat animam. ||

Ted ya, miftrže, k tobie teku 195^a
A duffi na pleczy wleku,
Racziž gi fam otazati,
Mufyt na fe žalowati.

Lucifer ad animam.

120 Nuže, duffe hubena,
Mužlis byla czihli žena,
Prawiž neni fwa diela,
Czos na onom fwietie dielala.

Anima molendinatoris.

Ya fem była mlynarżowa duffe,
125 Vczičila fem z miecha y z loktuffe
Mierżiczny malo
A neczkami, czo mi fe zdalo.
A gefctie wicze na fe prawi,
Miel fem fwynie ý take krawy,
130 Dawala fem gim lidſkeho fladu,
Protož giž mam w pekle wadu. ||

Belzebub portat animam. 195^b

Ted ya, miftrže, k tobie leczy,
Nefa hrziſſnu duffi na pleczy,
Gednakt powi fama fwa dila,
135 Czot gefť gich na fwietie zdiela.

Anima pincerni.

Ya fem byl na onom fwietie ffeńkerž,
Dawal fem malo piwa za halerž,
Když fu prziffli sedlaczy s zenami,
Dalt fem gim s kwafniczemi.
140 Radat fem prziczitala
A k tomu fe wierowala,
A když fu prziffli žaczy,
Kazalit fu fobie z plne dati.

Na tom fem boha hniewala,
145 Ze fem to kdý czinila,
Protož mufym w mukach byti,
Toho mi giž nelze zbyti. ||

Lucifer ad animam. 196^a

Toli gefť ten ffenkerž,
Geffto dawal malo piwa za halerž;
150 Protož muffyff fem pod me krziđlo,
V wieczne pekelne bydlo.

Aſtaroch portat animam.

Ted gefť, miftrže, hrziſſna duffe,
Czinilat gefť, czot gi neffuffi;
Czož gefť fmiela vczičiti,
155 Tobiet mufy powiedieti.

Anima sutoris.

Yat fem byla ffewczowa duffe,
Sfilat fem zle vffiti za dwa groffe,
A k tomu fem zle krpala,
Yako bych nebozezem wrtala.
160 Když fem miela vffiti koninu,
Tehdy fem vffila owczinu,
Pro to me zle dielani ||
Mufym za to do pekla nyti. 196^b

Tunc Lucifer ad eam.

Toli ten ffwecz biſſe,
165 Geffto zle boty dielaffe,
Kaži gey czertom drati,
A budem geho kuži natahowati.

Demon portat animam.

Miftrže, przineſl fem pekarze,
Duoftogent gefť pekelneho horže.

Anima piſtoris.

170 Ya fem byla pekarżowa duffe,
Wierna fem yako kuffe,

Beruczy laczyno obile,
 Tyto nymeyffi chwile,
 Malet fem preczliký pekla,
 175 Protož mufym s čzertem do pekla.

Lucyfer ad eam.

Toli geft ten pekarž, ||
 Tak geft wierny yako oharž, 197^a
 Geftto male preczliky pekl,
 Buodaý fe we pekle ftekl.

Demon portat animam.

180 Ted opiet duffi nefu,
 Popadl fem gi, ana bieži k lefu,
 Protož, miŕtrže, nalož s ni fam,
 Tedt ya gi tobie w rucze dam.

Anima lapkonis.

Ya bych lapka plne zlofti,
 185 Bralat fem bez milofti,
 Pyczuge gich obile,
 Nenechalat fem te chwile,
 Bych negel na brani w noczy,
 Vfage w fwe panfke moczy,
 190 Nebylot wieczihó dracže,
 Pobrach ženam y rubaffe.
 Když fem dofehl poŕtele, ||
 Nezuftawil fem ni kudele, 197^b
 Chodie w ftrziŕbnem paffe
 195 Czinie fobie kaderžawe wlaŕfý.
 Protož mufym do pekla giti,
 Toho mi nelze zbyti.

Lucifer ad eam.

Toli ge ten lapka plný zlofti,
 Pohram f nim bez milofti,
 200 Rucže f nim do pekelné ŕkoly,
 At mu nalem w rzit ŕmoly.

184. plne: za plny, srv. 198.

185. znělo asi: brach sedlákóm bez milosti.

Wrbata clamat ŕuper Sathanam.

Sfatane, mily towarziffi,
 Slyffal fem w krczmie weliku rziffi,
 Ani fe chti opilczý biti,
 205 A dwiemat geft zabitu byti,
 Skocžicž rucže, brachu, tam
 A przinef ty duŕfe k nam.

Satan ad eum. ||

Y ktes fe tak dluho babil, 198^a
 Žes toho dawno neprawil,
 210 Bylo tobie wzeti bradu
 A pocžiti mežý nimi fwadu.
 Když by fe pocžala boŕti,
 Mohlo bý tim twe frdcze roŕti.

Wrbata ad eum.

Miegich, towaryffi, gine cziniti,
 215 Chtie dwa manželi ŕpolu rozlučžiti,
 A když nemožech prziluditi,
 Mufych babie ftrzewi kupiti,
 A onat ge y hned fwadi,
 Že ten mucž ŕwu ženu zabi.
 220 Ted tu babu mam,
 Miŕtru lucyperowi gi dam,

Lucifer ad eum.

Toli ge, wrbato, ta baba,
 Ana pruhata gedem yako žaba, ||
 Zdala fe vŕty ŕwata, 198^b
 225 Ano doŕti na nie naŕfeho kata.
 Gižli itanu twe chýtroŕti,
 Zlamemý w tobie w pekle koŕti.
 Powieŕs gednak ŕama na fe,
 Czims na ŕwietie obirala fe.

Rebeka respondet.

230 Ya fem tak zla baba,
 Horŕfi než had ani žaba,

- Czo mi fwefti nebo rozwefti,
 Yako mi geft prowaz fplefti;
 Neb fem welika czarodieynicze,
 235 Proto fem diablowa fwodnicze.
 Trliczy fem mifto krawý dogila
 A f hwiezdami na rozhrani litala,
 Lidij fem czarowati wczila
 A ge f prawe czeftý fwodila.
 240 Protož giž mufym do pekla, ||
 Lecž bý mi fe miloft ftala, 199^a
 Žet fem wam czertom pomahala,
 Deržte mnu neb nederzte,
 Wffak wzdý wicz vmim než wy czertie,
 245 Neb to chczy wcziniti fwu chlubu,
 Z'et wfeczký babý w pekle budu.

Et ftatim fiat sylvencium.

*Deinde Pilatus procedat cum militibus et cantet: „Ingressus pilatus“
 usque ad locum deputatum. Deinde centurio ad populum dicit.*

- Pofluchayte, chudij ý bohati,
 Nebt ma na to kazdy dbati,
 Abý každy se vkažal
 250 A fwe wfeczky fkutky rozwazal
 Przed krale y pilatowym dworem
 I przed Kayphaffowým comendorem.
 Protož flyfte, panny, panij y wý pani, ||
 Genž fte zde buohem pozwani, 199^b
 255 Raczte powftati zhuoru,
 Nemagicz toho na wzdoru,
 Bý mohl proftrannu czeftu miti,
 Cztný kral fwu woli zdieti,
 Muzete ho radi cztiti,
 260 Genž geft racžil k wam przigiti,
 Kral pilat tak duftogny,
 Mudry, radný y pokorný.
 Miegtež wy radofti mnoho,
 Diekugicze gemu z toho,
 265 Zie geft racžil k wam zawitati
 A wam fproftným dal fe znati.
 Geftli tu kto mezý wami,
 geftto wam geft dobrže znamý,
 Geftto magi fnad nedoftatký,

- 270 Magicz na fobie zle ffatky,
 Rýchle prziftupte k memu krali, ||
 Gehožto ya nyni chwali, 200^a
 Nafs geho kral tak obdarži
 Yako lakomeho pfa oparži.
 275 Protož budte wierni gemu,
 Krali pilatowi cztnemu,
 A tuto chce fedieni miti,
 Racžte mu toho prziti.

*Deinde Synagoga procedat cum Caypha cantando „Scobris“. Post
 hoc cayphas dicit Rykmum:*

- Zdraw bud', pilate moczny krali,
 280 Ya tie swým židowftwem chwali,
 Neb fy nafte cztna hořpoda,
 A fwe cztnoſti fy fwoboda.

Pilatus dicit.

- Witay, bifkupe, kneže nafs,
 Zda kteru potrebu mafs,
 285 Pro niž fy fe ke mnie trūdil, ||
 Kto tie geft k tomu zbudil, 200^b
 Powiez, knize, nicz netage,
 Na niekoho nicz netbage,
 Zdali tobie czo przekažie,
 290 Chczýt twa býti moczna ftraže.

Post hoc annas dicit ad pilatum.

- Krali pilate nafs zadny,
 Duoſtoýný, mudrý ý radný,
 My fme prziffli k tobie proto,
 Dawagicz wiedzieto toto,
 295 Genž ten ludofwietecz nehodný,
 Naffemu zakonu welmi ffkodný,
 Gemužto gežifs gdiechu
 A weñ mnozý giž vwierzichu,
 Gehož fme fwu radu yali
 300 A f prawem geho žiwot odyali

288. niekoho: za nikoho.

297. gdiechu: za diechu.

Pro gehu ludofwiefstwie welike
 Y pro newiernofti wfelike, ||
 Tent geft mluwil takto, 201^a
 Gemuż newierżime nikako,
 305 Chtie trżeti den z mrtwých wftati,
 Gehoż fe to nemuoż ftati,
 Kromie lecż fnađ gehu fluhý,
 Genż proń magi mnohe tuhý,
 Mohut gehu w noczy vkradnuti,
 310 Pak gducze do gine wlafti
 Powiedi, bý byl žiw opiet,
 Tak naffi fkutký puogdu zpiet.
 Kazal, krali, toho ftrżeczý,
 Att fe neftanu ty wieczý.

Pilat ad Caypham.

315 Pofluchay, ty kayphaffi,
 Żet fem ya flyffel rzecz waffi,
 Dofti fte nemudrzy lide,
 A fproftnet geft waffe orudie,
 Czoż ya znamenati mohu, ||
 320 Byl geft podobny k buohu, 201^b
 Czoż ya widiel znameni
 Przi gehu fmrti fkonanie,
 Být giż było po me woli,
 Nestalo bý fe to nikoli,
 325 Žiwil bych gey proti wfem wam;
 Ale ya te moczý giż nemam,
 Protoż kdyż fte ho zradili,
 Genż fme ho zbawili,
 Strżeżteż ho, yak chowate,
 330 K tomu straże dofti mate,
 Ale wfak chcý powiedieti,
 Budem proń fmutek miti.

Centurio (?) dicit.

Nedbay nicz, krali, o tom,
 Zwiefs to dnes potom,
 335 Żet ho chczem tak chowati,

309. vkradnuti: rým žádá ukrásti.

328. Text chybný; snad: žiwota gehu zbawili.

Tolik zbożij ftraznym dati. ||
 Bud proto wefel gedine, 202^a
 wfeczka tie tato pecze mine.

Cayphas ad millites.

Wy cztni pani y rytirzi,
 340 Každy z was nam dobrze wierzi,
 Raczte fe w to vwazati,
 Chczem wam, czo kažete, dati;
 Za to ftrżezte gehu fnaznie,
 Tak wiernie gakz přzewiernie,
 345 Abychom ffkody nemieli,
 A wý drahe darý wzeli.

Primus Judeus.

Totot geft, kniže, rada ma,
 Acż fe tobie za podobne zda,
 Kdyż budu hrobu oftrzehati,
 350 At nedadi tu zadnemu přžiftupiti,
 Tu, kdeż gežíš mrtwy leżij,
 O niemż rzeczy mnoho bieži,
 Bý chtiel zhuoru z mrtwych wftati, ||
 Kaž rytiržuom oftrzihati, 202^b
 355 Wždyczky bdieti a nespati.

Tercius Judeus.

Vczinte to, cztni fflehticzy,
 Swe fflechtý prawi diediczy,
 Dieteż tam bez meffkani
 Pro waffe dieti ý pani,
 360 Aby nebyl mieteż w lidie,
 Yako lide mnozy fudie,
 Rzkucz, že on chce z mrtwých wftati,
 A to fe nemuoż ftati.

Quartus Judeus.

Rýtirzi, wý fe nele kayte
 365 A na penize nedbayte,
 Czoż budete chtiti koli,
 Dat wam po waffe wuoli

Nafs duftoyny biskup,
Wfak nebude w tom fkup,
370 Být wam za waffi praczy nedal, ||
Wffakt geft gindy nelhal. 203^a

Quintus Judeus.

Prawimt, kniže, na mu wieru,
Slyffalt fem diwnu nowinu,
Ze geft geżiff giftie mluwil
375 A tim fe geftie tak chlubil,
Chtie tržeti den z mrtwych wfati,
Gefto nemuž fe to nikdy ftati,
Ale wfak ftrach vkradeni
A lftiweho zamýffleni.

Sextus Judeus.

380 Bud, biskupe, wefel proto,
Neb ya prawim tobie toto,
Y ty take, krali naff,
Genž ý tý fmutek mafs,
Daducz gim darý y penize,
385 Necht fe w hrob vwazie.

Centurio.

Mý chceme wiernie oftržihati, ||
Gedno raczte darý dati, 203^b
Swe žiwoty chczem fložit
Než od hrobu poftupiti
390 Wzhuorut nikoli neftane,
Ažt gehu fwiet zapomene.

Sextus Judeus.

Raczte, pani, darý wzeti
A w pamieti geý pilnie mieti,
Byffte hrobu oftržihali
395 A přes czelu nocz nepali,
Stržežtež tak ho vchovati,
Toho wam chczem pomocz dati
Dwa biskupowa rytirže,
Giž neni w teto mirže.

Poft hoc vadunt cantantes millites „Puýdem“.

400 Puoýdem, puýdem w tu dobu,
Poftrezem gehu hrobu,
Okolo pochodime, ||
Czo fe ftane, vzržeme. 204^a
Tak wecze prorok ten,
405 Žet chce wfati tržeti den.
Appofftole přiducze
A nam gehu vkradnucze,
A lidem prawiti budu:
Wftal gežifs krýftus z hrobu.

Chadim.

410 Pani a pani, poymiete mie febu,
Chczýt byti hotow w tu dobu,
Když naymyn bude tržeba komu,
Yat ý hned pomohu tomu,
Než chczýt gedno powiedieti
415 A tim fe nicz neftýdieti,
Když by ktera potřeba byla,
Gefto by fe při mnie dala,
Y hned vteku yako fhoržim,
Nebo fe kyge welmi bogim;
420 Neb ite o to držiwe mluwili, ||
Tiem fte mne welmi ftraffili, 204^b
Nechuten fem welmi pro to nýnie,
Neb fe bogim kygowanie,
Wffakt tam take f wami puoydu,
425 Czo fe ftane, toho doýdu.

Primus milles.

Podiž s nami, acž chczefs giti,
Swe mocnofti pokufyti,
Kdyžs tak rytirž nematný
A sy witež welmi platny,
430 Stanefs fe mnu w gedne ftranie
A žadnemu fe nebranie,
Acž kto přide a chce tie biti,
A nebudeff fe moczý fkrýti,

411. chczyt: v rkp. chyt.

Naftaw hlavy aneb boku,
 435 Prži tom hleday czefty k fkoku,
 Bý mohl zbyti fe czti feczý,
 A chytay raný wzdycký na plecý.

Et sic vadunt cantantes supra || scriptam cancionem: Puoydem etc. 205^a
Et stantes penes sepulcrum, centurio ad eos dicet etc.

Nuž paniczy ý wý pani,
 Od krale fme fem poflani,
 440 Býchom hrobu oftržihali,
 Czo fe ftane, to znamenali,
 Každý na fwe ftraži ftoge
 Nebiehali ýako zloge.
 Stuy ty tuto muožftwij plný,
 445 A ty tuto z nich fylný,
 A ty tuto w dobrodružftwij plný,
 A tý tuto z giných flawný,
 A ty tuto nayudatnieyffi,
 A ty tuto namudrzejffi,
 450 A ty ftuoý s teto ftraný,
 Gefto ma bok proklaný,
 A wy gdieta w tuto ftranu,
 Puoydelit tady, daytež mu ranu. ||
 A ya tuto ftanu fam, 205^b
 455 Kdož fem puoyde, s nim fe potkam.
 Stuogme wfliczki mužtku mýfli,
 Tit fu czafý nyini przifly,
 Každý yakož na koho fluffie,
 Hrobu ftržiha ýako duffe.
 460 Doftit geft nas fpolu tuto,
 Budet Ježíffi s nami krupno,
 Acž giž on z mrtwých wftane,
 Doftit fe mu hrubie ftane,
 Tudiž gehu apafftoluom,
 465 Dame gim w bok ýako woluom.
 Budiž každý na fwem miftie,
 Druh druhu prawie geftie,
 Býffte vdatni tehdy býli,
 Neprzatelý kdý býffte czili.

447. Z ginych: v rkp. zhginych.

Secundus milles.

470 Blaze nam te družiný,
 Magicz s febu ty hrdiný, ||
 Yak flyffite o gich chwale, 206^a
 Bywalit fu dobrze dale
 Než pan hrčizč po rytirzftwie.
 475 Tak fe gegich klenoty kftwie
 Yako czerna ffkornie w blatie,
 Ani wfliczki w pziplatie,
 Vtahli fu fe w rohozie,
 Potom wý znaýte gich zbozie.
 480 Magit hrft plew, dwa wieniky
 A flindelne trži hrzebiky,
 Zložti dofti v franfkeho
 Zlata dofti v vherfkeho.
 Wieztež, fu li pani toto,
 485 Yat' ge nyini chwalim proto,
 Neb to do nich fhledano geft,
 Protož ge mieýte wfliczki w czeft.

Tercius milles.

O to, brachu, nemieý pecze,
 Nemat žádný z lipy mecze, ||
 490 Ani frdcze zageczího, 206^b
 Neni tuto naymenfího,
 By byl ýako czlowiek matný,
 Než geft každý witež platný,
 Y poznany w dobrodružftwi,
 495 Podobnit fu wfliczki k muožftwie,
 Czo gich tuto ftogi,
 Czert fe gich w pekle bogi.
 Protoz fwe czti oftržihaýme,
 Czo fe ftane, toho doczekaýme.

Silencium. Cayphas ad Chadim.

500 Poſle, di k rytirzuom fkorže,
 A nedoýdeff s nimi horže,
 A rczy gim tak ode mne,
 At ftržehu hrobu dobrze.

496. ftogi v rkp. ftogí.

Naftaw hlawy aneb boku,
 435 Przi tom hleday czefty k fkoku,
 Bý mohl zbyti fe czti feczý,
 A chytay raný vzdyczký na plecý.

Et sic vadunt cantantes supra || scriptam cancionem: Puoydem etc. 205^a
Et stantes penes sepulcrum, centurio ad eos dicet etc.

Nuž paniczy ý wý pani,
 Od krale fme fem poflani,
 440 Býchom hrobu oftržihali,
 Czo fe ftane, to znamenali,
 Každý na fwe ftraži ftoge
 Nebiehali ýako zloge.
 Stuy ty tuto muožftwij plný,
 445 A ty tuto z nich fylný,
 A ty tuto w dobrodružftwij plný,
 A tý tuto z giných flawný,
 A ty tuto nayudatnieyffi,
 A ty tuto namudrzejffi,
 450 A ty ftuoý s teto ftraný,
 Geftto ma bok proklaný,
 A wy gdieta w tuto ftranu,
 Puoydelit tady, daytež mu ranu. ||
 A ya tuto ftanu fam, 205^b
 455 Kdož fem puoyde, s nim fe potkam.
 Stuogme wficzki mužku mýfli,
 Tit fu czafý nyni prziffly,
 Každý yakož na koho fluffie,
 Hrobu ftržiha ýako duffe.
 460 Doftit geft nas fpolu tuto,
 Budet Ježífi s nami krupno,
 Acž giž on z mrtwých wftane,
 Doftit fe mu hrubie ftane,
 Tudiž gehu apafftoluom,
 465 Dame gim w bok ýako woluom.
 Budiž každý na fwem miftie,
 Druh druhu prawie gefttie,
 Býffte vdatni tehdy býli,
 Neprzatelý kdý býffte czili.

447. Z giných: v rkp. zhginych.

Secundus milles.

470 Blaze nam te družiný,
 Magicz s febu ty hrdiný, ||
 Yak flyffite o gich chwale, 206^a
 Bywalit fu dobrze dale
 Než pan hráczicž po rytirzftwie.
 475 Tak fe gegich klenoty kftwie
 Yako czerna ffkornie w blatie,
 Ani wficzki w přízplatie,
 Vtahli fu fe w rohožie,
 Potom wý znaýte gich zbozie.
 480 Magit hrft plew, dwa wieniký
 A ffindelne trži hrzebiký,
 Zboži dofti v franfkeho
 Zlata dofti v vherfkeho.
 Wietež, fu li pani toto,
 485 Yat' ge nýni chwalim proto,
 Neb to do nich fhledano geft,
 Protož ge mieýte wficzki w czest.

Tercius milles.

O to, brachu, nemieý pecže,
 Nemat žádný z lipy mecže, ||
 490 Ani frdze zagecžiho, 206^b
 Neni tuto naymenffiho,
 By byl ýako czlowiek matný,
 Než geft každý witež platný,
 Y poznany w dobrodružftwi,
 495 Podobnit fu wficzki k muožftwie,
 Czo gich tuto ftogi,
 Czert fe gich w pekle bogi.
 Protoz fwe czti oftržihajme,
 Czo fe ftane, toho doczekajme.

Silencium. Cayphas ad Chadim.

500 Poſle, di k rytirzuom fkorže,
 A nedoýdeff s nimi horže,
 A rczý gim tak ode mne,
 At ftržehu hrobu dobrže.

496. ftogi v rkp. ftogfi.

Chadim dicit.

Rad, milý pane muoy,
505 Ya fem fluha wierny twuoy.

Tunc currens ad milites dicit. ||

Cztne rýtiržftwo, kazal kral hrobu ftržicy, 207^a
Nikdy nefpati, gedine wdý bđiti,
Acž chczete geho mloft mieti,
Racztež to giž zdieti.

Centurio ad eum.

510 Radi, mili brachu, chczem to zdiecz.
Gini fobie lde bagi bđiecz,
Abý gich fen neumdlil
A potom gich neupil.
Puoyčiz nam koftek mile,
515 Doydefs s nami kratochwile.

Chadim ad eum.

Puoyčzim wam koftek hrati,
Nechczeteli fe rwati,
Hraytež nýni v pokogi,
Gednak fe was kazdý zbogi.

Primus milles sumens tellaras dicit.

520 Towaryftwo mile,
Vczinme fobie kratochwile, ||
Yat nýni wrhu koftkami 207^b
A budu hrati f wami.
Gižt mi gefť fedl žiz s kotrem,
525 Nechczyt býti zadnemu kmotrem.

Secundus milles.

Chczemeli w koftky hrati,
Nemame fe o nie drati.
Seđ mi take nieczo rowncho
A fukni nieczo zyftneho.
530 Gižt mi fedl kotr z drýgi,
Bogim fe, že mie za to zmýgi.

510. chczem: v rkp. czem.

Tercius milles.

Kmotrže hnoftku,
Nemecz mi na koftku,
Gakž mi na koftku wržefs,
535 Damt, až fe zwržefs.

Quartus milles.

Czo tý pleteff, czo ty mietefs,
Že mi na koftku meczefs! ||
Yat fem vvrhl žiz f czynkem, 208^a
Protož nechczy býti wnikem.

Quintus milles.

540 Tobie žiz s czynkem biffe,
Poday mi gich take fpiffe,
At wrhu, yak buđ koli,
Neczot wdý fedne k me wuoli.
O gižt mi fedl taufs, efs,
545 Mufymt za to choditi piefs.

Sextus milles.

Malo's to vvrhl, brachu,
Mohl by dogiti potom ftrachu,
Gednim fmifcen czan,
Adť nebudu od fwých pran.
550 Sedl mi czýn a dwa tuffe,
Giž na tomto fuffe.

Septimus milles.

Necht fe diege, yak fe diege,
Niekto fe tomu nafmiege. ||
Sfeť a defet fedni mi k tomu, 208^b
555 Bud' libo neb žel komu.
Gižt fem vvrhl dry žizem,
Protož fe ginak potížem.

548. Verš nesrozumitelný; snad má zníti: jedním smyčcem (smykem, hodem) czan, při čemž slovo „czan“ může souviseti s franc. chance. Srovnej obdobná místa v něm. hrách paš.: XII ist myn schantz; -din schantz hastu verlaren (Froning II. 512).

556. dry žizem: za drygy s žizem.

Octavus milles.

Nemluw hrdie, prawim tobie,
 Prżigmi fmýřl lepřfi fobie,
 560 Chczefs snad kořtký zawrczý.
 Wřfak ya mam geřftie wrzczý:
 Patnaczt dewiet sed mi nyini,
 Vřrim, kto mi f toho powini.
 Giř mi fedli wřficzni czýnczý,
 565 Wezmu fukni y tu mienzcý.
 Pakli mi gi nechczete dati,
 Budem fe my o ni prati.

Et dent sibi simul adinuicem alaphas.

Chadim currens ad ipfos dicit.

Slyřte a wiecz nehraýte, ||
 A mnie kořtek fem podaýte. 209^a

Summens quartus milles tejsaras dicit ei.

570 Ted, chadime, kořtký mafs,
 Chczeffli, wrz take mezy nas.

Chadim proicit et dicit.

Ach, pani, male to wrhy czínite,
 Sami fe fuknie zbawite.
 Patnatzt, gedenaczt, feř mi rovníe
 575 A fe potom chlubi fkrowníe.
 Dwa czýnky a řiř fedí,
 To z was kazdy na to dobrře hledi.
 Yat fem vyhral, fukni daýte,
 Gíne fobie w bubnich ptaýte.

Post hoc summens tunicam currat ab eis. Tunc fiat silencium.
Deinde angelus percuciens procedat cantans „Fiat pax“ et dicit.

580 Rytirřřtwo czíne, neracřte wolati,
 Daýte memu miřtru řpati, ||
 Nemuořte wý ho vchowati, 209^b
 Neb chce řkuro z mrtwych wřtati.

575. A: snad za At.

Primus miles dicit.

Czo fe, bratrře, hýn blířftie,
 585 Protoz mi fe welmi řtyřftie,
 Nebt fe fylnie bogim za to,
 Zet geřt giftie angel toto
 Z nebefkeho pořlan hluku.
 Tot fe dorazýchuom fuku,
 590 O, horczet fe darři nam,
 Po zrakut ýa to dobrře znam.

Secundus milles.

Giftie prawdu prawířs, brachu,
 Nebo od welikého řtrachu
 Wřfeczken fe trzefu ýako řřt;
 595 Bud tiem dobrře řřt,
 ře nam dati o czem býti,
 Tohot geřt nam nelze vřiti.

Tercius milles. ||

Ya to prawim a to wíezte, 210^a
 Kto kam wi, raucře bieřte,
 600 Tak mi fe geřt řrdcze leklo
 Y vřeřti krwi řpeklo,
 Zmamen fem ýako pen.
 Giř pohřřichu přřřfel nam den,
 Wřficzni febu zaplatímý,
 605 Neb řiwotý řtratímý.

Quartus milles.

Nemluw toho, buř přři fobie,
 řtrachugeřs fe ýako robie,
 Wřfak fy muoř, muřřký czín',
 Teto hrozy fe obwin.
 610 Přřřřtup k brani f muřřku mýřli,
 Nyni fu tuto czafý přřřřřly,
 Bychom febe pokuřyli,
 Na vdacřtwi fe zdiehli.
 Pomniemeř na řwe vrozeni,
 615 Vczínmeř take dieni, ||
 Jakř by nas czřtilo ý potom, 210^b
 Pomyřlmeř nyni o tom.

596. dati: snad za dagi.

Quintus milles.

- O, na waffe ženfka dila,
 Že ťa kdy plťkati fmiela,
 620 A ginochý tťy dobrže znagicz
 A tak w frdczý magicz
 Yako lwi, mužťtwij plni,
 Sam by z nich každy pro ni
 Czertu w hrdlo ťkocžil,
 625 Proti buohu take krocžil,
 Boha, czerta fe neboge,
 Gedno s nami mužťkťy ftoge.
 Budem miti darow mnoho,
 Acz nam kral bude prziťi toho.

Sextus milles.

- 630 Giž ma flowa nadgidechu,
 Nebo gim držiwe prawiechu:
 Ni czert, ni kto, wťfe chczem zbiti, ||
 A fwe buoynoťti pokufyti. 211^a
 Tot czas, pani, kež feczete,
 635 Kež fe s miťta nťyni hnete,
 Zda ťte k zemi prziwazani,
 Neb oťtržeťsem przeťtraffeni.

Septimus miles,

- Býwal fem, brachu, w przihodach
 Przi wohnich ý przi wodach
 640 Ý w rozliczne gine praczy,
 Protož rzeczi fwe vkraczy,
 Nikdý mie tak ftrach nebylo,
 A tot mi frdcze zkamienelo.
 Tielo na mne wťfe zbledlo
 645 Pro naťfe neťtateczne dielo,
 Gednakt bude beze mne pro ftrach,
 Ach, tot fe hrobu dooťtržehach.

Centurio.

- Aý, hrdiný žiwota cztneho,
 Drž fe každy meczťe fweho! ||
 650 Brańme fe tuto ftogicze, 211^b
 A neduoýdeme hanby wiecze.

646. Verš nejasný.

Octavus milles.

- Ba, nehrdinay, nehrdinay,
 Czo hťyn stogi, to znamenay,
 Ne darmo tak hrozne twarzi,
 655 Wohniwe kťtwuczy zarzi,
 Sam fe berže ť uoťtrým meczem.
 Ach naťtoýte, kam mi vteczem.
 Protož duťfe zatagicze,
 Poďme wťťiczkni prýcz mlczicze,
 660 Czo fe ftane, to vzrzieme
 A to krali wýprawime.

*Sylencium.**Deinde appropinquet angelus dicens.*

- Ya wam to prawim zawierne,
 Obmiekcžete frdcze fwe,
 Tot geťt w hrobie fyn božie,
 665 Gehož žide nepoznali mnozie, ||
 Prziprawili fu geý k tuze, 212^a
 Genž mnohým pomaha z nuze,
 Yakož fu proroczý o niem mluwili,
 Tot fu žide naplnili.
 670 Protož mieý každy frdcze pokorne,
 Wida tťyto hrozý diwne.
 Sluncze ťwu krafu ztratilo,
 Neb geťt božij ťmrti litowalo.
 Zemie ť korzen ťe trzeťýťfe,
 675 A tu ťtati hrozno biťfe.
 Skale fe hrozie pukaffe,
 Každy widiel, ktož tu ťtaťfe.
 Opona, genž w chramu biťfe byla,
 Ta fe napoły rozedržel.
 680 Mrtwi lide z hrobu wťtali,
 Mnohym fe widieti dali.
 Protož mý owťťem mnoho
 Želegicze frdecznie toho,
 Že fem ya kdý przi tom ťtal, ||
 685 Kdy božij fyn ťwu ťmrt bral. 212^b

Centurio ad angelum.

- Neprziťtupuý fem, tot radim,
 Neb na tebe timto meczem hodim, .

Lecź buď andiel, lecź czert, lecź człowiek,
Giź bude twuoý kratky wiek.

Angelus ad millites.

- 690 Ach, wý blazniwe ftworzeni,
Ach, na waffe blazniwe fpani,
Že wý fe tak hrdiný czmíte
A tomu fe protiwite,
Genž nebe ý zemi take
695 Ý ftworzeni wffeliake
Ma (w) fwu ruku ý w fwe moczý
Po wffe czafy y po wffe noczý.
Wizte, yaka geft waffe obrana,
Když was zemdlí ma gedina rana.
700 Ya angel z nebeske ržiffe,
Stupil fem na tento fwiet tiffe, ||
Poflan fem od otcze fwrchniho, 213^a
Abých skrzífyl fyna gehu.

Tunc percuciet millites cantans: „Terra tremuit et quieuit“ etc. et dicit rykmum.

- Zemie geft fe trzafla f koržen,
705 Když byl fyn buoži vmoržen,
Až z mrtwych zafe wftane,
Hned zemie tržefeni přežtane.

Tunc angelus cantet introitum: „Exurge, quare obdormiis“ et dicit rykmum.

- Hofpodine, dokad budefs fpati,
Giź hodina geft z mrtwych wftati.
710 Wftaniz žadný fpafýteli,
Wffech hržífnyh wýkupiteli.

Tunc Iesus cantet in sepulcro sedens: „Ego dormiui“ et dicit.

- Yat fem w hrobie odpocziwal
A fen fem byl přiýal, ||
A giź fem z mrtwych wftal, 213^b
715 Neb mie otecz ze fna podýal.

Angelus ad Jesum.

Wftan', milý fpafýteli,
Wffech hržífnyh wýkupiteli!

Racž tam giti wkuorže,
Kdežto duffe w pekle horže,
720 Swu fwatu krwi ge wýkupifs
A wffech gich hržichu ge zbawifs.

Iesus exiens de sepulcro dicit.

Byl fem vmržel a giź fem žiw,
Tomu fe człowiek kažďý diw,
Proto fem z hrobu wýftupil,
725 Abých z pekla hržífne wýkupil.

Angelus cantet: „Veni pater optime, accipe sceptrum glorie!“ et dicit.

Racžíž giti, tworcze, wkuorže,
Tu kdež wiecznie duffe horže,
W pekle trudnie wolagicze,
W tobie famem czaftku magicz(e). ||
730 Racžíž, tworcze, nemeffkati, 214^a
Před peklo fe fe mnu brati,
Racžíž ty duffe wýkupiti,
Pro niež fe dal vmucziti.

Iesus cantet: „Data est michi omnis potestas!“ et dicit rykmum.

Dana mi geft mocz od otcze meho,
735 Neb fem czinil přikazani gehu,
Abych tý duffe wýkupil,
Pro niež fem byl na kržiž wftupil.

Iesus cantet: „Refurrexi!“ et dicit rykmum.

Wyftupil fem nyini z hrobu,
Abých ffel před peklo f tebu.

Angelus cantet: „Posuisti super me!“ et dicit.

740 Wložil fy na mnie fwu fwatu ruku,
Opatřiž fwych w'erných muku,
Žadagi, bý fe gim vkazal,
A kržiweho diabla fwazal.

Iterum fiat sylvencium et profitet || Iesus cum angelo in aliquo loco 214^b deputato. Deinde Cayphas alta voce dicit ad Chadim.

Wiz, Chadime, bez meffkanie,
745 Kam rýtirži bieži nyinie,

Strafliwie fe bogicze.
 Procz nefftehu hrobu wicze,
 To ty brzo na nich zeptay
 A to mi hned wiedieti daŷ!

Chadim ad caypham.

750 Hotow fem wffe cziniti,
 Czoŷ mi gedno fmifs rozkazati.

Chadim ad millites veniens dicit.

Zdrawi, pani, y wŷdŷ nyini,
 Od bifkupa rozkazani
 Raczte pilnie znamenati,
 755 A przedeń fe ŷpuolu brati,
 Kniezŷ wffeczko wyprawiti,
 Jak fe dalo, rozprawieti. ||

Quartus milles dicit. 215^a

Acz neradi, ale bezdiekŷ,
 Wim, nebudem miti dieky
 760 Od bifkupa ŷ od krале,
 Giŷ gefť naffi czti na male;
 Mufŷme na fe wffe proveŷti,
 Kdyŷ przed kniŷe chcŷefs nas weŷti.
 Gdiŷ ty naprzed, mŷ po tobie,
 765 Ale praw kaŷdŷ fam o fobie.

Et ŷic vadunt omnes ad Chaipham, quibus Cayphas dicit.

Cztni rŷtirzi, k nam witaŷte,
 Czo fe ŷtalo, to mi prawte.

Quintus milles ad eum.

Zdraw, bifkupe kaifaffi,
 Racz flyffeti puotku naffi.
 770 My fme hrobu oftrŷihali,
 Czo fe ŷtalo, toho ŷa nechwali.
 Gedno fe ŷwietloŷť wŷgewi, ||
 W tom fe angel s meczem zgewi, 215^b
 Welike, ŷwietle zarŷi

775 ŷ prŷehrozne twarzi.
 Hrdiny fe pro ftrach leknu,
 A hned wfficzni k zemi kleknu,
 Potom take vtecŷechu,
 Ano ge angel poŷtiha,
 780 A po hlavach ge poŷtrŷiha,
 Dada w hlawu y da w bok,
 Tu by byl, kniŷe, wzrzel diwnŷ fkok,
 Ano ŷkaczi, chutnie bieŷicz,
 Do kuta fe wfficzni ŷtieŷicz.
 785 Wŷŷak marŷata byl nayruczeŷŷfi,
 Geŷŷto byl wypil patnaczte czeŷŷfi
 Kyfelicze, kapalicze,
 Tut ŷkakachu prŷe(s) ŷtolicze,
 Tot v czerťa, kdes wzal nohŷ
 790 Ten marŷata prŷevbohŷ,
 Gini take vtiekali, ||
 Strafliwie fe ohledali, 216^a
 Neŷ yat fe, kniŷe, rucŷe zboczich,
 Mezy babŷ muoznie ŷkoczŷych,
 795 Chtie fe take tu ŷchowati,
 Gichu fe mne obierati
 Kŷgmi, pieŷtmi, prŷefliczemi,
 Ay leŷim mezŷ nimi.
 Tak fe dlugo obierach,
 800 Aŷ bez mala obdrŷzach
 Ran paliczowych wffeho doŷti.
 Znamenay teto mudroŷti,
 Wŷŷak fe z tiech bab newŷgewich,
 Aŷ odtud angela zbŷych;
 805 Protoŷ ŷak fe ŷtalo koli,
 Wŷdŷ gefť wŷtal proti naffi wuoli.

Cayphas ad eos.

Zle fe ŷtalo giŷ pohrzichu,
 Pro niŷ nam neni do ŷmiechu,
 Pro tuto nowinu proklatu, ||
 810 Tut fe ŷkutky naffe zmatu. 216^b
 Pro kryŷtowo z mrtwych wŷtani,
 Ale pro naffe dieti ŷ pani,
 Toho raczte vtagiti,
 S tiemito fe dary vkagiti.
 815 Tyto penize wezmucze,

Przed fweho krale gducze,
Toho neprawte nikomu,
By kdy gežífs wfal z hrobu.
Kdýž to dobrze zatagite,
820 Dobrze nam w tom vczinite.

*Fiat filencium. Tunc vadunt vias millites vel prostent in aliquo loco.
Deinde Jesus cum angelo ad infernum cantant: „Cum rex glorie“ usque
„Aduenisti Desiderabilis“.*

*Angelus cantet, tangens ad hostias: „Tollite portas, principes, vestras“
Et Jesus dicit rykmum.*

Otewržete fe pekelná wrata, 217^a
Na wieky wiekuow proklate!
Dnes, diable, vczinim na waffem dworze,
Zbawim wfeczky duffe pekelného horze.

*Tunc Iatan horribili voce clamat: „Quis est iste rex glorie“ et dicit
rykmum etc.*

825 Ý kto geft tak welmi hrdý,
A w fwe myfli welmi twrdy,
Ze na nafse wrata tlucže,
Až mi w obu vchu hluffe?

Angelus respondet: „Dominus fortis et potens“. Et dicit rykmum.

Kral nebefký geft zaduczý,
830 A w bogi wfemahuczý.

*Angelus secunda vice cantet: „Tollite portas“.
Et Jesus dicit rykmum praedictum. Tunc Iatanas dicit: „Quis est iste
etc.“ et dicit rykmum. ||*

Y kto geft tak horliwý, 217^b
A tak welmi neftrafflywý,
Acž tohko fe nas nebogi,
Ale k tomu fe welmi ftrogi
835 Nafse panftwi potlacžiti
A duffi nas chce zbawiti?

*Angelus tercia vice cantet: „Tollite portas“ etc. cum rykmo predicto.
Tunc Lucifer dicit: „Quis est iste rex glorie“ cum rykmo etc.*

Ba wýzrži, tý wrbata,
Anebo tý hodiata,

828. srv. II. 304: až mi v mú uši buče; prvotně snad hluče.

Anebo tý aftarota,
840 Anebo tý kofata,
Kto tak fylnie tlucže nama wrata.

Tunc Belzebub ad luciferum dicit.

Wftan' zhuoru, miftrže lucýperže,
Ktofý na nafse wrata perže,
Newftaneffli welmi rýchle, ||
845 Duoydem f nim krýchle. 218^a

Tunc Jesus dicit ad demones.

Jat fem, diable, tworžecz fwatý,
Genž tobie duffe wezmu, proklatý,
Nahle otewrži chwataci,
Nechczýt tuto dele ftati.

*Et sic apperiat infernum et anime canunt: „Aduenisti desiderabilis“
Et tunc una vel due dicunt rykmum.*

850 Witaý, nebefka fwietlofti,
Witaý, božfka prawdo y mudrofti,
Wfdech nemocných vzdraweni!
Ty fy z nebe duolow ftupil
855 A fwu drahu krwi ny wykupil,
Tebe fme čakali placžicze,
Twemu fe přežfti radugicze.
Vhas tworče muký klate,
Wyweď duffe w pekle yate, ||
860 Bychom s tebu kralowali, 218^b
Na tie zřicze radoft meli.

Jesus ad animas dicit.

Wýn'diete wen, duffe fwate,
Genž fte býlý dawno yate,
Ya was dnes zbawugi muky y nuze,
865 Nebudete giž nikdý w tuze.
Ya fem pro wý s nebe ftupil
A was fem fwu krwi wýkupil.

845. Krychle: snad m. krykle od krik = váda, hádka.

Jefus dicit ade.

Das, adame, fvu ruku,
Att tie wýwedu z pekelného hluku
870 Y fe wfemi dufficzkami,
Giž diablu vicze nedamý
Nikdý panowati,
Ale budete fe radowati
A fe mnu wiecznie kralowati.

Adam ad Jefum.

875 Witay, tworcze miloftiwý, ||
Swrchniho boha fynu žiwý, 219^a
Ja fem tobie zawinil,
Proto fem w mukach mnoho býl.
Buď tobie dnes chwala wieczna, bože,
880 Giž nas wfecch tuha mine.

Anima comunis.

Witay, mily, nebefký krali,
Ja twu miloft se wfemi chwali.
Czož býl adam otec ztratil,
Tos nam tworcze owffem wratil.
885 Ewa pro lakomftwi fwoge
Zbawila nas raýfkeho pokoge,
Ale týt nam opiet dal,
Genžs za ný na krži ftal.
Blaze gim, kto fe tobie tieffi,
890 W tom kralowftwie býti mufý,
Giž geft nýni wfeczka pakoft,
A przigde gim wfeczka radoft,
Tu netrzeba gine diediný miti, ||
Gedno na twe licze zržeti. 219^b

Anima Ewe dicit.

895 Ja fem ewa, prwnie mati,
Tweho fem fe kazani nechtiela bati,
Že fem w ragi yablko shryzla,
Proto fem w pekle býla;

89r. Snad místo: Giz ge mine wfeczka pakoft.

Ale giž f mi, bože, odpuřtil,
900 Žes mie fvu fwatu krwi wýkupil.

Angelus ad latronem.

Y kto gfý tý f tim znamenim,
Ya fe tobie welmi diwim.

Latro respondet.

Ja fem lotr kržizowaný,
Pro fwe cziny s kryřtem vmuczený
905 Na prawiczý fyna božieho,
Y prziyal fem wieru gehu, ||
Že ge on prawy fpafytel
A wfecch hržifných wýkupitel;
Y profyl fem fmiłowani, ||
910 An mi geft dal to znameni: 220^a
Wezma kržiž, diž przed raý,
Angelom to znameni daý
A rzka: gezifs mie geft poflal,
Aby mie puřtili w raý, przikazał,
915 W raýfke býdlo bez meffkanie,
Tu kdež wieczne kralowanie.

Jefus ad angelum dicit.

Michale, weď do rage týto duffe,
Dayž gim bydlo, yakžto na nie fluffe,
Tut mie čekati budu,
920 Azt k nim tržeti den przigdu.

Angelus ducat animas et cantet: „Salve feřta dies“.

Deinde Jefus recedat.

Deinde fiat Sermo. Amen.

REJSTRÍK.

Uvádějí se jen důležitéjší výrazy a vazby. Zkratky značí: 1. *Mast.* = Mastičkář Musejní; 2. *Drk.* = Zlomek Drkolenský; 3. *Hra Vel.* = První hra tří Marií; 4. *Hrob Boží* = Druhá hra tří Marií; 5. *Mar. Mus.* = Musejní zlomek hry tří Marií. 6. *Div. Vít.* = Svatovítský zlomek; 7. *Tegerns.* = Tegernseeský zlomek; 8. *Div. Klem.* (A, B, C) = Klementinský sborník her velikonočních. — Číslice vztahují se k veršům.

Ač, conj., jestli: to já tobě chcu říci, že já tvého syna uléčiu, acz mi dáš tři hřivny zlata Mast 297; acz co s bláznem umluvíš, ale neprávě rozdělíš. Drk. 192; srv. Hra Vel. 74, Mar. Mus. 52, Div. Vít. 294, Div. Klem. C 426.
anjel, masc.: nevěrný závistníče, ne angele, ale boží protivníče Drk. 6; takéž angely... neučinie než po vůli Div. Vít. 310; kromě ukradli-li sú duši angelowe t. 70.
Annas, m., jm. osobní: biskup Annas Tegerns. 119.
apoštol, masc.: apoštol mistra svého (ztratili) Hra Vel. 25, Hrob Boží 15, 149; byť nepřidúc apoštol Drk. 317; apoštole musie věřiti Hrob Boží 136; apoštoley musie v to věřiti Hra Vel. 86.
Astaroch, *Astarota*, jm. ďábla: mistře, mněť aftaroch dějí Div. Klem. C 103; nebo ty, Aftarota t. 839.
at: chceš-li, at bych slúžil Drk. 105; at bych já mohl věřiti Div. Klem. B 289.
Babiti sě, baviti sě, meškati: i ktes se tak dlúho babil Div. Klem. C 208.
Babylonie f., (4 slab.): mast z babylonie Mast. 152.
balšán, m.: s kadidlem a s balfanem Mast. 344.

batek, m., demin. z báta, miláček, milovník: hledajíc batka Drk. 59.
báti — *baju*, fabulari, na prázdno mluvíti: (ženy) kdy sě zapiú, tehdy bayu Mast. 373; ale co tu, Maria, bagefs Div. Klem. A 488; jiní sobě lidé bagi bdiec t. C 511.
Bavory, pl., jm. země: u baurzyzech Mast. 52.
bekati, bečeti; bekati na koho, utrhovati se na koho, hubovati: že svým na mě žvadlem becaff Drk. 187.
Belzebub, *Belzebuh*, m., jm. ďábla: mněť dějí belze(zu)bub Div. Klem. C 93.
Benátky, plur. f., rubyn z benatek Mast. 8; mast z benatek t. 326.
Beřit, jm. ďábla: mněť dějí berzyt Drk. 36.
Běta, f., jm. osobní: má sestra byeta Drk. 223.
bezděky, adv., proti vůli: ač neradi, ale bezdieky Div. Klem. C 758.
běžěti, běžu: jáz k tobě byezu Mast. 1.
biřic, m.: ftyrycz byrzycz chodí po strništi Div. Vít. 227. — Adj. — *ov*: byrzyczow syn Drk. 204.
blcha (1slab.), fem., blecha: blchu jednookú Drk. 141.
blud, m., klam: toho já utěším bez bludu Tegerns. 44; prelud: neroďte se domnívati, bychf byl blud Div. Klem. A 567.

bódaj, adv. z *bóh-daj*: buoday se ve pekle stekl Div. Klem. C 179.
bohďá, adv.: vám bohda na vši útěchu Mast. 45.
bolestivý, adj., nemocný: učiu se mnú milost s boleftywym Div. Vít. 391.
bósti, *-bodu*: když by se počala bofti Div. Klem. C 212; boden: ktož je boden Mast. 64.
bóvyžehnaj, adv. z *bóh vy žehnaj*: buowyzehnaj, milé paní Div. Klem. A 142.
brada, f., vousy: bylo tobě vzěti bradu Div. Klem. C 210.
brach, m., druh: milý brachu Drk. 182; o to, brachu, neměj péče Div. Klem. C 488 a č.
brachek, m., demin. z brach, miláček, milovník: trhala sem kvietí svému brachku Drk. 70; to vše činím brachku na milost t. 84.
braň *-i*, f., obrana, odpor: přistupk brani s mužskú myslí Div. Klem. C 610.
bránie, n., loupež: bych nejel na brani v noci Div. Klem. C 188.
Brod Český, jm. města: biřicov syn z czeffekeho brodu Drk 204.
brojiti sě, sem tam choditi, hemžiti se: ežf sě o nich (okolo paní) ľudé brogye Mast. 226.
brzký, adj., rychlý, bujný: rychlý, brzky jako klopot Drk. 114.
brzo, adv., rychle: brzo jdúce zvěstujež to učedníkum jeho Div. Klem. A 121.
Bubni, *Bubny*, plur., jm. místní: jiné (sukně) sobě v bubních ptajte Div. Klem. C 579.
bujnost, f., bujnost: vše chceme sbíti a své buoynofti pokusiti Div. Klem. C 633.
búkati — *búču*, bučeti, houkati: kto na má vrata tluče, až mi v mú uší buce? Drk. 304.
bydlo, n., bydlíště, sídlo: pekelné bydlo Div. Klem. C 151; v rajske bydlo t. 915; dajž jim bydlo t. 918.
bzdieti, *bzdím*, *pzdieti*: a já mezi nimi sedě bzdím Div. Klem. C 96; pzydyety Mast. 83; pojde od nie pzdye t. 155.
Cěle, adv. jistě, pravdivě: ať s tobú czeyle sděju Mast. 6; tako věrně i tak czele Hrob Boží 172; jest mi

hoře veliké cěle Mar. Mus. 44; cěle Div. Klem. A 239.
celo v. *tělo*.
cěp, m., palice: a neuhoníte czeпами rány Div. Klem. C 12; snad sem tebe ještě czepey nepleštil t. 44.
cinik, m., (z franc. cinque), pět ok ve hře kostkové: jáf sem uvrhl žiž s czynkem (6 + 5) Div. Klem. C 538; tobě žiž s czynkem biše t. 540; sedl mi czyn a dva túše (5 + 2 + 2) t. 550; již mi sedli všickni czynczy (3 × 5) t. 564; dva czyncy a žiž sedí (5 + 5 + 6) t. 576.
cný v. *čstný*.
činnost v. *čstnost*.
Čakati v. *čekati*.
čan: jedním smífcen (smykem?) czan Div. Klem. C 548 (podle něm. schanze, schanz = Fall der Würfel, Glückwurf, z franc. chance).
čaroděnicě, f., čarodějnice: vy svodné czarodyenyczye Div. Vít. 179.
čas, *po čas*, zanedlouho: po czas budem mieti hosti Mast. 195.
čáštka, f., podíl: v tobě samém czaftku ma'jice Div. Klem. C 729.
Čech, m., jm. os.: utvrď v pravdě všecy věrné czechy Div. Klem. A 406; *Čechy*: w czechach Mast. 49, Drk. 32.
čekati, *čakati* *-a'u*: czekay jeho skončenie Div. Vít. 6; tebe sme čakali Div. Klem. C 856.
čěpicě, f.: piše nám svata czeypyczye (iron.) Div. Vít. 199.
čert v. *črt*.
čerticě v. *črticě*.
čiest, f., část: pyšný žadný czefty žadné nemóž mieti Drk. 15.
čiešě, f., číše: vypil patnácte czeffí Div. Klem. C 786.
čiti v. *čúti*.
čižebník, m., kdo čihá na ptáky: nenie... czezebnyka chytřějšieho Drk. 31.
črt, *čert*, m.: czrt Drk. 292, Div. Vít. 183; od czyrta Mast. 186; czrtta Div. Vít. 184; czerte proklatý Drk. 308; všichni czeptye Div. Vít. 216; u všěch czrtow Drk. 274; všem czerthom Mast. 393.
črticě, *čerticě*, f.: vy ste horšie nežli czerptyczye Div. Vít. 180.

črv, m., červ: jmá snad czyrwy v duši Mast. 125.
čstnosť, čstnosť, f., poctivost: tvá-li cztnoť jeho schovala Hra Vel. 75, cznoť Hrob Boží 93.
čstný, cný, adj.: tyrh czny hyne Mast. 204; mistře czny i slovutný t. 279.
čúti, čúti, -ju: hořem sám neczugy se Mast 281; naše srdce čúlo Div. Klem. B 251; czúť t. C 46; nepřátely kdybyste čúli t. 469.
Dáti, dám: téjt lacniej dadye pary Mast. 185; dadye kvapa t. 187; dawye (my dva) ľudem dosti smiechu t. 4; dáti se na něco: na řeč ženskú se nic neday Div. Klem. B 153.
dávny, adj., starodávny: lékař chytrý, dawny Mast. 44; pro mé dawne dobré děnie t. 388.
ďbáti v. *tbáti*.
dědina, f., majetek, statek: tu netřeba jiné diediny mít. Div. Klem. C 893.
děkovati komu z čeho (zač): z těch darów dyekugy vám Tegerns. 107.
děnie, n., konání, skutek: učinmež také dieni Div. Klem. C 615; zpomenú-li na mé dyenye Tegerns. 62; dobré děnie, dobrodiní: pro mé dávne dobré dyenye Mast. 388.
dieti, — *děju*, dicere: kak ti dyeyu pravé jmé Mast. 5; dyeyut mi Rubin t. 8.
dlúho, na dlúžě, dlouho: nebudeme-li jeho jmieti na dluzie Hra Vel. 16, Hrob Boží 6; na dluzie Ma. Mus. 6; na dluzie Div. Klem. A 16, 326.
dna, f.: snad jmu dna lámá uši Mast. 124; dna dietě silně lámá Div. Vít. 291.
dobrojtro, pozdrav ranní, z *dobro jutro!*: dobrojtro vám, krásné panie Mast. 229.
Dobruška, f., jm. místní: mast z do-bruffky Drk. 293.
dočiniti se: jak sme se zle docžinili Div. Klem. C 50.
doch, m., došek, otep slámy: teď máš tři jinochy jako najkrasšie tři dochy Drk. 64.
dojiti koho: bych mohla jeho dogiti Mar. Mus. 39; dogitij Div. Klem. A 324.
dokad, conj., jak dlouho: hospodine, dokad budeš spáti Div. Klem. C 708.

doličiti čím, dokázati: chci vám divy dolyczyty Div. Vít. 165; a tohoh chci dolyczyty t. 182.
domúdnice, f., nadávka (od múd, stsl. mądo): ó slyšte, baby klewetnicě a vy svódně čaroděnicě, vy ste horšie nežli čerticě a pravé ste domudnyczye Div. Vít. 181.
donidž, doniž, conj., dokud: donydz tvórcě neoptámy Hrob Boží 27; donydz ste ještě v svém zdraví Div. Vít. 238; donydz budú v nebi světi t. 344.
doraziti se suku (metafor.), naraziti na tuhý odpor: toť se dorazychuom suku Div. Klem. C 589.
dóstožen, ad., hoden: jehožto já nejsem dofftogen, bych rozvázal ten řemenec Div. Vít. 249; duoftogent jest pekelného hoře Div. Klem. C 169.
dóvodný, adj., na důvodech založený: skrze mnohá duowodna znamení Div. Klem. A 486.
dráč, m., lupič: nebyloť věčičho dracže Div. Klem. C 190.
drahný, adj., vzácný, hezký: vítajte, vy panie drahne! Mast. 394.
dráti — *deru*: deržte mnú neb nederžte Div. Klem. C 243.
dríeti — *dru*, odírati: krúpy drzyela Mast. 421.
dríjě, dryjě, f., (ze stněm. drie a toto z lat. tria), tři oka ve hře kostkové: já mám drygy s kotrem (3 + 4) Div. Vít. 21; já drygy s túsem mám (3 + 2) t. 23; jižť mi sedl kotr s drygi (4 + 3) Div. Klem. C 530; jižť sem uvrhl dry(gy) s žížem (3 + 6) t. 556.
držěti, -žu: dyrzy Mast. 75.
dvorák, m., kdo žije při dvoře: kde sú frejjeři i duorzaczy Drk. 61.
dvorný, adj., dvorský, hezký: jsem ti dworny holomek Mast. 7; dworny smiech (pěkný smích, pěkná věc k smíchu) t. 85. — Adv. dvorně: nemluvtež tak dwornye Div. Vít. 25.
dýně, f.: vole bude jako dynyc Mast. 139.
Eš, n. (z rom. as), jedno oko ve hře kostkové: já mám s žížem esz (6 + 1) Div. Vít. 19; jižť mi sedl tauš, es (2 + 1) Div. Klem. C 544.
ež, conj., že: děkuju, ez mi učinil cti prieliš mnoho Mast. 314; slyšal sem,

ez dobrých mastí ptáte t. 321; ežť = žet: zdáf mi se, ezth ondeno stojie, ezth se o nich ľudé brojie t. 225—6.
Fi, interj.: phy! kde bych se (řěči) stivil Mast 423.
Flandry, pl. m., jméno země: w flandrzyech Drk. 33.
franský, adj., francouzský: zboží dosti u franskeho Div. Klem. C 482.
frejjeř, m., záletník: fregyerzy i dvořáci Drk. 61.
Gocin, Gočin, m., jm. osobní: Goczyn, goczyn! Div. Vít. 33.
Háčě, pl. f., spodní oděv, podvlečky: vtlukl sem v ni (mast) staré haczye Drk. 264; a nám sbi všem se pzda haczie t. 332.
hacný (adj. z *hácě*): dámť haczny pás Drk. 139 (t. j. pás k spodkům = stě. hacník).
hádati, -aju, mysliti, souditi: I kam hadas, že se nevěstkám slúbiti žádáš Mast. 361.
halěť, m.: dával sem málo piva za haleřz Div. Klem. C 137.
Hawlicě, f., jm. osob.: Méj mateři ději hawlyczye Drk. 207.
hazart, m. (ze stněm. hasehart, hasart, Würfelspiel, a toto z franc. hasard), hra toho jména: sestro, Marta, hrajž s žáky hazarta Drk. 77.
herinkový, ad. od herink, slaneček: měľť jest břicho iako herynkowe krósně Div. Vít. 223.
hi!, interj. hle: Hy, Rubine Mast. 203.
hin, hyn, adv., (z něm. hin), tam: hyn jsú miesta sdravá Mast. 21; hyn jich u mého mistra pln krám jmáte t. 233; co se, bratře, hyn blyštie Div. Klem. C 584; co hyn stojí, to znamenaj t. 653.
hlahol, m., řeč, jazyk: ješto sem vám tato slovcě domácím hlaholem prožvagdal Div. Vít. 198.
hlavicě, f., demin. z hlava: v tvé hlavyzcy ostré hložie Div. Vít. 117.
hlíva, f., druh houby, Staubschwamm: má střicě prodáváta hřiby, hlywy Mast. 406.

hložie, n., kollekt. z hloh: v tvé hlavici ostré hložye Div. Vít. 117.
hluk, m., zástup, sbor: jest jistě anjel toto z nebeského poslán hluku Div. Klem. C 588; af tě vyvedu z pekelného hluku t. 869.
hlušicě, f., veliké, červené slívy: má střicě prodáváta . . . hluffyczye, slívy Mast. 407.
hněvati koho na čem: na tom sem boha hniewala Div. Klem. C 144.
hnilicě, f.: Tebe bych všie cti zbavil, a sebe bych za jednu planú hnylyczu nepopravil Mast. 426 (za planú hnlicu = za nic, o nic).
Hnostek, m., jm. osobní: kmotře hnořtku Div. Klem. C 532.
hod, m., pl., *hody* = svátky, zvláště velikonoční: to-li je mé k hodom nové rúcho Mast. 386; před hody Div. Vít. 90; v tomto hodye t. 158.
Hořata, m., jm. dábla: ty hodiata Div. Klem. C 838.
Hodava, f., jm. osobní: má strýna hodawa Mast. 419.
hoden, hodný, adj., hodící se k čemu, vhodný: nenieť podobno ani všemu lidu hodno Div. Vít. 88; nejsem hoden tomu t. 297; do pekla jest jim jiti hodne Div. Klem. C 68.
hoditi, -zu: dobřě vem hody Mast. 42; hoditi se: snad sš tobě dobřě hozyu t. 2; hoditi se koho = hodem, vrhem zasáhnouti: pokaž mi toho proroka, af se hozy jeho boka Div. Vít. 36.
holicě, f., holé místo na hlavě, lysina: neb dám někomu po hollyczy Div. Vít. 16.
Holicě, f., jm. osobní: posadiž k sobě svú ženu hollyczyu Mast. 26.
holomek, m., služebník: dvorný holomek Mast. 7.
hoře, interj. běda: Horze nám nebohám Hra Vel. 17; hóre = hůre: ačť se nestane ješče horze Drk. 185.
horící, adj., prudký, tvrdý: lid tvój horuczy často mne neposlúchá Tegerns. 46.
hospoda, m., pán: neb si naše ctná hořpoda Div. Klem. C 281.
hovado, n., (nadávka): chodcové tito

- dva, ješto sú hovada pravá Div. Klem. A 556, B 310.
- hověti*, -ěju, vyhověti: howyeyf lépe svému pánu Mast. 105.
- hřada*, f., bidlo v kurníku: (baba) na hrzyezye honila Div. Vít. 175.
- hřbieti*, -b'u, pohřbenu býti, v hrobě ležeti: (tělo) je dlúho v hrobě hrzbyelo Mast. 352.
- hrdinati*, -aju, hrdinsky mluvíti, se stavěti: Ba nehrdinay, nehrdinay, co hin stojí, to znamenaj Div. Klem. C 652.
- hřěbový*, adj. od hřěb: prsty své v hrzěbowe rány vlož Div. Klem. A 575.
- hríb*, m.: chtěl bych jemu (dát) tři hrzyby Mast. 278, 406.
- hřivna*, f.: ač mi dáš tři hrzywny zlata Mast. 729.
- Hrňčic*, m., jm. osobní: Bývalit sú dobře dále než pan hrncičz po rytířstvie Div. Klem. C 474.
- hrnec*, m.: hyrnecz kysělicě Mast. 11.
- hubenec*, m. ubožák: co kážeš, mistře hubencze? Drk. 157.
- hubenicě*, f., ubožačka: awech, mně hubenycyz Hra Vel. 65, 67, 69; hubenycze v túžě budu Hrob Boží 86., Mar. Mus. 91,
- hubený*, adj., ubohý, bídný: já hřišnice hubena Div. Klem. A 210; žena hubena t. 554, t. B 308; hubene ženě t. 32; duše hubena t. C 120.
- hudec*, m., hudebník: berťe pištce, bubeníky, hudcze Div. Klem. C 64.
- húšče*, -ě, f., houština, množství: zde i na světě v této hušty Div. Vít. 259.
- Chlapýš*, -ě, m., chlap ve smyslu potupném: Co se chlubiš, chlapyffy Drk. 215.
- chodec*, m., tulák, žebrák: Dosti jest věc nepodobná, že má vás svěsti žena hubená aneb chodzowe tito dva. Div. Klem. A 555, B 309.
- choditi*, -zu: viz, že po tobě diabli chodye Drk. 74; chodyecz po mně truchle v nůzi Hrob Boží 112.
- chovati*, -aju, chrániti, šetřiti: choway svého hospodina Div. Klem. A 242; žeť ho chcem tak chovati t. C 335.
- chutně*, adv., s chutí, rychle: ano skáči, chutnie běžic Div. Klem. C 783.
- chvostišče*, šte, -ě, n., pometlo, koště: chwoftyfte prodáváta Mast. 408.
- chyry*, *chyry*, *achamary*, napodobení řeči židovské Drk. 164.
- chytrost*, f., obratnost, chytráctví: južť chytrofty vstáti kážiu Mast. 304.
- Idonech*, -a, m., jm. osobní: Vítaj, milý ydonechu! Mast. 3.
- inhed*, adv., ihned: ynhed slepota s něho snide Div. Vít. 46; já tam ynhed bez meškánie přídu t. 295; ynhed mi se musí zdiati t. 306.
- Ipokras*, -a, m., Hippokrates: mistr ypokras Mast. 27.
- Jan*, m., vok. Jěne: gyenc Drk. 311, 369.
- jáz*, pronom. já: yaf Mast. 1, 15, 302 a č.
- jeden*, num., v záporné větě = žádný: neučini gednoho kvaltu Drk. 234; i jeden = ani jeden: nechce k nama y gedn kupec přijiti Mast. 213; neniet tak hřišný y gedn Drk. 97; i nedá gednoho jemu Div. Vít. 155.
- jednak*, adv., brzy, hned: gednak mistře, před tobú budú Mast 129; gednak přídu kupci z daleké vlasti Drk. 246; gednak budú hosté z daleké vlasti t. 236; gednak, mistře, budú t. 247; pověz gednak sama na se Div. Klem. C 228; gednakt poví sama svá díla t. 134 a č.
- jedno*, adv., jen, jenom: gedno na to vždy ptaj Mast. 17; tať gedno k milosti slušie t. 165; v hrobě nic jiného, gedno to rúcho jeho Hrob Boží 179; to tvá milost gedno sama rychle móž uzdraviti Div. Vít. 292; gedno račte dary dáti Div. Klem. C 387; gedno se světlost vyjevi t. 772 a č.
- Jilka*, f., jm. osob.: má tetka gylka Drk. 219.
- jistba*, f., jizba, světnice: tehdy vidieše, co se prostřed gyftby dějieše Mast. 291.
- jistý*, adj., bezpečný: jest od zlého gifta Div. Klem. A 408.
- jíti*, -jdu: my (puojdem) po tobě Div. Klem. C 764; jíti zpět = ustupovati: tak poyde židovská viera zpět Drk.

- 320; tak naši skutky puogdu zpět Div. Klem. C 312.
- jmě*, -jmene, n.: pravé gmye Mast. 5; ymye t. 303.
- Juras*, -a, m., jm. osob.: znali ste jejie syna guyraza Div. Vít. 220.
- juž*, adv., nyní: yus musivě odsud pryč jíti Mast. 214.
- Kadilo*, n., kadidlo: myru a zlato a k tomu i kadylo Tegerns. 96.
- Kajfáš*, m., jm. osob.: byskup kayfaff Tegerns. 113; kayphaffye doře znajě Div. Vít. 154.
- kak*, conj., jak: kak ti dějú Mast. 5.
- kakož koli*, jakkoli: rány kakof koly veliké Mast. 61.
- kaký*, adj., jaký: Ach kaku my žalost jmáme Hra Vel. 14; kaka nůžě t. 15; kaczy smutci t. 17.
- kakš*, conj., jakž: kakz ho nežádají Div. Vít. 244.
- kamna*, *kampna*, pl. f. a n.: když na kampna vsedieše Mast. 289.
- kapalicě*, f., nápoj nějaký: vypil patnáct češí kyselice, kapalicze Div. Klem. C 787.
- karkulin*, adj. possess. od karkule, čepice: čepicě, karkulyna máť Div. Vít. 199.
- káti se*, kaju se: ktož se hřiéchóv katy bude Div. Vít. 242; svých se hřičuov katij Div. Klem. A 358, 588.
- kázanie*, n., přikázání: mne ovšem poslechl by tvým kazanim Tegerns. 57; tvého sem se kazani nechtěla báti Div. Klem. C 896.
- kazovali*, -uju, prikazovati: kazugit, by pověděla Div. Klem. A 377.
- kěicě*, f., kšice: podoben's k němu kczyczy Drk. 127.
- kdykati*, -aju, v řeči se osupovati: svým hněvem na mě kdykas Mast. 93.
- keř*, křě, m.: jmáte . . . kaliny ve krzy Div. Vít. 192.
- klěnot*, m., odznak, jež rytíř nosil na kabátě neb na helmě: tak se jejich klenoty kstvie jako černá škorně v blátě Div. Vít. C 475.
- klevetanie*, n., klevetání: Vy, baby, své šeptanie pusťte i vše kleuetanye Mast. 40.
- klopot*, m., klopotání, proudění: rychlý, brzky jako klopot Drk. 114.
- kl'uditi se*, -zu; kludí se = děje se: neboť se nám sprostně klydy Hrob Boží 158; neb se nám nedobře klidij Div. Klem. A 434.
- kmet*, -i, m.: tak dobře z kmetuov jako z bab Div. Klem. C 3.
- Koba*, m., jm. osobní: má stříčě oba, foba i také koba Mast. 405; má bratry oba, fcebek a také koba Drk. 210.
- kochati se*, -aju: a jeho milostí se kochame. Tegerns. 75.
- kokrhati*, -aiu, coitum petere: kdy chceš, kokrhaty j'mu kážeš Drk. 260.
- koláč*, m., odměna poslovi: Pane, rač dáti kolacz Div. Vít. 361.
- komárový*, adj., z komár: Mast z komaroweho sádla Mast. 159.
- komendor*, m., představený kláštera neb dvora: s jedním mnichem komendorem Mast. 417; před Kajfášovým comendorem Div. Klem. C 252.
- konanie*, n., práce, namáhání: kromě času bez konanye Div. Vít. 324.
- konina*, f., obuv z koňské kůže: když sem měla ušiti koninu Div. Klem. C 160.
- konvrš*, m., (z lat. conversus), klášterník laický: mají býti . . . svině konwrřfom Div. Vít. 204.
- korbel* m., nádoba: Mají býti panny, panie zákóm a korbelly chlapóm Div. Vít. 202.
- Korutany*, m., pl., jméno země: w korutanyech Mast. 53.
- Kosata*, m., jm. dábla: anebo ty kofata Div. Klem. C 840.
- kotr*, m., (z franc. quatre), čtyři oka ve hře kostkové: Já mám dryji s kotrem (3 + 4) Div. Vít. 21; jižť mi jest sedl žíž s kotrem (6 + 4) Div. Klem. C 524.
- kozina*, f., maso kozí: s veliky noci kozyna Mast. 220.
- kóžka*, f., dem. z kóžě: přiložich prašivú kozku Drk. 266.
- kradú*, adv. kradí, kradmo: byť nem jeho krady nevželi Drk. 324.
- krčmář*, m.: krzmarze Drk. 43.
- křikati*, -aju, vykřikovati: ty vždy na mě krzykas Mast. 92.
- křivda*, f., nepravda, lež: jestiť krzywda, jakž sem živ, že baba . . . trlici dojila Div. Vít. 171.

- krivý*, adj., lživý, nevěrný: žádají, by krziweho ďabla svázal Div. Klem. C 743.
- kromě*, adv., leda, jenom: Pro to masti nehledámy, kromye náš smutek zjevujem tobě Mast 339; kromye ukradli-li sú duši anjelové Div. Vít. 70; kromie leč snad jeho sluhy mohút jeho v noci ukradnúti Div. Klem. C 307; praeos. kromě čeho = mimo co, bez čeho: budú . . s bohem věčně přebývati, kromye času bez konanie Div. Vít. 324.
- krósně*, f., krúsná: Až jich z té' o krofnye dobudu Drk. 248; mělt jest břicho jako herinkové krofnye Div. Vít. 223.
- krpati*, -p'u, šiti: a k tomu sem zle krpala Div. Klem. C 158.
- krupno*, adv., hrubě, zle: budeť Ježíši s námi krupno Div. Klem. C 461.
- krychle*, f., kostka ku hře: vrzme se o ni sadúc krychle Div. Vít. 11. duojdem s ním krychle Div. Klem. C 845 (snad za krykle od krik, něm. krieg = váda, hádka).
- krýti*, -ju: neroďte se pohanstva ani smrti krity Drk. 382.
- kstvieti se v. stvieti se*.
- kučal*, m., nějaká rána: ať neuhonie porebule, buď kučzal neb sekule Div. Klem. C 38.
- kúdel*, f., koudel: nezústavil sem ni kudele Div. Klem. C 193.
- kúpiti*, -p'u: masti cupyte (impt.) Mast. 271.
- kušě*, f., kusý pes: Poběhněte sim (m. sém) milé kufye Drk. 23. věrná sem jako kuffe Div. Klem. C 171.
- kúzlo*, n., kouzlo: to kuzlo spáchá jednoho času Div. Vít. 215.
- kuželatý*, adj. z kužel, kuželovitý: zrostú jej v nádřiech kuzelate hrušky Drk. 296.
- kvalt*, m., (něm. Gewalt), násilí: (Já) neučini jednoho kualtu Drk. 234.
- kvap*, m., dáti komu kvapa = vypuditi, vyhnati jej: i poslednej dadie kwapa Mast. 187.
- Květa*, f., jm. osobní: Má sestra kwjeta Drk. 224.
- kvísti*, kvetu: južt je počal mazanec quifty Mast. 131.
- kyjovanie*, n., bití kyjem: neb se bojím kygowanie Div. Klem. C 423.
- kýla*, f.: a ktož jmá — neskrovnú kyly (m. kylu) Mast. 123.
- kysělicě*, f., polenta, kyselý pokrm: hrnec kyfyelyczye Mast. 11; často kyfyelyczu prodává t. 420; vypil patnácte čěši kyfelicze Div. Klem. C 787.
- kysělo*, n., polévka z kvasu: jedúc kyfelo i húby Div. Klem. C 25.
- Lacný*, adj., snadný, lehký: téjt lacnyey dadie pary Mast. 185.
- lakomstvie*, n., žádostivost: Eva pro lakomftwi svoje zbavila nás rajského pokoje Div. Klem. C 885.
- lámati*, -aju: neb snad j'mu dna lama uši Mast. 124.
- lapka*, m., loupežník: lapka plný zlosti Div. Klem. C 184.
- le*, conj. ale: le ona jemu nechťe dáti, le on ji podtepem zvráti Drk. 54—5.
- leč buď* — *leč*, conj.: leč buď v teple leč na mrazě Mast. 179; leč buď anděl, leč čert, leč člověk, již bude tvooj krátký věk Div. Klem. C 688; leč buď — leč buď: leč buď baba leč buď kmet Drk. 38.
- léčiti*, -ču: když běch přišla leczyty mrtvého Hrob Boží 62, Hra Vel. 53 Div. Klem. A 214; lecziti Mar. Mus. 17; učím je cžary lecziti Div. Klem. C 99.
- lep*, adv., lépe: ktož tam býval, tent lep povie Drk. 226.
- lice*, n., obličej, tvář: okružlú osličí lyczy Drk. 128; lyczy jako dvě mošně Div. Vít. 222; lic (oppos. rub): mectez spravedně oko lyczy Div. Vít. 15.
- ličiti se*, -ču: lyczythely se, panie, rády Mast. 333.
- ličko*, n., dem. od lice: lyczka i brady Mast. 334.
- lichevník*, m., lichvár: beřte . . . nevěrné lichewniky Div. Klem. C 66.
- lkáti*, -aju: Proto ty lkas chudobú Mast. 366.
- loktušě*, f., plachta: učinila sem z měcha i z loktuffe Div. Klem. C 125.
- Longin*, m., jm. osob.: co kážeš, pane longyne? Div. Vít. 34.
- ludosvětéc*, m., kdo loudí, obluzuje, klame svět: ten ludofwietecz nehodný Div. Klem. C 295.

- ludosvětstvie*, n., obluzování, klamání: pro jeho ludofwietftwie veliké Div. Klem. C 301.
- Putný*, adj., krutý, hrozný: lutne rány Mast. 253.
- Putoměřičský*, adj. z L'utoměricě: lithomierziczky pívem Div. Klem. C 27.
- lysina*, f., lysá hlava: veliká lyfyna Mast. 218.
- Mandalena*, f., jm. osob. Magdalena: paní mandaleno Drk. 63; marzy mandaleno Hrob Boží 153.
- Manka*, f., jm. osob.: Manka rozvodnice Div. Klem. C 108.
- Maři*, f., jméno osobní, Marie: Svatá marzy mandaleno Hrob Boží 153; svaté marži syna Div. Klem. A 22.
- matný*, adj., obyčejný, sprostý: člověk matny Div. Klem. C 492; srv. *ne-matný*.
- mazanec*, m., koláč mazaný: dva mazanzancye Div. Vít. 153, 162; mnoho mazanzauow Div. Klem. A 8.
- Mečě*, -ě, f., jm. osobní: ač mi dáš svú dceř meczu Mast. 298.
- měčiti*, -ču, ztlouci, zbiti: ktož je . . sěčen, neb snad palicěmi myeczen Mast. 65.
- měch*, m., pytel: s puškami myech Mast. 86; z miecha i z loktuše Div. Klem. C 125.
- měsiec*, m., měsíc: (baba) myeffyecz szobala Div. Vít. 177.
- meškati*, -aju, prodlévati: i babky vždy meffkagi Div. Klem. A 6.
- metati*, -cu: mecztez spravedně Div. Vít. 15; nemez mi na kostku Div. Klem. C 533; že mi na kostku meczefs t. 537.
- mětež*, -ě, m., zmatek, zbouření: aby nebyl mietež v lidě Div. Klem. C 360.
- miera*, -y, f. míra; v téj mieřě = v tom způsobu: již není v této mirze Div. Klem. C 399.
- miesti*, matu, másti: co ty pleteš, co ty mietefs Div. Klem. C 536.
- Milka*, f. jm. osobní: druhá (tctka) mylka Drk. 220.
- milostivost*, f., milost: Těť přemohla miloftwoft Div. Klem. A 150.
- minúti se*, -nu: v tom se s pravdú nic nemynu Div. Vít. 366.
- mistr*, -ě, m., mistr: k mému mystrzy Mast. 67.
- Mišně*, *Miseň*, -ě, f., jm. země: z myffnye Drk. 275.
- mladý*, adj., komp. slož. *mlazší*, učedník, discipulus: jeho mlaffym Hra Vel. 48; jeho mlazfym Hrob Boží 53; moji mlazfy t. 111; svým mlazfym t. 141.
- mlčěti*, -ču: Mlcž té řeči neozdobné Div. Klem. A 503.
- mnichový*, adj., mnišský: z mnychoweho záchoda Drk. 288.
- moci*, mohu; můž = lze, nemůž = nelze: mozly mi to od tebe přijiti Mast. 13; ale nemofty (= nemůž ti) jie žvāti t. 180.
- Mojžieš*, m., jm. osobní: Moyzyes Div. Vít. 381; Moyzyffy, mój věrný sluhu Tegerns. 35; Moyfeffy, mój věrný sluhu t. 58.
- Morava*, f., jm. země: v morawye Mast. 49.
- mračnost*, f., soumrak: světlost k mračnofti se níží Div. Klem. B 242.
- mrzkost*, f., ohavnost: a mrzkoffty mě omýti Div. Vít. 386.
- mutiti*, -múcu, rmoutiti: neroď se víc mutiti Div. Klem. A 347.
- mužsky*, adv., statečně: však si muož, mužky čiň Div. Klem. C 608; přistup k brani f mužku myslí t. 610; jedno s námi mužky stoje t. 627.
- mužstvie*, n., zmužilost, statečnost: stuoj ty tuto muožftwij plný Div. Klem. C 444; k muožftwie ib. 495; jako lvi, mužftwij plni t. 622.
- myrrha*, f.: máš-li mast s myrru Mast. 343; z myrry t. 348; myru a zlato Tegerns. 95.
- Nádcha*, f., náčha: nadchu v nosě Mast. 120.
- nadžiti*, najíti: nadgydech hrob Hra Vel. 54, Hrob Boží 18, Mar. Mus. 18; jeho tam živého nadeffli Mar. Mus. 171.
- na dlúžě v. dlúho*.
- náhle*, adv., rychle: Nahle se tam dále beři Drk. 305; nahle ode mne zlé stvořenie t. 102. nahle mějte to na paměti Div. Klem. C 17; nahle otevři chvátati (m. náhle chvátej otevřiti) t. 848.
- Náchod*, m., jméno místní: mast z nachoda Drk. 287.

nákrm, m., pokrm: tiem nakrmem silen bude Tegerns. 33.
namiesti sě, -matu: co se vám jiných namietie Div. Klem. C 69.
napraviti, -pravu, přímým učiniti: ste-ky jeho napravyczye (rým. s pripravěte) Div. Vít. 261.
nebohý, adj., ubohý: co je nám neboham scietí Hra Vel. 3, Hrob Boží 3; jáz neboha Hra Vel. 62.
nehel, -e; m., nemoc oční: k rozličnému neduhu, k rúpóm, k nehtu Drk. 251; vy některú mrtvici, nehel, rúpy i studenici obdržíte Div. Vít. 142.
nechutný, adj.; býti nechutný = nemíti dobré chuti, dobré mysli: nechuten sem velmi pro to nyní Div. Klem. C 42?
nejednaký, adj., nejeden: pro nevěry negednake Div. Vít. 336.
někaky, adj. nějaký: nyekakeho panoffye Drk. 107.
nelzě, adv., nelehko, ncsnadno: tohot jest nám nelze ujiti Div. Klem. C 597.
nematný, adj., řádný, bezúhorný: od Isajaše etného, proroka nematného Div. Vít. 352; když's tak rytíř nematný Div. Klem. C 428.
nenie, adv., nynie: pojdiž do města nenyje Div. Vít. 5; jichž (divů) sě děje nenyje mnoho t. 166; vstalť jest Krystus z mrtvých nenij Div. Klem. A 37; my sme Krysta neni viděli t. B 262; co my tobě neni pravíme t. 300 a č.
neomylný, adj.: smr i neomylny Mar. Mus. 107; hřichuov na věky neomylny Div. Klem. A 342.
nepodobný, adj., pravdě nepodobný: dosti jest věc nepodobna Div. Klem. A 553; dosti věc nepodobna, že má svěsti vás žena hubená t. B 307.
neroditi, -rozu, nechťiti, nedbati: o ržěném (chlebě) nerodycfe Mast. 288; nrodte sě pohanstva ani smrti krýti Drk. 382; Maria, nerod plakati Hra Vel. 77; nerodyz vicee plakati Hrob Boží 95 a č.
nestrašlivý, adj., nebojácný: kto jest tak horlivý a tak velmi neftraflywy Div. Klem. C 832.
nešvarný, adj.: biednicě nezwarna Mast. 374.

nevěstka, f.: že sě mladým newyestkam sl'ubiti žádáš Mast. 362.
nikako, adv., nijak: jemuž nevěříme nikako Div. Klem. C 304.
nikdo, pron.: nadjidech hrob a v něm nykoheho Hra Vel. 54, Hrob Boží 63, Mar. Mus. 18.
nositi, nošu: aby nofyl po mně košě Drk. 108.
nůznost, f., nouze: kdož bude v kteréj v nuznofty Tegerns. 25.
Obědovati, -oběduju, obědvati: utkach slunce, anno poledne obyeduge Div. Vít. 230.
obchod, m., živnost: kterýs obchod na onom světě jměla Drk. 47.
obilé, n.: já sem vydala na niej své obyle Mast. 369.
obierati sě, -aju, meškati: tak se dlúho obierach Div. Klem. C 799.
obinúti, *obvinúti*: rúcho, v němž obinuli Div. Klem. A 424, 449; obvinúti sě čeho: této hrózy se obwin Div. Klem. C 609.
oblehčiti, -lehču: oblehčiz již své útrobě Div. Klem. A 363; oblehčyz Mar. M s. 119.
obluda, f., přišera: bycht byl blud, a neb obluda jaká Div. Klem. A 567.
obly, ad.: jedno oblu v ž vot cpáti Mast. 181.
obořiti, -řu, zbořiti: až by sě oborzyly chýšě Mast. 397.
obráti, -cu: abych po tobě vešken ľud obratyl Mast. 88.
obvinúti v. *obinúti*.
obživiti, -v'u, život dáti, vykoupiti: chtě nás tudy obživiti Div. Klem. A 149, 173.
očitě, adv.: neb sme toho již sama ocztie viděla Div. Klem. A 516.
odpusiti v. *otpusiti*.
odpušćenie v. *otpušćenie*.
odtucha v. *ottucha*.
odžehmati sě v. *otžehmati sě*.
ofěra, f., obět, nábožný dar: a s ofyeru vendi v chrám Div. Vít. 380.
ofěrovati, -uju, obětovati: myru a zlato i kadidlo tvé milosti ofyrugyemy Tegerns. 97.
oharž, m.: tak jest věrný jako oharž Div. Klem. C 177.

ohledati, -aju, prohlednouti: prostěradlo ohledayte Div. Klem. A 526.
ohmakati, -aju, ohmatati: každý z vás mé kosti ohmaka Div. Klem. A 568.
oko, n., číslo na kostce: mectez spravdně oko lyczy Div. Vít. 15.
okvín, m., mísa, nádoba: v starých kútech i v okrzynych Div. Vít. 139; w okrzyenyech t. 200.
onaký: sem mistr onaky Div. Klem. B 125.
onen, pron.: w uonomno kútě Mast. 329; puojdem — do wonohono domu Div. Klem. B 243.
opariti, -řu, ošiditi: jako lakomého psa oparži Div. Klem. C 274.
opatřiti, -řu, spatřiti: Neopatrzym víc nebeské světlosti Drk. 20; když bych ho mohl opatržitij Div. Klem. A 540.
optati, -ju, doptati se, najiti: donidž tvórcě neoptamy Hrob Boží 27, Mar. Mus. 16; abych jeho optala Hra Vel. 76, Hrob Boží 94; kde bych jeho optala Mar. Mus. 34; zdali bych jeho kde optala Div. Klem. A 140; kde bych ho mohla optati t. 145; kde bych já jeho optala t. 229; a drahých mastí optati t. B 120.
orudie, n., nádoba, nástroj, prostředek: sprostnět jest vaše orudie Div. Klem. C 318.
ostati, -stanu, zanechati: oftan toho, sestro mojě Drk. 72; oftanuczy bluda svého t. 88.
ostierati sě, -aju, zastíratí se: a kyji sě offtyerage (ironicky) Div. Vít. 229.
ostřiež, m., ostříž: oftržeffem přestrašeni Div. Klem. C 637.
otpusiti, -šču, dovoliti: odpuť mě vyniti Drk. 149; odpuť jej s kří(žě) složití Div. Vít. 93.
otpušćenie, n.: již odpufftieni beru od tebe Div. Klem. A 359.
otrok, m., sluha: jestli tu který otrok Drk. 113.
ottucha, f., odlehčení: rač nám odtuchu dáti Drk. 363.
otžehmati sě, -aju, odžehnaním zbaviti: črta sě odžehnaty muože Div. Vít. 184.
ova, interj., en: ova, kámen, jenž bieše na hrob položen Hra Vel. 57, Hrob Boží 70; ova, v hrobě nic jiného t. 178.

ovčina, f., obuv z ovčí kůže: tehdy sem ušila owczinu Div. Klem. C 161.
ovšem, adv., zcela, zúplna, vůbec: host owfem slavný Mast. 43; sestro Mandaleno, owfem nemúdrá ženo Drk. 87; přietele owfem věrného Hra Vel. 7; mne owffyem poslechl by tvým kázáním Tegerns. 57; tos nám tvórcě owffem vrátil Div. Klem. C 884.
ozpiewati, -aju, cantando persequi, zpěvem doprovázeti: rač zpiewati a myť budem ozbyeuaty Drk. 66.

Pakost, f., pokost, neduh: k rozličnému neduhu, k rúpóm, k nehtu, k rozličnej pakofty mohú spomoci tuto masti Drk. 251; protivnost, nesáz: již (je mine) všeka pakoft Div. Klem. C 891.
palcieř, m. (ze stíhněm balzer), kštica, brada: neb máš jistý kozí palczierz Drk. 126.
palicový, adj., od palicě: obdržach ran paliczowych všeho dosti Div. Klem. C 801.
pamatovati sě, připomínati: zamutek apoštolský . . . bude se tuto pamatovati Div. Klem. B 13.
panic, m.: nuž paniczy i vy páni Div. Klem. C 438.
panošě, m.: milé panofye Drk. 40, 42.
pary (?): téjt lacniej dadie pary Mast. 185.
pastuška, m., pastucha: paťufky nejmajú Mast. 258.
pelech a chocholata atd.: napodobeni řeči židů Div. Vít. 196.
pěš, adj., pěši: musímť za to choditi piefs Div. Klem. C 545.
pezd, gen. pzda, bzda, m., zadnice: an nám sbi všem se pzda háčě Drk. 332; polib mě w pezd t. 181; za pefd Mast. 77.
picovati, -uju, bráti píci, loupiti: Bralať sem bez milosti pycžuge jich obilé Div. Klem. C 186.
pištec, -cě, m., hudebník, který píská: beřte piffce Div. Klem. C 63.
pivnicě, f., pivní sklep: an pie med (v) pywnyczy s jednú z škopa Drk. 51.
pizda, f.: za pyzdu Drk. 198; pyzda Div. Vít. 196.
plakati, pláču: když's mne tak mnoho plakala Hrob Boží 103; toliko plakala Mar. Mus. 125; když si jeho

- toliko plakala Div. Klem. A 369; a panně syna plakati sem pomohla t. 474.
- platný*, adj., váhu mající, mocný: a si vítěz velmi platny Div. Klem. C 429, 493.
- plěsti*, pletu, másti: co ty pleteš, co ty mēteš Div. Klem. C 536.
- pleš*, f.: ty sú nejednomu obervaly ples Div. Vít. 20.
- plešiti*, plešću, pleskati, uhoditi: snad sem tebe ještě cepy nepleštil Div. Klem. C 44.
- pliskati*, pleskati, tlachati: ó, na vaše ženská díla, že sta kdy pliskati směla Div. Klem. C 619.
- plnost*, f., hojnost: prosím — tvé veliké plnofty Tegerns. 52.
- ploditi*, -zu: smích plodifs Div. Klem. A 491; chytrosti plodifs t. C 82; nejradějiť vraždu plodim t. 89.
- plvatí*, pl'uju, plivati: na tvář jeho plwali Div. Klem. A 285.
- poběhnúti*, -nu, míjeti, opovrhnutí: nepobíhneme cenu tvého Div. Klem. B 134.
- podobný*, adj., pravdě podobný: ani podobne jest, by kto mohl z mrtvých vstáti Div. Klem. A 506; slušný: králi, neníť podobno Div. Vít. 87; bude-li se vám za podobné zdáti Div. Klem. B 87; ač se tobě za podobne zdá t. C 348.
- podolek*, m.: podolkyť raky lovie Drk. 225.
- podtep*, m. (podtepati): le on ji podtepem zvráti Drk. 55.
- pohřěsti*, -hřebu, pohřbíti: račtež pokorně pohryeffty Div. Vít. 123; pohryebtez je t. 98; pohryebly t. 127; pohryeben v hrobě Mast. 340.
- pohrzěti*, -ěju, pohrdati: ješto pohryzey slovy mejmi Div. Vít. 152.
- pochlemtati*, -cu: dachu mi... mléka sochorem pochlemtaty Div. Vít. 232.
- pochopiti*, -p'u, uchopiti: Mariji plačící sem pochopila Div. Klem. A 471.
- pochvátiti*, -cu: ať nás židé... nepochwati Div. Klem. A 524.
- pokázati*, -žu, ukázati: pokaz mi toho proroka Div. Vít. 35; pokazal rány Hrob Boží 147; pokazati se = ukázati se: když sem se tobě pokazal Hrob Boží 107, Mar. Mus. 129.
- pokusiti*, -šu, zkusiti: a jeho dušě pokuffyme Div. Vít. 58; a bude-li živ, toho pokuffym t. 62; chcem — své buojnosti pokuffyti Div. Klem. C 633; bychom sebe pokuffyli t. 612.
- pokušenie*, n., okušení: těmto paniem na pokuffenye Mast. 274.
- pokúšěti*, -ěju: ať mne diabel nepokuffye Mast. 136.
- Polany*, pl., jm. země: w palanyech Mast. 53.
- pomocen*, adj.: toho rač nám bejtí pomoczen Div. Vít. 134.
- pompknúti*, *pomknúti*, -nu, postrčiti: pompkny jie tam k sobě dále Mast. 163.
- pomstiti se*, -mšču: pomftiemež se již své žalosti Div. Klem. C 56.
- poníž*, conj., poněvadž, ješto: ponyz sem tak velmi krásný, . . . chcif se vrovhati najvyššimu Drk. 1.
- popraviti*, -vu, ponapraviti, zlepšiti: A sebe bych za jednu planú hnlicu neprawyl Mast. 426.
- popršěti*, -šu, prchati, létati: ažť z někoho poprffí chlupy Div. Klem. C 2.
- porebule*, f., nějaký druh rány (rebule = zadek, porebule = rána na zadek Jireček ČČM. 1864. 315): ať neuhonie porebule Div. Klem. C 37; ať nedám rýčem porebuli t. A 247.
- postolce*, n., dem. k postola = obuv: bych rozvázal ten řemenec, ješto jest u jeho pofttolec Div. Vít. 251.
- postřěbati*, vysrkati: dachu mi syrovátku kyjem pofttrzyebaty Div. Vít. 231.
- postřihati*, -aju, ve smyslu bítí, sekati: (anděl) po hlavách je potřzihá Div. Klem. C 780.
- Postrpalk*, *Pustrpalk*, *Pustrpalek*, m. jméno osobní: Mast. 396, Drk. 135, 194, 199 a č.
- postúpati*, -aju, ustoupiti, couvati: panny, paní poftupayte Div. Klem. A 1; pro buoh račte poftupati t. 191; postúpati po něčem, následovati něčeho: na řeč ženskú se nic nedaj ani po nich postupay Div. Klem. B 154.
- posuzovati*, -uju: všech stavów poftuzgyczye Div. Vít. 148.

- potkati*, -tkaju, potkati se s někým = v boj se dáti: Ktož sem puojde, s ním se potkam Div. Klem. C 455.
- potráti*, -traju, potrvati: potray toho málo Tegerns. 60.
- potratiti*, -cu, ztratiti: a pro člověka svú krásu potratilo Div. Klem. B 192.
- potřěbovati*, -uju, žádati: co jsi potryebowal sám Mast. 16, 300.
- powěděti*, -viem: proč mi jeho nepowite Div. Klem. A 301, 319.
- pozostati*, -anu, opustiti: nebť mě strach nemuož pozuftati Div. Klem. B 36.
- práti*, peru, tlouci: ktosi na naše vrata perže Div. Klem. C 843.
- právě*, adv., náležitě, opravdu: nemohu prawie zvěděti Hra Vel. 55, Mar. Mus. 19, 32.
- prázdný*, adj., zbavený: (duch) jest všech kostí prazdny Div. Klem. A 570.
- preclík*, m.: maléf sem preczliky pekla Div. Klem. C 174, 178.
- přístie*, n., příští, příchod: tvému se przeffti radující Div. Klem. C 857.
- přičiniti*, -ňu, přiložiti, přidati: przyczynyl sem k tomu rozliěného kořenie Mast. 349; pláče sobě dvakrát více sem přzicžinila Div. Klem. A 479.
- přičítati*, -aju, připočítati: rádat sem přzicžitala Div. Klem. C 140.
- přieti*, přěju, přáti: račiž przyety Drk. 16 a č.
- přijieti*, -jmu, dostati: móż-li mi to od tebe przygyty Mast. 13; přijmouti: aby to račil mile przygyety Tegerns. 99; přijieti se něčeho, chopiti se: čeho se nám veliš przygyety Drk. 337.
- přijiti*, -jdu: kázal jim po sobě przigiti Div. Klem. A 394.
- přikydnúti*, -nu: přihoditi: przykydnys mi jie (masti) více Mast. 198.
- přilúdití*, -zu, přivábiti: a když nemožech przilúdití Div. Klem. C 216.
- přimčieti*, -mču, přivléci: przimcziz duši jako vránu Div. Klem. C 115.
- připlata*, f. záplata: ani všickni v připlatie Div. Klem. C 477.
- přivinúti se*, -nu: kteráž se dušě k nám przyuyne Drk. 312.
- prodřieti*, -dru, prodřieti oko: na vodu oka neprodryeffe Mast. 294.
- propuditi*, -zu, vyhnati: s tohoto místa aby nás nepropudili Div. Klem. B 98.
- prorokovati*, -uju: jest prorokowal jedno prorokowane Tegerns. 115.
- prověsti*, -vedu, na sebe prověsti, prokázati, dokázati: musíme na se vše prowefti Div. Klem. C 762.
- prozvagdati*, -aju, prozvachtati: ješto sem vám tato slovcě domácím hlaholem prozvagdal Div. Vít. 199.
- pruhatý*, adj., plný pruh: baba . . . pruhata jedem jako zába Div. Klem. C 223.
- ptánie*, n., hledání: však bolestné ptani tebe Div. Klem. A 154.
- ptáti*, ptaju, hledati: tyť (panie) dobrých mastí ptayu Mast. 223; ptate t. 232, 321, 345; kde ptati Mar. Mus. 86; ptagicz mistra svého Div. Klem. A 277; Krysta ptati t. B 151; = žádati: co vam třeba, toho ptayte Mast. 320; ptáti se: do Galílee se ptayte Hra Vel. 80 Div. Klem. A 126; na co ptáti: jedno na to vždy ptay Mast. 17; na mě ptala Mar. Mus. 126.
- pustiti* -šču: puftwye tento hněv na stranu Mast. 104; puftwa ten hněv Drk. 231; puftve vše klevetanie Mast. 40.
- puška*, f.: jmáte, dietky, otpustky z puftky do pušky Div. Vít. 191.
- Pustrpalek* v. *Postrpalk*.
- puška*, f. (něm. Büchse) nádoba: puška Mast. 137, 140; puftku . . . udeříš Div. Klem. B 141; s puškami Mast 86; pušky = prsa: kteráž panna pomaže (masti) své puftky Drk. 295.
- pych*, m., pýcha: pro náš pych Div. Vít. 78.
- pykati*, -ču, litovati: Pycž mě kvítí i kořeni, pycž mě tráva, lilium, vše stvořeni, pycž mě skalé vody i moře Div. Klem. A 200, 201, 203.
- pytati*, -cu, hledati: těch miest pytay Mast. 18.
- pzdieti* v. *bzdieti*.
- pzdina*, f., od pzdieti: pzdyn k niej málo přičinila Mast. 160.
- Radný*, adj., zkušený: král Pilát důstojný, múdry, radny i pokorný Div. Klem. C 262, 292.
- Rakúsy*, pl., jm. země: w rakufyech Mast. 51.

režný, adj. od rež, žitný: když biely chlieb uzrieš, ihneď rezný povrziš. Drk. 174.

rohožie, n., rákosí: tat se v Praze v rohozy tkáta Drk. 211; pletivo z lýka, šlaků a p.: utáhli sú se v rohožie Div. Klem. C 478.

rovně, subst. m. a f.: jemu nenie rownye Mast. 56.

rozl'útiťi se, -cu, rozhněvati se: jak sú se velmi rozl'útiťi Div. Klem. B 58.

rozněta, f., roznět, roznicení: spasiteli všeho světa, mě veselé, má roznyeta Div. Vít. 115.

rozno, adv., na různé strany: odsud ruzno vylúdiťi Div. Klem. B 156.

rozvázati, -viežu, zbaviti něčeho: již sem tě z fmutku rozvázal Hrob Boží 108; již sem tě smutku rozvázal Mar. Mus. 130, Div. Klem. A 374; mě smutka rozvázal Mar. Mus. 145; = ukázati: aby každý — své všechny skutky rozvázal Div. Kl. m. C 249.

róžcě (?), jakžto rozcye na siej tistě Mast. 48.

rubáš, m., roucho, šat: příběh v jakém bielém rubašy Drk. 328; pobrach ženám i rubašy Div. Klem. C 191.

Ruběn, *Rubin*, m., jm. osobní: Rubyene, rubyene! Drk. 177; rubyn z Benátek Mast. 8; rubyna t. 9; Rubyne, rubyenze! Drk. 156.

Rubin v. *Ruběn*.

rúče, adv., rychle: Běžtež rucze Div. Klem. C 57; rucze s ním do pekelné školy t. 200; rucze t. 206; kto kam ví, raucze běžte t. 599; jáť se rucze zbočich t. 793.

rúči, adj., rychlý: nayruczeyfí Div. Klem. C 785.

rúpy, pl. m., (nemoc): k rozličnému neduhu, k rupom Drk. 251, 289; vy některú mrtvici, nehet, rupy . . . obdržíte Div. Vít. 142.

Rusy, pl., m., jm. země: w rufyech Mast. 52; w rufech Drk. 33.

ryčeti, -ču, ryk působiti, křičeti: I co vy tu ryczte Div. Klem. A 531.

rytem (?): o zydovskem kraly rytem Div. Vít. 195.

ryvola, *rivola*, f., nektar: budešli dobrý, damyf ryuolu píti Drk. 49.

ržéný, adj. (z ržaně) rezný: o rzyenem (chlebě) nerodieš Mast. 288.

Řemenec, -cě, m., řemínek: bych rozvázal ten rzyemenecz Div. Vít. 250, 274.

řišě, f., hluk, řev: slyšel sem v krčmě velikú ržífi Div. Klem. C 203.

řit, f.: rzyt Mast. 75; rzyth t. 318; holú rzyty Div. Vít. 215.

Sasy, pl., jm. země: po fafyech Drk. 33.

Satan, m., jm. ďábla: mněť sa'han dějí Drk. 28; mněť dějí fathan Div. Klem. C 73 a č.

sběrný, adj., společný: jak sme hřmot zberzni uslyšali Div. Klem. B 49.

sbožie, *sbožie*, n., majetek, statek: pro tě smy z sbozye vystúpili Drk. 336; že ste pro mě sbozye opustili t. 349; ty si chudých rajske zbozie Mar. Mus. 114; zbožij Div. Klem. A 352; jich zbozie t. C 479.

scinomaty (?), (Mast) dělanať je z fcy-nomat Drk. 277.

sděliti se na něco, společně prokázati něco: bychom na uductví fe zdielili Div. Klem. C 613.

sdieti, sděju, učiniti: ať s tobú fdyeyu Mast. 6.

sdravý, adj., zdravý: budeť fdraua Mast. 190; hin jsú miesta fdrava t. 21.

sěč, f., boj: by mohl zbyťi se ctí feczy Div. Klem. C 436.

sed, adv., teď, zde: Sed, mistře, fed jáz k tobě běžu Mast. 1; sed vem přišel mistr Ipokras t. 27, 75, 77.

seděnie, n., sídlo: tam rač své fedyenye jmieti Mast. 23.

sekule, f., nějaký druh rány: ať neuhonie porebule, buď kučal nebo fekule Div. Klem. C 38.

sěmo, adv., sem: syemo blíže přistupi Mast. 270, Drk. 21.

szišičě, f.: nuž vy (dvě) ffefftryczye pryč (j)děta Hra Vel. 51; Milé feftrzyzy, pryč jděta Hrob Boží 61.

Severin, m., jm. osobní: co kážeš, mistře feuerine? Mast. 113; od mistra feuerina t. 276.

shoditi, -zu, vyhověti: tys mi, mistře, dobře zhodyl Mast. 317.

shověti: ihneď uteku, jako fhoržim Div. Klem. C 418.

shústí, shudu: potom nama diabel fhude Mast. 111.

sieci, sěku: ktož je fyeczyen Mast. 64.

siesti, *sadu*, (ve hře v kostky): již mi jest fedl žiž s kotrem Div. Klem. C 524; seď mi také něco rovného t. 528; již mi sedl kotr s dryji t. 530; sedl mi cin (= cink) a dva túše t. 550.

siroba, f., osířelost: v fyrobye vás neostavim Drk. 367.

skalé, n., kolekt. od skála: Pyč mě skale Div. Klem. A. 203; skale se hrozně pukáše t. C 676.

skalní, adj.: po smrti jeho fkalni kameni se pukalo Div. Klem. B 200.

skonámie, n.: při jeho smrti fkonanic Div. Klem. C 322.

skončenie, n.: čekaj jeho fkonczyenye Div. Vít. 6.

Skorbrys, *abraham azbynuky*, židovský zpěv Div. Vít. 159; v. Div. Klem. C 278-9.

skožě, adv., rychle, brzy: Posle, jdi k rytířuom fkorže Div. Klem. C 500.

skoro, *skuoro*, adv., brzy, časně, rychle: fkoroly mě masti budú? Mast. 128; jděte skoro Hrob Boží 52; pójdem fkuoro Hra Vel. 29; děte fkuoro t. 47; fkuro Div. Klem. C 583.

skřeht, m., skřehot, skřipání: kdež pláč a fkrzecht zubový Div. Vít. 339.

skřehtati, křehotati: staré baby, jenž fkrzyechczyete jako záby Div. Vít. 146.

skřičati, -aju, křičeti: milý pane, že tak mnoho fkrzyekaff Drk. 186; že na mě toliko fkrzyekaff? t. 202. (Srv. Listy fil. XIV. 41 pozn. 2.)

skřitek, m., skřítek: baby fcrzyetkem k čertu vzletie Mast. 146.

skryťi se, -ju: tvě se moci nic nefkryje Div. Vít. 302.

skúp, *skúpý*, adj., skoupý, lakotný: nebývaj zkup v tomto hodě Div. Vít. 158; nebude v tom fkup Div. Klem. C 369.

skutiti, stropiti, spáchati: vé, co sme ffkutyly! Div. Vít. 82.

slavrost, f., sláva: chcif tvú flawnoť velebti Mar. Mus. 152.

slovce, n., slovo: ješto sem vám tato fflowczye domácím hlaholem prožvagdal Div. Vít. 198.

sl'ubiti se, -b'u, slíbiti se, zalíbiti se: my se mladým ľudem flubyty nežádady Mast. 337; že se nevěstkám flubyty žádáš Mast. 362; ješto mi se dobře fflybyl Div. Vít. 287.

slúžiti, -žu: Sluzua (my dva) lépe svému pánu Drk. 232.

smiera, f., pravá míra v něčem: podle cnosti jeho fmyery Div. Vít. 317.

smúťiti se, -cu, smutným býti: smutni jste a fmutite se Div. Klem. B 203.

sňatek, m., spojení, spolek: vyhnán sem z nebeského fnatku Drk. 18.

sníti, sejdu, zemřiti: že lépe jest jednomu člověku fnyty, nežli všemu světu zahynúti Tegerns. 117, 123.

Soba, m., jm. osobní: má stříčě oba, foba i také koba Mast. 405; srv. má bratry oba, ffebek a také koba Drk. 210.

spěci, speku, pečením ztvrdnouti, sraziti se: tak mi se jest srdce leklo i úžestí krví fpeklo Div. Klem. C 601.

spěra, f., opora: neb již beze všie fpery voláš podle srdce svého Div. Vít. 346.

spěšě, spiše, adv., na spěch, rychle: přijmi mě fpyeffe k sobě Drk. 122; kázal . . . fpyeffe do Galile jiti Hrob Boží 176; ukažte mi fpiffe Div. Klem. A 298; kráčeť fpiffe svýma nohama t. B 183; podaj mu jich (kostek) fpiffe t. C 541.

spleskati, -aju, splasknouti: od tef zplefkgayu vole tuhá Mast. 142.

spravedně, adv., spravedlivě: mectěž fprawednye Div. Vít. 15.

sprostně, adv., špatně: neboť se nam fproftnye klidí Hrob Boží 158; proto se nám fproftnye děje t. 160.

sprostný, a j., špatný: a fproftnet jest vaše orudie Div. Klem. C 318.

spustiti, -šču, odpustiti: a vš'cky jemu viny fpufty Drk. 100.

stáhnúti, -nu: svú ruku v muoj bok ftiehni Div. Klem. A 574.

stanúti, -nu, přestati: již-li ftanu tvě chytrosti Div. Klem. C 226.

státi, stoju; v něčem státi, zachovávatí něco: kdo chce v jeho přikázání ftati Div. Klem. A 411.

staviťi sě, -v'u, ocitnouti se: kde bych sě ftawyl (řeči) Mast. 423.
stazovati v. vztazovati,
steknúti sě, vzteknouti se: Buodaj se ve pekľe ftekl Div. Klem. C 179.
stěžěti (?), -žu, táhnouti, přiněsti: zlú novinu přěd lucipera ftezyme Div. Vít. 86; do kúta se všichni ftiežicz Div. Klem. C 784.
střěví, m., střevic: musich babě ftrzewi kúpiťi Div. Klem. C 217.
stříc, m., strýc: má ftrzyczye oba Mast. 404.
strnište, n.: biřic chodí po ftrnyffty Div. Vít. 227.
strýna, f., teta: má ftryna Hodava Mast. 419.
studenicě, f., zimnice: některú mrtvici, nehet, rúpy i fttudenyczy Div. Vít. 142.
stúpa, f., stoupa: (baba) na fttupye tě létala Div. Vít. 174.
stvieti sě, -stv'u sě; *ksvieti sě*: tak se jejich klenoty kfftwie Div. Klem. C 475; kfftwuczy záři t. 655.
stýskati, -stýšću: protož se mi velmi ftyfftie Div. Klem. C 585; stýskati sě s někým = nelíbiti se: až sě nem s ním všěm ftyfkaffe Drk. 330; stýskati si: moji mlazší sobě ftyfty Hrob Boží 111; ať sobě nic neftyfye Tegerns. 65; neftyfft sobě, seftra milá Div. Klem. A 60; koho vy, panie, hledáte v tom hrobě, tak velmi ftyfycze (= stýšćice) sobě Hra Vel. 36; s-bě ftiskati Mar. Mus. 109.
svaditi, -zu, někoho, do vády přivěsti: a ona (baba) je ihned fwadi Div. Klem. C 218.
svěsti, svedu: však mě na to nezwedete Div. Klem. A 533.
svět, m., svit, svítání: jáť budu bdieti až do ffwyeta Hra Vel. 52; jáť ho budu hledati až do fwyeta Hrob Boží 61; až do fwietu Div. Klem. A 137.
světiti, -cu, velebiti: právěť vežde jeho jmě fwyetye Mast. 54.
svođiti, -zu, svaděti: a je s pravě cesty fwodila Div. Klem. C 239.
svrček, m., cvrček: měl jsem tři fwyrzczy Mast. 149.
svrchni, adj., předni, svrchovaný: neb jest prorok ffwrchny Div. Vít. 77;

poslán sem od otce fwrchniho Div. Klem. C 702; swrchního boha synu živý t. 876.
szobati, -u, sezobati: (baba) všecken tě měsiec fczobala Div. Vít. 177.
Šalk, m., (něm. schalkch), sluha, šelma: jáť sem velmi veliký ffalk Drk. 136; z kurwy ffalek t. 195.
šátky, pl., m., šaty: majíc na sobě zlé ffatky Div. Klem. C 270.
šěnkěř, m., šenkýř, hostinský: já sem byl na onom světě ffeňkerž Div. Klem. C 136; ffeňkerž ib. 184.
šept, m., šeptání: nechajíce všech ffeptuow na straně Div. Klem. B 17.
Širyč, m., jm. osobní: ffyrycz biřic chodí po strništi Div. Vít. 227.
škarědost, f., ohavnost: děkujit, Buože, tvě milosti, žes mi této ffcarzyedoffty.. ráčil zbaviti. Div. Vít. 384.
škoditi, -zu: komužť nic nefškodij (nic není) Div. Klem. B 129.
škop, m., škopek: an pie med (v) pivnici s jednú z zkopa Drk. 51.
škorně, f., boty (ze skora, pellis): přidajtež mi k tomu své ffkornye Div. Vít. 26.
šlojier, m., závoj: svůj flogyerz napravila Drk. 58.
Šváb, m., jm. os.: nevrť se tuto Uher ani ffwab Div. Klem. C 4.
Táhnúti, -nu,: tyehnyewye oba za jednako Mast. 109.
takměř, adv.: neste sěm hřešné dušě takmyerz ševcě i panošě, sedláky, takmyerz krajčí Drk. 42.
tbáti, tbaju, o někom, o něčem, *dbáti*: o svém mistrě ničse netbas Mast. 81; nedbaj nic, králi, o tom Div. Klem. C 334.
těci, teku, běžeti: ted já, mistrě, k tobě teku Div. Klem. C 116.
teď, adv., zde, tu: ted sem, mistrě, sluha tvój Drk. 179, 181.
tělesenství, n., tělesenství: telefenftwyne na božství nesa Hrob Boží 146.
tělo, n., dial. celo: chlebem czela svého Tegerns. 31.
tesknoť, f.: ani sobě velmi tefknoť činil Tegerns. 4.

tista, f., canicula, čubka, čuba, lehká ženská: na siej tyfťye Mast. 48; tyfťu t. 75, 77.
tkáti sě, tkaju sě, toulati se: kde sě tak dlúho tkas Mast. 80; tkagye sě sudy i onudy t. 411; kde sě tkaff Drk. 182; tat sě v Pražě v rohozy tkata t. 211; tět se po světu tkata t. 221.
tkysati, tkyšu, dotýkati se, napadnouti: aneb tě túto palicí tkyffy Drk. 216.
tlaciti, -u, šlapati: a netlacž mi po cibuli Div. Klem. A 246.
točiti, -u, sem tam obracetí: svú myslí nadarmo točíte Div. Klem. A 532.
Tomáš, m., jm. osob.: O thomaffi nevěřící Div. Klem. A 494.
tovariš, m., tovaryš: Satane, milý towarziřfi Div. Klem. C 202.
tyh, m., tyřh Mast. 204.
trlicě, f., nástroj, na němž se len láme, mědlice: (baba) trlyczy dojila Div. Vít. 176; z trlicze mléko dojiti Div. Klem. C 100; trliczy sem místo krávy dojila t. 236.
trpělivý, adj., trpící: ješto před smrtí (telo mé) bylo trpieliwe Mar. Mus. 98, Div. Klem. A 333.
trpěti, -p'u.: tyrpyel za ny Mast 252.
truditi, -zu, trápati: ráčil — dáti se na kříži truditi Div. Klem. A 148; dal se na kříži truditi t. 172; truditi sě, namáhati se: pro niž si se ke mně trudil t. C 285.
truchle, adv., truchlivě: a proč sě tak truchle máš Hra Vel. 72; proč sě tak truchle jmáte Hrob Boží 41, 112.
tudiež, adv., podobně, rovně, také: dosti se mu hrubě stane, tudíž jeho apoštoluom Div. Klem. C 464.
túha, f., smutek, utrpení: připravili sú jej (Ježíše) k tuze Div. Klem. C 666; nebudete již nikdy w tuze t. 865; již nás všech tuha mine t. 880.
turnej, m.: okolo turnegye Drk. 239.
túš, m., touš (z tus, dusz, deux), dvě oka ve hře kostkové: já dryji s tuffem mám (3 + 2) Div. Vít. 23; jižť mi sedl taufs, eš (2 + 1) Div. Klem. C 544; sedl mi cin (cink) a dva tuffe (5 + 2 + 2) t. 550.
twář, f., podoba: duch swatý — vstúpi naň v holubie twarzy Div. Vít. 281.

twořec, m., tvůrce: Ja sem tworzeczwatý Drk. 307; jáť sem tworzeczwatý Div. Klem. C 846.
tył, m., záda: ktož jmá zimnici w tylu Mast. 122.
tymian, m.: máš-li mast s myrrú a s tymyanem Mast. 343; z tymyana t. 348.
Udactwie, n., udatenství: bychom na vdcztwi se sděliłi Div. Klem. C 613.
udělý, adj., spanilý: Děťátko milé, pěkné, krásné i vdyele! Tegerns. 86; skrzě hvězdu světlú, velmi jasnú a vdyelu t. 90.
ufati, -aju, doufati: vfage v své panské moci Div. Klem. C 189.
Uher, m., jm. osob.: nevrť se tuto vher ani Šváb Div. Klem. C 4; *Uhry*: w uhrzyech Mast. 51.
uhoniti, -ňu, na sebe uvaliti: a neuhonite cepami rány Div. Klem. C 12; ať neuhonie porebule t. 37.
uchovati, -aju, uchrániti: nemůžete wy ho vchovati Div. Klem. C 582; uchovati někoho = uchrániti před někým: rač zlé baby vchowaty, Bože Div. Vít. 185; uchovati sě = uchrániti se: kdy sě hřiechow nevchowame Tegerns. 74.
uchvátiti, -cu, kvapiti: potom sem k tobě běžeti uchwatyl Mast. 87.
ukrátiti sě, -cu: až se mého života vkratij Div. Klem. A 328.
ulěćiti, -ču, léćiti: bychom mohli vlećitij tělo našeho tvůrce milého Div. Klem. A 33; vlećiti Mar. Mus. 12.
umazati, -žu, pomazati: umazaty jeho tělo Mast. 341; abychom jej vmazaly Hrob Boží 31.
umdliti, -mdlú, mdlým činiti, seslabiti: jiní sobě lidé bají bdiēc, aby jich sen neumdlil Div. Klem. C 512.
uměti, -ěju, znáti: (j)diž napřed, však vmifs cestu Div. Klem. B 257.
úprava, f.: a v nich jest krásná upraua Mast. 22.
upřímý, adj., přímý: vpržimu pravdu zvěďeti Div. Klem. B 166.
úsilě, n., práce, námaha: nebo je to mé vše vlye Mast. 368.
usilovati, -uju: a v to pilně vffyłowati Tegerns. 28.

uspítí, -sp'ú, uspati: aby jich sen neumdlil a potom jich neupil Div. Klem. C 513.

ustaviti, -v'ú, ustanoviti, určiti, zvoliti: bieše vftawen toho léta Tegerns 114.

ustříeci, -střehu, ustřici: zda bychom mohla (dva) uftrzyczy Div. Vít. 67.

ušítie, n., obuv: šilaf sem zlé vřiti za dva groše Div. Klem. C 157.

utajiti se, skrytu býti: stuojmy tiše, nemluvice a všichni se vtagyecze Drk. 322.

utěžiti, -těžu, stěžiti, vytěžiti: viz, bychom něco vtyezyely Drk. 103.

utkati, -tkaju, potkati: vtkach slunce Div. Vít. 230.

uvázati se, -viežu, v něco: ten se v sukni vweze Div. Vít. 18.

užasnúti se, -nu, uleknouti se: až se jí všichni čerti v pekle vzařu Div. Vít. 216.

úžast, *úžest*, f., úžas, bázeň: nedaj jim mieti vřafy Tegerns. 38; tak se mi jest srdce leklo i vžeřti lřví speklo Div. Klem. C 601.

užiti, -uživu, zakusiti: a juž zlým vziues toho Mast. 377; zlým wzywes toho! t. 428; u pekle jich uzywethe Div. Vít. 150.

Vary, pl., m.: ať já mu nedám na wary (ať nedostane bití) Div. Klem. C 35.

vášně, f., vlastnost, mrav: také dobrú wafnyu jmějieše Mast. 292.

Vavřena, f., jm. osob.: Má teta wawrzyena Mast. 415.

vcěle, adv., najisto: ten jest wczele z mrtvých vstal Div. Klem. A 391.

wdy, adv., vždy: nikdy nespati, jediné wdy bdíti Div. Klem. C 507; něcoř wdy sedne k mé vuoli t. 543.

ve, interjek. (něm. wehe): we, co sme skutili! Div. Vít. 82.

věhlasně, adv., skvostně: poradím — paním, aby se líčily krásně, a strojily se wchlařnie Div. Klem. C 78.

věhnati, *vženu*: coř uhoním, to vše wfenu v řit Drk. 37.

věk, m., čas, doba: vtělil si se v posiední wíek Div. Klem. A 153.

věník, m., věchet: majít hrst plev, dva wieniky Div. Klem. C 480.

věrně, adv., skutečně, jistě: wyernye na kříži umrlého Tegerns. 32.

věrovati se, -uju, zapřisahati se: rádař sem přičítala a k tomu se wierowala Div. Klem. C 141.

veš, pron., všechen: neb tvé panstwie jest svět wes Div. Vít. 313.

vet, adv.: musí jeho býti se mnú vet Drk. 39 (musí býti jeho věc se mnou tak srovnána).

vežda, adv., vždy: weřda Drk. 81.

vežde, adv., vždy: weřde Mast. 54.

viděti, wizu: wyzuth ondeno dobrého druha syna Mast. 217.

Viedeň, *Viedně*, f., jm. města: wyeden Drk. 254; wyednye ani Praha Mast. 157.

vila: hedvábnú vylu vítí Drk. 82 (snad m. vylna = vlna.)

vítěz, m., hrdina: když's tak rytíř nematný, a si witiěz velmi platný Div. Klem. C 429, 493.

Vlachy, pl., m., jm. země: po wlařyech Drk. 32.

vlast, f., země: jdúce do jiné wlařti Div. Klem. C 310.

wran, m., havran: žeř wran oka nevykline Mast. 203.

Vrbata, m., jméno ďabla: mítěř, znaj mě wrbatu svého Div. Klem. C 85; wrbata t. 837.

wrownati se, -aju, vyrovnati se, podobati se: chcif se wrownaty najwyššimu Drk. 3; že se chceš najwyššiemu wrownaty? t. 7; mně se nemóžeš wrownaty t. 205.

wřtěti se, wrcu: newrt se tuto Uher ani Šwáb Div. Klem. C 4.

wškóřě, *wškuořě*, adv., brzy, záhy, rychle: budeš ty žebrákem wfk rzye Drk. 184; aby šel wfkuořze Tegerns. 7; rač tam jiti wfkuořze Div. Klem. C 718, 726.

wškučěti, -ču: jako pes wfkuczy Mast. 69.

wšemahucí, wšemohoucí: Hospodinc wfemahuczy Div. Klem. A 11; wfemahuczy otče t. 17; wfemahuczy král t. 439; wítaj, Buože wfemahuczy t. B 314.

wýborný, adj., na něčem: na řemesle wyborneho Div. Klem. C 86.

wyklásti, -kladu: krám wiklařty Mast. 19.

wyklinúti, -nu, vykluvati: žeř wran oka newykylyne Mast. 203.

wykwěcovati, -uju, wystkwěcovati: již se slunce wykřtwieczuge Div. Klem. A 56.

wynikati, -aju, powstávati, vycházeti: aj toř beránek boží wynyka Div. Vít. 268.

wyniti, -ndu, vyjiti: odpust mě wynyty Drk. 149.

wyprawiti, -v'ú, wylíčiti: žádný toho nemuoř wyprawiti Div. Klem. A 409; by mohl muky všecky wyprawiti t. 511.

wyřřěřiti oči, wywaliti oči: Cos ty na mě woczi wyřřěřtil Div. Klem. C 43.

wýwoda, m., wévoda: wywoda žiwota živ kraluje Div. Klem. A 420.

wyzina, f., maso wyzi: bude náma zaplacena tohoto postu wyzyna Mast. 219.

wzdáti, -ám, s sebe složiti: to pro svú pýchu dnes wzdař Drk. 10.

wzdora, f., na *wzdoru*, na wzdor: nemajic toho nawzdoru Div. Klem. C 256.

wzpručiti se, -ču, wzpřimiti se: potom se náhle wzpruczy Mast. 70.

wztazowati, -uju, tázati se: svým srdcem ftazugiczy Div. Klem. A 139.

wztuhati, tuhnouti: v téřto masti stará wfřuha Drk. 262.

wždy, adv. wfdy Mast. 17.

Za, zda: Za je tobě bratr popele? Drk. 124; za by pro tě v nařej wiefě stáli t. 378; za tomu newěřiš t. 393; zat wstane z hrobu v tuto dobu t. 316.

zacěłiti, -l'ú, zacěłiti: rány kakoř koli veliké zaczyely Mast. 62.

zacělo, adv., zajisté, najisto, podle prawdy: aby to zaczyelo wěděla Drk. 95; zacělo powiedám t. 348; ale wězte to zaczyelo Hra Vel. 43; zacělo Hrob Boží 48; mějte to zaczyelo t. 167; zacělo t. 184; zacělo Mar. Mus. 164; wěz to zacělo t. 102; zacělo Div. Klem. A 334.

zacný, adj., wzácny: budeš appořtol v nebi zacny Drk. 370.

zalečiti, -ču uzdraviti: jeřto muořem zaleczyty Hra Vel. 11, Hrob Boží 23.

zámutek, m., zármutek: zamutkowe srdce wařeho Div. Klem. A 597; po zamutku

t. B 108; máme zamutku mnoho t. 116; zamutku wařeho polituji t. 206 a č.

zapíti se, -p'ú, opíti se: Mnohé ženy . . . kdy se zapyv (= zapú), tehdy bajú Mast. 373; zapywřý se mluwiš mnoho t. 376.

zaplwaný, adj.: a tvář velmi slinama zaplwanu Div. Klem. A 459.

zapomněti, -mňu: zda sme zapomnyely sukně jeho Div. Vít. 7; toho nikdy nezapomnyz Tegerns. 13.

zatučati se, -aju, kaziti se: newiem, čím se zatuča Tegerns. 48.

zavěrně, adverb., vero, zajisté: zawyerne prawím vám Drk. 347; zawyerne ho zde nejmate Hrob Boží 47; zawyřnet sem boha živa widěla t. 134; Maria, wěz to zawierne Mař. Mus. 96, Div. Klem. A 331; zawierne jmieti Mar. Mus. 105, Div. Klem. A 340; já vám to prawím zawierne t. C 662.

zawiniti, -ňu: já sem tobě zawinil Div. Klem. C 877.

zboži v. *sbožie*.

zbočiti, -ču, bokem se obrátiti: jář se ruče zbocřich Div. Klem. C 793.

zbyti, pozbyti, zbawiti se: vy baby čárov zbudte Div. Vít. 187; nezbudete se mnú pekelné muky Drk. 22.

zdiěti, zďěju, učiniti: neb jest nic zlého nezdyelo Div. Vít. 96.

zejspánie = ze-z'spánie, ze z'spánie, z vy-spáni: vy jdete zeyřpanye Mast. 230.

zemłiti, -mdl'ú, zeslabiti: wizte, jaká jest waře obrana, když vás zemłi má jediná rána Div. Klem. C 699.

zeptati -aju, na kom co: to ty brzo na nich zeřtay Div. Klem. C 748.

získati, žiřču: některýř ji zyřtye rychle Div. Vít. 12.

ziřtný, adj., prospěřný, wřhodný: seř mi také něce rovného a sukni něco zyřtneho Div. Klem. C 529.

zlob, -i, f., zloba: žeř se řlob zloby obráři Mast. 101.

zlúřiti, -řu, sebrati: hnedř by jej čřt do pekla i s masti řlupyl Drk. 292.

zmasati, -žu, pomazati: abychom to tělo zmasali Div. Klem. B 145.

zmlátiti, zmlácu, zřlouci: kosti v tobě zmlaczu Mast. 430.

zmléti, zmeľu, ztlouci: ať tebe mój kyj nezmele Drk. 228.
znamenati, -aju, vyznačovati: ač mne chceš práve znamenaty Drk. 206.
zpara, f., horkost, palčivosť: neb snad jmá-li v svém ušě zpary Mast. 66.
zpýchati, -šu, pyšným učiniti: všichni nám rodinu fpiffi Div. Klem. C 62.
zrak, m., vidění, přízrak: Po zrakuf já to dobře znám Div. Klem. C 591.
ztekati, -aju, zběhati: jednoho dne vše ztyekagy Drk. 35.
ztryzňovati, -uju: Krystus byl tak velmi ztryznowan Div. Klem. A 509.
zúpěti, -ěju, vzeúpěti: Dámf mu vždy, žeť zupí Div. Klem. C 14.
zvěstě, adv., jistě: slyšal sem, Rubine, zwyefťyte Mast. 221; to já tobě pravi zwyefťyte Div. Vít. 364.
zvěstili, -šču, zvěstovati: bych vám zwyefťyl tato slova Div. Vít. 236.
zvětrěti, -ěju, zvětrati: aby (mast) brzo nezwyettrzyela Mast. 161.
zvolený, adj., vyvolený: mém (m. mým) otcom zwolenym Tegerns. 39.
Žádanie, n., žádost: učiníž mé zadanýe Div. Vít. 4.

žadati, -aju: mne bude na pomocz zadati Tegerns. 27.
žadný, adj., žádaný, milý: e zadny mistře! Mast. 207, 215; chvála tobě, tvóřce zadny Drk. 13, Mar. Mus. 53; stvořiteli zadny Div. Klem. A 256; Králi Piláte náš zadný t. C 291; vstaníž žadny spasiteli, t. 710 a č.
žebracie, adj., žebrácký: pól zebraczye holi Mast. 175.
živiti, -v'u, na živu zachovati: živil bych jej proti všem vám Div. Klem. C 325.
žiez, m., žiž, šest ok na kostce (ze stněm. sēs a toto ze stfranc. seix): já mám s zyezem eš (6 + 1) Div. Vít. 19; neb sem uvrhl dwa zyze (6 + 6) t. 27; jižf mi je tsecl žiž s kotrem (6 + 4) Div. Klem. C 524; žiz s cinkem (6 + 5) t. 538, 540; dryji s žizem (3 + 6) t. 556; dva cinky a žiž sedí (5 + 5 + 6) t. 576.
žvadlo, n., (od žvāti?): a svým na mě zwadlem bekáš (t. j. hubuješ) Drk. 187.
žvāti, žuju, žvýkati: Ale nemóž-ti jie (masti) zwaty Mast. 180.

OBSAH:

Předmluva.

I. Literárně historický úvod.

<i>Hlava první.</i> Stručný přehled vzniku a vývoje středověkého dramata církevního.	
1. Hry vánoční	3
2. Slavnosti velikonoční	4
3. Hry velikonoční	8
4. Hry pašijové	13
<i>Hlava druhá.</i> Hry tří Marií	15
1. Latinsko-české hry tří Marií	18
2. O poměru her českých k cizím	18
3. O vzájemném poměru českých skladeb	22
4. Episoda mastičkářská	27
<i>Hlava třetí.</i> Hry o vzkříšení Páně	37
<i>Hlava čtvrtá.</i> Hry pašijové, na Květnou neděli, o Božím Těle, hra Magdalenská	46
a na nebe vstoupení Páně.	54
1. Zlomek hry pašijové	54
2. Zlomek hry na Květnou neděli	55
3. Zlomek hry o Božím těle	56
5. Hra veselé Magdaleny	57
4. Zlomek hry na nebe vstoupení Páně	58

II. Skladby.

I. Mastičkář Musejní	63
II. Zlomek Drkolenský	81
III. První hra tří Marií	98
IV. Druhá hra tří Marií	106
V. Musejní zlomek hry tří Marií	116
VI. Zlomek Svatovítský	126
VII. Zlomek Tegernseeský	141
VIII. Klementinský sborník her velikonočních	147
A. Třetí hra tří Marií	149
B. Rozšířená třetí hra tří Marií	175
C. Hra o vzkříšení Páně	186
Rejstřík	216
Příloha: První hra tří Marií podle ruk. Klem. I, B. 12.	

Ruk. Klem. I. B. 12. Zmenseno asi jako 2:3.

Dum tunc ad te valde mane tua labia veniunt admemoranda
 or to iam co le *Stupores et alitue angloz vni tribuie quid*
Et quidne vniuersumqz mudi
stipit hanc seductio qz qre
nam uelocitatem dicitur hanc
 face nos mittere deu qdus e nr dolor *tobe ueniosz dicitur*

Multum est salacium idm xpm matre filium ipe erat nri redemptor
Et ab hinc ungt p uolo jesu bapta
uabes hinc p uolente ouerum dicitur
hucho jom qre p p uol dicitur

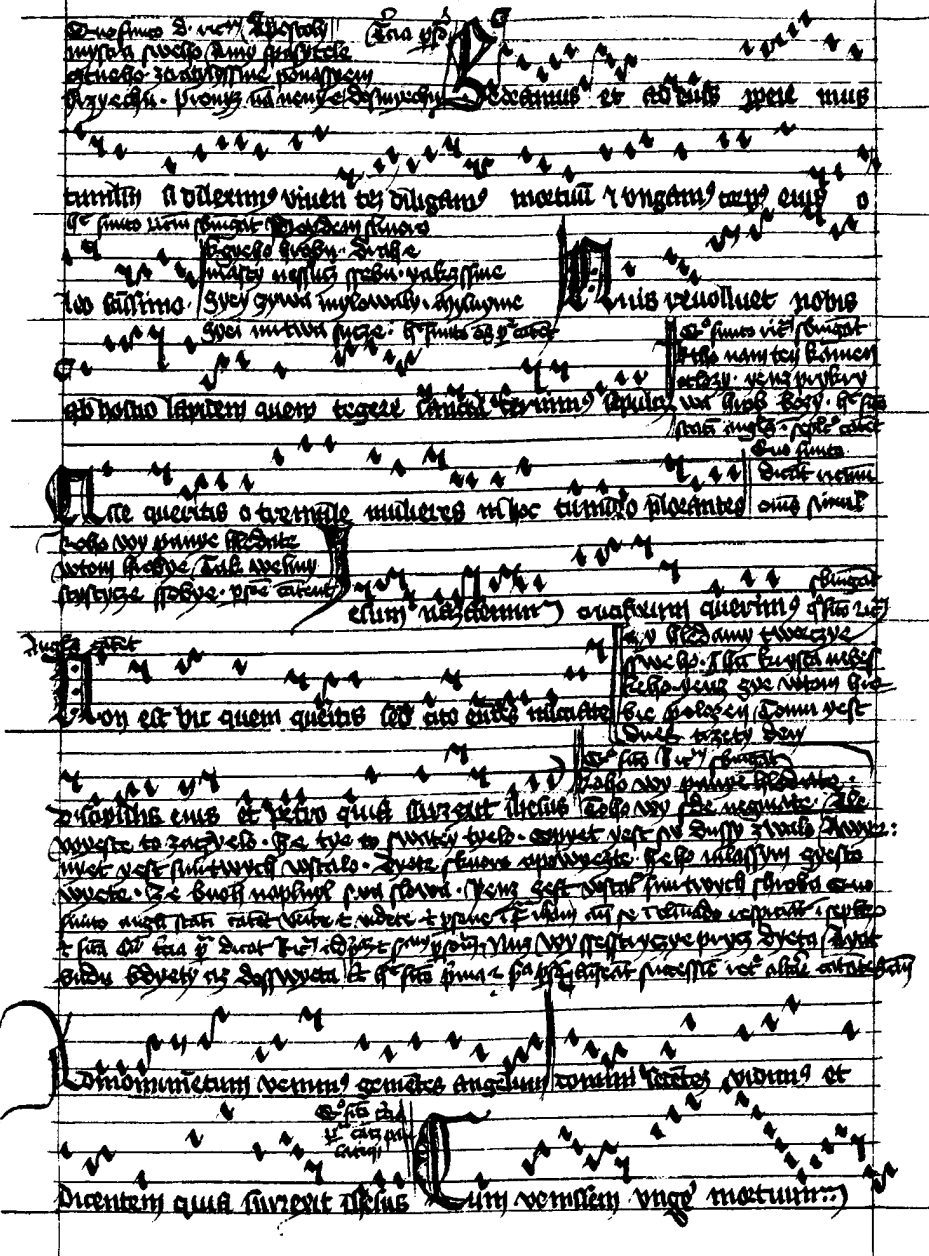
Sedam vngenti emere ai quo bene *hucho hinc dicitur*
hucho hinc dicitur
hucho hinc dicitur
hucho hinc dicitur

Postm vngere corpus domi scitum *hucho hinc dicitur*
hucho hinc dicitur
hucho hinc dicitur
hucho hinc dicitur

Jeu vidis internas mentes qd
 pallat gatus pro mo edola *to ne quo puam mides alle fedi uide*
9o puto dicit
hucho hinc dicitur
hucho hinc dicitur
hucho hinc dicitur

Am perculo ou p hote ouis euent mure ac magis dicitur
 turbau dicitur *hucho hinc dicitur*
 amp nos adite eo *hucho hinc dicitur*
 o tala dicitur *hucho hinc dicitur*

Quia ipse dominus dominus dominus...
 ...et ad hunc spem nos
 ...vultus et diligam...
 ...quis revolvat nos
 ...omnes
Quare queritis o terrae mulieres in hoc timore placentes
 ...
 ...non est hic quem queritis
 ...
 ...
Dominum vestrum quem dicitis angelum...
 ...
 ...
 ...
Cum venerim...

nomine dicitur i veni baculum veni nescio recte discernere vbi potum

magistrum quere

venit depositus qui fuerat i lignu portus numerat locum militum

loas na cat eis abentibus

olui velat tenuit precordia de magis sui abentia q saluabat

me plenam vici g pulis a me septem de moni jo

eu redemptio israhel ut q nati

voluit eu redemptio israhel ut q pati voluit eu redemptio israhel

Handwritten musical notation on staves with Latin lyrics. Includes a large decorated initial 'V' and various musical notes and clefs.

Handwritten musical notation on staves with Latin lyrics. Includes a large decorated initial 'O' and various musical notes and clefs.

Handwritten musical notation on staves with Latin lyrics. Includes a large decorated initial 'E' and various musical notes and clefs.

quinto edito no atret: ugn *ad huc mure subterry. uenisse oves*
na drey: dices mure subterry. uen
tyuety magy 3 am ad huc mure subterry
ione drey: dices mure subterry. uen
huc. huc. ocat. dices subterry. dices mure
subterry. dices mure

ut qui morte sustinuit pacens

Doctores etiam bono go huc dices *malis autz*
apoc. mure tal. crucis mure

Mulier quid ploras quem queris **O**mnino si tu scilicet enim di

latu mure magy potu dices
23 mure dices mure dices
subterry. dices mure dices
potu dices mure dices
subterry. dices mure

cto michi & ubi posuisti eum ut ego eum tollam

quinto edito *malis autz* *subterry*

Maria **bi** prima quidem in flagra

malis autz

toia tulit carnalia / ex libendo commina temp nate muna

subterry

Sancte de us us **et** prieri dillimius nec e i corrupab

malis autz *subterry*

us qui dum fuit passibilis iam no erit solubilis **S**ancte **S**ancte

Ergo non me tangere si ultra uelis plangere galyleam dic

ut cant et me uentem ueniant. **A**ucte miseris saluatoe
¶ primo est dicit mala uera p[ro]ph[et]ia. / tot sic que / ¶ primo est regib[us] cano.
¶ uenit / misse esse factu / de suo kalat
omne p[ro]ph[et]ia de d[omi]nica m[er]ito
¶ p[ro]ph[et]ia de d[omi]nica agnus d[omi]ni
 miserere nobis *¶ dicitur de d[omi]nica uenit / ¶ primo nota est.* **M**ando ad p[ro]p[ter]

Dere audi dominu conuere n[on] dimittit me pedes tangere dilapsos
¶ primo nota est / ¶ primo

oportet credere q[uod] ad patrem tuum uelit ascen dere *¶ primo cantet*
Laqueum quem n[on] d[omi]nica possidet
¶ primo nota est / ¶ primo
Came palmaria
¶ primo nota est / ¶ primo
 Dignum e[st] domi[n]u[m] q[uod] de domi[n]o laudamus canamus et d[omi]nu[m]
 digna laude gaud